

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU

ISSN (Print) : 2287-0121

ISSN (Online) : 2673-0782

Social Science Review

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2563

Vol. 9 No. 3 July - September 2020

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2563 Vol.9 No.3 July - September 2020

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระราชปรีดีทิพย์, ศ.ดร.

พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.

พระสุวรณ์เมธากรณ์, ผศ.

พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระครูโสภณพุทธศาสตร์, ผศ.ดร.

พระโสภณวชิราภรณ์

พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ, ผศ.ดร.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.
 พระมหานิกธ ฐานุตโตโร, ดร.
 พระสมณีก ธีรปญโย
 ผศ.ดร.ธิตูฒ หน่นมี
 ผศ.ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์
 ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลา
 พระเมธาวิญรต, รศ.ดร.
 ศ.ดร.ประยงค์ แสนบูรณ
 รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน
 รศ.พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์
 รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ
 รศ.ดร.อจณรา หล่อตระกูล
 ผศ.ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
 ผศ.ดร.อุทัย สติมัน
 ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร
 พล.อ.ต.ดร.นภัทร แก้วนา
 ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร
 ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
 มหาวิทยาลัยสแตมฟอร์ด
 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 วิทยาลัยการทัพอากาศ
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

กองจัดการ:

ดร.กรกต ขาบัณฑิต
 ดร.สุภัทรชัย สีเสใบ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผศ.ดร.สุริยา รักษาเมือง
 ผศ.ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวม
 โซน B ชั้น 5 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

Release Date Is 4 Copies Per Year.

Issue 1 January – March.

Issue 2 April – June.

Issue 3 July – September.

Issue 4 October – December.

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to Have The Opportunity to Disseminate Academic and Research Works in Social Sciences and Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education. The Analysis Provides a Solution to The Problem of Society.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Phra Rajapariyatkavi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Methithammajarn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sophonphutthisat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University .
Phra Sophonvachiraphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atcharyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporn	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobhano	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhisāro	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Nigorn Thānuttaro	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Somnuek Thirapañño	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst.Prof.Dr. Thitiwut Manmee	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst.Prof. Phongphat Chittanurak	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr.Prasert Thilao	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros	Mahamakut Buddhist University
Prof. Dr. Prayong Saenpuran	Khonkaen University
Assoc. Prof. Dr. Praves Intongpan	Kasetsart University
Assoc. Prof. Lt. Gen.Dr.Weera Wongsan	National Defence College of Thailand.
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit	Stamford International University
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak	Chom Bueng Rajabhat University
Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak	Air Force College.
Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut	North Bangkok University
Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam	Surindra Rajabhat University

Management Division:

Dr. Korakoth Chabandit	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Suphattharachai Sisabai	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science
Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Class B,
5th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang
Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000.
ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระราชปรียัติโกวิ, ศาสตราจารย์ ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
3. พระครูปริยัติกิตติธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.
4. พระครูปริมาณรักษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.
5. พระมหาพรสา ธมฺมาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.
6. พระมหาสมบุญ ฐุฑฺฒิกโร, รองศาสตราจารย์.ดร.
7. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปโย, ผศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. พระปลัดระพี นพฺธิสาโร, ผศ.ดร.
10. พระมหานิกธ ฐานุตโตโร, ดร.
11. พระครูวินัยธรเอก ชินวโส
12. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกโสง
13. ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนธิ
21. รองศาสตราจารย์ ดร.อัชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร
23. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต
24. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ไชเย็น
25. รองศาสตราจารย์ ดร.เดิมนศักดิ์ ทองอินทร์
26. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวงเกษม
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวดี หมั่นมี
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนวัต กระสังข์
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปรานีต
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อิลาว
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักงามเมือง
34. อาจารย์ ดร.ลำพอง กลมกุล
35. อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท
36. อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี
37. อาจารย์ ดร.เอนก ไยอินทร์

Lecturers In-House Professional :

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr.Phra Rajapariyatkavi
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi
3. Assoc.Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong
4. Assoc.Prof. Dr. Phrakhru Purimanurak
5. Assoc. Prof.Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso
6. Assoc. Prof.Dr. Phramaha Somboon Uddhikaro
7. Asst.Prof. Dr. Phrakhru Sangkharachakkrith Phuripanyo
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. PhrapaladRaphin Buddhiso
10. Dr. Phramaha Nigom Thanuttaro
11. Dr. PhrakhruvinaithonEkk Jinawangso
12. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
13. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
14. Assoc.Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof.Dr. Aphinant Chantanee
16. Assoc.Prof. Dr.Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof.Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof.Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof.Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof.Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc.Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc.Prof. Dr. Surin Nitamangkoon
23. Assoc.Prof. Dr. Phichet Thangto
24. Assoc.Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
25. Assoc.Prof. Dr.Toemsak Thongin
26. Assoc.Prof. AnuphumSowkasem
27. Asst.Prof.Dr.Phadung Wanthong
28. Asst.Prof. Dr.Thitiwut Manmee
29. Asst.Prof. Dr. Anuwat Krasang
30. Asst.Prof. Dr.Yuttana Praneet
31. Asst.Prof.Dr. PhonthipWannawiro
32. Asst. Prof. Dr.Prasert Thilao
33. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
34. Dr.Lampong Klomkul
35. Dr. Suwatsan Ragkhanto
36. Dr. Sombat Namburi
36. Dr. Anak Yai-in

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

Outside Professional :

1. พระเมธาวิสัยรส, รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	1. Assoc. Prof. Dr. Phrmedhavinaiyaros Mahamakut Buddhist University
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	2. Prof.Dr.Thirapat Serirangsan Sukhothai Thammathirat Open University
3. ศาสตราจารย์พิเศษ ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ นักวิชาการอิสระ	3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaruj Independent Scholar
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เภารังษี มหาวิทยาลัยนเรศวร	4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi Naresuan University
5. รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อำนาจ บัวศิริ สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ	5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri Education Council, Ministry of Education
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka Mahamakut Buddhist University
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชีโนกุล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	7. Assoc. Prof.Dr. Chaiyuth Chinokul National Institute of Development Administration.
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี มหาวิทยาลัยมหิดล	8. Assoc. Prof.Dr. YothinSawaengdee Mahidol University
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew Hua Chiew Chalemprakiet University
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง	10. Assoc. Prof. PhatthanaRueanchaidee Ramkhamhaeng University
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	11. Assoc. Prof.Dr. Wasana Kaewla Surin Rajabhat University
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ รักสัตว์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	12. Assoc. Prof.Dr. Suwin Raksat Mahamakut Buddhist University
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	13. Assoc. Prof.Dr.ThiraphongKaenin Prince of Songkla University
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสรีญ อินทร์น มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	14. Assoc. Prof.Dr. Sansoen Intarat Suan Dusit University
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย	15. Assoc. Prof.Dr.Chamroen Chuchuaisuwan Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	16. Assoc. Prof.Dr. Phakdi Phosing Mahasarakham Rajabhat University
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	17. Assoc. Prof.Dr. Sanya Khenaphum Mahasarakham Rajabhat University
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	18. Assoc. Prof.Dr. ChonwitChianchit Srinakharinwirot University
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	19. Assoc. Prof.Dr. Phaisan Sansonwisut Nakhon Sawan Rajabhat University

20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฐติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัฉร่า หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมขอบ
นักวิชาการอิสระ
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับปลึง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุฒตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวนิสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
20. Assoc. Prof.Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof.Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof.Dr.Sawat Chirattthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof.Dr.Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof.Dr. Samniang Leurmsai
Silpakom University
25. Assoc.Prof.Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof.Dr.Somchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof.Dr. SukitChaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc.Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Asst. Prof.Dr.PhlapphluengKhongchana
Srinakharinwirot University
30. Asst. Prof.Dr.Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
31. Asst. Prof.Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University
32. Asst. Prof.Dr. WasinPanyawuttrakun
Naresuan University
33. Asst. Prof.Dr.ThatsaniChenwithisuk
Chandakasem Rajabhat University
34. Asst. Prof.Dr.Chonsit Sitisungnoen
Silpakom University
35. Asst. Prof.Dr.Sa-At Banchoetrit
Stanford University
36. Asst. Prof. Lt.Jg. Dr.Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
37. Asst. Prof.Dr.Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
38. Asst. Prof.Dr.BusakornWattthanabut
North Bangkok University
39. Asst. Prof.Dr.Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University

40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุกร นาคธน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
46. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์สวาส กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
49. อาจารย์ ดร.อนงค์วิญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
50. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
51. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
52. อาจารย์ สายชล ปัญญชิต
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
53. อาจารย์ ดร.ปริมปรัชญ์ คณินพศุทธิ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
40. Asst. Prof.Dr.Somkhith Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
41. Asst.Prof.Dr.BoonchooPoosri
Ubon Ratchathani University
42. Asst. Prof.Dr.Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
43. Asst. Prof.Dr.Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
44. Asst.Prof.Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
45. Asst. Prof.Dr. Uthai Satiman.
Suan Dusit University
46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
47. Asst.Prof.Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
48. Asst.Prof.Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
49. Dr. AnongwityaSaribut
Ramkhamhaeng University
50. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
51. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University
52. Mr. Saichol Panyachit
Thai Health Promotion Foundation
53. Dr. Purimprat Khaninopsut
Sathitammathirat Open University

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม-กันยายน พ.ศ. 2563 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควบคู่กับการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญและคณะ บทความเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และไตรสิกขา ซึ่งมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบด้วย 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง 2. ไตรสิกขา ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ฝึกจิตให้สงบ และเจริญภาวนา 3. หลักศักยภาพ มีการพัฒนาศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาทักษะด้านการสอนสมัยใหม่ และมีความรักและศรัทธาในการเป็นพระสอนศีลธรรม

พระพรหมเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม)และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย” พบว่า การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย มีลักษณะเป็น “กิจกรรมเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านทุจริต” ในรูปแบบของกิจกรรมจิตอาสาที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเชิงวิชาการเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตแก่สมาชิกเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านทุจริต และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเผยแพร่สำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตหรือต่อต้านทุจริตไปสู่ชุมชนและสังคม

นริศรา ทองจันทร์และคณะ บทความเรื่อง “แบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ” พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุ ด้านภาวะผู้นำ ด้านสภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต ด้านความหลงใหลในการประกอบการ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ และ

ค่าความกลมกลืนของแบบจำลอง ได้แก่ ค่าดัชนี $\chi^2/df = 1.403$, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.010 และ SRMR = 0.015 ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการของธุรกิจอาหารในกรุงเทพมหานคร

อนันต์ อุปสอดและคณะ บทความเรื่อง “ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ” พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว พบว่าจะเริ่มต้นจากการส่งเสริมกำลังใจให้แก่กันด้วยการทำกิจกรรมสันตนาการต่าง ๆ ร่วมกัน มีการสร้างกำลังใจให้กับบุคคลภายในครอบครัวตามโอกาสสำคัญต่างๆ และการส่งเสริมให้คนในครอบครัวรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย เพื่อก่อให้เกิดการมีจิตใจที่ดี

เดโช แขน้ำแก้ว บทความเรื่อง “1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ : แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ ได้แก่ การวางแผนแบบมีส่วนร่วม และระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ การจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ และงบประมาณเพื่อการพัฒนา การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การประสานงานและแจ้งกำหนดการได้ชัดเจน การประเมินผลการทำงานจากเก็บรวบรวมมาเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ ปรับปรุง และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

อภิญญา ฉัตรข้อฟ้าและคณะ บทความเรื่อง “โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง” พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการบริหารองค์การ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และปัจจัยด้านบุคลากรที่มีคุณภาพ โดยจำเป็นต้องมีปัจจัยส่งผ่านที่สำคัญคือ ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ ที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองได้อย่างยั่งยืน

ชิษณุพงศ์ ทองพวงและคณะ บทความเรื่อง “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย” พบว่า การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล ความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กัน การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ($\beta = 0.35$, $p < .05$), ความเป็นเลิศ ($\beta = -0.65$, $p < .05$), ความเป็นเลิศมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ($\beta = 0.18$,

$p < .05$), การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลอิทธิพลโดยอ้อมต่อประสิทธิภาพองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยผ่านความเป็นเลิศ ($\beta = 0.11, p < .05$) โดยรูปแบบดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพ ได้ร้อยละ 65

จักรพงษ์ มงคลชัยฤกษ์และคณะ บทความเรื่อง “การจัดการเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยอง” พบว่า เศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยองได้แก่สินค้าโอท็อปเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมสูงสุดและสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวชายทะเลและสวนผลไม้ในฤดูการ แต่จังหวัดระยองยังขาดการบริหารเศรษฐกิจชุมชนเช่น การจัดตั้งคณะกรรมการ การดูแลคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด การประชาสัมพันธ์และการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

พระฉัตรชัย อธิบุญโณและคณะ บทความเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการในกรุงเทพมหานคร” พบว่า การปฏิบัติงานของพระวินยาศิการในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในการปฏิบัติงาน มีจุดแข็ง คือ เจ้าคณะในเขตกรุงเทพมหานคร ดูแลเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการเป็นอย่างดี นโยบายของเจ้าคณะในเขตกรุงเทพมหานคร มีการแต่งตั้งเจ้าคณะแขวงทุกแขวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้เป็นพระวินยาศิการ ทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยในเขตปกครองคณะสงฆ์ของตนเอง และมีการประชุมกันทุกเดือน

ศิริรัตน์ สังข์สุวรรณ บทความเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน” พบว่า แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน โรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะควรเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตไฟฟ้าพลังงานขนาดเล็กในระดับชุมชนที่มีกำลังการผลิตไม่เกิน 1 เมกะวัตต์ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการผลิตไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานขยะหรือชีวมวล เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถลดปริมาณขยะหรือของเสีย โดยนำมาผลิตเป็นพลังงานได้เป็นอย่างดี

ทวนทอง เจริญสมและคณะ บทความเรื่อง “สภาพและกระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ” พบว่า สภาพของกิจการเพื่อสังคม มีการสร้างกลุ่มในระบบโรงเรียนเพื่อทำงานร่วมกัน รู้จักการแบ่งปัน แต่อย่างไรก็ตามกิจการเพื่อสังคมยังดำเนินการโดยภาคเอกชนเพราะหลักเพื่อนำผลกำไรไปใช้ในแก้ไข้ปัญหาและพัฒนาชุมชน สำหรับในกรุงเทพมหานครมีการจัดตั้งสภาเด็กตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การเชื่อมโยงเครือข่าย การจัดหาพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมสร้างสรรค์และตั้งองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม

ฉัตรวัฒน์ ชัยนฐาภักดิ์ บทความเรื่อง “ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย” พบว่า ด้านสภาพปัญหาการดำเนินงานของ

ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย พบ ปัญหาอันเกิดจาก 1) การประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักดั้งเดิม 2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์โดยสภาพสังคมเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้นในหลายๆ พื้นที่ 3) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ 4) การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองระดับภูมิภาค ด้านปัจจัยของภาครัฐกับทิศทางการบูรณาการแผนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย

จันทร์เพ็ญ ปัญญโรจน์ บทความเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่อง การอนุรักษ์กวีานพะเยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” พบว่า การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมทักษะกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้มีความสามารถในการคิด โดยเฉพาะการคิดแก้ปัญหา เป็นการคิดที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวัน

อภิชาติ ดวงธิดาและคณะ บทความเรื่อง “การบูรณาการภาครัฐและพลังชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ” พบว่า แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) แนวทางด้านการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 2) แนวทางด้านการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม 3) แนวทางด้านการดำรงอยู่อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน 4) การจัดตั้งศูนย์เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน 5) ศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น 6) ความร่วมมือทุกภาคส่วน 7) การมีส่วนร่วม 8) การจัดการเครือข่ายความรู้

จำรูญ กลีวัตร์และคณะ บทความเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในประเทศไทย” พบว่า แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาและท้องถิ่นตามแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 3 พบว่า 1) ลักษณะกิจกรรมอาชีพที่สัมผัสหรือรับรู้ถึงนวัตกรรมสินค้า/กิจกรรมที่เรียกเก็บค่าบริการของโรงเรียนมี 11 ลักษณะ และ 2) พบว่ามี 10 เกณฑ์การประเมินผลประสิทธิภาพด้านการดำเนินการนวัตกรรมในโรงเรียน

วิยะดา วรานนท์วนิชและคณะ บทความเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี” พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงานและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงาน (X_1) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานตามหลัก

ธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) หลักธรรมสังคหวัตถุ (X_2) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชัชลิยา สุตติและคณะ บทความเรื่อง “ประสิทธิผลของการจัดการโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านในอำเภอโคกโพธิ์ไชยจังหวัดขอนแก่น” พบว่า ปัจจัยประสิทธิผลของการจัดการโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านทั้ง 3 ปัจจัย คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การดำเนินโครงการ มีอิทธิพลร้อยละ 55.5 ส่วนที่เหลืออีก ร้อยละ 44.5 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ แนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงประสิทธิผลของการจัดการโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านคือ การพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว เช่น โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมโครงการส่งเสริมการแปรรูปโครงการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มนตรี พรหมวันและคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่” พบว่า โมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square = 87.70, df = 68, GFI = 0.98, AGFI = 0.94, RMSEA=0.027) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในมีค่าเท่ากับ 0.85 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือ ศักยภาพผู้ประกอบการ และกระบวนการบริหาร สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ได้ร้อยละ 85 และยังพบว่าสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในมีค่าเท่ากับ 1.01 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือประกอบด้วย ศักยภาพผู้ประกอบการ กระบวนการบริหาร และการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ได้ร้อยละ 100

พระครูวิโรจน์อินทคุณ (เอกชัย อินทโชโต) และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี” พบว่า สมรรถนะของเจ้าอาวาส คือ มีความสามารถในการจัดระบบความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ภายในวัด สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและธรรมศึกษา เผยแผ่เชิงรุก จัดตั้งกองทุน มอบทุนการศึกษา จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอน จัดตั้งกองทุนสังฆะประชานุเคราะห์ กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ และจัดตั้งกองทุนกองทุนสุขภาวะ

พลวิชฐ์ หล้ากาศ บทความเรื่อง “การบริหารกิจการสาธารณะในโลกยุคโลกาภิวัตน์สู่การก่อตัวของนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศไทย” พบว่า ปัจจุบันมีทั้งปัญหาภายในชาติ และปัญหาข้ามชาติที่มีขนาดใหญ่ ที่มีความหลากหลายมิติ และมีตัวแสดงในการปกครองสาธารณะที่สำคัญทั้งในรัฐและนอก รัฐ มีบทบาทสำคัญเพื่อ

จัดการปัญหา นำไปสู่การสร้างนโยบายสาธารณะ ทั้งการกำหนดนโยบาย การนำนโยบาย การปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับกระแสจากโลกาภิวัตน์

พระมหาอำคา วรปญโญและคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์ใช้อรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์” พบว่า อรรถประโยชน์ด้านจิตวิญญาณ ถือว่าเป็นโมเดลการขับเคลื่อนงานบริหารประเทศของรัฐบาลภายใต้ฐานจริยศาสตร์ ซึ่งกล่าวถึง หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม และการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึงความประพฤติงาม การมีศีลธรรมจริยธรรมของผู้นำรัฐบาล นักการเมืองทุกระดับ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองเป้าหมายสูงสุดของชาติ คือ ความกินดี อยู่ดี มีสุขของประชาชน ปังเจกบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ บนฐานคติแห่งคุณค่าแท้จากอรรถประโยชน์ที่ได้รับผ่านนโยบายสาธารณะต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพมีประสิทธิภาพ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

พระเอกลักษณ์ นกทองและคณะ บทความเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19 : กรณีศึกษาบทบาทของหลวงพ่อดัง นนทิโย วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม” พบว่า พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการจัดการงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือประชาชน ชุมชน และสังคม ภายใต้สถานการณ์ได้อย่างดี ด้วยเหตุผลว่าวัดมีทุนทางสังคม และมีศักยภาพภายใต้แนวคิดให้แบ่งปันช่วยเหลือ (ทาน) การเสียสละ (จาคะ) การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังกรณีหลวงพ่อดังได้จัดมอบหน้ากาก เจล จัดมอบเครื่องบริโภคอาหาร เครื่องยังชีพ ตั้งตู้เย็นปันสุข การจัดตั้งโรงทาน มอบทุนช่วยเหลือแก่ประชาชน วัดพระสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาทั้งในระดับพื้นที่ คือวัดและชุมชน และในระดับอำเภอ จังหวัดสมุทรสงคราม และระดับชาติ

โกเมศ ขวัญเมือง บทความเรื่อง “หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ” พบว่า นักนิติศาสตร์ สาขากฎหมายมหาชนว่า คติลัทธิรัฐธรรมนูญนิยมนั้น ยึดถือว่าเมื่อได้มีการสถาปนารัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อใช้บังคับในการจัดระเบียบการปกครองประเทศแล้ว ตัวรัฐธรรมนูญนั้นเองได้ก่อตั้งระบบกฎหมายทั้งระบบ ในขณะเดียวกันในท่ามกลางที่รัฐนั้นๆ มีกฎหมายจำนวนหลากหลายประเภท รัฐธรรมนูญของแต่ละรัฐจึงต้องก่อตั้งหลักการพื้นฐานว่าด้วยลำดับชั้นของกฎหมายขึ้นควบคู่ไปด้วย ผลของหลักลำดับชั้นทางกฎหมายจึงทำให้เกิดหลักการย่อยต่อเนื่องที่ว่า กฎหมายที่สำคัญกว่า หรือกฎหมายที่สูงศักดิ์กว่า ย่อมมีชั้นทางกฎหมายเหนือกว่ากฎหมายลำดับรอง

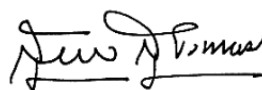
สุมาลี บุญเรือง บทความเรื่อง “วิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนทอง” พบว่า วิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนได้ 6 ประเด็น ดังต่อไปนี้ คือ 1) ความหมายของประชาธิปไตย 2) แนวคิดของ

ประชาธิปไตย 3) ประเภทของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย 4) องค์ประกอบสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย 5) วิถีทางแห่งการส่งเสริมประชาธิปไตย และ 6) การพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนรักและพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเอื้อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มคนอันเป็นการบ่มเพาะประชาธิปไตยให้มีความยั่งยืนในสังคมด้วยความรักและหวงแหนประเทศชาติ สืบไป

นพดล ดีไทยสงค์ บทความเรื่อง “คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ : บริหารคนในองค์กรอย่างไรให้มีคนรักมากกว่าคนชัง” พบว่า การบริหารคนองค์กรเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้นำองค์กรทุกคนจำเป็นต้องมี โดยเริ่มจากการเข้าใจและปราศจากอคติ 4 คือ การบริหารที่เต็มไปด้วยความลำเอียง ได้แก่ ลำเอียงเพราะรัก ลำเอียงเพราะชัง ลำเอียงเพราะหลง และลำเอียงเพราะกลัว ควรบริหารคนในองค์กรฐานคติที่ว่าทำอะไรให้มีแต่คนรักมากกว่าคนชัง โดยยึดหลักหลักสำคัญในการบริหารคนในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการพิจารณาการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(11)
สารบัญ	(18)
บทความวิจัย :	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1	
พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ), สมาน งามสนิท, สุรพล สุธะพรหม	1
การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย	
พระพรหมเวที (สุเทพ ฝุสสุธมโม), พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต	14
แบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ	
นริศรา ทองจันทร์, วิจิต อ้วน	27
ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ	
อนันต์ อุปสอด, อณิษฐา หาญภักตินิยม	42
1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ : แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปาย่าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	
เดโช แชนน้ำแก้ว	55
โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง	
อภิญา ฉัตรข้อฟ้า, กฤษ เพิ่มทันจิตต์, สุรพล สุธะพรหม	68
โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความเป็นเลิศและประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย	
ศิษณุพงศ์ ทองพวง, อภินันต์ อันทวิสิน	80

MANAGEMENT OF COMMUNITY ECONOMY IN RAYONG PROVINCE

- Jakkapong Mongkolchairuek, Suriya Raksamueng, Sman Ngamsnit* 97
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร
- พระฉัตรชัย อธิปญโญ, พระอุดมสิทธิธนายก, พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท* 108
แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน
- ศิริรัตน์ สังข์สุวรรณ* 118
สภาพและกระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ
- ทวนทอง เจริญสม, สุพจน์ ทรายแก้ว, ชัยภรณ์ ถนอมศรีเดชชัย* 133
ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย
- ฉัฐวัฒน์ ชัชวาลย์ราษฎร์* 144
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กว๊านพะเยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
- จันทร์เพ็ญ ปัญญาโรจน์* 159
การบูรณาการภาครัฐและพลังชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
- อภิชาติ ดมธิสาร, ธวัฒน์ เขตจัตุรัส, ดิเรก ถึงฝั่ง* 173
แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในประเทศไทย
- จำรูญ กลวิฑร์, บรรพต วิรุณราช* 187
ADMINISTRATION ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE OF
BUENG YITHO MUNICIPALITY, THANYABURI DISTRICT, PATHUM
THANI PROVINCE
- Wiyada Waranonwanich, Boonton Dockthaisong, Sman Ngamsnit* 202

EFFECTIVENESS OF THE VILLAGE POTENTIAL DEVELOPMENT PROJECT MANAGEMENT IN KOKPHOCHAI DISTRICT, KHONKAEN PROVINCE

Chutchaleeya Suti, Boonton Dockthaisong, Sman Ngamsnit

214

รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่

มนตรี พรหมวัน, บุญทัน ดอกไธสง, สุรพล สุษะพรหม

229

การพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี

พระครูวิโรจน์อินทคุณ (เอกชัย อินทโชโต), พระสุธีวีรบัณฑิต, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร

244

บทความวิชาการ:

PUBLIC GOVERNANCE IN GLOBALIZATION TOWARDS THE FORMULATION OF POLICIES AND STRATEGIES DEVELOPMENT IN THAILAND

Polwasit Lhakard

259

การประยุกต์ใช้บรรทัดฐานจริยธรรมทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์

พระมหาอำคา วรบุญโณ, สันติญา เคนมาภูมิ, ยุภาพร ยุภาศ

274

กลบทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19 : กรณีศึกษาบทบาทของหลวงพ่อดัง นนทบุรี วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม

พระเอกลักษณ์ อธิโต, สุภัทรชัย สีสะใบ, พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร

289

หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ

โกเมศ ขวัญเมือง

305

วิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

สุมาลี บุญเรือง

317

คนรักเท่าฝันหนึ่ง คนซังเท่าฝันสี่ : บริหารคนในองค์กรอย่างไรให้มีคนรักมากกว่าคนซัง

นพดล ดีไทยสงค์

330

BOOKS REVIEWS:

ศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

พระเมธีธรรมาจารย์ (ประสาน จนทสาโร), พระมหานิกักรฐานุตโตโร,
ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา, พงษ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

344

ภาคผนวก

357

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

358

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

361

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์

ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

376

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1*

FACTORS AFFECTING MORAL TEACHING MONK'S POTENTIAL

DEVELOPMENT OF SANGHA IN REGION 1

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ, สมาน งามสนิท, สุรพล สุธะพรหม

Phramha Supat Nandapañño, Sman Ngamsnit, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krupranon@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 และแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 240 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory factor Analysis: EFA) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และไตรสิกขา ซึ่งมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบด้วย 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง จัดการศึกษาต่อยอด และพัฒนาทักษะการสอนสมัยใหม่ 2. ไตรสิกขา ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ฝึกจิตให้สงบ และเจริญภาวนา 3. หลักศักยภาพ มีการพัฒนาศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาทักษะด้านการสอนสมัยใหม่ และมีความรักและศรัทธาในการเป็นพระสอนศีลธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนา; ศักยภาพ; พระสอนศีลธรรม

Abstract

The objectives of this research article were to study the factor affecting to the moral teaching monk's potential development of Sangha in region 1 and guideline for moral teaching monk's potential development of

* Received March 19, 2020; Revised April 15, 2020; Accepted June 6, 2020

Sangha in region 1 with the mixed research methods. The quantitative method collected data from 240 samples and analyzed the data by using the exploratory factor analysis and structural equation modeling. The qualitative research conducted by in-depth interviewing 18 key informants and focus group discussion with 12 participants, analyzed the data by content analysis and descriptive interpretation. The findings were as follows: The factors affecting the moral teaching monk's potential development of Sangha in region 1 were human resource development and Sikkhā that had direct, indirect and combined influences on potential development of Sangha in region 1. The guidelines for potential development of Sangha in region 1 were: 1) Human resource development included ongoing training, providing the further education and developing the modern teaching skills, 2) Sikkhā included complying with the rules, training the mind for peace and Bhāvanā, 3) The potential principles included developing the capacity for creating a new knowledge, developing the modern teaching skills and having love and faith in being the moral teaching monks.

Keywords: Development; Potential; Moral Teaching Monk

บทนำ

การดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมนั้นเป็นโครงการที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดยการกำกับดูแลของกรมศาสนา ภายหลังต่อมาจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกัน พบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอน ๆ ไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง เนื่องจากบริบทที่เกี่ยวข้องในด้านดังกล่าวนี้ซึ่งการดำเนินโครงการนั้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ 1 ตำบล ต่อ 1 พระสอนฯ โดยมีความต้องการที่อยากจะขยายเพิ่มขึ้นอีก 4,000 รูปเป็นการนำร่อง โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ผู้เรียนได้แก่ เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และมีเป้าหมายเพิ่มจำนวนพระสอนฯ ให้มากขึ้นเป็น 20,000 รูป เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ตามเป้าหมาย ซึ่งในขณะเดียวกัน กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมด้านอื่นๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อม

งบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เพราะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความพร้อมทางด้านบุคลากรซึ่งมีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว และต่อมาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ดำเนินการเรื่อยมา รวมทั้งมีการการปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเข้มข้นวิทยากรแกนนำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และการอบรมเพื่อพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีความรู้ ความสามารถในการออกปฏิบัติหน้าที่ คือการให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชนที่ถูกต้อง (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2558; พระมหาสราวุธ แสงสีและคณะ, 2562)

ในปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว จึงทำให้เกิดภาวะวิกฤตและปัญหามากมาย เช่น ปัญหาวิกฤตวัฒนธรรมและวิกฤติทางสังคม ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กฤษฎา แซ่หลี่, 2562) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555–2559 (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ระบุปัญหาสังคมที่มีความเด่นชัด คือ ความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม วิกฤตปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นความเสี่ยง ที่จะส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันยากลำบาก มีความถดถอยในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้นทั้งปัญหาในระดับครอบครัว และความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมแก้ไขปัญหาค่าไม่ได้เต็มที่ ทำให้ขาดความไว้วางใจกัน นอกจากนี้กระแสวัฒนธรรมเสมือนจริงที่แพร่เข้ามาผ่านโลกไซเบอร์ ทำให้มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมมากขึ้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและวิจรรย์ญาณในการเลือกรับ-ปรับ-ใช้วัฒนธรรม ส่งผลให้ค่านิยมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมที่รับมา เด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีพอ หรือขาดการใช้วิจรรย์ญาณกลั่นกรอง จะเสี่ยงต่อการรับวัฒนธรรมที่ไม่ดีงามมาใช้โดยง่าย นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเสมือนจริงในเชิงของการสร้างปัญหามากกว่าเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลง สร้างพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัวและการมีส่วนร่วมในสังคมลดลง แต่ถ้ามองกันให้ลึกซึ้งถึงที่มาแห่งปัญหาอันที่จริงมักเกิดมาจากคน คนคือวิกฤตของสังคม จะต้องเริ่มต้นด้วยการปฏิรูปการศึกษาด้านคนเสียใหม่ คือ ให้มีคุณภาพ มีภูมิปัญญา และคุณธรรมอยู่ในตัวเอง เพราะว่าการศึกษาก่อนของไทยในอดีตไม่ได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา แต่นำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยมมาเป็นแกนในการจัดการศึกษา จึงทำให้พุทธธรรมเองเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้น และผลจากการ

จัดการศึกษาที่ผ่านมา การศึกษาไทยนั้นไม่ว่าจะประเมินโดยหน่วยงานใด นอกจาก จะไม่เป็นที่น่าพอใจแล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาไทยไม่ได้สอนให้คนรู้จักคิด วิเคราะห์ ริเริ่มสร้างสรรค์ และปฏิบัติจริง อีกทั้งหย่อนยานเรื่องการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม การศึกษาไทยจึงอยู่ในภาวะวิกฤตทางคุณภาพอย่างหนัก ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนในอดีตที่กระทรวงธรรมการได้กำหนดให้มีวิชาจรรยาเป็นครั้งแรกในหลักสูตรทุกชั้น เมื่อ พ.ศ. 2475 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาจรรยาก็ขยายเป็นวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ถึงแม้ในเวลาต่อมาจะเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรมขึ้นอีก แต่ปัญหายาวขนด้านศีลธรรม ก็ยังมีมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนางานของพระสอนศีลธรรมบรรลุตามเป้าหมายและเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของพระพระสอนศีลธรรมให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพโดยการให้การศึกษาอบรม การพัฒนา รวมไปถึง การเพิ่มความรู้ทักษะ และเจตคติ ให้พระสอนได้มีการพัฒนาการสอนศีลธรรมเพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น และเพื่อให้ทันโลกในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ บุคลากรโครงการพระสอนศีลธรรม จำนวน 4 รูป/คน พระสอนศีลธรรม จำนวน 9 รูป และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 1,397 รูป (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 จำนวน 240 รูป สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยโดยการพิจารณาจากความเหมาะสมของจำนวนค่าพารามิเตอร์ที่ทำการประมาณค่าภายใต้โมเดลตามสมมติฐานในกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมตามแนวคิดของนักวิจัยด้านโมเดลการวิเคราะห์โปรแกรมลิสเรล (LISREL program) คือ (Lindeman et al., 1980) และ (Weiss, 1972) ที่ได้ทำการกำหนดขนาดตัวอย่างตามกฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร ไว้เป็น 1 พารามิเตอร์ ใช้ตัวอย่าง 10-20 ตัวอย่าง จากกรอบแนวคิดการวิจัยพบว่า มีค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณภายใต้โมเดลลิสเรลทั้งหมด 12 พารามิเตอร์ ใช้เส้นพารามิเตอร์ละ 20 ตัวอย่างเท่ากับ $12 \times 20 = 240$ ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนโดยขั้นตอนที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการจัดแบ่งประชากรตามสำนักงานพระสอนศีลธรรมทั้ง 4 จังหวัด จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) คำนวณจากสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 3 ชนิด ได้แก่ แบบบันทึกเอกสาร (Document Recording Forms) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพทั่วไปของพระสอนศีลธรรม แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Quasi-Structure Interview Forms) วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory factor Analysis: EFA) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 หลังปรับโมเดล ประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และไตรสิกขา มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.55-0.89 ซึ่งมีปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 คือ ตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุด ได้แก่ ด้านความรู้ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89 รองลงมาคือ ด้านการพัฒนา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83

ส่วนตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุด คือ ด้านปัญญา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.55 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝง พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.73 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของไตรสิกขาได้ร้อยละ 73 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรการพัฒนาศรัทธาภาพ พระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.30 และเรียงตามลำดับตัวแปรที่มีอิทธิพลคือ การพัฒนา (91%) การศึกษา (71%) และการฝึกอบรม (77%) ตามลำดับ

นอกจากนั้นตัวแปรไตรสิกขา ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยเช่นกัน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.85 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการพัฒนาศรัทธาภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.49 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. แนวทางการพัฒนาศรัทธาภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 เป็นเบื้องต้น และนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับศาสตร์ตะวันตกเพื่อให้เห็นถึงแนวการบูรณาการหลักพุทธธรรมอีกด้วย โดยศึกษาเกี่ยวกับหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และหลักศรัทธาภาพบูรณาการกับหลักไตรสิกขา จึงนำมาซึ่งการพัฒนาการพัฒนาศรัทธาภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 ดังต่อไปนี้

หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการฝึกอบรมนั้น ได้กำหนดให้มีนโยบายในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม และจัดสรรงบประมาณในการจัดการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่องและพอเพียง ซึ่งทำให้พระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง และได้รับการฝึกอบรมทักษะการสร้างสื่อเพื่อนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน อีกทั้งยังมีการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอนศีลธรรมแก่นักเรียน ด้านการศึกษา มีนโยบายในการจัดการศึกษาให้กับพระสอนศีลธรรมและมีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมได้ศึกษาต่อเพื่อพัฒนาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น และจัดให้มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตร การศึกษาหลักสูตรระยะสั้น รวมทั้งมีการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาของคณะสงฆ์ภาค 1 เพื่อพัฒนาตนเองในด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนา มีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาศรัทธาภาพพระสอนศีลธรรม และมีการฝึกอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถยกระดับพระสอนศีลธรรม พัฒนาความรู้ความสามารถและพัฒนาทักษะด้านการสอนศีลธรรมให้สามารถประยุกต์ใช้หลักวิชาทางพระพุทธศาสนาในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักไตรสิกขา ด้านศีล พระสอนศีลธรรมภาค 1 ได้รับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรับผิดชอบต่อการงาน มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ทุกเมื่อ อีกทั้งยังมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับเพื่อเป็นแนวทางแห่งให้ปฏิบัติให้เหมาะสมแก่สมณสาธูป และมีการส่งเสริมการสื่อสารด้วยสัมมาวาจาอันเป็นวาจาที่เป็นที่รักที่ชื่นชอบแก่ผู้ได้รับฟัง ส่วนด้านสมาธิ มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความพากเพียรในการปฏิบัติงาน มีโครงการปฏิบัติธรรมให้พระสอนศีลธรรมได้เกิดการพัฒนาสมาธิ ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาด้านจิตใจของพระสอนศีลธรรม ด้านปัญญา มีกิจกรรมที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมได้เกิดทักษะทางปัญญา มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้เกิดทักษะทางปัญญา พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ฝึกทักษะในการแก้ไขปัญหา พัฒนาทักษะในการถ่ายทอดความรู้ และพัฒนาขีดความสามารถในการสอนศีลธรรม

หลักศรัทธา ด้านความรู้ พระสอนศีลธรรมได้รับการเพิ่มศักยภาพด้วยการพัฒนาให้สอนศีลธรรมได้มีความรู้ความสามารถการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ พัฒนาความสามารถในการการถ่ายทอดความรู้ พัฒนาทักษะในการใช้ความรู้ ทำให้มีองค์ความรู้ในการสอนศีลธรรม มีองค์ความรู้ในวิชาการที่เกี่ยวข้อง ด้านทักษะ พระสอนศีลธรรมได้รับการพัฒนาทักษะในการใช้สื่อการสอน พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์การแก้ไขปัญหา มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้และมีทักษะในการวางแผนการสอนศีลธรรม ด้านเจตคติ มีความมุ่งมั่นและพัฒนาคุณภาพการสอน ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พัฒนาให้เกิดค่านิยมในการช่วยเหลือสังคม มีความรักและศรัทธาในการเป็นพระสอนศีลธรรม มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสอนศีลธรรมและอุทิศตนเพื่อการสอนศีลธรรมด้วยจิตใจที่มุ่งมั่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 มีตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ ความรู้ รองลงมาคือ การพัฒนา และปัญญา เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนั้นตัวแปรไตรสิกขา ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปัญญากิจุต (ประจวบ ปณฺหาทีโป) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรี” ผลวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพ

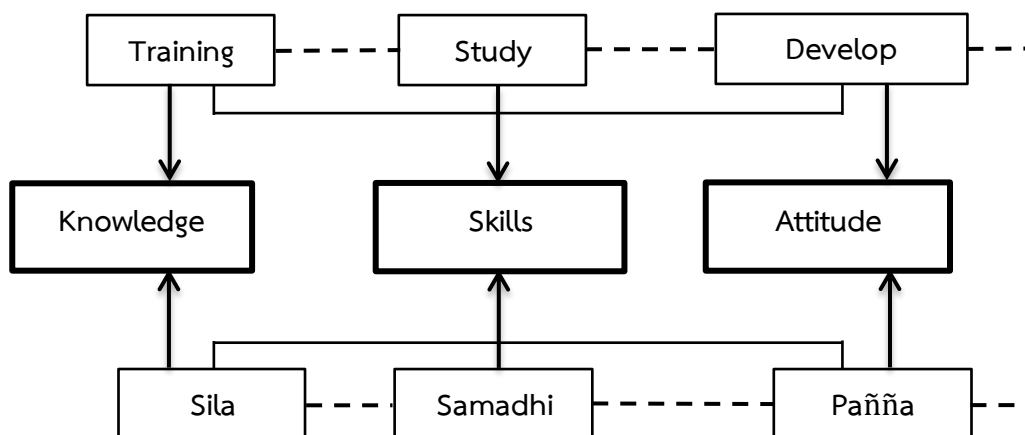
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรีมีดังนี้ (1) การพัฒนาศักยภาพด้านเทคนิควิธี ได้แก่ การพัฒนาความรู้ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว พร้อมทั้งพัฒนาเทคนิควิธีการสอนตามแนวคิดการสอนแนวใหม่ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพตามหลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนา (2) การพัฒนาศักยภาพศักยภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ หรือ ปฏิบัติการ 4 ย. ได้แก่ ยิ้มแย้ม-ให้ยิ้มกับคนอื่น หยิบยื่น-ให้หยิบยื่นแต่สิ่งที่ดีให้ผู้อื่น ยินดี-ให้ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น และยุติธรรม-ให้ความเป็นธรรมกับทุกคน ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระพุทธศาสนา และ (3) การพัฒนาศักยภาพศักยภาพด้านความคิดรวบยอด ได้แก่ การสร้างเครือข่ายระหว่างพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การจัดทำและเผยแพร่แผนปฏิบัติการประจำปีการปฏิบัติการของเครือข่ายพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษาโดยใช้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นสื่อกลาง ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรวาล สุขไมตรี (2558) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดและการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อการพัฒนาตนเอง องค์กร สังคม ซึ่งกระบวนการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะทำให้นมนุษย์มีการพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ให้การศึกษา ให้การฝึกอบรมและให้การพัฒนา และสอดคล้องกับพรณี ผุดเกตุและคณะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดสงขลา” จากผลการวิจัยพบว่า จุดมุ่งหมายของรูปแบบ คือ เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีความสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากสมรรถนะหลัก 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ในวิชาชีพครูตามประเด็นการพัฒนาของรูปแบบและด้านทักษะปฏิบัติ

2. การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้กำหนดให้มีนโยบายในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม และจัดสรรงบประมาณในการจัดการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่องและพอเพียง อีกทั้งยังมีการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอนศีลธรรมแก่นักเรียน และมีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมได้ศึกษาต่อเนื่อง และจัดให้มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรและการศึกษาหลักสูตรระยะสั้น มีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมและมีการฝึกอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ และคณะ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนา

ศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนา ศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในจังหวัดลำปาง พบว่า 1) ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ กำหนดเกณฑ์คัดเลือก “พระต้นแบบ” เพื่อยกย่องเป็นแบบอย่างในการพัฒนาพระให้เป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางศีลธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน จัดระบบเติมรูปแบบให้มีความชัดเจน ยอมรับและสนับสนุนให้เป็นทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษา ได้แก่ ระดมผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้จัดทำคู่มืออย่างเป็นระบบและติดตามสอบถาม ให้มีความรู้ ให้ทันต่อความต้องการอย่างแท้จริง 3) การพัฒนา ได้แก่ ผลจากการปฏิบัติงาน ของพระสอนศีลธรรม ปรากฏชัดเจนในการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนที่ได้รับโอกาสเข้าเรียน กับพระ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนสอบธรรมศึกษาทั้งนักธรรม ตรี โท เอก จำนวนมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวีระญาณสุนทร (จรินทร์ อาบคำ) (2554) ได้สรุป ผลการวิจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีสึกขาวิธดากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาเป็นอีกระบบหนึ่งของการศึกษาเพื่อให้บุคลากรมีระบบการพัฒนาที่มั่นคง และมีความสัมพันธ์กับการสร้างความเจริญให้กับตนเองด้วยการพัฒนาจิตใจและมีความเพียรพยายามทำงาน มีขันติความอดทน มีสัจจะมีความจริงใจ มีอธิษฐานความเด็ดเดี่ยวต่อความมุ่งหมาย มีความหนักแน่นเข้มแข็งมั่นคงของจิตใจที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดปรีชา นนทโก (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า มีการการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ให้รู้จักสาเหตุเกี่ยวกับการเรียนเกิดจากอะไร เพื่อที่จะได้แก้ไข้ปัญหาให้ตรงประเด็นการส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานสำคัญ ที่ควรเร่งปลูกฝังประกอบด้วย ความขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทนไม่ท้อถอย เมื่อพบอุปสรรค ความขยัน ต้องควบคู่กับการใช้ปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง พบว่า หน่วยงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรมีนโยบายในด้านการส่งเสริมความรู้พระสอนศีลธรรมในระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การกระจายงานออกไปตามภูมิภาคต่างๆ ควรจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการอย่างน้อย 1 สัปดาห์ หรือมากกว่า และแบ่งการอบรมออกเป็นประเด็นปัญหาที่ค้นพบ ได้แก่ ปัญหาด้านหลักสูตร ปัญหาทางด้านการเรียนการสอน ปัญหาทางด้านการผลิตและการใช้สื่อ และการวัดและประเมินผล

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย จากนั้นได้ทำการสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ดังภาพที่ 1 และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 Synthesis Model

ที่มา: พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ (2563)

จากภาพที่ 1 Synthesis Model สามารถอธิบายถึงรายละเอียดของโมเดลการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 ได้ดังต่อไปนี้

ด้านความรู้ (Knowledge) ให้พระสอนศีลธรรมมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีทักษะในการแก้ไขปัญหา มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ มีขีดความสามารถในการสอนศีลธรรม มีความสามารถในการใช้ความรู้ มีความสามารถในการสืบทอดหรือต่อยอดความรู้

ทักษะ (Skills) จะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดศักยภาพด้านทักษะ คือให้พระสอนศีลธรรมมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีทักษะในการแก้ไขปัญหา มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ มีขีดความสามารถในการสอนศีลธรรม มีความสามารถในการใช้ความรู้ มีความสามารถในการสืบทอดหรือต่อยอดความรู้

เจตคติ (Attitude) จะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดศักยภาพด้านเจตคติ คือให้พระสอนศีลธรรมมีแรงจูงใจ และความมุ่งมั่นการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะได้ถ่ายทอดความรู้ ในการสอนศีลธรรม ให้แก่เด็กและเยาวชนได้อย่างเต็มที่ โดยดำเนินการดังนี้

1. ฝึกอบรมทักษะอย่างเข้มข้นผ่านกระบวนการของสำนักงานพระสอนศีลธรรม ส่วนกลาง อบรมในหลักสูตร Active Learning และการเรียนรู้ในลักษณะของ e-learning เพื่อให้พระสอนศีลธรรมมีความสามารถในระดับ Smart Teacher
2. ต้องจัดการศึกษาให้พระสอนศีลธรรมได้แรงจูงใจ และเจตคติที่ดีในการสอน ศีลธรรม โดยศึกษาในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตร การศึกษาหลักสูตรระยะสั้น คณะสงฆ์จะต้องส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาตามกระบวนการของของคณะสงฆ์ การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง มีนโยบายในการจัดการศึกษาให้กับพระสอนศีลธรรม มีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมได้ศึกษาต่อเพื่อพัฒนาทักษะในระดับที่สูงขึ้น
3. ต้องมีการพัฒนายกระดับทักษะพระสอนศีลธรรม ให้เป็นพระสอนศีลธรรมที่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการสอน พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถ พัฒนาทักษะ พัฒนาประสบการณ์ และจะต้องมีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม
4. มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติเพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้เรียนรู้ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามสมณสาธูป ในความเป็นพระสอนศีลธรรม มีการส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมใช้การสื่อสารด้วยสัมมาวาจา และพระสอนศีลธรรมทุกรูปต้องมีความรับผิดชอบ ต่อภาระงานที่ได้รับ
5. มีโครงการปฏิบัติธรรมให้พระสอนศีลธรรมได้เกิดการพัฒนาสมาธิ ฝึกปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน พระสอนศีลธรรมจะต้องเอาใจใส่ในหน้าที่ มีความอดทนอดกลั้น มีความพากเพียรในการปฏิบัติงาน
6. พระสอนศีลธรรมจะต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน มีการถ่ายทอดความรู้การสอนศีลธรรมได้อย่างมีอรรถาธิบาย พร้อมทั้งมีกิจกรรมที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมได้เกิดทักษะทางปัญญา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

มหาเถรสมาคมควรมีนโยบายการดำเนินงานยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศไทย จัดอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศไทย ตลอดถึงส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศไทย

ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนา ศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศ

2. ควรศึกษาพุทธศาสตร์การสอนศีลธรรมของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศไทย เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการสอนศีลธรรมที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กฤษฎา แซ่หลี่. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 59-70.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *สำนักงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จักรวาล สุขไมตรี. (2558). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 4(1), 238-252.
- พรรณี ผุดเกตุ และคณะ. (2554). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดสงขลา (รายงานการวิจัย)*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- พระครูปัญญาภิยุต (ประจวบ ปณฺหาทีโป). (2558). *การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิธานสุนทร (จรินทร์ ออบคำ). (2554). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา :กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดปรีชา นนทโก. (2560). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ และคณะ. (2557). การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุรารุณ แสงสีและคณะ. (2562). การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 98-107.
- พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ. (2563). การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1 (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). *แผนยุทธศาสตร์พระสอนศีลธรรมในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับที่ 11 (2555-2559) (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. นนทบุรี: หจก.เซนปรีนติ้ง.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). *พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*, สืบค้น 20 ตุลาคม 2562, จาก https://www.krupra.net/v3/index.php?url=monkprovince_lst.
- Lindeman, R.H. et al. (1980). *Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis*. Scott, Foresman: Glenview. IL.
- Weiss, R. (1972). *The Provision of Social Relationship*. In Z. Rubin (Ed). *Doing Unto others Englewood Cliff*. N. J: Prentice-Hall.

การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรม และค่านิยมสุจริตในสังคมไทย*

THE POTENTIAL DEVELOPMENT OF SOCIAL INSTITUTIONS FOR INSTILLING MORAL AND HONEST VALUES IN THAILAND

พระพรหมเวที (สุเทพ พุสฺสธมฺโม), พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต

Phrabrahmavethi (Suthep Phussadhammo), Phrakhrasangharak Songphan Jayadatto

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Yimrungsup222@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากกรณีศึกษาของโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ และการสนทนากลุ่มเฉพาะร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันครอบครัว สถาบันพระพุทธศาสนา สถาบันการศึกษา/การปกครอง ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 9 รูป/คน ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการประเมินผลปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) จากอาสาสมัครผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 50 คน ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย มีลักษณะเป็น “กิจกรรมเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านสุจริต” ในรูปแบบของกิจกรรมจิตอาสาที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเชิงวิชาการเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตแก่สมาชิกเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านสุจริต และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเผยแพร่สำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตหรือต่อต้านทุจริตไปสู่ชุมชนและสังคม

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ; สถาบันทางสังคม; สำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริต

Abstract

The objective of this research article was to study the potential development of the potential development of social institutions for instilling moral and honest values in Thailand. This research was an action

* Received March 27, 2020; Revised May 17, 2020; Accepted March 16, 2020

research, using the research instruments such as content analysis from case studies of all 3 subprojects and focus group discussions with 9 experts from family institutions, Buddhist institutions, educational institutions/governing institutions with specific random sampling then the data were analyzed by using descriptive content analysis techniques and the operating evaluation (KPI) from 50 volunteers then analyzed the data by using statistics such as frequency, percentage, average and standard deviation. Findings were that the model of the social development potential for instilling the morality and honest values in Thai society were found that it was an "anti-corruption activities of new generation network" in the form of volunteer activities that demonstrated social responsibility consisted of academic activities to instill moral and honest values for the new generation network members for anti-corruption, and operational activities to disseminate morality and honesty values or anti-corruption value to communities and society.

Keywords: Potential Development; Social Institutions; Moral and Honest Values

บทนำ

นานาชาติต่างให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขการทุจริต ซึ่งเป็นปัญหาที่นำไปสู่ความยากจน ความอ่อนแอของสังคม และเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาอย่างแท้จริง (จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์, 2556) ปัญหาการทุจริตไม่ได้มีอยู่เฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาสากลของนานาประเทศทั่วโลกด้วย แม้ว่าปัญหาการทุจริตของแต่ละประเทศจะมาจากพื้นฐานความคิดและบริบทที่แตกต่างกัน แต่ต่างยอมรับกันว่าการทุจริตเป็นภัยร้ายแรงและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ (Angang, 2002) ปัญหาการทุจริตเป็นปัญหาทางศีลธรรมเกิดจากเปลี่ยนแปลงการรับรู้ของสังคมไปจาก ความดี ความมีคุณธรรม นึกถึงแต่ความก้าวหน้าของสังคมไล่ตามความร่ำรวย ความมั่งคั่งไม่ซบซึ้งต่อจริยธรรม คุณธรรมและการทำความดี (Gbenga, 2007)

ในส่วนของประเทศไทยนั้น เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าปัญหาเรื่องการทุจริตเป็นปัญหาสำคัญลำดับต้น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมาช้านานจนฝังรากลึกและพบเกือบทุกกลุ่มอาชีพในสังคมไทย เกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน (สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, 2549) หากพิจารณาโดยละเอียดถึงสาเหตุแท้จริงที่ทำให้เกิดการทุจริตในประเทศไทยแล้ว อาจพบสาเหตุหลาย

ประการ อาทิเช่น สาเหตุทางด้านบุคคล คือ พฤติกรรมส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความโลภ สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีรายได้น้อยไม่พอใช้จ่ายและจำเป็นต้องรักษาสถานภาพทางสังคมของตนไว้จึงทำให้ต้องหาทางทุจริต สาเหตุทางด้านสังคม คือ ค่านิยมที่ยกย่องคนร่ำรวยและมีแรงจูงใจจากวัตถุนิยม รวมทั้งการสร้างระบบอุปถัมภ์ สาเหตุทางด้านวัฒนธรรม คือ แบบอย่างที่ไม่ถูกต้องในการใช้อำนาจและเวลาไปหาผลประโยชน์หรือรายได้เพิ่มเติม สาเหตุทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับนักการเมืองที่ขาดจิตสำนึก ตัดสินใจพิจารณาโครงการต่าง ๆ โดยจัดสรรประโยชน์ในทางมิชอบระหว่างคนสองกลุ่มนี้ (จารุวรรณ สุขมาลพงษ์, 2556; กฤษฎา แซ่หลี่, 2562)

จากปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการประเทศ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ในทุกกลุ่มทุกภาคส่วนของสังคมไทย ให้มีพื้นฐานทางจิตใจที่ยึดมั่นใน “คุณธรรม” “จริยธรรม” “ความซื่อสัตย์สุจริต” และ “ความรอบรู้” อันเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่าง “มีเหตุผล” “รู้จักสิทธิหน้าที่” และ “ความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทย” ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข เพื่อสร้างความมั่นคงให้ประเทศและสังคมอยู่รอดปลอดภัย อันจะเป็นการสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” และส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศให้เกิดดุลยภาพ ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่สันติสุขและยั่งยืน (บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2557) ด้วยเหตุนี้ คำว่า “จิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริต” จึงได้รับความสำคัญอันดับต้น ๆ จากนโยบายของรัฐบาล ที่ต้องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ ในส่วนงานราชการและหน่วยงานของรัฐ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ไปสู่การปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมไทย (พระพรหมเวที (สุเทพ ผุสฺสมโม), 2563)

สังคมไทยโชคดีที่มีพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันศาสนาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการทำ ความดี พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติ “ไม่กระทำความชั่วทุกชนิดทั้งทางกายวาจาและใจ ให้กระทำความดีทุกอย่างทั้งทางกายวาจาและใจ และชำระจิตให้บริสุทธิ์เพราะจิตบริสุทธิ์จะทำให้กายและวาจาบริสุทธิ์ด้วย” (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554) ประการสำคัญ คือ การพัฒนาสังคมไทยหรือพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องมีการพัฒนาคนก่อน เพื่อสร้างคนให้มีความเข้มแข็ง 3 ประการ คือ ความเข้มแข็งทางพฤติกรรม ความเข้มแข็งทางจิตใจ และความเข้มแข็งทางปัญญา เมื่อสร้างคนให้มีความ

เข้มแข็งแล้วก็จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541)

ในทางพระพุทธศาสนานี้มีสุจริตธรรมซึ่งเป็นธรรมะที่สามารถเอาชนะความประพฤติดุจจริตได้ในระดับรากเหง้า โดยคำว่า สุจริต หมายถึง ความประพฤติดี ประพฤติชอบ ประพฤติถูกต้องตามคลองธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) ซึ่งสอดคล้องกันกับความหมายในทางกฎหมาย เพราะในทางกฎหมาย คำว่า “สุจริต” หมายถึง สภาวะทางจิตใจอันประกอบด้วย (1) ความซื่อสัตย์ในความเชื่อหรือวัตถุประสงค์ (2) ความซื่อตรงต่อหน้าที่หรือหนี้ของตน (3) ความสอดคล้องกับมาตรฐานทางการค้าหรือธุรกิจใด ๆ อันชอบด้วยเหตุผลในการต่อรองกันอย่างเป็นธรรม และ (4) การไร้ซึ่งเจตนาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ (ประสิทธิ์ โขวิไลกุล, 2548)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การศึกษาวิจัยเพื่อ “พัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย” จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน และควรมุ่งเป้าไปที่สถาบันทางสังคมสำคัญทั้ง 3 สถาบันตามหลักการ “บวร” (พญา สายहु, 2544) คือ (1) สถาบันครอบครัว อันเป็นสถาบันพื้นฐานแรกที่บุคคล ต้องผ่านตั้งแต่แรกเกิด เป็นสิ่งที่บุคคลเลือกไม่ได้เป็นสิ่งที่ได้มาโดยกำเนิด (2) สถาบันศาสนา อันเป็นสถาบันที่ผลิตคนดี มีความรู้ โดยความเป็นคนดี คือ การรู้ศีล รู้ธรรม ซึ่งเป็นบรรทัดฐานของสังคมมนุษย์ที่มุ่งสันติสุข และ (3) สถาบันการปกครอง อันเป็นสถาบันที่มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ควบคุมป้องกันการขัดแย้งผลประโยชน์ของสมาชิกในสังคม

ดังกล่าวนี เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวทางการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริต จากโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ประกอบด้วย โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การเสริมสร้างค่านิยมสุจริตของสถาบันครอบครัวตามหลักพระพุทธศาสนา โครงการวิจัยย่อยที่ 2 กระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชน และโครงการวิจัยย่อยที่ 3 การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งล้วนเป็นข้อมูลประจักษ์จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตโดยสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานคิดสำคัญที่นำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันได้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของการเสริมสร้างค่านิยมสุจริตของสถาบันครอบครัวตามหลักพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษารูปแบบของกระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชน
3. เพื่อศึกษารูปแบบของการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน
5. เพื่อนำเสนอต้นแบบกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ครอบคลุมการถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการปกครอง จากโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ (โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การเสริมสร้างค่านิยมสุจริตของสถาบันครอบครัวตามหลักพระพุทธศาสนา เก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้แทนครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี จำนวน 400 คน โครงการวิจัยย่อยที่ 2 กระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลจากสังฆาธิการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และตัวแทนประชาชนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูป/คน และโครงการวิจัยย่อยที่ 3 การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำองค์กรภาครัฐ ผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ และตัวแทนประชาชนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน) ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญในการถอดบทเรียนเพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้แก่ ตัวแทนจากสถาบันครอบครัว ตัวแทนจากสถาบันพระพุทธศาสนา และตัวแทนจากสถาบันการปกครอง จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 9 ท่าน พร้อมทั้งออกแบบกิจกรรมเชิงปฏิบัติการต้นแบบกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมในบริบทเชิงพื้นที่ของภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยเน้นพื้นที่จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี และ

จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัครเยาวชนในพื้นที่ดังกล่าว จำนวน 50 คน

ผลการวิจัย

จากการถอดบทเรียนกรณีศึกษาการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการปกครอง จากโครงการย่อยทั้ง ๓ โครงการ เป็นฐานคิดสำคัญในการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และออกแบบต้นแบบกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบของการเสริมสร้างค่านิยมสุจริตของสถาบันครอบครัวตามหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ รูปแบบของเครือข่ายสัมพันธ์ทางสังคม ที่เรียกว่า เครือข่ายครอบครัวสุจริตวิถีพุทธ ที่มุ่งขับเคลื่อนการทำงานระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับพื้นที่จากเล็กไปหาใหญ่ โดยอาศัยโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นฐาน ทั้งนี้ เครือข่ายครอบครัวสุจริตวิถีพุทธ มีวิสัยทัศน์ คือ เสริมสร้างค่านิยมและวิถีชีวิตสุจริตแนวพุทธ และมีพันธกิจ คือ การเสริมสร้างค่านิยมสุจริตแก่เด็กและเยาวชน และสนับสนุนการทำกิจกรรมทางสังคมที่มีคุณภาพ และมีภารกิจหลัก คือ (1) ส่งเสริมสร้างความปรองดองสามัคคีอย่างต่อเนื่องด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ (2) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างภูมิคุ้มกันสังคมอยู่เย็นเป็นสุข (3) ส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันครอบครัวอบอุ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัว (4) ส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้การคิดวิเคราะห์วิธีใช้คำพูดในเชิงบวก และ (5) ส่งเสริมการรักษาสุขภาพและภูมิคุ้มกันยาเสพติดด้วยวิถีครอบครัวอบอุ่น

2. รูปแบบของกระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชน ได้แก่ รูปแบบของการกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต โดยมีโรงเรียน/สถานศึกษาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาอบรม สร้างนิสัย ให้ความรู้ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะทางด้านปัญญา และองค์กรทางศาสนาต่าง ๆ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างลักษณะนิสัยความซื่อสัตย์สุจริต บนพื้นฐานของความศรัทธาเชื่อในสิ่งที่ดีจนปฏิบัติเป็นกิจนิสัย ประกอบด้วย (1) การสร้างค่านิยมสุจริตให้กับเยาวชนโดยเริ่มจากครอบครัว (2) การสร้างความซื่อสัตย์สุจริตจากการสร้างนิสัยความซื่อสัตย์สุจริตตั้งแต่แรกเกิดโดยแบบอย่างทางความประพฤติของคนในครอบครัว (3) การปลูกฝังความซื่อสัตย์

สุจริตให้แก่เยาวชนโดยความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันสังคมอื่น ๆ ด้วย (4) การพัฒนาผู้เรียนของสถาบันการศึกษาให้เกิดความงอกงามในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพ และ (5) การขับเคลื่อนกระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนด้วยกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริต

3. รูปแบบของการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ รูปแบบของการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนปฏิบัติ การป้องกันการทุจริต คือ การสร้างอุดมการณ์ การก่อรูปเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพ การวางแผน การส่งเสริมและดำเนินการ และการสรุปบทเรียนประเมินผล ตามกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้ (1) การเลือกคนดีเป็นผู้บริหาร (2) การใช้ระบบการตรวจสอบการปฏิบัติงาน (3) การสนับสนุนการให้บริการข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชน (4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (5) การสร้างหน่วยงานกลางรองรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม (6) การจัดสรรงบประมาณสำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (7) การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนที่มาจากทุกภาคส่วน (8) การสร้างความเข้าใจและเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน (9) การส่งเสริมให้เยาวชนมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา และ (1) การสร้างสังคมสุจริตธรรม

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน พบว่า มีลักษณะเป็นการขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมที่บูรณาการการทำงานในลักษณะเครือข่าย และมุ่งเป้าไปที่กลุ่มคนรุ่นใหม่ ชื่อว่า “เครือข่ายคนรุ่นใหม่ต้านทุจริต” โดยสมาชิกเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านทุจริต มีเป้าหมายร่วมกันในการส่งเสริมการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย โดยมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีปฏิสัมพันธ์กันในแนวราบด้วยความเสมอภาคและเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และมีบทบาทในการรับรู้และเผยแพร่สำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริต/ต่อต้านทุจริตไปสู่ชุมชนและสังคมในเชิงพื้นที่ระดับจุลภาค

5. ต้นแบบกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย พบว่า เป็นรูปแบบของกิจกรรมเชิงที่เป็นกระบวนการกล่อมเกลாதงทางสังคม สร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต ปลูกฝังความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ จิตอาสา และเสียสละเพื่อส่วนรวม ให้สมาชิกเครือข่ายสามารถคิดแยกแยะระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม และประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต้านทุจริต พร้อมทั้งกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในลักษณะของกิจกรรมจิตอาสา ที่เป็นกระบวนการเพื่อเผยแพร่สำนึกคุณธรรมและค่านิยม

สุจริตหรือต่อต้านทุจริตไปสู่ชุมชนและสังคม แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรชุมชน

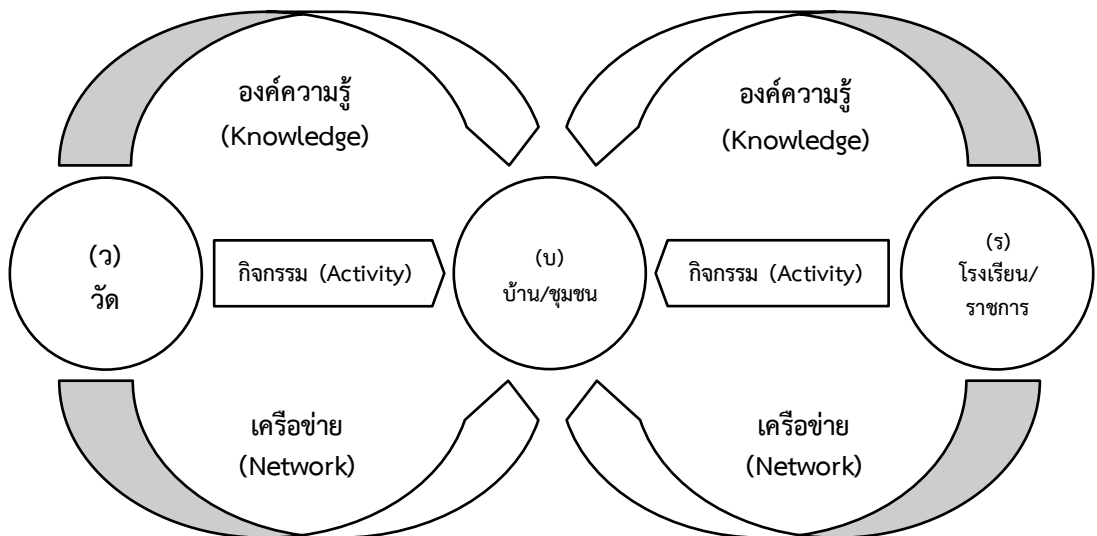
อภิปรายผลการวิจัย

ผลของการถอดบทเรียนกรณีศึกษาการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการปกครอง ที่เป็นฐานคิดสำคัญในการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์ต้นแบบกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม แสดงให้เห็นลักษณะของต้นแบบกิจกรรมการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม ได้แก่ “กิจกรรมเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านทุจริต” ในรูปแบบของกิจกรรมจิตอาสาที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเชิงวิชาการเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตแก่สมาชิกเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านทุจริต และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเผยแพร่สำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตหรือต่อต้านทุจริตไปสู่ชุมชนและสังคม แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สถาบันทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการปกครอง/การศึกษา ล้วนเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่เป็นสายใยยึดเหนี่ยวชุมชนมาแต่อดีต ที่ก่อให้เกิดการเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน ช่วยให้สังคมไทยดำรงอยู่อย่างสันติสุขมาช้านาน มาใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาในระดับชุมชน ลักษณะสามประสาน เพื่อร่วมมือบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนอย่างเกื้อกูลกัน โดยสถาบันครอบครัว (บ้าน) ประกอบด้วย ชาวบ้าน และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน และสถาบันศาสนา (วัด) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และกลุ่มหรือชมรมทางศาสนา และสถาบันการปกครองหรือราชการ/การศึกษา (ราชการ/โรงเรียน) ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐทุก ๆ ส่วนงานในชุมชน/องค์กรทางการศึกษา ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษาทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และองค์กรทางการศึกษาอื่น ๆ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จำเป็นต้องมีสถานะในการเป็นสถาบันหลักในชุมชนขับเคลื่อนกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ และเสริมสร้างค่านิยมสุจริต โดยทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ตัดสินใจ แก้ปัญหา โดยกำหนดแผนแม่บทชุมชน ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง และร่วมกันบริหารจัดการในรูปแบบภาคีเครือข่าย ดังกล่าวข้างต้นนี้ สอดคล้องกับที่ ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความซื่อตรงในสังคมไทย” จากผลการวิจัยพบว่า สังคมไทยมีปัญหาและมีความ

บกพร่องในความซื่อตรงที่ดำรงอยู่ในทุกแวดวง ในทุกกลุ่มทุกภาคส่วน โดยที่ความไม่ซื่อสัตย์ซื่อตรงของผู้นำหรือบุคลากรทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ภาครัฐนั้น จะถูกสะท้อนออกสู่สังคมหรือสาธารณะมากกว่าบุคคลทั่วไป โดยส่วนใหญ่แล้วไม่ได้รับการลงโทษ ทั้งทางกฎหมาย และการลงโทษทางสังคมแต่อย่างใด ในขณะที่ สถาบันหลักของสังคมทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนายังขาดความเข้มแข็งในการปลูกฝังหล่อหลอมกล่อมเกลาสมาชิกในสังคม ด้วยสาเหตุหลักจากระบบการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบไม่เอื้อและไม่เหมาะสม และสอดคล้องกับที่ ศิริพร ปัญญาเสน (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพพจน์ของความสุขจิตและความโปร่งใสของประชาคมในองค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง” จากผลการวิจัยพบว่า ด้านความสุขจิตและความโปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการประชาคมหมู่บ้าน ในงานด้านโครงสร้างพื้นฐานของ องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ในมุมมองทั้งโดยตัวประชาคมเองและประชาชน มีความพึงพอใจในการทำงานสามารถได้มีโอกาสแสดงบทบาทและความสามารถที่ตนเองมีในงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อย่างเต็มที่ เต็มศักยภาพ ทำให้ประชาชนเชื่อมั่น ศรัทธาและให้ความไว้วางใจเข้าร่วมในการดำเนินงานด้วยความสุขจิตและความโปร่งใส และสอดคล้องกับที่ คณะกรรมการฝ่ายวิจัยโรงเรียนสุจริต โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมต้นกล้าศรีวิสุทธิ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะสุจริตของนักเรียนโรงเรียนวิสุทธิ กษัตริ์ จังหวัดสมุทรปราการ” จากผล การวิจัยพบว่า รูปแบบกิจกรรมต้นกล้าศรีวิสุทธิเพื่อพัฒนาคุณลักษณะสุจริตของนักเรียนโรงเรียน วิสุทธิกษัตริ์ จังหวัดสมุทรปราการ มีองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ เช่น กระบวนการจัดกิจกรรม บทบาทครู บทบาทนักเรียน เป็นต้น และการส่งเสริมคุณลักษณะสุจริตของนักเรียนโรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์โดยใช้กิจกรรมต้นกล้าศรีวิสุทธิ ประกอบไปด้วยกิจกรรม 5 ต้นกล้า คือ ต้นกล้าเสียงตามสาย ต้นกล้า 3 ตรวจ ต้นกล้าของหายได้คืน ต้นกล้าแนะแนวอาชีพอิสระพอเพียง และต้นกล้า 1 ห้องเรียน 1 จิตอาสา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงถึงคุณลักษณะสุจริตด้านทักษะกระบวนการคิด ด้านการมีวินัย ด้านซื่อสัตย์สุจริต ด้านอยู่อย่างพอเพียง และด้านจิตสาธารณะและสอดคล้องกับที่คณะกรรมการฝ่ายวิจัย โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะสุจริตของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล” จากผลการวิจัยพบว่า ตัวชี้วัดด้านจิตสาธารณะเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้นควบคู่กับตัวชี้วัดด้านการมีวินัยและการอยู่อย่างพอเพียง และสอดคล้องกับที่ พิสมัย เทียนทอง (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนโรงเรียนบ้านเขามะกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1” จากผลการวิจัยพบว่า ผลจากการดำเนินการ

พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงดีขึ้น และผลการปฏิบัติตนของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า มีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งด้านกาย วาจา และใจ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย

ที่มา: พระพรหมเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม) (2563)

การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน มีลักษณะเป็นการขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมที่บูรณาการการทำงานในลักษณะเครือข่าย “บ-ว-ร” ประกอบด้วย สถาบันพระพุทธศาสนา สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา/สถาบันการปกครอง ขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมที่บูรณาการการทำงานในลักษณะเครือข่าย โดยมุ่งเป้าไปที่กลุ่มคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้ กิจกรรม (ต้นแบบ) การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย ที่เรียกว่า กิจกรรมเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านทุจริต เป็นรูปแบบของกิจกรรมจิตอาสาที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเชิงวิชาการ ที่เป็นกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคม สร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต ปลูกฝังความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ จิตอาสา และเสียสละเพื่อส่วนรวม ให้สมาชิกเครือข่ายสามารถคิดแยกแยะระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม และประยุกต์หลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือด้านทฤษฎีเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยสำหรับการพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย คือ ควรส่งเสริมการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทยโดยอาศัยโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นฐาน ในลักษณะ New Normal ความปกติใหม่ หรือความปกติรูปแบบใหม่ โดยก่อตัวจากระดับจุลภาคและขยายตัวไปสู่ระดับมหภาค กล่าวคือ ระดับครัวเรือน ได้แก่ (1) การสร้างภูมิคุ้มกันครอบครัวอบอุ่น โดยการให้ความรักและเอื้ออาทร (2) การส่งเสริมความสามัคคีภายในครอบครัว โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว (3) การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่สมาชิกในครอบครัว (4) การส่งเสริมวิธีการคิดและวิเคราะห์การใช้คำพูดในเชิงบวกแก่สมาชิกในครอบครัว และ (5) การสร้างหลักประกันสุขภาพภายในครอบครัว โดยมีต้นแบบความประพฤติทางสุภาพะที่ดีของปุชนิยบุคคลภายในครอบครัวเป็นฐาน สำหรับระดับมหภาค หรือระดับชุมชน/สังคม ได้แก่ (1) การส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะ จิตอาสา หรือกิจกรรมทางสังคมระดับชุมชนที่ส่งเสริมความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (2) การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส และการพัฒนาเศรษฐกิจระดับครัวเรือน หรืออาชีพเสริม (3) การเฝ้าระวังและสร้างภูมิคุ้มกันสังคมอยู่เย็นเป็นสุขตามแนววิถีพุทธ และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นคุณแก่สมาชิกในสังคม (4) การรณรงค์การทำกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมให้ชุมชนปลอดอบายมุขและยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น จัดตั้งชมรมครอบครัวรักษาสุภาพและภูมิคุ้มกันภัยยาเสพติด และ (5) การจัดกิจกรรมประกวดครอบครัวรักษาศีลห้าเพื่อยกย่องครอบครัวต้นแบบให้เป็นรูปธรรมทางสังคม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การทำวิจัยครั้งต่อไปควรสร้างผลกระทบท่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย ในลักษณะแผนงานวิจัยต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). *ความรู้ศาสนาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กฤษฎา แซ่หลี่. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 59-70.
- คณะกรรมการฝ่ายวิจัย โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล. (2557). *คุณลักษณะสุจริตของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1.
- คณะกรรมการฝ่ายวิจัยโรงเรียนสุจริต โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ. (2559). *การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมต้นกล้าศรีวิสุทธิเพื่อพัฒนาคุณลักษณะสุจริตของนักเรียนโรงเรียนวิสุทธิกษัตริ จังหวัดสมุทรปราการ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จารุวรรณ สุขุมลพงษ์. (2556). *แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2554). *การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความซื่อตรงในสังคมไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2557). แนวทางเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทยด้วยการสร้างจิตสำนึก ค่านิยม ผ่านสภาศิต คำพึงเพย. *วารสารสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 7(2), 30.
- ประสิทธิ์ ไชยวิบูล. (2548). *กฎหมายแพ่งหลักทั่วไป: คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4-14* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *ธรรมกับสังคมไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: บริษัท ธนธการพิมพ์.
- พระพรหมเวที (สุเทพ ฝุสสุโม). (2563). การเสริมสร้างค่านิยมสุจริตของสถาบันครอบครัวตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 1-12.
- พัทธา สายหู. (2544). *กลไกของสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศมัย เทียนทอง. (2553). *การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนโรงเรียนบ้านเขามะกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว*

เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัย
ปทุมธานี.

ศิริพร ปัญญาเสน. (2551). ภาพพจน์ของความสุขและความโปร่งใสของประชาคมใน
องค์การบริหารส่วน ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น:
วิทยาลัยปกครองส่วนท้องถิ่น.

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2549). รัฐประศาสนศาสตร์: แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์
เปอร์เน็ท.

Angang, H. (2002). Public Exposure of Economic Losses Resulting from
Corruption. *China & World Economy Journal*, 10(4), 44.

Gbenga, L. (2007). Corruption and Development in Africa: Challenges for
Political and Economic Change. *Humanity & Social Sciences Journal*,
2(1), 112.

แบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็น
ผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ*

A CASUAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING
ENTREPRENEURSHIP FOCUS AND BUSINESS PERFORMANCE OF FOOD
ENTREPRENEURS IN BANGKOK

นริศรา ทองจันทร์, วิชิต อุ๋อัน

Narisara Thongchan, Vichit U-On

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University

Corresponding Author E-mail: jj.thongchan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ด้านภาวะผู้นำ ด้านสภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต ด้านความหลงใหลในการประกอบการ และอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานธุรกิจ เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multi-Phase Mixed Method) โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ จำนวน 400 ราย ซึ่งมีแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตรฐาน 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยโปรแกรม LISREL ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุ ด้านภาวะผู้นำ ด้านสภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต ด้านความหลงใหลในการประกอบการ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ และค่าความกลมกลืนของแบบจำลอง ได้แก่ ค่าดัชนี $\chi^2/df = 1.403$, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.010 และ SRMR = 0.015 ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

คำสำคัญ : การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ; ผลการดำเนินงานธุรกิจ; ผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร

* Received June 22, 2020; Revised July 8, 2020; Accepted July 15, 2020

Abstract

The objectives of this research article were to study leadership, dynamic environment, and entrepreneurial passion as antecedents and effects of entrepreneurship focus and business performance of food entrepreneurs in Bangkok, as well as to construct a casual relationship model of factors affecting entrepreneurship focus and performance of food entrepreneurs in Bangkok. This research approved multi-phase mix method by using 400 questionnaires measuring 5-point Likert scale with Cronbach's alpha coefficient = 0.94 from food entrepreneurs in Bangkok. Data analysis were conducted by LISREL to construct a structural equation modeling (SEM), together with content analysis of in-depth interview, in order to confirm the results. According to the results, the relationship of leadership, dynamic environment, and entrepreneurial passion presented positive effect to entrepreneurship focus and business performance of food entrepreneurs in Bangkok. Moreover, the results extracted were $\chi^2/df = 1.403$, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.010, and SRMR = 0.015. Which explained good fit of the model. Thus, a casual relationship model of factors affecting entrepreneurship focus of food entrepreneurs in Thailand was affirmative.

Keywords: Entrepreneurship Focus; Business Performance; Food Entrepreneurs

บทนำ

ในระยะเวลาเพียงหนึ่งทศวรรษ อัตราการเติบโตของจำนวนประชากรโลกมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากและยังมีแนวโน้มอัตราการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมากถึงหนึ่งพันล้านคนในทุกสิบปีตามการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ มีผลให้ความต้องการในการอุปโภคและบริโภคย่อมเพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน และมีการคาดการณ์ว่าจำนวนความต้องการบริโภคอาหารจะเพิ่มขึ้นอีกเป็นอย่างมากในอนาคตตามการประมาณการจำนวนประชากร โดยมูลค่ารวมในปี พ.ศ. 2563 มีการประมาณการณ์ว่าจะสูงถึง 3.99 ล้านล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาและมีอัตราการเติบโตถึง 4% เช่นเดียวกับในประเทศไทยมูลค่ารายได้รวมของสินค้าประเภทร้านขายปลีกอาหารมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นเกือบสามเท่าตัวในระยะเวลาเพียง 10 ปี อ้างอิงจากดัชนีการค้าปลีก พ.ศ. 2552-2562 นอกจากนี้ธุรกิจ

ร้านขายปลีกอาหารยังมีมูลค่าสูงเป็นอันดับที่สาม โดยมีกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีรายได้จากธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งในประเทศถึง 208,088 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2562 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ จึงนับว่าเป็นธุรกิจที่มาแรงอันดับต้นๆ ของประเทศไทยที่มีโอกาสและศักยภาพในการเติบโต สร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประเทศชาติได้ในระยะยาว

อย่างไรก็ตามแม้ว่าธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่มจะมีศักยภาพในการเติบโตสูง และมีผู้ประกอบการหน้าใหม่มากมายเล็งเห็นโอกาสและเข้ามาลงทุนในธุรกิจนี้ แต่ก็เช่นเดียวกับธุรกิจอื่นๆที่มีผู้นำพาธุรกิจให้อยู่รอดและเติบโตฝ่าอุปสรรคไปได้ และก็มีผู้ที่สำเร็จจำต้องปิดกิจการขาดทุนกันไปก่อน ดังรายงานการเลิกประกอบกิจการของธุรกิจประเภทภัตตาคาร/ร้านอาหาร ที่มีการเลิกประกอบกิจการมากเป็นอันดับที่ 3 ในปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2562 จากข้อมูลสถิติโดยกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งการเติบโตและการล้มเลิกกิจการที่มีตัวเลขเพิ่มสูงขึ้นในอันดับต้นๆที่มีความสวนทางกัน ทั้งยังจำนวนเงินหมุนเวียนในธุรกิจนับแสนล้านบาท ทำให้ธุรกิจอาหารเป็นที่น่าจับตามองในทั้งในแง่ของด้านการศึกษาและในแง่ของความท้าทายทางธุรกิจเป็นอย่างสูง

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นโอกาสและปัญหาในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการร้านอาหาร และสนใจที่จะทราบว่าอะไรเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการตัดสินใจขยายการลงทุนและคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่จะสามารถนำพาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้จะต้องเป็นอย่างไรเพื่อสร้างแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ และนำไปสู่การทบทวนวรรณกรรมตามแนวคิดของการเป็นผู้ประกอบการ พบว่านักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวคิดที่จะอธิบายถึงการเป็นผู้ประกอบการในแง่มุมมองที่ต่างกัน อันเกิดจากผลลัพธ์ของการรวมกันจากตัวบุคคล องค์กร หรือปัจจัยทางสภาวะแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้เกิดการเป็นผู้ประกอบการ หากแต่ยังไม่มีข้อสรุปถึงกระบวนการหรือคำอธิบายที่ครอบคลุมปรากฏการณ์ที่จะสามารถแจกแจงความเป็นผู้ประกอบการได้อย่างครบถ้วน และนำไปสู่การศึกษาด้านทฤษฎีความเป็นผู้ประกอบการในวงกว้าง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นผู้ประกอบการและผลประกอบการเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการ ที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการ ที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

3. เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multi-Phase Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาผู้ประกอบการธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ ที่ขึ้นทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ และมีสถานะยังดำเนินการอยู่ โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามกฎแห่งความชัดเจน (Rule of thumb) ตัวแปรสังเกตได้ในแบบจำลองจำนวน 17 ตัวแปร จำนวนตัวอย่างที่มีความเหมาะสมเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย $10 \times 17 = 170$ ถึง $20 \times 17 = 340$ แต่จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์สถิติสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) คือ 400 ราย ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำเป็นผู้ประกอบการธุรกิจอาหารในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย ซึ่งมีจำนวนมากเพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (วิชิต อ้วน, 2553)

ในการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้เลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้บริหารระดับสูง เจ้าของกิจการ ผู้มีความรู้ความชำนาญด้านการเป็นผู้ประกอบการเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 ราย

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมของแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ที่ได้รับความเชื่อถือ ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ เพื่อวิเคราะห์หาตัวแปรและปัจจัยต่างๆที่นำมาศึกษา ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องในบริบทประเทศไทยอย่างไร และนำมาร่างข้อคำถามในการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้วย

เกณฑ์แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ จากเห็นด้วยมากที่สุด = 5 ถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด = 1 โดยการดัดแปลงจากมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) และผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำส่งแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นมาให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ และผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ จำนวน 11 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยได้ค่า IOC มากกว่า 0.50 และดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการดำเนินการวิจัยในรูปแบบ Survey Research โดยผู้วิจัยได้ติดต่อขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจอาหารในเขตกรุงเทพมหานครด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 750 ฉบับ และได้รับการตอบกลับเป็นจำนวน 400 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 53.30 ในส่วนวิธีเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองแบบเผชิญหน้ากันและทางโทรศัพท์ โดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 – มิถุนายน พ.ศ. 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคทางสถิติที่เป็นสถิติพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ด้วยการประเมินแบบจำลองการวัด เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของตัวแปร และการตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและแบบจำลองโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณมาสรุปเป็นแบบจำลองทางสถิติ ร่วมกับการวิเคราะห์โดยการบรรยายเชิงพรรณนา (วิเคราะห์เนื้อหา, Content Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อยืนยันแบบจำลองและความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา การพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการของธุรกิจอาหารในประเทศไทยโดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการ ที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

1.1) ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อความเป็นผู้ประกอบการ มีค่า t-value เท่ากับ 2.34 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่าสถิติที่ (t-value) คือ 1.96 จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.2) ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ มีค่า t-value เท่ากับ 5.10 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่าสถิติที่ (t-value) คือ 2.56 จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.3) สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัตมีอิทธิพลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ มีค่า t-value เท่ากับ 2.03 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่าสถิติที่ (t-value) คือ 1.96 จึงสรุปได้ว่า สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัตมีอิทธิพลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

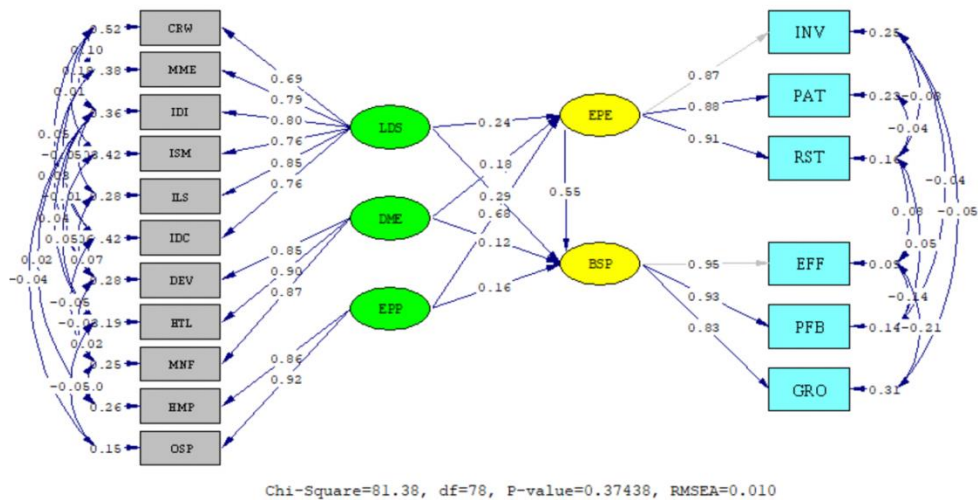
1.4) สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต (Dynamic Environment) มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ มีค่า t-value เท่ากับ 2.54 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่าสถิติที่ (t-value) คือ 1.96 จึงสรุปได้ว่า สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัตมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.5) ความหลงใหลในการประกอบการมีอิทธิพลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ มีค่า t-value เท่ากับ 4.82 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่าสถิติที่ (t-value) คือ 2.56 จึงสรุปได้ว่า ความหลงใหลในการประกอบการ มีอิทธิพลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.6) ความหลงใหลในการประกอบการมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ มีค่า t-value เท่ากับ 5.60 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่าสถิติที่ (t-value) คือ 2.56 จึงสรุปได้ว่า ความหลงใหลในการประกอบการมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.7) การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ มีค่า t-value เท่ากับ 5.82 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่าสถิติที่ (t-value) คือ 2.56 จึงสรุปได้ว่า การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2) อิทธิพลของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการ ที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

ภาพที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการของธุรกิจอาหารในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อตัวแปรการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ (EPE) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากภาวะผู้นำ (LDS) สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต (DME) และความหลงใหลในการประกอบการ (EPP) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรง 0.24, 0.18 และ 0.68 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรผลการดำเนินงานธุรกิจ (BSP) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากภาวะผู้นำ (LDS) สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต (DME) และความหลงใหลในการประกอบการ (EPP) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.29, 0.12, 0.16 และ 0.55 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากภาวะผู้นำ (LDS) สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต (DME) และความหลงใหลในการประกอบการ (EPP) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.14, 0.11 และ 0.38 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01

3) ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกันกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ ได้แก่ ค่าดัชนี $\chi^2/df = 1.403$, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFI =

0.95, RMSEA = 0.010 และ SRMR = 0.015 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ตัวแปรและองค์ประกอบที่ได้นำมาศึกษาในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ มีความสมบูรณ์ โดยเฉพาะในภาวะที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงในตลาดธุรกิจอาหาร ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีภาวะผู้นำที่จะสามารถนำพาสมาชิกและธุรกิจก้าวผ่านไปสู่ความสำเร็จให้ได้ พร้อมทั้งการวางนโยบายและแนวทางเพื่อตั้งรับความเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีความผันผวนแปรปรวนอยู่ตลอด แต่ในขณะเดียวกันก็มีโอกาสอยู่ในวิกฤต และก็ขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการว่าจะสามารถใช้ความหลงใหลในการประกอบการ ความมีนวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อที่จะนำมาซึ่งความได้เปรียบทั้งในด้านการดำเนินงาน ด้านการตลาด ด้านสินค้าและบริการ อันจะนำไปสู่ผลการดำเนินงานธุรกิจตามเป้าหมายที่วางไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการ ที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

การค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยและองค์ประกอบ จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสังเคราะห์เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุและความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ และมีความสอดคล้องกับผลการศึกษา ดังนี้

1.1) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ และผลการดำเนินงานธุรกิจ โดยคุณลักษณะของภาวะผู้นำส่งผลโดยตรงกับการเป็นผู้ประกอบการและองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้ประกอบการในแต่ละด้านของผู้ประกอบการ และผลการดำเนินงานธุรกิจ (Phillips et al., 2013; Haase & Franco, 2017; Shafique & Kalyar, 2018; Boukamcha, 2019)

1.2) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ และผลการดำเนินงานธุรกิจ โดยสภาวะแวดล้อมเชิงพลวัตที่มีผลอย่างยิ่งต่อการเป็นผู้ประกอบการและการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร หรือกล่าวได้ว่ากิจกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรอันเนื่องมาจากการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานธุรกิจ

เป็นผลมาจากลักษณะทางสภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต (Miller & Friesen, 1978; Miller, 1988; Zahra, 1993; Lumpkin & Dess, 1996; Dess et al., 1997; Davis, 2007; Kearney et al., 2013; Bedi & Puri, 2019; Chen et al., 2020)

1.3) ความสัมพันธ์ระหว่างความหลงใหลในการประกอบการ การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ และผลการดำเนินงานธุรกิจ จากการที่ความหลงใหลมีผลเชิงบวกต่อการดำเนินกิจกรรมและผลลัพธ์ ทั้งยังส่งผลถึงความต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรมให้ เป็นไปจนบรรลุเป้าหมายทั้งระยะยาวและระยะสั้น รวมถึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางตรงกับการเป็นผู้ประกอบการและส่งผลเชิงบวกต่อการเจริญเติบโตของกิจการ (Vallerand et al., 2003, 2007, 2015; Fisher, 2011; Stroe, 2017; Obschonka, 2019)

1.4) ความสัมพันธ์ระหว่างการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานธุรกิจ พบว่าคุณลักษณะและองค์ประกอบย่อยของการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการในแง่ของการมีนวัตกรรม การมุ่งเน้นการแสวงหาโอกาสและนโยบายเชิงรุก ร่วมกับการกล้าเสี่ยง ต่างส่งผลให้เกิดการพัฒนา ความสามารถในการแข่งขัน และยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและมีผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจทั้งทางด้านการเงิน และด้านที่ไม่ใช่การเงิน (Wang & Yen, 2012; Engelen et al., 2015)

2) อิทธิพลของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการ ที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

2.1) ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ โดยเป็นอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.24 เป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.24 และภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ โดยเป็นอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.43 เป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.29 และมีอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.14 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chen et al. (2015) ที่พบว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการเป็นผู้ประกอบการอันเป็นตัวแปรแฝงและส่งผลทางตรงเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของผลประกอบการด้านนวัตกรรมสินค้า

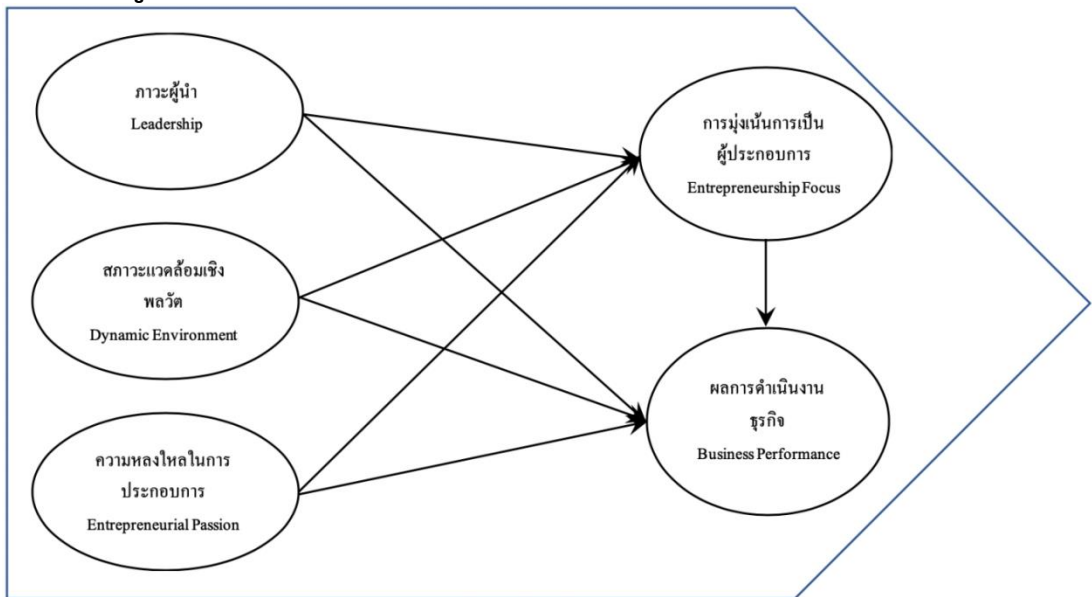
2.2) สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัตมีอิทธิพลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ โดยเป็นอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.18 และเป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.18 และสภาวะแวดล้อมเชิงพลวัตมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ โดยเป็นอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.23 เป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.12 และเป็นอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.11 ซึ่งสอดคล้องกับ Davis (2007) ที่ได้ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ของสภาวะแวดล้อมเชิงพลวัตที่มีผลต่อการเป็นผู้ประกอบการและผลประกอบการโดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-Analysis)

2.3) ความหลงใหลในการประกอบการมีอิทธิพลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ โดยเป็นอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.68 และเป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.68 และความหลงใหลในการประกอบการมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ โดยเป็นอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.53 เป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.16 และเป็นอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.38 ซึ่งสอดคล้องกับ Stroe (2017) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหลงใหลในการประกอบการและการเป็นผู้ประกอบการ ของผู้ประกอบการที่มีศักยภาพสูงในกรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมัน และได้ให้ความเห็นว่า หากความหลงใหลไม่ใช่คุณลักษณะเฉพาะบุคคล หากเป็นประสบการณ์อันโดดเด่นที่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ระหว่างกระบวนการก่อตั้งองค์กรตลอดจนความสำเร็จของผลการดำเนินงาน

3) แบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

จากผลการวิเคราะห์ พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไคร์-สแควร์มีค่าเท่ากับ 81.38 องศาอิสระเท่ากับ 78 ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.37438 นั่นคือ ค่าไคร์-สแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.008 ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 แบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

ด้านขยายองค์ความรู้

1) สร้างองค์ความรู้จากการค้นพบข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการ ที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานธุรกิจ จากแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

2) สร้างองค์ความรู้จากการค้นพบข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการ ที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานธุรกิจ จากแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

3) สร้างองค์ความรู้จากการค้นพบข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการ ที่ส่งผ่านการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการไปสู่ผลการดำเนินงานธุรกิจ จากแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ

ด้านการบริหารจัดการในการประกอบการ

1) เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการของธุรกิจอาหารในประเทศไทย นำไปวางแผน กำหนดนโยบาย และพัฒนากลยุทธ์ขององค์กร รวมทั้งเป็นแนวทางในการสร้างการเป็นผู้ประกอบการที่ส่งผลให้เกิดผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) เพื่อให้ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ สภาวะแวดล้อมเชิงพลวัต และความหลงใหลในการประกอบการที่ส่งผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ ในแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการของธุรกิจอาหารในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการเป็นผู้ประกอบการและมีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3) เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้บริหาร สามารถคาดการณ์ผลการดำเนินงานจากแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการของธุรกิจอาหารในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุในการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารในกรุงเทพฯ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจอาหารที่ได้ขึ้นทะเบียนนิติบุคคล และมีสถานะยังดำเนินการอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ดังนั้นผู้ที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของบริบทจากข้อจำกัดดังกล่าว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลต่อการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ หรือการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการที่ส่งผลต่ออัตราความอยู่รอดขององค์กร

2) ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจเพิ่มเติมการศึกษาบริบทของจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย หรือการศึกษาเปรียบเทียบกับกันในเรื่องความแตกต่างด้านภูมิศาสตร์ ประชากร หรือกลุ่มธุรกิจอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- วิจิต อุ๋น. (2553). *การวิจัยและการสืบค้นข้อมูลทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Bedi, H. S., & Puri, G. (2019). Environment Uncertainty - Business Performance Relationship: Mediating Effect of Entrepreneurial Orientation. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8(4), 3816-3820.
- Boukamcha, F. (2019). The Effect of Transformational Leadership on Corporate Entrepreneurship in Tunisian SMEs. *Leadership & Organization Development Journal*, 40(3), 286-304.
- Chen, X. et al. (2015). *The Oxford Handbook of Creativity, Innovation, and Entrepreneurship*. New York: Oxford University Press.
- Chen, Y. et al. (2020). Empirical Analysis of Environment, Resource and Individual Entrepreneurship Orientation. *The International Journal of Organizational Innovation*, 12(4), 280-295.
- Davis, J. L. (2007). *Firm-Level Entrepreneurship and Performance: An Examination and Extension of Relationships and Measurements of The Entrepreneurial Orientation Construct* (A Dissertation of Doctor of Philosophy). Texas: University of Texas.
- Dess, G.G. et al. (1997). Entrepreneurial Strategy Making and Firm Performance: Tests of Contingency and Configurational Models. *Strategic Management Journal*, 18(9), 677-695.
- Engelen, A. et al. (2015). Entrepreneurial Orientation, Firm Performance and The Moderating Role of Transformational Leadership Behavior. *Journal of Management*, 41(4), 1069-1097.
- Fisher, R. (2011). *Passion, Resilience, Obsession & Sustained Entrepreneurial Action: The Path to Entrepreneurial Success* (A Dissertation of Doctor of Philosophy). Victoria: University of Technology Victoria.
- Haase H., & Franco, M. (2017). Collective Entrepreneurship in Health Organizations: The Influence of Leadership. *European Conference on Innovation & Entrepreneurship*, 272-279.

- Kearney, C. et al. (2013). The Mediating Role of Corporate Entrepreneurship for External Environment Effects on Performance. *Journal of Business Economics and Management*, 14(1), 328-357.
- Lumpkin, G.T., & Dess, G.G. (1996). Clarifying the Entrepreneurial Orientation Construct and Linking It to Performance. *Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.
- Miller, D. (1983). The Correlates of Entrepreneurship in Three Types of Firms. *Management Science*, 29(7), 770-791.
- _____. (1988). Relating Porter's Business Strategies to Environment and Structure: Analysis and Performance Implication. *Academy of Management Journal*, 31(2), 280-308.
- Miller, D., & Friesen, P. (1978). Archetypes of Strategy Formulation. *Management Science*, 24(9), 921-933.
- Obschonka, M. O. et al. (2019). Entrepreneurial Passion and Personality: The Case of Academic Entrepreneurship. *Frontier in Psychology*, 9.
- Phillips, J. M. et al. (2013). Is Entrepreneurship Guiding the Recovery of a Fractured Legal Industry? A Multi-Level Examination of Transformational Leadership, Entrepreneurial Orientation and Performance in The Legal Industry. *Journal of The International Council for Small Business*.
- Shafique, I., & Kalyar, M. N. (2018). Linking Transformational Leadership, Absorptive Capacity, and Corporate Entrepreneurship. *Administrative Science*, 8(9), 2076-3388.
- Stroe, I. S. (2017). *The Duality of Passion in Entrepreneurship* (A Dissertation of Doctor of Philosophy). Helsinki: Hanken School of Economics.
- Vallerand, R. J. et al. (2007). On the Role of Passion in Performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3), 505-534.
- _____. (2003). Les Passions de l'Âme: On Obsessive and Harmonious Passion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(4), 756-767.
- _____. (2015). *The Psychology of Passion: A Dualistic Model*. New York, NY: Oxford University Press.

- Wang, H., & Yen, Y. (2012). An Empirical Exploration of Corporate Entrepreneurial Orientation and Performance in Taiwanese SMEs: A Perspective of Multidimensional Construct. *Total Quality Management*, 23(9), 1035-1044.
- Zahra, S. A. (1993). Environment, Corporate Entrepreneurship, and Financial Performance: A Taxonomic Approach. *Journal of Business Venturing*, 8, 319-340.

ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว

ตามแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ*

A STUDY OF PROCESS OF PROMOTING THE FAMILY STABILITY

ACCORDING TO INTEGRATED BUDDHIST PSYCHOLOGY

อนันต์ อุปสอด, อนิษฐา หาญภักดีนิยม

Anan Upasod, Anitta Hanphakdeeniyom

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: ananupsod9541@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยา 2. เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว 3. วิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครอบครัวในพื้นที่ รวมถึงผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุในพื้นที่ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 24 คน เพื่อหาลักษณะร่วม และข้อสรุปร่วมวิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวเกิดจากแนวความคิดพื้นฐานคือครอบครัวเป็นการให้ความรัก ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมให้แก่สมาชิกในครอบครัว การพัฒนากระบวนการเสริมสร้าง จะเริ่มจาก 1. การสร้างกิจกรรมสันตทานการร่วมกัน 2. การกล่อมเกลாதงสังคม 3. การสอนให้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา ส่วนรูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว พบว่าจะเริ่มต้นจากการส่งเสริมกำลังใจให้แก่กันด้วยการทำกิจกรรมสันตทานการต่าง ๆ ร่วมกัน มีการสร้างกำลังใจให้กับบุคคลภายในครอบครัวตามโอกาสสำคัญต่างๆ และการส่งเสริมให้คนในครอบครัวรักษานิสัยธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย เพื่อก่อให้เกิดการมีจิตใจที่ดี

คำสำคัญ: ความมั่นคงของครอบครัว; พุทธจิตวิทยา; บูรณาการ

* Received June 20, 2020; Revised July 8, 2020; Accepted September 22, 2020

Abstract

The objectives of this study were 1. To study concept and process for promote the family stability according to integrated Buddhist psychology, 2. To develop process for promote the family stability according to integrated Buddhist psychology and 3. To analyze model for promoting the family stability according to integrated Buddhist principle. The methodology of this research was Qualitative Research that aimed at the detail and content analysis with logic in this issues. The Key Informants were the 8 persons in each country as all with 24 persons by In-depth Interview with purpose sampling. The collect data was done by finding out common character and common conclusion in the feasibility for model for promoting the family stability according to integrated Buddhist principle by content analysis. The research findings were as follows: the basic foundation for this issue was family institution that is the place for love, help, support morality and ethics building and also culture transformation that made the family members to become good citizen. The first step for this issue was to set activities for family member. Second was socialization in family and teaching custom and tradition such as Buddhism activities and the model for promoting the family stability according to integrated Buddhist principle that was found that the first step advanced to add more spirit by joining family activities in important day in government holidays and Buddhist holidays for keeping in good condition and carrying on good tradition for a long time.

Keywords: Family Stability; Buddhist Psychology; integration

บทนำ

หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาโดยเนื้อแท้แล้วมุ่งพิจารณาถึงสาเหตุของการเกิดทุกข์และวิถีทางในการดับทุกข์ และใจความสำคัญนั้นเป็นหลักที่มีเหตุผลที่ทุกคนสามารถขัดเกลาตนเองให้เห็นได้ หรืออีกนัยหนึ่ง พุทธศาสนานับศึกษาเรื่องเกี่ยวกับปัญหาภายในจิตใจของคนในสังคมที่ยังไม่ไร้ทุกข์ ซึ่งเรียกว่าปัญหาทางจิตใจของมนุษย์ว่า โรคทางวิญญาณ อันเป็นโรคที่เกิดจากการเห็นผิด ซึ่งการเห็นผิดเป็นเหตุให้คิดผิด พุติผิด และทำผิด (ชมพูนุช ศรีจันทร์นิล, 2552) สาเหตุที่จิตวิพากษ์กับพระพุทธศาสนามาบรรจบกันก็

กลายเป็นจิตวิทยาแนวพุทธ (Buddhist Psychology) อันเป็นแนวคิดที่นำแก่นคำสอนของพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตทุกด้านและพฤติกรรมทุกด้าน (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2539) ปัจจุบันสถาบันครอบครัวกำลังเผชิญกับปัญหาทางด้าน การเลี้ยงดูบุตร ปัญหาเกี่ยวกับสามีภรรยา ปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (พระครูสมุห์จิรชาติ พุทธภักขิตฺตและคณะ, 2563) ปัญหาโครงสร้าง หน้าที่และบทบาทของครอบครัว ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความไม่พร้อมของบุคคล ไม่ปรับพฤติกรรม ค่านิยม บทบาทที่เกิดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมถึง สังคมไทยและคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีการดำเนินชีวิตและวิถีวัฒนธรรม คนไทยต้องเผชิญกับวิกฤตเรื่อง ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมที่มีการเลียนแบบวัฒนธรรมการบริโภคนิยม วัตถุนิยม และการให้ความสำคัญกับเงินตราเป็นตัวตั้ง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันครอบครัว ครอบครัวไทยมีความอ่อนแอลงเรื่อย ๆ สัมพันธภาพและความเกื้อกูลของคนในครอบครัวลดน้อยลง พ่อแม่ผู้ปกครอง ไม่สามารถทำหน้าที่อบรมสั่งสอนและขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีมีการเจริญเติบโตตามวัยได้ จึงทำให้เด็กไทยในปัจจุบันตกเป็นเหยื่อของค่านิยมผิด ๆ ในด้านวัตถุนิยม บริโภคนิยม ติดอบายมุข ติดยาเสพติด ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน มีนิสัยก้าวร้าว ชอบใช้ความรุนแรง ขาดความอดทนอดกลั้น มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศและเป็นปัญหาต่อสังคมโดยรวม สถาบันครอบครัวถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตและแหล่งบริโภคของสังคม เมื่อสถาบันครอบครัวปฏิบัติหน้าที่ได้ดี ครอบครัวก็จะมีความมั่นคงเข้มแข็งทำให้สังคมมีความเจริญเติบโตแต่หากสถาบันครอบครัวอ่อนแอลงก็จะส่งผลกระทบทางสังคมตามมา โดยสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่เป็นหลักของสังคม เป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาคนและสังคม โดยทำหน้าที่หล่อหลอมและขัดเกลาความเป็นมนุษย์ให้แก่สมาชิกในครอบครัวด้วยการอบรมเลี้ยงดู พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่สมาชิกครอบครัว เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีพัฒนาการตามวัยและเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ (พระพรหมเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม), 2563; พรฤดี นิธิรัตนและคณะ, 2558)

ฉะนั้นจากประเด็นปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงการศึกษากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว และวิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งประเด็นการวิจัยที่ค้นพบจะเป็นฐานข้อมูลให้แก่ผู้เกี่ยวข้องนำเข้าสู่นโยบายและลงสู่การ

ปฏิบัติในชุมชน หรือท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธศาสนาสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยา
2. เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว
3. วิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว ภาคเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 6 คน 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6 คน 3) ภาคตะวันตก ชุมชนวัดพระรูป ตำบลบางสะแก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 6 คน 4) ภาคกลาง แขวงท่าแร่ จังหวัดอุบลราชธานี กรุงเทพมหานคร จำนวน 6 คน รวมจำนวน 24 คน

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-depth Interview) จำนวน 1 ฉบับ เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริม ได้แก่ สภาพครอบครัว สภาพทางสังคม สภาพทางวัฒนธรรม สภาพการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาของครอบครัว การสร้างความเข้มแข็ง ของสถาบันครอบครัว ตลอดจนโครงสร้าง รูปแบบการพัฒนาส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและสังคม โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary study) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ 2) การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา 2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ ด้วยการตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ เชิงทฤษฎี (สุรินทร์ธรศิริกุล, 2558)

ผลการวิจัย

1. แนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยา

1.1 การส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว เพื่อสร้างความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจภายในครอบครัว โดยการมี ความรัก ความเข้าใจ และดูแลเอาใจใส่กัน เคารพ นับถือ ให้เกียรติ จริงใจ และเห็นคุณค่ากันและกัน โดยให้มี สิทธิ เสรีภาพ มีการปรึกษาหารือกัน รู้ และปฏิบัติบทบาทหน้าที่ที่ควรมีต่อกัน มีเวลาให้กันอย่างมีคุณค่า

1.2 การปลูกฝังให้มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ ดี เพื่อจะได้มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี และถูกต้อง เริ่มจากบทบาทของพ่อแม่ ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนปลูกฝังสิ่งที่ดีให้แก่ลูก เป็นแบบอย่างที่ดี เลี้ยงดู ดูแลเอาใจใส่ส่งเสริมพัฒนาการและวุฒิภาวะของลูก โดยการประพฤติปฏิบัติ ตนเอง ให้เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกๆ และภรรยา รวมทั้งได้นำหลักทางพระพุทธศาสนา นำมาประยุกต์ใช้ ในการสร้างครอบครัว อบรมสั่งสอน โดยยึดหลักธรรมมาภิบาล และหลักในการดำเนินชีวิต มาใช้ ในการเสริมเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว ทำให้ครอบครัว มีความอบอุ่น ก่อเกิดความรักความสนิทสนมแน่นมากขึ้น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูง มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีพื้นฐานครอบครัวที่มั่นคง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และจิตใจ รู้จัก เรียนรู้และปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ดี มีความมั่นใจในชีวิตของตน สามารถพึ่งพาตนเองได้ รู้จักช่วยกันทำมาหากิน รู้จักประหยัลดอดออมให้ครอบครัวมีเงินเก็บ

1.3 การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อไม่สร้างปัญหาให้กับตนเอง ครอบครัว และสังคม และมีส่วนร่วม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ไม่มีพฤติกรรมต่อต้าน

หรือทำความเดือดร้อนให้แก่สังคม มีส่วนร่วมในการเกื้อหนุนสังคม/ช่วยแก้ไขปัญหของชุมชนและสังคม มีความตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

2. การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว

กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว จะเริ่มจาก

1. การสร้างกิจกรรมสันถนาการร่วมกันในครอบครัว
2. การกล่อมเกลாதงสังคมในครอบครัว
3. การสอนให้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา

ในประเด็นกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว จะเห็นได้ว่าองค์การสหประชาชาติก็ได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างความสุขให้แก่คนในโลก โดยได้ประกาศให้วันที่ 20 มีนาคมของทุกปีเป็น "วันความสุขสากล" (The International Day of Happiness) นับตั้งตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา เพื่อรณรงค์ให้ชาติสมาชิกทั่วโลกให้ความสำคัญกับ "ความสุข" ในฐานะที่เป็นเป้าหมายพื้นฐานของชีวิต และได้เสนอให้กำหนดเรื่องของคุณสุขเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของนโยบายสาธารณะด้านต่างๆ รวมไปถึงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้เป็นไปเพื่อความผาสุกของประชาชนโดยรวม ก่อให้เกิดความเป็นธรรมและพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการใส่ใจในสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตทางสังคม โดยองค์การสหประชาชาติได้สำรวจระดับความสุขใน 156 ประเทศทั่วโลก ในปี 2553-2555 พบว่าประเทศที่มีความสุขอันดับ 1 ของโลก คือ เดนมาร์ก ส่วนไทยอยู่ในลำดับที่ 36 ของโลก และอยู่ในอันดับที่ 2 ในอาเซียน โดยเป็นรองสิงคโปร์ที่อยู่อันดับ 30 ของโลก ปัจจัยความสุขที่สำคัญของทุกประเทศทั่วโลก คือ การให้ค่าชีวิตที่ฐานรายได้ การมีงานทำ ความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจกันในกลุ่มชน มีค่านิยมที่เอื้อต่อความสุขทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต มีความสัมพันธ์ในครอบครัว มีการศึกษา และความเท่าเทียมทางเพศและสังคม ส่วนปัจจัยความสุขที่สำคัญในระดับบุคคล ได้แก่ การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพการงานและครอบครัว

สรุปได้ว่ากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาการทำให้ครอบครัวมีคุณภาพนั้น พ่อแม่จะต้องส่งเสริมความรู้สึที่ดี ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีงาม รัก ให้คำปรึกษา ความอบอุ่น เป็นมิตรกับลูก อ่อนโยนและมีจิตใจดีและในขณะเดียวกันก็ต้องรักลูกอย่างมีปัญญาด้วย ไม่ใช่รักจากความรู้สึกของตนฝ่ายเดียว การรักลูกแบบมีปัญญาจะต้องเข้าใจถึงธรรมชาติของเขา ด้านที่เป็นธรรมชาติของชีวิตที่ลูกจะต้องพัฒนาอยู่กับความเป็นจริงของสังคม

3. วิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว

รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวมีความสุขและแข็งแรง มีความนึกคิดเป็นที่พึงปรารถนาว่าค่าของชีวิตมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ที่การแข่งขันคู่สมรส นักจิตวิทยาวันนี้เห็นความแตกต่างค่านิยมพื้นฐาน อาทิเช่น ความเข้าใจในหมู่สมาชิกทุกคนในครอบครัว การมีทายาทสืบสกุล การมีความเป็นอยู่ดี การมีที่อยู่อาศัยของตัวเองที่แยกต่างหาก ความเชื่อมั่นในอนาคต รวมถึงการทำงานที่น่าสนใจและชื่นชอบ

การที่คนสองคนใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันนั้น ย่อมเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร เพราะความคิดเห็นของคนทั้งสองอาจมีไม่เหมือนกัน จำเป็นต้องมีการปรับหรือจนความคิดเห็นเข้าหากัน เพื่อลดความบาดหมางกัน หรือโกรธเคืองกัน หากสามารถสร้างความคิดเห็นให้เป็นอย่างเดียวกันได้ ก็จะนำไปสู่การสร้างครอบครัวให้มีความสุข ดังนั้น การนำหลักธรรมที่ใช้สำหรับการดำเนินชีวิตครอบครัว เพื่อสร้างความรัก ความเข้าใจกันมากขึ้น คือ หลักพรวาธธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือน ประกอบด้วย

1. **สังกะ** เป็นความซื่อสัตย์ต่อกัน ความไว้นื้อเชื่อใจกัน ไม่นอกใจกัน สามีรักภรรยา ภรรยาก็รักสามี ต่างฝ่ายต่างจริงใจและซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่มีความลับต่อกัน พุดง่าย ๆ คือ ให้รักเดียวใจเดียว ไม่หลายใจ ไม่หึงหวงกันมากจนเกินเหตุ เพราะจะนำไปสู่การผิดใจกัน ทำให้เกิดการโกรธเคืองกันและอาจทำให้ชีวิตครอบครัวพังลงได้

2. **ทมะ** เป็นการรู้จักข่มใจ หักห้ามใจในเวลามีเรื่องราวที่ไม่สบายใจเกิดขึ้น เช่น เวลาโกรธ ก็ให้พยายามข่มใจไม่ให้โกรธ หรือแสดงความโกรธนั้นต่ออีกฝ่าย เพราะจะทำให้อีกฝ่ายไม่พอใจหรืออาจโกรธตอบ อันจะนำไปสู่การทะเลาะกัน เป็นต้น

3. **ขันติ** เป็นความอดทน หมายความว่า ให้รู้จักอดทนต่อคำกล่าวติฉินนินทาของอีกฝ่าย หรือคนอื่น ๆ เขาจะว่าอะไรก็ให้พยายามอดทนเอาไว้ เก็บอารมณ์เอาไว้ อย่าแสดงออกตอบ เพราะหากแสดงออกตอบก็จะนำไปสู่การก่อวิวาทกัน โกรธเคืองกัน ผิดใจกัน เวลาที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโกรธ ก็ให้อีกฝ่ายพยายามอย่าโกรธตอบ หรือทางที่ดีที่สุดให้เดินหนีไปให้ไกล อย่าพุดด้วย รอให้ความโกรธสงบลงก่อน จึงค่อยพุดด้วย เพราะในเวลาที่โกรธจะไม่มีสติ มักไม่ยอมรับฟังเหตุผลของอีกฝ่าย มักใช้กำลังในการแก้ปัญหา ขืนพุดด้วยก็จะเข้าสำนวนไทยที่ว่า “สืซอให้ควายฟัง” หรือ “เป่าปี่ให้ควายฟัง” ทำอย่างไรมันก็ไม่รู้เรื่องหรือเสียเวลาเปล่า ดังนั้น จึงต้องอดทนเอาไว้

4. **จาคะ** เป็นการเสียสละ การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนให้แก่อีกฝ่าย หรือการรู้จักเสียสละความสุขของตนเพื่ออีกฝ่าย พยายามยอมกันในบางเรื่องหรือทุกเรื่อง สามี

ยอมภรรยา ภรรยายอมสามี สามีรู้จักเสียสละต่อภรรยา ภรรยารู้จักเสียสละต่อสามี ต่างฝ่ายต่างรู้จักเสียสละต่อกัน ก็จะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุขได้

นอกจากหลักการ 4 ข้อข้างต้นแล้ว จะต้องปฏิบัติตามหลักทศ 6 โดยเฉพาะข้อที่ว่า ด้วยหน้าที่ของสามีและภรรยาที่จะพึงปฏิบัติต่อกัน ทั้งสามีและภรรยาต่างก็มีหน้าที่ที่ต้องทำต่อกัน โดยสามีมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อภรรยาดังนี้คือ

1. **ต้องยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยาของตนเอง** แม้ว่าเขาจะมีฐานะหรือตำแหน่งทางสังคมเป็นอย่างไรก็ตาม หากได้แต่งงานใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับเราแล้ว ก็ต้องยอมรับนับถือว่าเป็นภรรยาด้วยความเต็มใจ

2. **ไม่ดูหมิ่น ดูแคลน หรือดูถูกเหยียดหยามภรรยาตน** อาจเป็นเพราะสาเหตุบางประการ เช่น มีฐานะยากจน ไม่มีงานทำ ฯลฯ

3. **ไม่ประพฤตินอกใจ** สามีต้องซื่อสัตย์ต่อภรรยา ต้องรักเดียวใจเดียว ไม่มีชู้ หรือประพฤตินอกใจภรรยา

4. **มอบความเป็นใหญ่ให้** หมายความว่า สามีต้องยินยอมมอบความเป็นใหญ่ให้ภรรยาในหลายๆเรื่อง อาทิ เรื่องงานบ้าน งานครัว รวมทั้งงานอื่นๆที่ภรรยาสามารถทำได้ โดยที่ไม่เข้าไปก้าวก่าย หรือต่อว่า หรือติฉินนินทา

5. **ให้เครื่องแต่งตัว** หมายความว่า สามีต้องรู้จักให้เครื่องแต่งตัวแก่ภรรยาตนในบางโอกาส เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ภรรยาในการทุ่มเททำงานบ้าน อาจซื้อของใช้ส่วนตัวภรรยาหรือของชำร่วยให้ก็ได้ เช่น ซื้อเครื่องประดับให้

หลักทั้ง 5 ข้อนี้เป็นหลักที่สามีพึงปฏิบัติต่อภรรยาในฐานะเป็นคู่ชีวิตของตน ในทางตรงกันข้ามเมื่อสามีกระทำต่อภรรยาอย่างนี้แล้ว ภรรยาก็ไม่ควรอยู่นิ่งเฉยต้องชวนชายทำกิจปฏิบัติตอบต่อสามีด้วยการปฏิบัติตน ดังนี้คือ

1. **จัดการงานดี** หมายความว่า สามารถดูแลกิจการงานบ้านทุกอย่างได้เป็นอย่างดี สามารถจัดบ้านได้สวยงามเป็นระเบียบ ดังนั้นผู้ที่เป็ภรรยาต้องรู้เรื่องการบ้าน การเรือนดีพอสมควรจึงสามารถจะจัดการดูแลความสะอาดภายในบ้านหรือเรือนได้

2. **สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดี** เวลาที่สามีมีเพื่อนหรือแขกมาเยี่ยมเยียนที่บ้าน ภรรยาต้องรู้จักทำปฏิสันถารต้อนรับหรือปฏิบัติตนต่อบุคคลเหล่านั้นเป็นอย่างดี เช่น หาน้ำมาให้ดื่ม ปฏิบัติตนเรียบร้อย ไม่กล่าวเรื่องราวอันจะเป็นเหตุกระทบกระทั่งจิตใจของคนข้างเคียงสามีตน เป็นต้น

3. **ไม่ประพฤติก้าวใจสามี** ภรรยาต้องมีความซื่อสัตย์ต่อสามี จริ่งใจต่อสามี ไม่มีชู้หรือนอกใจสามี

4. **รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ไว้** ทรัพย์ทุกอย่างที่สามีหามาได้ ไม่ว่าจะด้วยหยาดเหงื่อแรงกาย หรือน้ำพักน้ำแรง และมอบไว้ให้ภรรยาเก็บดูแลรักษานั้น ภรรยาจะต้องเก็บ

ดูแลรักษาทรัพย์สินนั้นให้เป็นอย่างดียิ่ง ไม่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ในเรื่องที่ไม่เป็นเรื่องอันหาประโยชน์ไม่ได้ ต้องรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัดที่สุด

5. ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง ภรรยาไม่ควรมีความเกียจคร้าน ต้องมีความตื่นตัว ขยันอยู่ตลอดเวลา หมั่นดูแลทำความสะอาด ปิดกวาด เช็ดถูบ้านเรือนเป็นประจำ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง อ่างนั้น อ่างนี้ จนไม่เป็นอันทำงาน จากที่กล่าวมาทั้งหมดเมื่อมาพิจารณาถึงคุณภาพครอบครัวตามแนวพุทธศาสนาแล้วจะเห็นว่า ครอบครัวถึงทุกจุดที่จะมีผลกระทบต่อสุขของคนในครอบครัว ตั้งแต่การมีปัจจัย 4 ความต้องการด้านพื้นฐานไปจนถึงทางด้านสังคม เศรษฐกิจที่จำเป็นและท้ายที่สุดก็คือ เน้นเข้าสู่เป้าหมายหลักก็คือการเลี้ยงดูของพ่อแม่ เพราะท่านเห็นแล้วว่า ทุกข์สุขของครอบครัวจะขึ้นอยู่กับบุคคลสองคนคือพ่อและแม่ ที่จะปั้นแต่งลูกให้ออกมามีลักษณะหน้าตา บุคลิกอย่างไร รวมทั้งความสุขและทุกข์ของทุกชีวิตในครอบครัว ก็ล้วนขึ้นอยู่กับการวางตัวของพ่อแม่ในครอบครัวนั้นทั้งสิ้น รวมถึงการยอมรับในสิ่งที่บกพร่อง การพยายามช่วยแก้ไข ประคับประคองกันของสมาชิกในครอบครัว ก็น่าจะเป็นสัญญาณบ่งบอกที่ดีว่าครอบครัวของเรากำลังพัฒนาไปสู่ ความเป็นครอบครัวที่มีคุณภาพในอนาคตอย่างแน่นอน

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยา

จากผลการศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวเกิดจากแนวความคิดพื้นฐานคือครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุด เป็นการให้ความรัก ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมให้แก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อให้สมาชิกในครอบครัว เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยแนวคิดในการสร้างแนวทางเพื่อสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับจำเนียร รักษาภักดี (2544) ได้กล่าวถึง “การศึกษาเรื่องจริยธรรมของคู่สมรสตามหลักพุทธศาสนา” สรุปความว่า จริยธรรมทางพุทธศาสนามีผลต่อการดำเนินชีวิตของคู่สมรสในสถาบันครอบครัวในแง่ของกฎจริยธรรมที่ใช้เป็นกฎเกณฑ์ในการที่จะใช้เป็นแบบแผนปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขถาวรร่วมกับกฎหมาย ในทัศนะของพุทธศาสนานั้น หลักจริยธรรม

2. การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว

กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว จะเริ่มจาก 1. การสร้างกิจกรรมสันติภาพร่วมกันในครอบครัว 2. การกล่อม

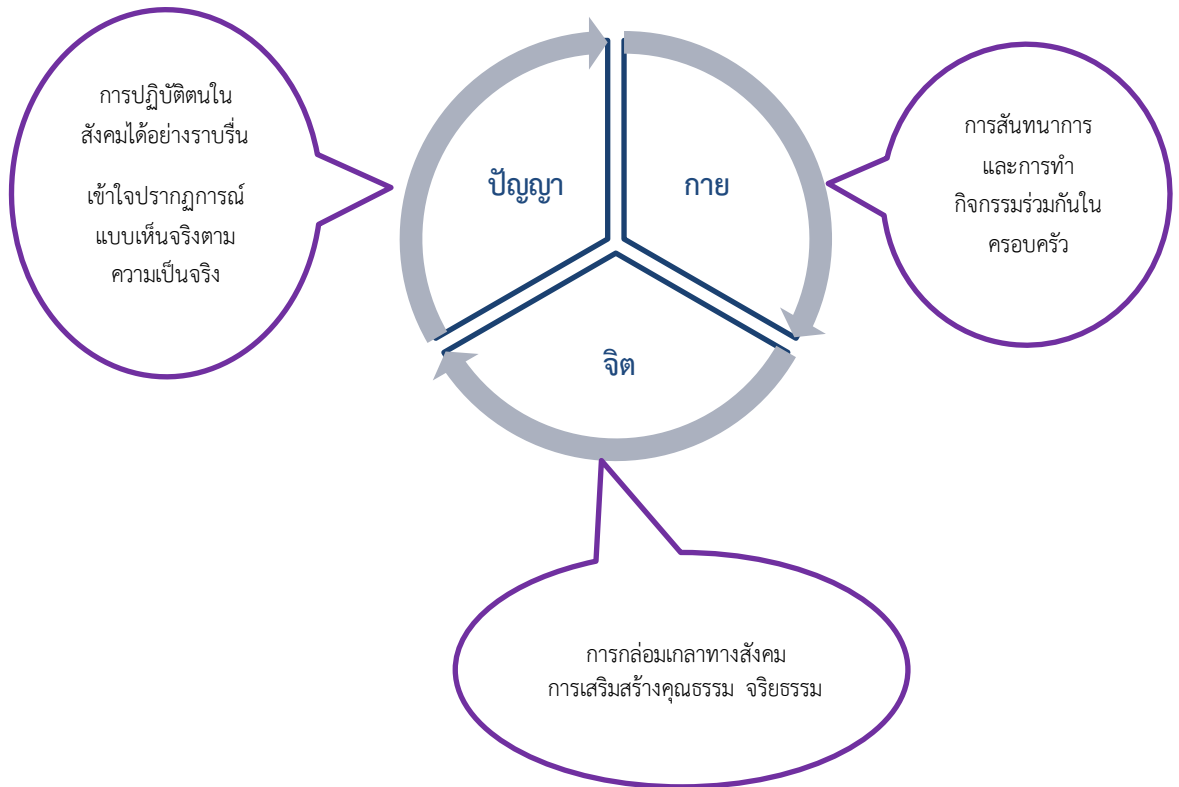
เกลทาทางสังคมในครอบครัว 3. การสอนให้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา อาทิเช่น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ตามวันสำคัญต่างๆ การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ กิจกรรมการไหว้ขอขมาตามประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับบรรยวสัถ์ ฝางคำ และ นฤมล ดวงแสง (2553) กล่าวถึง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนฯ สรุปผลวิจัยได้ว่า การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการป้องกันปัญหาสารเสพติด

3. รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัว

รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาของครอบครัวจะเริ่มตันจาก 1. การส่งเสริมกำลังใจให้แก่กันด้วยการทำกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ ร่วมกัน มีการสร้างกำลังใจให้กับบุคคลภายในครอบครัวตามโอกาสสำคัญต่างๆ 2. การส่งเสริมให้คนในครอบครัวรักษานบนธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมไทย เพื่อก่อให้เกิดการมีจิตใจที่ดี อาทิเช่น การร่วมเป็นเจ้าภาพในการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันพระใหญ่ของหมู่บ้าน ให้มีความเมตตา นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักการระต่อผู้ใหญ่ รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับศักดิ์ชัย บุญเพ็ง (2556) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว ปัญหาอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และทัศนคติต่อแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยการทำตามบทบาทหน้าที่สมาชิกในครอบครัวในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ปัญหาอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว คือ ปัญหาการถูกรบกวนด้านการเงินของครอบครัว และปัญหาผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายนอกครอบครัวมีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย ส่วนทัศนคติต่อแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความเห็นด้วยกับการปรับบทบาทระหว่างผู้นำและผู้ตามของคู่สมรส การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคู่สมรส ความคิดเห็นที่คล้ายกันในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของคู่สมรสและการมีคุณธรรมในการดำรงชีวิตของคู่สมรส ในระดับสูง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: อนันต์ อุปสอด, 2561

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรสร้างกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ ส่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของสถาบันการศึกษาที่มุ่งประเด็นการบูรณาการกับศาสตร์วิชาชีพเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

2) สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรสร้างเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของหน่วยงาน เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานรู้สึกถึงความมีส่วนร่วม หรือการมีความรู้สึกต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่จะเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรตั้งแผนการในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดคน งานที่มีคุณภาพ ด้วยการถอดบทเรียนจากมองเป้าหมาย เอกลักษณ์ เอกภาพ อยู่ในสังคม ดำรงชีพ ดำเนินชีวิตในหนทางที่ถูกต้องตามกระบวนการและปัจจัยในเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว ในการที่จะนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จ

2) สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรควรพิจารณาสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม และจัดทำเป็นคู่มือในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตครอบครัวแบบสากล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัย สถาบันการศึกษาที่ใช้เสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวในลักษณะเป็นกระบวนการและปัจจัยในการพัฒนาจริยธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทย

2) ควรจัดทำเป็นจัดการความรู้ในการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวแบบพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาจิตใจ องค์กร และสังคม

3) ควรมีการวิจัยเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว เพื่อเป็นการสร้าง Best practice เป็นแนวการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- จำเนียร รักษาภักดี. (2544). *การศึกษาเรื่องจริยธรรมของคู่สมรสตามหลักพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชมพูนุช ศรีจันทร์นิล. (2552). จิตวิทยาแนวพุทธ : แนวทางเพื่อการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 29(4), 188-208.
- บรรยวสส์ ฝ่ายคำ และ นฤมล ดวงแสง. (2553). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี* (รายงานการวิจัย). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.
- พรฤดี นิธิรัตน์และคณะ. (2558). ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพจิตครอบครัวสามวัยต่อการรับรู้บทบาทของสมาชิกและสัมพันธภาพในครอบครัว. *วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า*, 32(1), 18-33.
- พระครูสมุห์จิระชาติ พุทธกรภิโตและคณะ. (2563). ประสิทธิผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองท่าช้าง จังหวัดจันทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 156-165.

- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2539). *การสร้างสรรค์ปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ*. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์.
- พระพรหมเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม). (2563). การเสริมสร้างค่านิยมสุจริตของสถาบันครอบครัวตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 1-12.
- ศักดิ์ชัย บุญเพ็ง. (2556). *ทัศนะต่อแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการตำรวจนครบาล 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรินทร์ธร ศิธรกุล. (2558). ผู้บริหารบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 6(2), 283-297.
- อนันต์ อุปสอดและอณิษฐา หาญภักดีนิยม. (2559). *ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ (รายงานการวิจัย)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ : แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรม
และปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ป่ายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

ONE ANTI-POVERTY FARM FOR THE PEOPLE OF RAJABHAT: DEVELOPMENT
GUIDELINES FOR MANAGEMENT OF TRAINING AND OPERATION CENTERS IN AREA
OF THE RUBBER TREE LEARNING RESOURCES MOO. 4, Tha NGIO SUB-DISTRICT
MUENG DISTRICTY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

เดโช ข่าน้ำแก้ว

Daycho Khanamkhaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการและแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ ศึกษาแบบ
ผสวนวิธี เชนปริมาณมีประชากรเป้าหมายได้แก่ ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 169 คน ใช้
แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เข้าร่วมโครงการ ปราชญ์
ชาวบ้าน วิทยากร และผู้ประสานงานโครงการฯ รวมทั้งสิ้น 16 คน เลือกแบบเจาะจง
วิเคราะห์ข้อมูลโดยพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการศูนย์
ฝึกอบรม และปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ โดยรวมทุกด้าน ได้แก่ การวางแผน
การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินการตามแผนงาน การประสานงานและการประเมินผล อยู่
ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.75) และ 2) แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์
ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ ได้แก่ การวางแผนแบบมีส่วนร่วม และ
ระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ การจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ และงบประมาณเพื่อการพัฒนา
การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การประสานงาน
และแจ้งกำหนดการได้ชัดเจน การประเมินผลการทำงานจากเก็บรวบรวมข้อมูลมาเปรียบเทียบ
วัตถุประสงค์ ปรับปรุง และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

คำสำคัญ: 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ; แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการ; ศูนย์ฝึกอบรมและ
ปฏิบัติการ; แหล่งเรียนรู้พื้นที่ป่ายาง

* Received April 2, 2020; Revised July 15, 2020; Accepted September 16, 2020

Abstract

The objectives of this research article were to study manage situation and develop guidelines for management of training and operation centers in one anti-poverty farm for the people of Rajabhat. Mixed methods, Quantitative, Questionnaires were used to collect data from 169 project participants. The data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. Qualitative information from in-depth interviews with 16 key purposefully selected informants who were project participants, folk philosopher, lecturer and project coordinator were also used to voice their views. The findings revealed as follows: 1) Management situation of training and operation centers in one anti-poverty farm for the people of Rajabhat; in all aspects, planning, resource allocation, operations, coordination and evaluation were at a high level. ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.75). 2) Development guidelines for management of training and operation centers in one anti-poverty farm for the people of Rajabhat; There were participated planning and designed thinking, There were developed local resource and allocated budget, There were worked according to the plan and applying knowledge in daily life. Coordination and schedule were clearly identified. There were evaluation of performance from data collection to compare to the objectives to improve and utilize.

Keyword: One anti-poverty farm for the people of Rajabhat; Development guidelines for management; Training and operation centers; Area of the rubber tree learning resources center

บทนำ

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีทักษะความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น และเพื่อให้บุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ทักษะและประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมกลับไปปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพในการฝึกอบรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมได้เพิ่มพูนความรู้ทักษะประสบการณ์ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเจตคติเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานในทางที่ดีขึ้น ซึ่งนิยมใช้ในการพัฒนาบุคลากรทั้งก่อนการทำงาน ระหว่างการ

ทำงาน และหลังการทำงาน เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม ผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม ได้นำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (วรรณภา ศรีพุทธสมบูรณ์, 2559)

สำหรับศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้โครงการปฏิบัติการยกระดับคุณภาพชีวิต เพิ่มรายได้แก่ชาวมุสลิมท้องถิ่น การจัดการพื้นที่ทำกินอย่างเหมาะสมยั่งยืนซึ่งจัดโดยสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราโชบาย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยได้ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ทำกิน เป็นโครงการ “สืบสาน รักษา ต่อยอด ศาสตร์พระราชา” โดยกิจกรรมภายในศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ มีการเสนอแปลงนาสาธิตจิตอาสาเฉลิมพระเกียรติ ประกอบด้วยหลักสูตรการทำปุ๋ยชีวภาพลดรายจ่าย การทำนาข้าวยุคใหม่รายได้งาม ค้นหน้าพารวยหลุมพอเพียงเลี้ยงหนี้ และพริกพลิกชีวิต มีการจัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชนแก่นักศึกษาและผู้สนใจ โดยการออกปาก ลงแรง ดำนาแปลงสาธิต ในลักษณะจิตอาสาเฉลิมพระเกียรติ (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2562) ทำให้เกิดการพัฒนาโครงการฯ และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ได้ตามศักยภาพที่มีทิศทางที่ชัดเจน สามารถพัฒนาเป็นแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบในอนาคต (จุฬารพร แซ่หลี่, 2563)

จากความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ : แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรม และปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรม และปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ ที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนธันวาคม 2562-เดือนมีนาคม 2563 รวม 4 เดือน มีพื้นที่วิจัยได้แก่ ศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ประชากรเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 300 คน (ศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการโครงการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏ, 2562) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน สุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยการสุ่มแบบบังเอิญ เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรเป้าหมายเท่าที่จะหาได้ และสามารถให้ข้อมูลตามที่ต้องการได้ (สุทธิพร บุญมาก, 2560)

1.2 ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 16 คน ได้แก่ (1) กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ 5 คน เลือกเจาะจงผู้ที่สนใจและเข้าร่วมโครงการฯ อย่างต่อเนื่องเกิน 5 ครั้งต่อปี (2) กลุ่มประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน เลือกเจาะจงผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรม และเศรษฐกิจพอเพียง (3) กลุ่มวิทยากรและผู้ให้ความรู้ในศูนย์ฯ จำนวน 3 คน เลือกเจาะจงผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และได้รับเชิญมาเป็นวิทยากรอย่างต่อเนื่อง (4) กลุ่มผู้ประสานงานโครงการฯ จำนวน 6 คน ได้แก่ นักศึกษาวิชาการพัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการฯ จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่โครงการฯ จำนวน 1 คน เลือกเจาะจงผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลและบริหารจัดการโครงการฯ

2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.2.1 การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการ ศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการฯ จากหนังสือ เอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์

2.2.2 การสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้ตามวิธีการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน และสถานภาพการสมรส ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 ระดับ (สุทธิพร บุญมาก, 2560) ได้แก่ 5 คะแนนหมายถึงมากที่สุด, 4 คะแนนหมายถึงมาก, 3

คะแนนหมายถึงปานกลาง, 2 คะแนนหมายถึงน้อย, 1 คะแนนหมายถึงน้อยที่สุด และมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยสภาพการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ (สุทธิพร บุญมาก, 2560) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึงมากที่สุด, ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึงมาก, ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึงปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึงน้อย, ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึงน้อยที่สุด และตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

2.2.3 เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ดำเนินการเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยได้ดำเนินการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม โดยในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นและได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามเสนอตรวจสอบอีกครั้ง และทดลองเครื่องมือ (Try-out) จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Cronbach Coefficient) โดยการวิจัยได้ค่าสัมประสิทธิ์ = 0.725

2.2.4 นำแบบสอบถามที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกจ่ายให้กลุ่มตัวอย่างจริงในการศึกษาวิจัยต่อไป

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.2.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มวิทยากร/ผู้ให้ความรู้ในศูนย์ฯ และกลุ่มผู้ประสานงานโครงการฯ โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นเพื่อสัมภาษณ์เฉพาะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ป่า ยาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์จะใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไว้แล้ว ซึ่งเป็นแบบในการถามกับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์จะใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ในลักษณะยืดหยุ่นและสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ และนำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไปตรวจสอบและนำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

2.2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือผู้สังเกตเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มที่ถูกศึกษา และขณะเดียวกันก็สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่ภายนอกไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จากนั้นนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอต่อผู้เข้าร่วมโครงการ และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกจ่ายแบบสอบถามไปยังประชากรเป้าหมายจำนวน 169 คน และรับแบบสอบถามกลับคืนมา

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จะติดต่อก่อนเป็นส่วนตัวก่อนเพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย รวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือ พร้อมทั้งแนบเอกสารข้อมูลสำหรับการเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์และนัดวันเวลาสถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือราชการเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชและนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามวันเวลาสถานที่ที่นัด โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มวิทยากร/ผู้ให้ความรู้ในศูนย์ฯ และกลุ่มผู้ประสานงานโครงการฯ รวมทั้งสิ้น 16 คน มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ (1) การเตรียมสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ (2) การดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัยอีกครั้ง ขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ และขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงภาพประกอบในขณะการสัมภาษณ์ รวมทั้งมีการแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบว่า ข้อมูลต่าง ๆ ภาพประกอบและเสียงที่บันทึกไว้นั้น ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและหากประเด็นใดที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ประสงค์ให้บันทึกภาพและเสียง ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกตามความประสงค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.2.1 วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้จากแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน และสถานภาพการสมรส ในตอนที่ 1 ทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ จำนวน และร้อยละ

4.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในตอนที่ 2 ทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มวิทยากร/ผู้ให้ความรู้ในศูนย์ฯ และกลุ่มผู้ประสานงานโครงการฯ รวมทั้งสิ้น 16 คน เพื่อนำสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วสรุปประเด็นปัจจัยที่สำคัญ ๆ แล้วนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 55.62 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 44.97 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 45.56 มีรายได้ต่อเดือน 10,001- 15,000 จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 39.05 และมีสถานภาพแต่งงาน จำนวนทั้งสิ้น 80 คน คิดเป็นร้อยละ 47.34

2. สภาพการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

2.1 โดยรวมทุกด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.75) รองลงมา คือ ด้านการดำเนินการตามแผนงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.88) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 1.22) ตามลำดับ

2.2 ด้านการวางแผน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 1.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายของโครงการ และระดมความคิดร่วมกันได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 1.32) รองลงมา คือ มีการวางแผนนโยบายของโครงการ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหา และตามภารกิจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 1.40) และข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดนโยบายอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 1.40) ตามลำดับ

2.3 ด้านการจัดสรรทรัพยากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทรัพยากรที่มีภายในองค์กรได้รับการจัดสรรให้กับกระบวนการดำเนินงานทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.54) รองลงมา คือ มีการจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.84) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทรัพยากรที่มีการใช้ประโยชน์น้อยได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.22) ตามลำดับ

2.4 ด้านการดำเนินการตามแผนงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสำเร็จของแผนงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.95) รองลงมา คือ โครงการมีการดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.96) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การดำเนินการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.96) ตามลำดับ

2.5 ด้านการประสานงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ในการจัดโครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.99) รองลงมา คือ ปัญหาที่เกิดจากการประสานงานกันในแต่ละฝ่าย และได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม และทันเวลา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.69) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการจัดทำโครงการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

2.6 ด้านการประเมินผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความพึงพอใจในการจัดโครงการในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.88) รองลงมา คือ ได้รับความรู้และความเข้าใจในโครงการนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.88) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

3. แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปาย่าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า

3.1 แนวทางพัฒนาด้านการวางแผน พบว่า พัฒนาการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ดำเนินการ และประชาชนทั้งในและนอกชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในโครงการนี้ ช่วยให้เกิดการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมกิจกรรมใน โครงการเพื่อการพัฒนา

3.2 แนวทางพัฒนาด้านการจัดสรรทรัพยากร พบว่า พัฒนาทรัพยากรใน พื้นที่ ดิน น้ำ ต้นไม้ เช่น การจัดการดินที่ใช้อย่างได้ใช้ประโยชน์ได้ การใช้ทรัพยากรน้ำโดย การ ขุดบ่อ หรือไปสูบน้ำมาจากที่อื่น และต้องมีเงินเข้าไปพัฒนาในลักษณะการหมุนเวียน ทรัพยากรด้านค่าใช้จ่ายการลงทุน

3.3 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานตามแผน พบว่า โครงการต้องตรงกับ แผนที่วางไว้ ถ้าคนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการจะได้มีความรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ต้องแจ้งกำหนดการและระยะเวลาดำเนินงานไว้ให้ชัดเจน และเมื่อมีดำเนินงานแล้วควร ปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

3.4 แนวทางพัฒนาการประสานงาน พบว่า การสร้างบรรยากาศของ การสื่อสารให้เอื้อและสนับสนุนผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะการสื่อสารจะช่วยเกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีมีความไว้วางใจ รู้สึกปลอดภัย สบายใจ และมีแนวโน้มที่ทำให้เกิด ความสัมพันธ์ในการประสานงานได้ง่ายขึ้น

3.5 แนวทางพัฒนาการประเมินผล พบว่า มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับโครงการในการดำเนินงาน และนำมาเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หาก ผิดพลาดก็ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

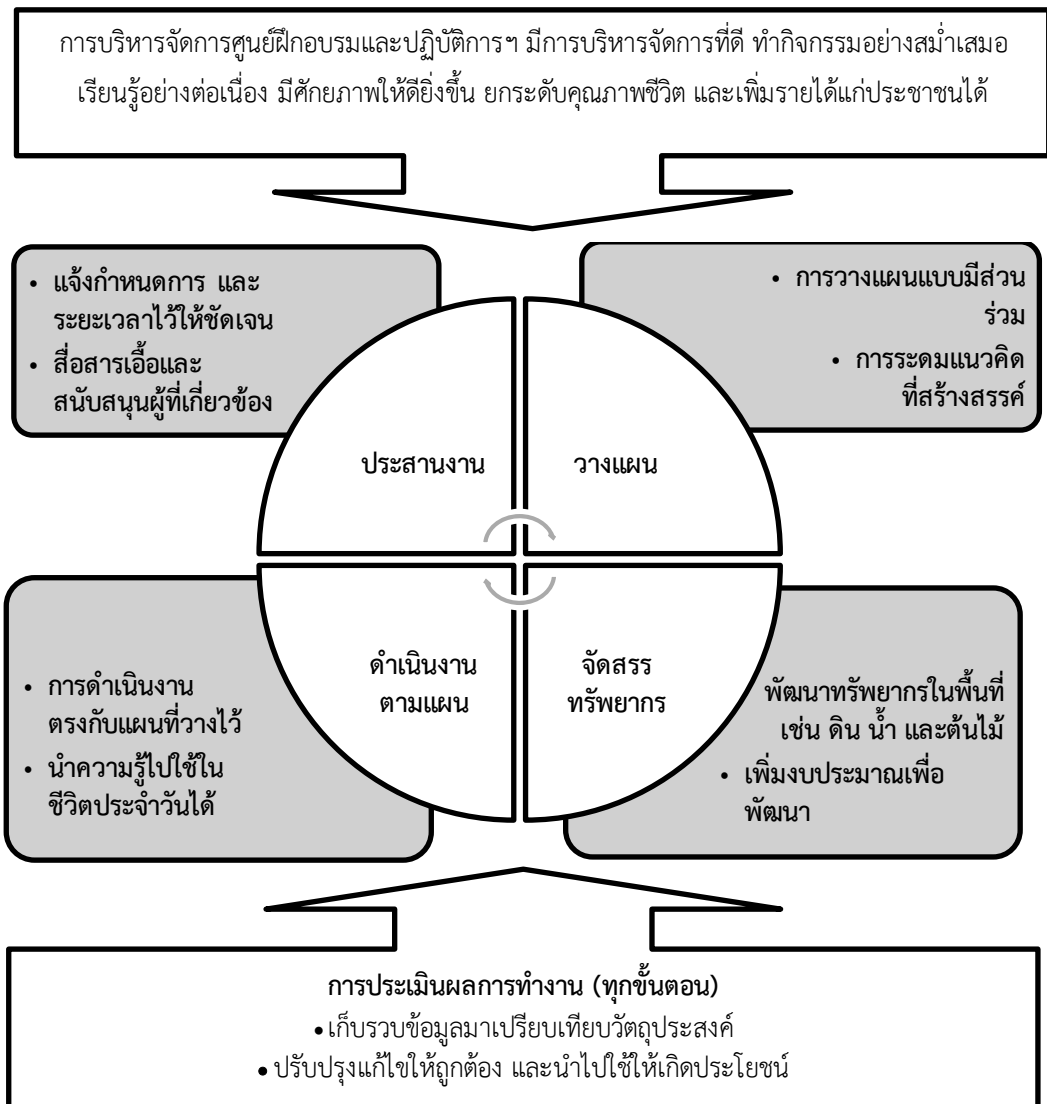
สภาพการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปาย่าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรม และปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.75) สอดคล้องกับงานวิจัยของทศพร เชื้อปรำงค์ และอนิรุทธิ์ สติมัน (2556) ที่สรุปว่า การพัฒนาสื่อการศึกษาโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.27) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของปัญญา จันทโคต และ กุลธิดา ท้วมสุข (2558) ที่สรุปว่า ก่อนเริ่มดำเนินโครงการมีการวางแผนงานกลุ่มเป้าหมาย

หลักของศูนย์ คือจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติจริงจัง มีการประเมินผล และสรุปผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการด้านการพัฒนาชุมชน และการบริการความรู้ในระดับมาก

แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปาย่าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีการวางแผนแบบมีส่วนร่วม และการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ พร้อมกับพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่ เช่น ดิน น้ำ และต้นไม้ รวมถึงงบประมาณที่เข้าไปพัฒนาในลักษณะค่าใช้จ่ายการลงทุน มีการดำเนินงานที่ตรงกับแผนงานที่วางไว้ และสามารถความรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการแจ้งกำหนดการ และระยะเวลาดำเนินงานไว้ให้ชัดเจน มีการสื่อสารให้เอื้อและสนับสนุนผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี รู้สึกลดภัย และสบายใจ ในขณะที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการนำมาเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับการศึกษาของภาคภูมิ อินทร์พยุ่งและประณต นันทิยะกุล (2560) ที่สรุปว่า แนวทางบริหารจัดการโครงการฯ อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมุ่งเน้นความร่วมมือ และการสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ เอกชน และประชาชนในลักษณะ “วางแผนร่วมกัน” เพื่อขยายเครือข่ายอย่างมีระบบด้วยทรัพยากร หรือ “งบประมาณ” ในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมประสานการทำงานในลักษณะ “การประสานงานซึ่งกันและกัน” อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมด้วยพัฒนาแผนการบริหารจัดการในกรอบแนวคิดผสมผสานระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะ “การประเมินผลการทำงาน” เพื่อการเติบโตและผลสำเร็จของโครงการฯ ในระยะยาว

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปาย่าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ของแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ
1 ไร่หายจน คนรากัญญา แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากภาพที่ 1 สภาพและแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนรากัญญา แหล่งเรียนรู้พื้นที่ปายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ (1) การวางแผน ใช้การวางแผนแบบมีส่วนร่วม และการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ (2) การจัดสรรทรัพยากร โดยการพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่ เช่น ดิน น้ำ ต้นไม้ และงบประมาณเพื่อการพัฒนา (3) การดำเนินงานตามแผน เป็นการ

ดำเนินงานที่ตรงกับแผนที่วางไว้ และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (4) การประสานงาน แจกกำหนดการ และระยะเวลาไว้ชัดเจนสื่อสาร ทำให้เอื้อและสนับสนุนผู้ที่เกี่ยวข้อง และ (5) การประเมินผลการทำงาน เก็บรวบรวมข้อมูลมาเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทุกขั้นตอน ทำให้ทราบว่า มีการบริหารจัดการและมีการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเพื่อเสริมศักยภาพให้ดียิ่งขึ้น สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต และเพิ่มรายได้แก่ประชาชนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการศึกษาในด้านการวางแผน แม้อยู่ในระดับมาก แต่ก็มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทางศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ ควรมีการพัฒนาการวางแผน เน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน
2. การบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ ในลักษณะเครือข่าย หรือให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนทุกช่วงวัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏฯ เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอในการแก้ไข และการบริหารจัดการที่มีตรงกับความต้องการมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารพร แซ่หลี่. (2563). ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. *วารสารรัชต์ภาคย์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 14(32), 155-167.
- ทศพร เชื้อปรำงค์ และอนิรุทธ์ สติมัน. (2556). การพัฒนาสื่อการศึกษาโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง 1 ไร่ ไม่ยาก ไม่จน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 5(1), 97-107.
- ปัญญา จันทโคต และกุลธิดา ท่วมสุข. (2558). การประเมินผลการทำงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนในประเทศไทย. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 33(2), 92-107.

- ภาคภูมิ อินทร์ผดุง และประณต นันทิยะกุล. (2560). การบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรี ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 7(2), 212-226.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2562). มรภ. นศ. จัดการฝึกอบรม โครงการ 1 ไร่ หายจน คนราชภัฏ รุ่นที่ 1. สืบค้น 2 เมษายน 2563, จาก <https://www.nstru.ac.th/th/news/view/2048>
- วรรณภา ศรีพุทธสมบูรณ์. (2559). การประเมินผลโครงการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง.
- ศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการโครงการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏ. (2562). ใบลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ. นครศรีธรรมราช : ศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการโครงการ 1 ไร่หายจน คนราชภัฏ.
- สุทธิพร บุญมาก. (2560). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง*

STRUCTURAL EQUATION MODEL OF WASTE MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN ANG TONG PROVINCE

อภิญา ฉัตรช่อฟ้า, กฤต เพ็ชรตันจิตต์, สุรพล สุษะพรหม

Apinya Chatchorfa, Grit Permtanjit, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: apinyarchatcorfa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุ และนำเสนอโมเดลสมการโครงสร้าง การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษากลุ่มตัวอย่าง 650 คน ด้วยแบบสอบถาม ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.984 วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน และสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าไค-สแควร์ = 124.90, $df = 101$, $p = .053$, GFI = .98, AGFI = .96, RMSEA = .020 2. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการขยะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง มี 4 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 2) ปัจจัยด้านการบริหารองค์การ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 และ 4) ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 3. โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วยปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการบริหารองค์การ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และปัจจัยด้านบุคลากรที่มีคุณภาพ โดยจำเป็นต้องมีปัจจัยส่งผ่านที่สำคัญคือ ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ ที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ; การจัดการขยะ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

* Received July 7, 2020; Revised July 11, 2020; Accepted July 16, 2020

Abstract

The objectives of this research article were to study the consistency of structural equation model of waste management effectiveness of local administrative organizations in Ang Tong Province with the empirical data, to analyze causal factors and to propose structural equation model. The research was the mixed methods. The quantitative research data were collected from 650 samples. The qualitative research, data were collected from 17 key informants and 9 participants in focus group discussion. Results of the study were as follows: 1. The developed model of structural equation model of the waste management effectiveness of local administrative organizations in Ang Tong Province was fit with empirical data. The analyzed results showed that Chi-square = 124.90, df = 101, p = .053, GFI = .98, AGFI = .96, RMSEA = .020.2. There were 4 main factors in causal factors affecting waste management effectiveness of local administrative organizations in Ang Tong Province which consisted of 1) leadership factors $\bar{x}$ = 3.65, 2) management factors $\bar{x}$ = 3.74, 3) participation factors $\bar{x}$ = 3.61, and 4) success factors $\bar{x}$ = 3.73. 3. Structural equation model of effectiveness waste management of local administrative organizations in Ang Tong Province was: Leadership, Management, Participation and Qualified personnel with Success as the mediator towards sustainable effectiveness of waste management of local administrative organizations in Ang Tong Province.

Keywords: Effectiveness; Waste Management; Local Administrative Organizations

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยได้จัดแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป มีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั่วประเทศ ทุกจังหวัด 2) การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ หากพิจารณาจากขอบข่ายของกิจกรรม และอำนาจหน้าที่ตามข้อบัญญัติในกฎหมาย พบว่า กฎหมายได้ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนิน กิจกรรม หรือให้บริการสาธารณะ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก หน้า 48 17 พฤศจิกายน 2542) ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่นมีด้วยกันหลายด้าน ด้านบุคลากรเป็นด้านที่

สำคัญที่สุด เรื่องของบุคลากรไม่เพียงพอ การเปลี่ยนแปลงบุคลากร ปัญหาด้านการบริหารงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันการดำเนินการแก้ไขปัญหา เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ (พระชาญชัย ติสสุวิโสและคณะ, 2563; สิงห์คำ มณีจันทสุขและคณะ, 2563; พระสุธีวีรบัณฑิต (โช้ว ทสฺสนิโย) และคณะ, 2562)

จังหวัดอ่างทอง ในปี พ.ศ. 2560 พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั้งจังหวัดประมาณ 59.22 ตันต่อวัน ส่วนใหญ่เป็นผลิตผลทางการเกษตร เช่น ผัก ผลไม้ ฯลฯ แต่สามารถเก็บขนได้เพียง 51.72 ตันต่อวัน (สำนักงานสถิติจังหวัดอ่างทอง, 2561) ปัญหาขยะมูลฝอยในเขตชุมชนจะเป็นเรื่องการเก็บขน ด้วยการเก็บขนในลักษณะถังใบเดียว โดยชุมชนส่วนใหญ่ เช่น เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลใหญ่ ๆ จะมีปัญหาในเรื่องรถยนต์ที่ใช้ในการ เก็บขนขยะมูลฝอยชำรุดและมีไม่เพียงพอ รวมทั้งภาชนะรองรับไม่เพียงพอ การขาดแคลนที่ดินสำหรับใช้เป็นสถานที่กำจัด การดำเนินการและดูแลรักษาระบบกำจัดขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดบุคลากรระดับปฏิบัติการที่มีความรู้ความชำนาญ ข้องจำกัดด้านงบประมาณ แผนการกำจัดขยะมูลฝอยในระดับท้องถิ่นยังไม่มีมีการพิจารณาดำเนินการในลักษณะศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม ระเบียบและแนวทางปฏิบัติในเรื่องกำจัดขยะรวมยังไม่เคยมีการกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน ยังมีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์น้อย กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการ ประชาชนในท้องถิ่นขาดจิตสำนึก ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงต่อต้านการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย ส่งผลให้มีขยะมูลฝอยตกค้าง ปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลยังคงมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น เนื่องจากการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยที่ผ่านมา ขาดระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และครบวงจร ตลอดจนการจัดทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง นอกจากนี้ รูปแบบและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยในปัจจุบันมีความยากต่อการกำจัดมากขึ้น และการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์เป็นปุ๋ยอินทรีย์หรือวัสดุรีไซเคิลยังมีอยู่น้อย ส่งผลกระทบให้ความสามารถกำจัดขยะเก่าตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่กำจัดไม่ถูกต้อง ซึ่งมีขยะตกค้างสะสม จำนวน 98,550 ตัน (สำนักงานสถิติจังหวัดอ่างทอง, 2561) ส่งผลให้การจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร (สุบัณฑิต จันทรสว่าง, 2562; สยามพร พันธไชย, 2562)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาที่ทำให้ผู้วิจัยในครั้งนี้ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูล

ประกอบในการกำหนดแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อนำเสนอโมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยด้วยวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ
2. ประชากร ได้แก่ ข้าราชการประจำ ฝ่ายบริหารท้องถิ่น ฝ่ายนิติบัญญัติท้องถิ่น ลูกจ้างประจำ และพนักงานลูกจ้างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง จำนวน 65 แห่ง จำนวน 98,712 คน (สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอ่างทอง ที่ทำการปกครองจังหวัดอ่างทอง, 2562) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair และคณะ (Hair, J. F. and Other, 1998) คือ ตัวอย่าง 10 ตัวอย่าง ต่อ 1 พารามิเตอร์ ซึ่งมีทั้งหมด 51 พารามิเตอร์ เท่ากับ 510 คน เพื่อให้ง่ายต่อการคำนวณผู้วิจัยจึงใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 600 คน และเพื่อชดเชยกรณีการตอบกลับแบบสอบถามไม่ครบ ได้แจกแบบสอบถามทั้งหมด 650 ฉบับ ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชุมชน จำนวน 17 คน พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยและการสังเคราะห์โมเดล จำนวน 9 รูปหรือคน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับที่ระดับความเชื่อมั่น 0.984 ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บ

แบบสอบถามด้วยตนเอง การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกและจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป รวมทั้งวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์และวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมด้วยโปรแกรม LISREL และในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

1. โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้น สรุปได้ว่า ค่าไค-สแควร์ = 124.90, $df = 101$, $p = .053$, $GFI = .98$, $AGFI = .96$, $RMSEA = .020$ ประสิทธิภาพของการจัดการขยะขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง (EFFECT) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ .976 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล ได้แก่ ภาวะผู้นำ (LEADER) การบริหารองค์การ (MANAGE) การมีส่วนร่วม (PART) และอิทธิบาท 4 (IDDHIB) สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองได้ร้อยละ 97.60 และผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมพบว่า อิทธิบาท 4 เป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ในโมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง

2. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการขยะขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง มี 4 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 2) ปัจจัยด้านการบริหารองค์การ 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และ 4) ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 และมีการทำงานด้วยความไม่ประมาท (สติ) นอกจากนี้ โมเดลประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นทฤษฎีฐานรากยังพบว่า มีปัจจัยด้านบุคลากรที่มีคุณภาพ เป็นองค์ประกอบร่วมภายในโมเดล โดยจะเป็นบุคลากรที่มีสติปัญญาดี มีความฉลาดและมีไหวพริบ มีความมุ่งมั่นตั้งใจและรับผิดชอบสูง มีความเชี่ยวชาญ มีทักษะ มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง มีพฤติกรรมที่ดีและมีความกตัญญู

3. โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง เป็นแผนภาพที่แสดงการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรเหตุและตัวแปร

ผล พร้อมทั้งตัวแปรส่งผ่านคือปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จที่พัฒนามาจากหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง โดยมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำคือ มีความเฉลียวฉลาด สามารถในการจูงใจ ใฝ่คุณธรรม นำพัฒนา และเป็นผู้กล้าตัดสินใจ ที่ใช้การบริหารองค์การอย่างเป็นระบบด้วยการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบและการพัฒนา พร้อมทั้งมีการเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับมีบุคลากรที่มีคุณภาพที่ทำให้เกิดประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง ดังนั้น ในการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองให้มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (Leadership: L) ปัจจัยด้านการบริหารองค์การ (Management: M) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (Participation: P) และปัจจัยด้านบุคลากรที่มีคุณภาพ (Personnel: P) โดยจำเป็นต้องมีปัจจัยส่งผ่านที่สำคัญคือ ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ (Success: S) ที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง (Effectiveness: E) ได้อย่างยั่งยืน สามารถสรุปเป็นโมเดลองค์ความรู้การวิจัยเรียกว่า โมเดล LM2P-S-E

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัย พบว่าโมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากผลวิจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้างต้น หมายความว่า การส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง จำเป็นต้องใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคืออิทธิบาท 4 มาบูรณาการกิจกรรมซึ่งหลักอิทธิบาท 4 นั้นเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ ความรักในหน้าที่ ความเพียรพยายาม ความเอาใจใส่ และความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และได้นำไปปรับใช้ในหลายบริบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการบริหารองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผดุง วรรณทอง (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารองค์การเอกชนในจังหวัดนนทบุรี คือ 1) ด้านฉันทะ มีความพอใจในหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ 2) ด้านวิริยะ มีความจำเป็นและสำคัญ มากต่อการบริหารองค์การเอกชน 3) ด้านจิตตะ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำงานที่ต้องอาศัยด้านจิตตะเป็นหลัก 4) ด้านวิมังสาผู้บริหารต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรด้วยการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม รวมทั้งในบริบทของสถาบันการศึกษาอิทธิบาท 4 ก็ได้นำไปปรับใช้อย่างต่อเนื่องปรากฏในงานวิจัยของ บวร แก้วราช (2548) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงานของ

บุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พ.ศ. 2548 ที่พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิบาท 4 ในมหาวิทยาลัยนี้เพราะมีความสนใจทำงานและต้องทำงานให้สำเร็จตามกำหนดของตนเอง ต้องการไปดูลานวิชาการใหม่ๆ และการประเมินตนเองด้านหลักอิทธิบาทธรรม จึงเห็นได้ว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปปรับใช้ได้ในการทำงานในทุกบริบทขององค์กร ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคนให้มีใจรักในสิ่งที่ทำ ชื่นเอาใจใส่ พิจารณาไตร่ตรอง และตรวจสอบผลงาน

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองเกิดประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองมี 4 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 3) ปัจจัยด้านการบริหารองค์การ 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และ 4) ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 และเพิ่มเติมตัวแปรคือ มีการทำงานด้วยความไม่ประมาท (สติ) ปัจจัยด้านบุคลากรที่มีคุณภาพและปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ยังเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ฤทธิ์ ทายะ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1” และพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะในการจูงใจ 2) ด้านวิสัยทัศน์ และ 3) ด้านความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าตัดสินใจ ซึ่งองค์กรใดที่ผู้นำมีคุณลักษณะของความเป็นภาวะผู้นำร่วมกับการทำงานเป็นทีมในองค์กรจะทำให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติกรณ์ จงวิศาล (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้ประกอบการ: ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างคุณลักษณะทางจิตวิทยาการทำงานเป็นทีมและความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ ที่ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของผู้ประกอบการส่งผลโดยมีอิทธิพลทางบวกต่อการทำงานเป็นทีมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภาวะผู้นำของผู้ประกอบการและการทำงานเป็นทีมส่งผลโดยมีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองมีประสิทธิผลจึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องปัจจัยต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

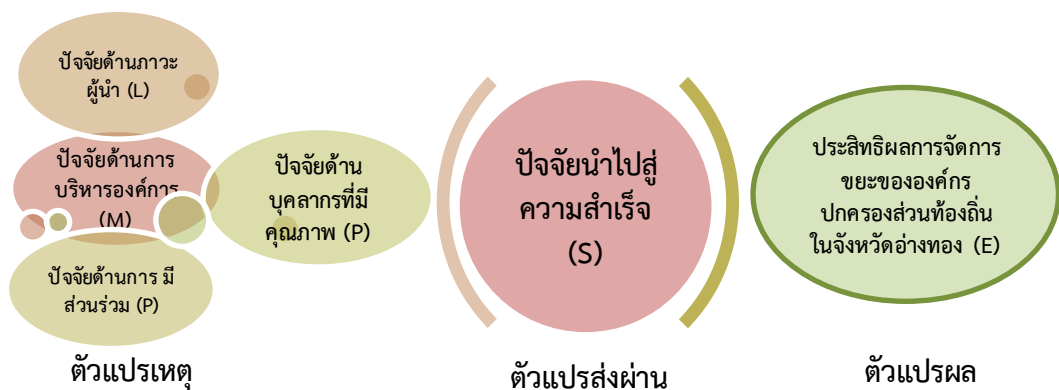
โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง เป็นแผนภาพที่แสดงการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรเหตุและตัวแปรผล พร้อมทั้งตัวแปรส่งผ่านคือปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จที่พัฒนามาจากหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง โดยมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำคือ มีความเฉลียวฉลาด สามารถในการจูงใจ ใฝ่คุณธรรม นำพัฒนา และเป็นผู้กล้าตัดสินใจ ที่ใช้การบริหารองค์การอย่างเป็นระบบด้วยการวางแผน

การดำเนินการ การตรวจสอบและการพัฒนา พร้อมทั้งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับมีบุคลากรที่มีคุณภาพที่ทำให้เกิดประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง โดยที่ประสิทธิผลนั้นวัดได้จาก 1) ผลสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายตามข้อบัญญัติ 2) ผลสำเร็จของการจัดเก็บรายได้ 3) ผลสำเร็จของการเบิกจ่ายงบประมาณรายจ่าย 4) ผลสำเร็จโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน และ 5) ผลสำเร็จของโครงการที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และในการจะทำให้เกิดประสิทธิผลตามตัวชี้วัดนี้ได้จำเป็นต้องมีปัจจัยในการสนับสนุนหลายปัจจัยไปพร้อมกันเพื่อทำให้เกิดการยอมรับและร่วมกันปฏิบัติ บทบาทผู้นำจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเข้ามาเป็นผู้ประสาน ดังปรากฏในงานวิจัยของมณูญ วัฒนหิย์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชน การมีผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้นำที่สร้างสัมพันธ์กับคนในชุมชนให้ยอมรับทั้งแนวคิดและวิถีปฏิบัติ สามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นทุ่มเททำงานให้กับชุมชน ผู้นำที่มีคุณธรรม และมีประสบการณ์ชีวิตมาก จะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมาก ซึ่งผู้นำชุมชนรอบโครงการก่อสร้างมีบทบาทที่คนในชุมชนยอมรับมากที่สุด และผู้นำชุมชนไม่ได้มีบทบาทในฐานะเป็นสื่อกลางให้คนในชุมชนรับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการมากนัก อย่างไรก็ตามบทบาทผู้นำชุมชนมีผลทางอ้อมต่อการเสริมสร้างการยอมรับโครงการของชุมชน โดยเฉพาะในช่วงก่อสร้างโรงไฟฟ้า คนในชุมชนสนใจและต้องการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการทุกช่วงเวลาดำเนินงาน สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับต่ำสุดนั้นต้องมีการสื่อสารทั้งสองทางโดยการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความห่วงใยของคนในชุมชนต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการที่มีโครงการ มาจัดตั้งในพื้นที่ของชุมชน ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงที่สุดคือตัวแทนทุกกลุ่มในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจและตรวจสอบทั้งหมด ดังนั้น ในการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองให้มีประสิทธิผล จำเป็นต้องมีปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงานที่สำคัญคือปัจจัยด้านผู้นำที่จะเป็นผู้ผลักดันนำไปสู่ประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองให้มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงานให้มีประสิทธิผลในการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจากข้อค้นพบของการวิจัยที่ได้รับจากการวิจัยเชิงปริมาณ

ได้แสดงให้เห็นว่าโมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งมีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือหลักอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏในโมเดลนั้นเป็นตัวแปรส่งผ่าน (mediator) ระหว่างภาวะผู้นำการบริหารองค์การ และการมีส่วนร่วม กับประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง นอกจากนี้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกยังพบตัวแปรที่น่าสนใจที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการจัดการขยะให้ดำเนินไปได้คือการมีบุคลากรที่มีคุณภาพ ที่มีสติปัญญาดี มีความฉลาด มีไหวพริบ มีพฤติกรรมที่ดี มีความกตัญญู มีความเชี่ยวชาญชำนาญและมีทักษะที่จำเป็นในการจัดการขยะให้มีประสิทธิผล โดยมีเป้าหมายสำคัญคือขยะเหลือศูนย์ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง (Ang Tong Zero Waste) ดังนั้น สรุปปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นในการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (Leadership: L) ปัจจัยด้านการบริหารองค์การ (Management: M) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (Participation: P) และปัจจัยด้านบุคลากรที่มีคุณภาพ (Personnel: P) โดยจำเป็นต้องมีปัจจัยส่งผ่านที่สำคัญคือ ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ (Success: S) ที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง (Effectiveness: E) ได้อย่างยั่งยืน สามารถสรุปเป็นโมเดลองค์ความรู้การวิจัย LM2P-S-E ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย LM2P-S-E
ที่มา: อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า (2563)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ควรนำจากผลการวิจัยครั้งนี้ ไปเป็นต้นแบบในการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการขยะ และใช้การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research Design)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการออกแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย
- 2) ควรขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ซึ่งจะทำให้สารสนเทศที่ได้รับสามารถช่วยให้เห็นภาพรวมของการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ฤทธิ์ ทายะ. (2556). ภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 9(1), 85.
- บวร แก้วราช. (2548). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานที่ทำของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬารราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พ.ศ. 2548 (รายงานการวิจัย). นครปฐม: สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ผดุง วรรณทอง. (2561). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 99-100.
- พระชาญชัย ดิสสุวิโสและคณะ. (2563). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 244-254.
- พระสุธีวีรบัณฑิต (ไชว ทสสนีโย) และคณะ. (2562). รัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนโลก. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 300-314.
- มนูญ หวันหยี. (2550). บทบาทผู้นำชุมชนการมีผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2551). ภาวะผู้นำของผู้ประกอบการ ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างคุณลักษณะทางจิตวิทยา การทำงานเป็นทีม และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สยามพร พันธไชย. (2562). รูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาบุคลากร ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 69-82.
- สำนักงานสถิติจังหวัดอ่างทอง. (2561). *ชุดข้อมูลขยะ*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2562, จาก http://angthong.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=358&Itemid=614&lang=en.
- สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอ่างทอง ที่ทำการปกครองจังหวัดอ่างทอง. (2562). *ข้อมูลพื้นฐาน*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://www.angthong.m-society.go.th/AT%20DATA/new-data/296.html>.
- สิงห์คำ มณีจันสุขและคณะ. (2563). การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 270-279.
- สุบัณฑิต จันทรสว่าง. (2562). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 57-68.
- อภิญา ฉัตรข้อฟ้า. (2563). *โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Hair, J. F. et al. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย*

THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF DIGITAL TECHNOLOGY MANAGEMENT FOR EXCELLENCE AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS OF PRIVATE UNIVERSITIES IN THAILAND

ชิษณุพงศ์ ทองพวง, อภินันต์ อันทวีสิน

Chisanupong Thongpuang, Apinun Untaweasin

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Christian University of Thailand

Corresponding Author E-mail: k0805802790@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเอกชนที่เป็นสมาชิกสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย จำนวน 260 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modeling: SEM) เป็นสถิติประเภทตัวแปรพหุ (Multivariate Statistics) ที่บูรณาการเทคนิคการวิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กัน การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ($\beta = 0.35, p < .05$), ความเป็นเลิศมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ($\beta = -0.65, p < .05$), ความเป็นเลิศมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ($\beta = 0.18, p < .05$), การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลโดยอ้อมต่อประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยผ่านความเป็นเลิศ ($\beta = 0.11, p < .05$) โดยรูปแบบดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผล ได้ร้อยละ 65

คำสำคัญ: การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล; ความเป็นเลิศ; ประสิทธิผลองค์กร

* Received April 24, 2020; Revised July 12, 2020; Accepted August 8, 2020

Abstract

The objectives of this research article were to study the causal model relationship of digital technology management for excellence and organizational effectiveness of private universities in Thailand, and to examine the consistency between a model assumption and empirical data on digital technology management, excellence and organizational effectiveness of private universities in Thailand. The research samples were 260 private university administrators, who were members of Association of Private Higher Education Institutions of Thailand. The collected data were analyzed by using the statistical programs: Structural Equation Modeling (SEM) including multivariate statistics, confirmatory factor analysis, and path analysis. The research findings were as follows: Digital technology management, excellence and effectiveness of private universities in Thailand are correlated. Digital technology management had direct effect on the effectiveness of private universities in Thailand ($\beta=0.35$, $p<.05$) and excellence ($\beta=-0.65$, $p<.05$). Excellence had direct effect on effectiveness of private universities in Thailand ($\beta = 0.18$, $p<.05$). Meanwhile, digital technology management had indirect effect on the effectiveness of private universities in Thailand through excellence ($\beta = 0.11$, $p<.05$). The causal model was confirmed with empirical data, and the model accounted for 65 % of the variance in effectiveness.

Keywords: Digital Technology Management; Excellence; Organizational Effectiveness

บทนำ

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเอกชน ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการเพื่อให้มหาวิทยาลัยอยู่รอด โดยเฉพาะการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน โดยปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันก็คือ การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างความเป็นเลิศเพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลให้รองรับเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการแข่งขัน (Dehning &

Stratopoulos, 2003) จากการศึกษาในองค์กรทางธุรกิจพบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพให้กับองค์กร (Ong & Ismail, 2008) องค์กรต้องสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ สามารถตอบสนองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถถูกนำมาใช้เสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ (Strategic operation) เพื่อพัฒนาและสร้างโอกาสจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน (Competitive ability) ขององค์กร (Ward & Peppard, 2002; ไพศาล จันทรังษี, 2561)

เมื่อการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาระดับอุดมศึกษาเปลี่ยนจากเทคโนโลยีอนาล็อก (Analog technology) ไปสู่ดิจิทัลเทคโนโลยี (Digital technology) สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านดิจิทัลเทคโนโลยี (Kirkwood, 2014) Eriksmo & Sundberg ได้ทำการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจผลของดิจิทัลเทคโนโลยีในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการลงทุนทางดิจิทัลเทคโนโลยีให้เป็นไปอย่างคุ้มค่าและพบว่า องค์กรจำเป็นต้องใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีร่วมกันในการเรียน การสอน และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร สำหรับดิจิทัลเทคโนโลยีในด้านการเรียน (Digital technology and learning) ได้เปลี่ยนจากการที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับเช่นที่เคยมีมาแต่ก่อน เปลี่ยนเป็นผู้เรียนเป็นผู้ค้นหาความรู้ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในด้านการสอน (Digital technology and teaching) Kirkwood (2014) ได้เสนอความคิดเห็นว่า สิ่งประดิษฐ์ทางเทคโนโลยีสามารถนำมาใช้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันโดยผู้สอนต่างกัน สิ่งสำคัญคือผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจผลที่ได้รับจากการใช้เทคโนโลยีในการสอน ดังนั้นผลกระทบหลักของดิจิทัลเทคโนโลยีอยู่ที่กระบวนการสอน ความท้าทายที่สำคัญคือ ต้องแน่ใจว่าวิธีการสอนช่วยปรับปรุงการเรียนรู้ได้ ส่วนในด้านองค์กร (Digital technology and organization) เมื่อมีการนำดิจิทัลเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามา องค์กรจะต้องปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กร (Kolb & Kolb, 2005) นอกจากนี้แนวโน้มการศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยจะถูกแทนที่ด้วยการศึกษาออนไลน์ (Massive open online courses: MOOC) ผลก็คือ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนอย่างใหญ่หลวงขององค์กรการศึกษา (Brahimi & Sarirete 2015; Melton & Burdette, 2011; ไพศาล จันทรังษี, 2561)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย แนวคิดการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยที่กำหนดบนพื้นฐานของแนวคิด Research-Based View ของ Penrose, E.T. (1959) และนำมาปรับใช้ในงานวิจัยของ J.W. Ong & Hishamuddin Bin Iamail (2008) ประกอบด้วย 1) IT Knowledge 2) IT Operation/

Utilization และ 3) IT Objects และแนวคิดความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์การเป็นปัจจัยที่กำหนดบนทฤษฎีฐานความรู้ขององค์กร (Knowledge-based theory) (Culado & Bontis, 2006) และทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-based theory) (Barney, & Clark, 2007) การวัดความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน 2 ด้าน ประกอบด้วย ความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (Organizational excellence) ประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (Organizational effectiveness)

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยเพื่อนำผลที่ได้รับไปใช้ในการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยเพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล และความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research methodology) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้ (1) ศึกษารวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง (2) เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ (3) จัดทำแบบสำรวจเพื่อประเมินสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (4) ดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูล (5) วิเคราะห์ข้อมูล และ (6) รายงานผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วยอธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการหลักสูตรและหัวหน้าภาควิชา/สาขาวิชา จำนวน 65 แห่ง จำนวน 1,036 คน กลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเอกชนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง (Probability

Sampling) ใช้การสุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) โดยการเทียบสัดส่วน (Proportion) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Samples) ผู้วิจัยใช้สูตรการ ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1967; ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อการวิจัย เป็นขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือ นำไปทดลองใช้ ปรับปรุงคุณภาพ แล้วสรุปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลของการของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย นำเครื่องมือที่สร้างและพัฒนาแล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและนำข้อมูลที่ได้มาทดสอบความถูกต้องวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างเป็นรูปแบบ และตรวจสอบความเหมาะสม โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาข้อมูลและดำเนินการ ดังต่อไปนี้ 1.1) วิเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีและข้อค้นพบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย 1.2) วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลกับความสามารถในการแข่งขันของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย 1.3) วิเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยแล้วจัดทำเป็นข้อสรุป 1.4) นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ (Content Synthesis) เป็นความรู้เกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

2. สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย และพัฒนาเครื่องมือ นำบทสรุปองค์ประกอบของการสัมภาษณ์และข้อสรุปจากการศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Content Synthesis) เพื่อสรุปเป็นตัวแปร แล้วนำมาสร้างเป็นกระทงคำถามของแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล จากการประสานงานผ่านสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.) เพื่อจัดทำหนังสือขออนุญาตให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จำนวน 65 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยประมวลผลข้อมูล เพื่อหาโมเดล

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

1) โมเดลการวัด (Measurement Model) เป็นโมเดลแสดงความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ของทั้งตัวแปรภายนอกและภายใน การวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธี คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรนั้นเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบ ของตัวแปรแฝงที่ไม่สามารถสังเกตได้ ด้วยการวัดจากองค์ประกอบของ ตัวแปรที่สังเกตได้ ส่วนการวิเคราะห์การถดถอยนั้น ทำให้ได้ค่าสถิติที่ช่วยให้ทราบค่าพารามิเตอร์ที่แท้จริงและค่าตัวแปรที่วัดได้จะบอกค่าความคลาดเคลื่อนของการวัดในแต่ละตัวแปร

2) โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับงานวิจัยที่มุ่งศึกษาโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงเชิงทฤษฎี (Theoretical Latent Variables or Constructs) ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันหลาย ๆ ตัวแปร หรือใช้วิเคราะห์สำหรับโมเดล ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Variables) กับตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) โดยทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลพร้อมกัน ทั้งหมดด้วยระบบสมการ (Simultaneous Equation) โมเดลสมการโครงสร้าง หรือ SEM จึงเป็นโมเดลทางสถิติที่สามารถประยุกต์ใช้ในการหาคำตอบของงานวิจัยที่ ศึกษาตัวแปรที่เป็นข้อเท็จจริง หรือตัวแปรทางกายภาพ รวมถึงตัวแปรทางจิตวิทยา หรือตัวแปรทางสังคมวิทยา และตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะแฝงที่เรียกว่า “ตัวแปรแฝง (Latent Variables)” ก็ได้ และ SEM เป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลจาก งานวิจัยที่มีกรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Framework or Conceptual Framework) ที่มีแนวคิดทฤษฎีรองรับอย่างดี ดังนั้น SEM จึงเป็นเทคนิคทางสถิติที่ ใช้ในการยืนยัน (Confirmatory) มากกว่าการสำรวจค้นหา (Exploratory) นั่นคือ SEM เป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตัดสินใจว่าโมเดลที่สร้างขึ้นจากการ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลจริงในปรากฏการณ์หรือข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่อย่างไร โดยตัวแปรแต่ละตัวมีอิทธิพลทางตรงและ/หรือทางอ้อมอย่างไร

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลหรือการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายในการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างเพื่อตรวจสอบความตรงของรูปแบบ และระบุขนาดและลักษณะอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรในรูปแบบและลดข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบว่ารูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวในรูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ โดยตัวแปรแต่ละตัวจะมีอิทธิพลทางตรงและ/ หรือทางอ้อมอย่างไร แสดงผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าสถิติของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐาน (Hypothesized Model) และรูปแบบที่ปรับเปลี่ยน (Modified Model)

ดัชนีความสอดคล้อง	ระดับที่ยอมรับได้	รูปแบบเชิงสมมติฐาน ค่าที่ได้	รูปแบบที่ปรับเปลี่ยน ค่าที่ได้
Chi-square (X^2)	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	1471.876	328.921
Degree of freedom (df)	ใกล้เคียงกับค่าไคสแควร์	461	366
Probability level		0.000	0.918
X^2/df (CMIN/DF)	น้อยกว่า 3	3.193	0.899
Goodness-of-Fit Index (GFI)	มากกว่า 0.9	0.720	0.928
Adjusted Goodness-of-Fit Index (AGFI)	มากกว่า 0.9	0.680	0.897
Root Mean Squared Error of Approximate Residual (RMSEA)	น้อยกว่า 0.6	0.092	0.000

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ครั้งแรก พบว่า กรอบแนวความคิดที่สร้างขึ้นตามสมมติฐานสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติค่า X^2/df มีค่าเท่ากับ 3.193 มากกว่า 3 ค่า GFI เท่ากับ 0.720 และค่า AGFI เท่ากับ 0.680 น้อยกว่า 0.9 ถือว่าไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า RMSEA เท่ากับ 0.092 ซึ่งน้อยกว่า 0.6 ถือว่าสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตาม ยังพบสัมประสิทธิ์อิทธิพลบางค่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงต้องทำการปรับปรุงรูปแบบ ซึ่งพบว่า รูปแบบใหม่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น โดยแบ่งเป็นค่าสถิติ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นค่าสถิติที่ลดลง ส่วนกลุ่มที่สองเป็นค่าสถิติที่เพิ่มขึ้น สำหรับค่าสถิติในกลุ่ม

แรก ได้แก่ ค่า X^2 , CMIN/DF(X^2 /df), GFI และค่า RMSEA โดยค่า Chi-Square ลดลงจาก 1471.876 เป็น 328.921 ค่า CMIN/DF(X^2 /df) ลดลงจาก 3.193 เป็น 0.899 และค่า RMSEA ลดลงจาก 0.092 เป็น 0.000 ในทำนองเดียวกันค่าสถิติในกลุ่มที่สองที่เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ GFI เพิ่มขึ้นจาก 0.720 เป็น 0.928 และค่า AGFI เพิ่มขึ้นจาก 0.680 เป็น 0.897 ถือว่ากรอบแนวความคิดที่สร้างตามสมมติฐานสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 2 ค่าสถิติการวิเคราะห์อิทธิพลเพื่อทดสอบตามสมมติฐานโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเทคโนโลยีเพื่อความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

Effect Model	Hypothesis	Structural Path Relationship	t	P P<.05	Standardize Regression Coefficient	
					Direct	Indirect
อิทธิพลทางตรง (Direct Effect)	H1	DT → Effectiveness	9.257**	.000	0.647	--
	H2	DT → Excellence	4.110**	.000	0.353	--
	H3	Excellence → Effectiveness	9.859**	.000	0.185	--
อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect)	H4	DT → Excellence → Effectiveness	--	.000	--	0.120

** P < 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้นที่ปรับแล้ว สามารถตอบสมมติฐานได้ ดังนี้ สมมติฐานที่ 1 จากผลการวิเคราะห์โครงสร้างจากตาราง การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.647 ($t = 9.257$, $p > .05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 สมมติฐานที่ 2 จากผลการวิเคราะห์โครงสร้างจากตาราง การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลต่อต่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.353 ($t = 0.353$, $p > .05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 สมมติฐานที่ 3 จากผลการวิเคราะห์โครงสร้างจากตาราง ความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีอิทธิพลโดยตรง ต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัย

เอกชนในประเทศไทย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.185 ($t = 9.859, p < .05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 และสมมติฐานที่ 4 จากผลการวิเคราะห์โครงสร้างจากตาราง พบว่า จัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลโดยอ้อมต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย โดยผ่านความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.120 ($p < .05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบ ได้แก่ (1) องค์ประกอบของการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย (2) องค์ประกอบของความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างของการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์กรของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จากข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยที่ได้ 3 องค์ประกอบ และตัวแปรปัจจัยของแต่ละองค์ประกอบจำนวน 18 ตัวแปร ได้สังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้านในการบริหารและดำเนินงานของสถาบันการศึกษา ได้แก่ ได้แก่ (1) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลกับการเรียน (2) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลกับการสอน และ (3) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สอดคล้องกับ ไฟศาล จันทรังษี (2561) ที่กล่าวว่า บทบาทเทคโนโลยีดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา มีงานวิจัยจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลและบทบาทของเทคโนโลยี ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา สามารถจำแนกบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1. บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ (Digital technology and learning) บทบาท นี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการที่นักศึกษาเป็นผู้รับฟังคำบรรยายจากอาจารย์ในการสอนแบบดั้งเดิมเป็นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Active participants) ในกระบวนการเรียนรู้ (Zandvliet & Fraser, 2004) เทคโนโลยีสารสนเทศรวมทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้นักศึกษา สามารถเรียนในหลักสูตรทางไกลได้ (Haigh, 2004) เมื่อนักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Kirkwood, 2014) แมว่ นักศึกษาจะมีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) สูง แต่ความรู้ด้าน IT ก็ไม่เท่ากับความสามารถในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย เทคโนโลยี (Kennedy et al., 2008) 2. บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลใน

การสอน (Digital technology and teaching) Kirkwood (2014) งานวิจัยเกี่ยวกับผลของเทคโนโลยีต่อการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเน้นไปที่วิธีการ สอนใหม่ ๆ โดยการใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี Clegg et al. (2000) ให้ความเห็นว่า แทนที่อาจารย์ผู้สอนจะปรับกระบวนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ อาจารย์ผู้สอนจะต้องนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการสอน (Jamieson, 2003) 3. บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลกับองค์กร (Digital technology and organization) เมื่อมี เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ เกิดขึ้น องค์กรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร (Alavi & Leidner, 2001; Kolb & Kolb, 2005) นอกจากนี้การศึกษาในที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เอกชนในประเทศไทยมีแนวโน้มว่าจะถูกแทนที่ด้วยหลักสูตรการศึกษาออนไลน์ ซึ่งจะมีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงของสถาบันอุดมศึกษา (Brahimi & Sarirete, 2015; Melton & Burdette, 2011) และสอดคล้องกับ ชัชณพงศ์ ทองพวง (2556) ที่กล่าวว่า การเสริมสร้างบรรยากาศ/สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) ของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย การมีเทคโนโลยีที่ช่วยในการสร้างคลังความรู้ของมหาวิทยาลัย (Institutional Memory) เพื่อการจัดเก็บข้อมูลความรู้จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการเรียนรู้ให้บุคลากรมีความพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองตลอดเวลา การมีข้อมูลและความรู้ที่สำคัญจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่บุคลากรสามารถเข้าถึงได้ทั่วทั้งมหาวิทยาลัย และใช้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถทางด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และการติดตามพัฒนาการของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาเพื่อนำมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในมหาวิทยาลัย

2. องค์ประกอบของความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จากข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบองค์ประกอบของความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยที่ได้ 7 ตัวแปร ได้สังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ซึ่งจากการศึกษาความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยได้มีการประยุกต์นำแนวคิดมาใช้ในการวิจัยทางการศึกษา โดย ศรุดา ชัยสุวรรณ (2559) กล่าวว่า การอุดมศึกษาของประเทศไทยมีความสำคัญมากในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนของประเทศ พัฒนาศักยภาพของคนไทยให้มีคุณภาพ และให้มีความพร้อมในการแข่งขันกับนานาชาติ แต่ในสภาวะปัจจุบันมีสภาพอยู่ในภาวะวิกฤต การรับมือของมหาวิทยาลัยเอกชนกับความเปลี่ยนแปลงของโลก มหาวิทยาลัยเอกชนเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร เปิดหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักศึกษา และตลาด ซึ่งใกล้เคียงกับการปฏิบัติการองค์กร

ธุรกิจ เพื่อให้อยู่รอดและเป็นเลิศ ต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการอุดมศึกษา ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานและ ความต้องการของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับสุวรรณ พลอยศรี และชาติรี ปรีดาอนันท์สุข (2557) ที่กล่าวว่าการแข่งขันที่สูงและรุนแรงมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยเอกชนจึงต้องคิดและหาแนวทาง เพื่อให้องค์กรอยู่รอด ปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่ม ศักยภาพในการแข่งขันเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ การดำเนินงานอยู่ที่ความสามารถในการเข้าใจ ความต้องการของลูกค้า การดึงดูดลูกค้าใหม่ ให้เข้ามาใช้บริการ การรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า ที่มีอยู่ให้ยืนยาว และสอดคล้องกับ ชิชณู พงศ์ ทองพวง (2556) ที่กล่าวว่า การมีระบบการตรวจสอบกระบวนการและปรับปรุงคุณภาพในแต่ละขั้นตอนเพื่อการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement: CQI) การปรับปรุงกระบวนการทำงานในการลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน หรือการลดขั้นตอนการทำงานเพื่อพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การมีระบบการติดตามการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างครบถ้วน การปรับระบบและปรับปรุงกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์อยู่เสมอ การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานและปรับปรุงให้ดีขึ้นตลอดเวลา และการปรับปรุงกระบวนการงานหลักและกระบวนการงานสนับสนุนของมหาวิทยาลัย มีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ

3. องค์ประกอบประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จากข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบองค์ประกอบประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยที่ได้ 3 องค์ประกอบ และตัวแปรปัจจัยขององค์ประกอบจำนวน 7 ตัวแปร ได้สังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ด้านประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งจากการศึกษาประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ของ อภินันต์ อันทวิสิน (2560) ที่ พบว่า ประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และการบริหารและการจัดการ และสอดคล้องกับ ชิชณู พงศ์ ทองพวง (2560) ที่พบว่า ประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และการบริหารและการจัดการ รวม 15 ปัจจัย ได้แก่ (1) การจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม (2) ผลิตบัณฑิตได้ตรงตามคุณลักษณะและจุดเน้นของสถาบันและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (3) มีอาจารย์ที่มีความรู้และทักษะในการให้บริการวิชาการแก่สังคม (4) จัดสื่อการเรียนการสอนและ

การศึกษาค้นคว้าไว้อย่างเพียงพอและทันสมัย (5) มีบริการวิชาการในรูปแบบที่หลากหลาย (6) มีแหล่งทุนสนับสนุนในการทำวิจัยทั้งจากภายในและภายนอกสถาบัน (7) มีนโยบายและแผนงานการวิจัยของสถาบันที่ชัดเจน (8) มีเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศเพื่อร่วมกันพัฒนาการให้บริการวิชาการตามความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง (9) มีการจัดการและควบคุมต้นทุน ความมั่นคงทางการเงินหรือผลการดำเนินงานด้านงบประมาณ (10) มีการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และความตระหนักถึงสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (11) มีเครือข่ายความร่วมมือด้านงานวิจัยกับหน่วยงานภายนอกทั้งภายในและต่างประเทศ (12) มีการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสถาบันและท้องถิ่น (13) มีการประเมินผลของสถาบันแบบสมดุล(Balanced Scorecard) ครอบคลุม 4 มุมมอง คือ ด้านการเงิน ด้านผู้ให้บริการ ด้านการดำเนินงานภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนา (14) มีการศึกษาและการทำวิจัยด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (15) มีเครือข่ายการเผยแพร่ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมในระดับชาติและนานาชาติ

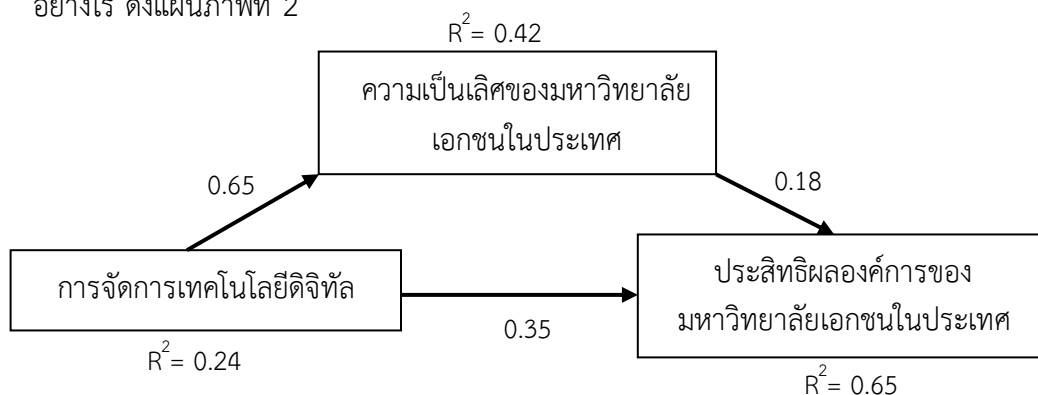
4. ผลจากการวิเคราะห์ที่พบว่าการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลโดยตรง และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย โดยผ่านความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) โดยตรงเท่ากับ 0.647 และโดยอ้อมเท่ากับ 0.120 นอกจากนี้ ยังมีอิทธิพลทางตรงกับความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางโดยอ้อมเท่ากับ 0.353 และในขณะที่ความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีอิทธิพลทางตรงกับประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ที่ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.185

จากการศึกษาของ เตือนใจ เขียนชานาจ และสุพรรณิ สมานญาติ (2560) ซึ่งศึกษาความกลมกลืนของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลการวิเคราะห์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่สังเกตได้และโมเดลการวัดผลของตัวแปร (องค์ประกอบ) ของปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ 4 ตัวแปร ได้แก่ (1) การจัดการเรียนการสอน (2) การบริหารจัดการ (3) การบริการข้อมูล และ(4)การพัฒนาสื่ออุปกรณ์ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับ อภินันต์ อันทวีสิน (2560) ที่ พบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงทำนายของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศกับประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย พบว่า พบว่า การพัฒนาองค์กร การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ และการนำองค์กร สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังนั้น การพัฒนาองค์กร การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น การมุ่งเน้น

ระบบปฏิบัติการ และการนำองค์การถูกเลือกเป็นองค์ประกอบของการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยในการ ทำน่ายประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การ ทำน่าย เท่ากับ 0.883 นั่นคือ การพัฒนาองค์การ การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อื่น การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ และการนำองค์การสามารถร่วมกันทำน่ายประสิทธิผลของ มหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ร้อยละ 78.00 ซึ่งมีค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปร พยากรณ์ในรูปคะแนนดิบด้านการพัฒนาองค์การ (0.362) มากที่สุด รองลงมาด้านการ มุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น (0.334) การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ (0.257) และ การนำองค์การ (-0.126) ตามลำดับ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลวิธีการวิเคราะห์อิทธิพลหรือการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) หา ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายในการวิเคราะห์ สมการเชิงโครงสร้างเพื่อตรวจสอบความตรงของรูปแบบ และระบุขนาดและลักษณะ อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรในรูปแบบและลดข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ การวิเคราะห์ ทางสถิติเพื่อทดสอบว่ารูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวในรูปแบบมีความสอดคล้อง กับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ โดยตัวแปรแต่ละตัวจะมีอิทธิพลทางตรงและ/ หรือทางอ้อม อย่างไร ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความเป็นเลิศ และประสิทธิผล องค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยขอบเขตในการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลโดยตรงต่อ ประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพล โดยตรงต่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัย เอกชนในประเทศไทยมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศ

ไทย และจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอิทธิพลโดยอ้อมต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย โดยผ่านความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย นั้น ทำให้ทราบประเด็นต่างๆ ของแต่ละองค์ประกอบของการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยจึงเป็นแนวทางที่สำคัญที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารมหาวิทยาลัยเอกชนให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการทำวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเชิงสังคมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของมหาวิทยาลัยเอกชนเองหรือโดยภาพรวมประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของโลกที่รุนแรงมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรนำองค์ประกอบของการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศ และประสิทธิผลองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยทั้ง 3 องค์ประกอบไปใช้เป็นแนวทางการในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และโอกาสในการพัฒนาสถาบันให้มีศักยภาพการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความเป็นเลิศ ในเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อย่างมีกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาและนำไปสู่ความเป็นเลิศ ต้องกระตุ้นให้ผู้สอนต้องเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล โดยการสร้างแหล่งข้อมูลสารสนเทศให้มากขึ้นในหลากหลายมิติผ่านการประมวลผลบนกลุ่มเมฆด้วยข้อมูลจำนวนมากโดยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่งและนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในสถาบันการศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลความเป็นเลิศและประสิทธิผลองค์การของสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภทในประเทศไทยเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลของสถาบันอุดมศึกษาของชาติที่สอดคล้องและเหมาะสมตามประเภทสถาบัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของอุดมศึกษาของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชิษณุพงศ์ ทองพวง. (2556). องค์ประกอบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย (ดัชนีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- ชิษณุพงศ์ ทองพวงและคณะ. (2560). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 23(3), 346-359.
- เตือนใจ เขียนขานาจ และสุพรรณิ สมานญาติ. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 227-240.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- ไพศาล จันทรังษี. (2561). การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของ มหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 1(12), 22-36.
- ศรุดา ชัยสุวรรณ. (2559). *การปรับตัวสู่ความเป็นเลิศเมื่อเกิดภาวะถดถอยของอุดมศึกษาเอกชนไทย*. รายงานสืบเนื่องในการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ประจำปี 2559 มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น วันที่ จัด 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2559. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สุวรรณา พลอยศรีและชาตรี ปรีดาอนันท์สุข. (2557). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย. *วารสารการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 7(2), 127-145.
- อภิรัตน์ อันทวิสิน. (2560). โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศกับประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย (ดัชนีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- Alavi, M., & Leidner, D. (2001). Research Commentary: Technology-Mediated Learning—A Call for Greater Depth and Breadth of Research. *Information Systems Research*, 12(1), 1-10.

- Barney, J. B., & Clark, D.N. (2007). *Resource-Based Theory: Creating and Sustaining Competitive Advantage*. New York: Oxford University Press.
- Brahimi, T., & Sarirete, A. (2015). Learning outside the classroom through MOOCs. *Computers in Human Behavior*, 51, 604-609.
- Clegg, S. et al. (2000). Preparing academic staff to use ICTs in support of student learning. *The International Journal for Academic Development*, 5(2), 138-148.
- Culado, C. & Bontis, M. (2006). The knowledge-based view of the firm and its theoretical precursor. *Int. J. Learning and Intellectual Capital*, 3(4), 367-381.
- Dehning, B. & Stratopoulos, T.C. (2003). Determinants of sustainable competitive advantage due to an IT-enabled strategy. *Journal of Strategic Information Systems*, 12(3), 7-28.
- Haigh, J. (2004). Information technology in health professional education: Why IT matters. *Nurse Education Today*, 24(7), 547-552.
- Jamieson, P. (2003) Designing more effective on-campus teaching and learning spaces: a role for academic developers', *International Journal for Academic Development*, 8(1-2), 119-133.
- Kennedy, G. et al. (2008). First year students' experiences with technology: Are they really digital natives. *Australian Journal of Educational Technology*, 24(1), 108-122.
- Kirkwood, A. (2014). Teaching and learning with technology in higher education: blended and distance education needs 'joined-up thinking' rather than technological determinism. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and E-Learning*, 29(3), 206-221.
- Kolb, A., & Kolb, D. (2005). Learning Styles and Learning Spaces: Enhancing Experiential Learning in Higher Education. *Academy of Management Learning & Education*, 4(2), 193-212.
- Melton, B., & Burdette, T. (2011). Utility to improve the administration of instructional physical activity programs in higher education. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 84(4), 27-32.

- Ong, J.W. & Ismail, H.B. (2008). Sustainable competitive advantage through information technology competence: Resource-based view on small and medium enterprises. *Communications of the IBIMA*, 1, 55-62.
- Penrose, E.T. (1959). *The theory of the growth of the firm*. Oxford: Basil Blackwell.
- Ward, J. & Peppard, J. (2002). *Strategic Planning for Information Systems*. (3rd ed.). Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
- Zandvliet, D., & Fraser, B (2004). Learning environments in information and communications technology classrooms. *Technology, Pedagogy and Education*, 13(1), 97-123.

MANAGEMENT OF COMMUNITY ECONOMY IN RAYONG PROVINCE^{*}

การจัดการเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยอง

Jakkapong Mongkolchairuek, Suriya Raksamueng, Sman Ngamsnit

จักรพงษ์ มงคลชัยฤกษ์, สุริยา รักษาเมือง, สมาน งามสนิท

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding Author E-mail: pongpong999999@hotmail.com

Abstract

Objectives of this research article were 1. to study the management of community's economy in Rayong Province. 2. To study factors affecting the management of community economy and 3. To propose the appropriate method for the management of the community economy by using the mixed research methods. The quantitative research, data were collected from 378 samples, purposively sampling from OTOP customers, with questionnaires with reliability value level at 0.969 and data were analyzed with frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research collected data from 20 key informants purposefully selected with structured in-depth-interview script by face-to-face-interviewing and from 10 participants in focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation. Findings were that the community economy in Rayong Province. Mostly the OTOP products, were the most popular that helped communities earn high incomes from tourists who came to the ocean and to fruit gardens in seasons. Rayong Province still lacked community economy management such as lacking of the committee to control product quality, marketing, public relations and coordination with other agencies, government and privates. The factors affecting the community economy movement consisted of 5 factors, from low to high levels as 1) annual budget for management and development of community economy, 2) product quality, 3) personnel, continuously developed, 4) management with annual market plan and 5)

^{*} Received June 1, 2020; Revised July 21, 2020; Accepted July 22, 2020

Papanikadhamma; the principles of successful merchants and leaders consisted of Cakkhuma; vision, shrewd, Vithuro, capable of administering business and Nissayasampanno, having good credits, good human relations. As for the appropriate model for the management of community economy in Rayong Province was the integration of 4 M's principles: Man, Money, Materials and Management with Papanikadhamma with 3 principles. These two principles were integrated into an appropriate model of community economy management in Rayong Province.

Keywords: Management; Community Economy; Rayong Province

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการจัดการเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยอง 2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศรษฐกิจชุมชน และ 3. เสนอสำหรับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.969 จากกลุ่มตัวอย่าง 378 คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ซื้อสินค้าโอท็อป วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 20 คน เลือกแบบเจาะจง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว และจากผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะอีก 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า เศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยองได้แก่สินค้าโอท็อปเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมสูงสุดและสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวช้อปปิ้งและสวนผลไม้ในฤดูกาล แต่จังหวัดระยองยังขาดการบริหารเศรษฐกิจชุมชนเช่น การจัดตั้งคณะกรรมการ การดูแลคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด การประชาสัมพันธ์และการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยองมี 5 ประการ คือ 1) งบประมาณประจำปีสำหรับการจัดการและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 2) คุณภาพของผลิตภัณฑ์ 3) บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) การจัดการที่มีแผนธุรกิจประจำปี และ 5) ปาปานิคมธรรม 3 คือ จักขุมามีวิสัยทัศน์ วิธูโร บริการจัดการดี และนิสสัยสัมปณโณ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีเครดิตดี ส่วน วิธีการที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยองได้แก่การบริหารแบบ 4M's ได้แก่บุคลากร งบประมาณ วัตถุดิบ และการจัดการบูรณาการกับ ปาปานิคมธรรม 3 สองส่วนนี้บูรณาการเข้าด้วยกันกลายเป็นรูปแบบการจัดการเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยองที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการ; เศรษฐกิจชุมชน; จังหวัดระยอง

Introduction

"Community Economy" is often used to refer to localized business activities in community and economy generate a different approach to how we understand and engage with ways of living and working. The community economy is a multi-faceted term that condenses a number of distinct elements. Community economic developed only with growing the local capitalist economy or with attempts to establish "small-is-beautiful" green self-sufficiency or with achieving community self-determination through promoting homegrown, locally oriented community business. Whether explicitly or implicitly, these conceptions of the community economy draw on normative ideals of the community as a fullness and a positivity. Not only is economic difference suppressed (if only lightly), but any ethic of being-in-common, of coexistence with the other, is relegated to a remnant. (Gibson-Graham 1996)

In Thailand, community economy concentrated on local products originated at district level which is called Tambon, now known as One Tambon One Product or OTOP. This concept originated in Japan in Oita village, known as One Village One Product or OVOP. There are three basic principles: first, local yet global, second self-reliant and third creative and human resource development. These three basic principles can be concluded that local is global. This means the strong development of locality can lead to the success in global level. This project is mainly to assist improving people's life in the local community. It means that producing and managing local resource can be quality product to export the worldwide which contain own local unique identification. In other words, this project propose is to bring local resources to be known across the world and also to earn for the local people and community. (Hiramatsu, 2019)

In Thailand, OTOP products do not represent just a product of Thailand but it is also a process of Thai wisdom. The Office of the Prime Minister issued regulations for the OTOP National Board 2001 according to five objectives: 1.) To create jobs and incomes for communities, 2.) To

strengthen communities to become self-dependent, 3.) To promote Thai wisdom, 4.) To promote human resource development and 5.) To promote communities creativities in developing products in harmony with the local culture and way of life.

Community products have the local identity which represents wisdom, culture, and lifestyle of people in the community. Many of these products should be connected with quality and standards of services at the community level, ASEAN and global forum. The activities in community are also necessary to take the strength of the network to be ready to bring out the strength of the community. Cooperation of the people and academics in community should be shared resources effectively, the sustainable self-reliance will contribute to the strengthening of the community.

Even the OTOP was initiated by the government directly, there were many significant problems on OTOP issues in Thailand. The Thai community entrepreneurs do not embrace culture of entrepreneurship that honors commercial agreements, as farmers grow OTOP products in their spare time outside the main growing season. In making high value-added products, Thai OTOP entrepreneurs neither make products and goods that use local capital or natural resources, culture and items unique to the area, nor develop them into globally marketable products that could provide self-reliance and sustainability.

One Tambon One Product, OTOP had originated in line with the principles of the “Sufficiency Economy Philosophy” since the ninth National Economic and Social Development Plan that has been and continue to be vital element of development strategy as they underpin the promotion of modernization, reasonableness and resilience. These principles have significantly contributed to balanced and sustainable development in Thailand. In formulating the Twelfth Plan, the Office of the National Economic and Social Development Board (NESDB) adhered to the 20-year National Strategy framework (2017-2036), the country’s Sustainable Development Goals (SDGs), the Thailand 4.0 Policy, as well as other reform agendas. In order to set out development directions and strategies to

achieve the objectives of “Security, Prosperity, and Sustainability” (Office of the Prime Minister, the Twelfth National Economic and Social Development Plan)

From these research problems, the researcher will conduct the research on the management of community economies in Rayong province. Since Rayong Province is famous for native natural resources and tourist attractions with the hope that the results from this research will contribute to local economics strength, peaceful, harmonious and sustainable communality.

Research Objectives

1. To study the management of community economy in Rayong province.
2. To study the factors affecting the management of community economy in Rayong province.
3. To propose the appropriate model for the management of community economy in Rayong province.

Methodology

The research design of this research is mixed methods research; consisting of quantitative research and qualitative research. For quantitative research, it is the survey research by using the questionnaire for collecting data from mainly the OTOP customers at Bankhai sub-district in Rayong Province. Qualitative research is conducted both in-depth interview and focus group discussion. The first is by using the in-depth interview of key informants who are associated with community economy strengthening management issues at Bankhai sub-district in Rayong province. The second part is the focus group discussion by participants, a group of experts who have had experiences and dealing with the community economy management at Bankhai sub-district in Rayong province.

This survey method collected data from 378 samples, derived from the populations of 6,628 people, who are the customers from 4 main OTOP

product categories in Bangkhai Sub-District, Rayong Province. The sample size is computed by using Taro Yamane's formula with the confident level set at 0.05. Thus, the sample size is 378 customers.

The in-depth interview is selected the 20 key informants from the persons who administered and involved in the community economy and OTOP projects. The focus group discussion is divided into two main groups and selected the 10 experts from the persons who work in the community economy and OTOP projects both local government and entrepreneur in Bankhai Sub-district at Rayong province.

Results

The findings from the research can be concluded as follows:

1. The management of community in Rayong Province was particularly focused on OTOP project at Bankhai in Rayong province which is located in the East of Thailand, one of the big business hub in the country. The management of the community economy applied management theories and Buddhadhamma and concentrated on product quality, moderate price, marketing, public relations and coordinating with public and private sectors

2. The factors that affected the management of community economy in Rayong province were five factors: 1) money; the annual budget for community economy operation, 2) materials; the products with trustworthy quality. 3) man; human resources who contributed to the group success and 4) management; running business with good vision and plan, 5) *Papanikadhamma*; the principles of successful merchants and leaders consisted of *Cakkhuma*; vision, shrewd, *Vithuro*, capable of administering business and *Nissayasampanno*, having good credits, good human relations.

3. The appropriate model for the management of community economy in Rayong Province was the combination of 4 M's: Man, Money, Materials and Management with *Papanikadhamma*: *Cakkhuma*, vision, shrewd, *Vithuro*, capable of administering business and *Nissayasampanno*, having good credits and human relations which is strong participative

management with good organizational plans. This integration of management theory and Buddhadhamma was the most appropriate method for the community economy strengthening management in Rayong province.

Discussions

The objectives to achieve the outcomes of this research topic: community economy management in Rayong province was follow as 1.) To study the community economy management in Rayong province. 2.) To study the factors affecting the community economy management in Rayong province. 3.) the propose the appropriate model for the community economy management in Rayong province.

1. The community economy management in Rayong province were crucial OTOP products at Bankhai in Rayong province. The first priority to increasing performance of OTOP was the involvement of local people for strengthening community economy. Strong collaboration and participation of local people are the key success of community economy development that can achieve the goal of community management. There is shown that lack of local people participation needs to be addressed. Furthermore, the sustainable policy for a stronger community is the second priority to lead a successful community strengthening management in Rayong province. These findings were related to this research works by Chamnan Ukham (2010) who studied “a development of community identity product for tourism of Mukdaharn Province.” that was found that using the provincial brand identity can attract the consumers especially the tourists. Finally, collaboration with the financial institution and external network could assist financial support which is the significant problem for OTOP entrepreneur in Thailand. Financial support is one of the priorities to success of OTOP product development.

2. The factors affecting the community economy management in Rayong province. There were various factors affecting the community economy management. The findings indicated that the most important

factor is the management by Buddhism principle that can lead achievement of the community economy strengthening management in Rayong Province. “Buddhism is the main principle to guide the entrepreneurs in running OTOP products honestly”. The next important factor is maintaining product quality by the entrepreneur. Buddhism was pointed by the respondent that these two points were associated with the main concerned point of lack of OTOP product in Thailand. The honesty of entrepreneur in product quality was the third priority to lead the community economy strengthening management in Rayong province. The later point result presented that marketing of product such as suitability, price and promotion. The last factor was the participation in local management. Good participation from local people could solve future problems and helped maintain the quality of local products that would keep loyalty of customers.

3. The appropriate model for the community economy management in Rayong province. the combination of 4 M’s: Man, Money, Materials and Management with Papanikadhamma: Cakkhuma, vision, shrewd, Vithuro, capable of administering business and Nissayasampanno, having good credits and human relations which is strong participative management with good organizational plans. This integration of management theory and Buddhadhamma was the most appropriate method for the community economy strengthening management in Rayong province which was related to the research work by Sukanya Chorchardchuwong (2009) researched (2009) “Effectiveness of the village fund implementation in Tambon Nong Bua administration, Ban Khai district, Rayong province”, that was found that village fund implementation was to be effective with good structure that the administrative committee must be responsible to oversee and lead members to abide by the rules and regulations of the Fund. The fund loaned must be for the purposes of community development and occupation creation. The village fund administration would be very effective and beneficial because it was run by the integration of 4M’s principle and Papanikadhamma

Body of Knowledge

This synthesis model was concluded from body of knowledge and created to the new model that can apply to use for community economy management in Rayong province and other province as follows:

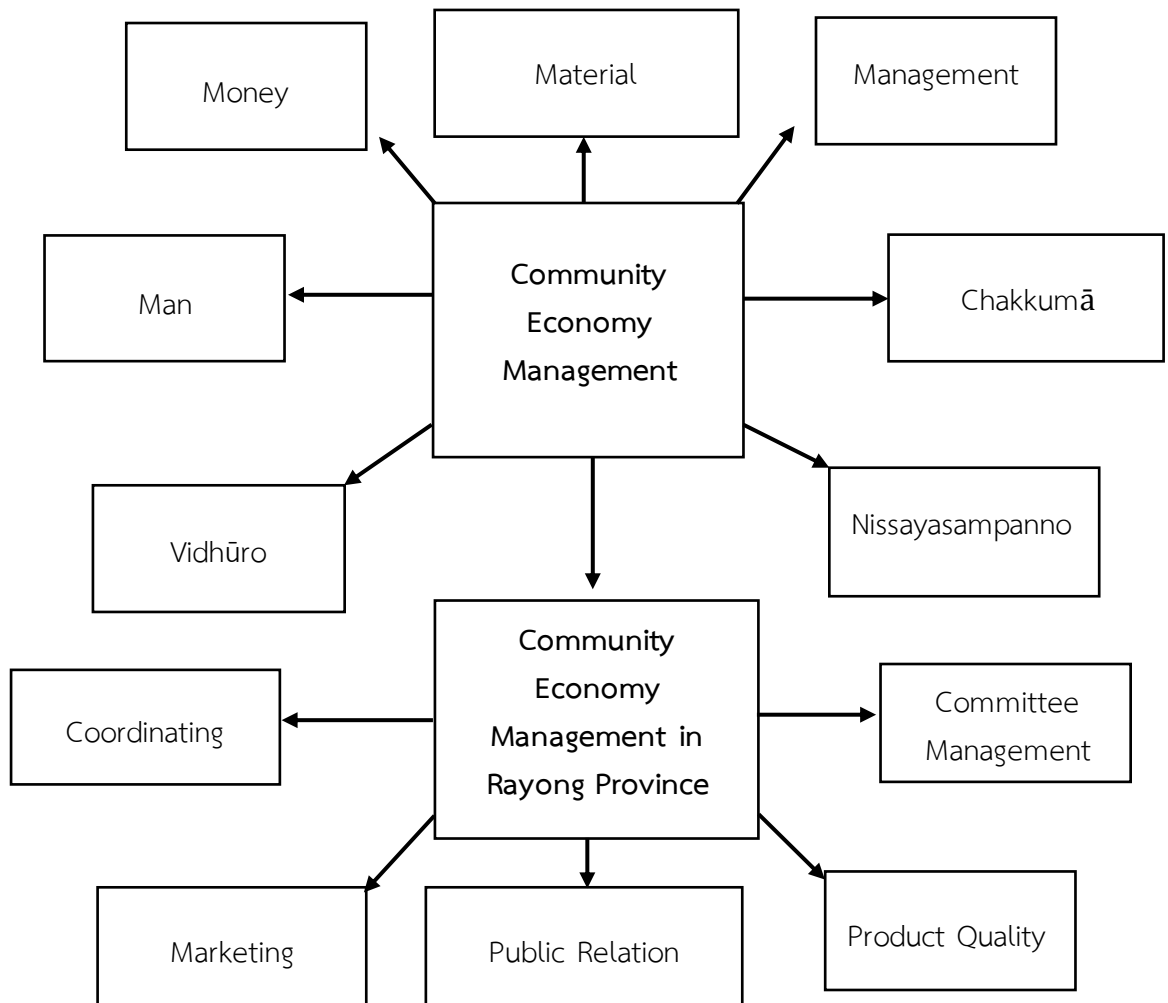

Figure 1 Synthesis Model

As a consequence of this research can be indicated the body of knowledge in community economy management in Rayong province. There are 7 factors affecting for instance starting with management factors: man,

money material, management then Pāpaṇikadhamma principles: Vidhūro, Chakkumā and Nissayamsampanno.

It can be concluded that in the step by step to achieve in the research topic: community economy management in Rayong province. This can start with the annual policy budget of government to lead community economy management in Rayong province. There should be amount of money for local community to operate on the community project (OTOP) which can increase the gathering of community members and job of community members. After that the community members can come out of the idea how to create community project that use local material to produce the product which show identity of community to attract the tourist or the customer. It means that community members have a clear-cut mind set of what kind of product the community can do for move on the community. The result of crystal-clear idea of community members, it should set up a set of committees by voting or selecting to manage the community project. Therefore, community committee is the first step of participation in converter term of community project. Moreover, this means community committee can take underpin on the local issues. This also can help to focus the present and future of community project and members. In term of OTOP which is based on the concept of using local material to gain the income, therefore committee is the first peer to select the quality local material to make product. For the qualified material is needed to select by the member and committee of the community to confidence the criterial of selected material. The final point this will get the qualified product that present the local dignity and identification. It means to the final point is the community can create qualified product to advertise in the market both in domestic and international level. All these can increase the strengthening of community economy in Rayong province in stability term.

Recommendations

1. Administrative body of OTOP should practice according to the findings of this research at Bankhai in Rayong province.
2. OTOP entrepreneurs should follow the model from the finding of this research how to conduct economy community management in Rayong province.
3. For further research, since this research was conducted at Bankhai District, Rayong Province which is the center of OTOP product with the mixed research methods, should conduct similar research in other parts of the country by the qualitative research and focus group discussion to get in-depth findings of how to run the community economy effectively and profitably.

References

- Gibson-Graham, J.K. (1996). *The End of Capitalism (As We Knew It): A Feminist Critique of Political Economy*. Oxford: Blackwell.
- Hiramatsu, M. (2019). *The One Village One Product Movement*. Retrieved January 9, 2019, from www.iovoppa.org/files/OVOP.doc
- Shragge, E. (2003). *The Politics of Community Economic Development*. In E. Shragge Ed. *Community Economic Development: In Search of Empowerment and Alternatives*. Montreal: Black Rose Books.
- Rayong province. (2019). [Online]. Source: <https://th.wikipedia.org/wiki> [10 January 2019].
- Reintjas, C. (2019). *What Is Solidarity Economy*. Retrieved January 9, 2019, from <http://www.zcommunications.org/what-is-a-solidarity-economy-by-carola-reintjes>
- The Community Economies Collective. (2019). Retrieved January 9, 2019, from <http://sites.tufts.edu/foodeconomyfinalreport/files/2013/04/Community-Economy.pdf>

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงาน ของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร*

DESIRABLE CHARACTERISTICS PERFORMANCE OF PHRA VINAYATHIKARN IN BANGKOK

พระฉัตรชัย อธิปถุโณ, พระอุดมสิทธินายก, พระมหาสุนันท์ สุนนโท

Phra Chatchai Athipatño, Phra Udomsittthinayok, Phramaha Sunan Sunando

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: duangsrikoko@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน และนำเสนอคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เป็นพระวินยาธิการ และผู้ช่วยพระวินยาธิการ ที่มีส่วนร่วม จำนวน 20 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 รูปหรือคน และโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอรรถาธิบายและพรรณนาความ และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการแจกแบบสอบถามกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 300 รูป ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยแจกแบบสอบถามจำนวน 172 รูป ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในการปฏิบัติงาน มีจุดแข็ง คือ เจ้าคณะในเขตกรุงเทพมหานคร ดูแลเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการเป็นอย่างดี นโยบายของเจ้าคณะในเขตกรุงเทพมหานคร มีการแต่งตั้งเจ้าคณะแขวงทุกแขวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้เป็นพระวินยาธิการ ทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยในเขตปกครองคณะสงฆ์ของตนเอง และมีการประชุมกันทุกเดือน มีการทำงานกันเป็นทีมระหว่างหัวหน้าพระวินยาธิการประจำจังหวัด หัวหน้าพระวินยาธิการประจำเขต พระวินยาธิการประจำแขวง ผู้ช่วยพระวินยาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจนครบาลและประชาชน

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์; การปฏิบัติงาน; พระวินยาธิการ

* Received June 26, 2020; Revised July 25, 2020; Accepted July 29, 2020

Abstract

The objectives of this research article were to study the operational Desirable Characteristics of Phra Vinayathikarn in Bangkok using the mixed research methods: The qualitative method, data were collected from document and In-depth interviews from 20 Key informants who were Phra Vinayathikarn and the assistants and 15 participants in focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research, data were collected with questionnaires from 172 samples derived from 300 personnel who were involved in the operation. The results of the research showed that The Desirable Characteristics of Phra Vinayathikarn's work in Bangkok was found that there was strength in the primate city of Bangkok. Administrator monks took good care of the work of Phra Vinayathikarn well in Bangkok There was policy to appoint administrative monks at every sub-district of Bangkok to become the Vinaythikarn monks responsible for the orderliness in their own Sangha department and holding a meeting every month. 3. There was team work between the head of the Provincial Head of Phra Vinayathikarn, District Office Phra Vinayathikarn, Assistant Phra Vinayathikarn, Office of National Buddhism, Local administrative organizations, Metropolitan Police Stations and the people.

Keywords: Desirable Characteristics; Performance; Phra Vinayathikarn

บทนำ

ในช่วง 10-20 ปี ที่ผ่านมา ได้ปรากฏว่าสถาบันสงฆ์อันเป็นหนึ่งในของสังคมได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องข่าวความเสียหายของพระสงฆ์มากมาย มีข่าวทางเสื่อมเสียต่อเนื่องไม่ขาดสาย โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ข่าวเกี่ยวกับการประพฤติผิดพระวินัย และทำตัวไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรบางรูปบางคณะ ได้ถูกสื่อมวลชนทุกแขนง โดยเฉพาะ หนังสือพิมพ์ต่างลงข่าววิจารณ์กันไปในแง่ลบต่างๆ (กรมการศาสนา, 2528; กรกต ขาบัณฑิต, 2562; พระครูวิสุทธิสัทธาภิวัฒน์ (เมธาภิวัฒน์ จิตติโก) และคณะ, 2563; พระมหาอำนาจ อจฺญริยเมธีและคณะ, 2563; พระมหาจินตวัฒน์ จารุวฑฺฒโนและคณะ, 2563; พระธงชัย ธมฺมวโรและคณะ, 2563) เป็นเหตุให้ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์เสียหายและมีผลกระทบต่อคณะสงฆ์และจิตใจชาวพุทธเป็นอย่างมาก เป็นเหตุให้ผู้มีความหวังโย

สถาบันสงฆ์ได้พยายามหาทางแก้ไขความเสียหายอันเกิดจากการประพฤติไม่เหมาะสมของพระบางรูป โดยเฉพาะทางฝ่ายสถาบันการปกครองของคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ที่ว่า “ในช่วงนี้ ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ คนตกงานมากขึ้น ทำให้มีจิตอาส้างานกลุ่มเริ่มแผ่กระจายฝ่าเหลืงหากิน ปลอมบวมมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีพระภิกษุสามเณรบางกลุ่ม ประพฤติขาดความสำรวม เสดยเสพติด เล่นการพนัน ประพฤติผิดธรรมวินัย จึงเป็นหน้าที่โดยตรงที่ พระวินยธิการ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ตำรวจพระ ต้องรีบออกไปจัดการทันที” (พระรัตนเมธี (บุญช่วย กम्मสุโณ), 2552; พระครูสังฆรักษ์ปัญญพล ปัญญาพลและคณะ, 2562)

ดังนั้นจากสภาพการณ์ปัญหาดังกล่าว เพื่อเป็นการปกป้องสถาบันคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำหลักธรรม อันธำรงไว้ซึ่งความเจริญงอกงามของพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยธิการในกรุงเทพมหานคร ที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ เพื่อทราบวาระดัดการปฏิบัติงาน รวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระวินยธิการมีากน้อยเพียงไร ของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยธิการในกรุงเทพมหานคร ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระวินยธิการในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพระวินยธิการในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยธิการในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เป็น พระวินยธิการ และผู้ช่วยพระวินยธิการ ที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของพระวินยธิการในกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 รูปหรือคน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ และโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอัตราธบายและพรรณนาความผลการวิจัยเชิงปริมาณ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยธิการในกรุงเทพมหานคร จำนวน 300 รูป ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยแจกแบบสอบถามจำนวน 172 รูป และโดยใช้โปรแกรมประยุกต์เพื่อการวิจัยโดยใช้สถิติพรรณนาคือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, 2561)

รูปแบบประชากรกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants) เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานครจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ พระมหาเถระ ผู้นำองค์กร สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มผู้บริหารคณะสงฆ์ จำนวน 5 รูป 2. กลุ่มพระวินยาธิการ จำนวน 5 คน 3. กลุ่มข้าราชการ จำนวน 5 รูป 4. กลุ่มเครือข่ายประชาชน และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 รูป รวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และทำการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) จำนวน 15 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาดังนี้ ในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร คือ 1. เจ้าคณะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหัวหน้าพระวินยาธิการประจำเขต ดูแลเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการเป็นอย่างดี 2. นโยบายของเจ้าคณะในเขตกรุงเทพมหานคร มีการแต่งตั้งเจ้าคณะแขวงทุกแขวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้เป็นพระวินยาธิการ ทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยในเขตปกครองคณะสงฆ์ของตนเอง และมีการประชุมกันทุกเดือน 3. มีการทำงานกันเป็นทีมระหว่างหัวหน้าพระวินยาธิการประจำจังหวัด หัวหน้าพระวินยาธิการประจำเขต พระวินยาธิการประจำแขวง ผู้ช่วยพระวินยาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจนครบาลและประชาชน

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์การปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พระวินยาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับปฏิบัติการในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.557) เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการมีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านสมรรถนะในการทำงาน ด้านคุณลักษณะพื้นฐาน และ ด้านปัจจัยในการทำงาน

3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร พบว่า 5 ด้าน คือ (1) ศึกษาจัดทำข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานให้เป็นระบบ ฐานข้อมูลจำนวนพระภิกษุสามเณรในจังหวัด และฐานข้อมูลพระวินยาธิการในจังหวัด (2) จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพด้วยการส่งพระวินยาธิการไปศึกษาหลักสูตรพระวินยาธิการ, นิติศาสตร์บัณฑิต (3) พัฒนาขีดความสามารถตามหลักไตรสิกขา คือ 1. ศีล ส่งเสริมให้พระวินยาธิการมีศีลาจารวัตรเรียบร้อยเป็นแบบอย่างที่ดี 2. สมาธิ พระวินยาธิการต้องนั่ง ไม่เอนเอียงตามอคติ และ 3. ปัญญา พระวินยาธิการต้องแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ต้องแม่นยำพระธรรมวินัย และกฎหมาย (4) การให้คำปรึกษาด้วยการจัดตั้งสำนักงานพระวินยาธิการกลาง และมีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการ และ (5) การติดตามและประเมินผล มีการติดตามผลการปฏิบัติงานและรายงานเจ้าคณะผู้ปกครองทราบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผล โดยจำแนกตามรายด้านของการวิจัย ดังต่อไปนี้

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้ ด้านภาวะผู้นำ ศึกษาจัดทำข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานให้เป็นระบบ ฐานข้อมูลจำนวนพระภิกษุสามเณรในจังหวัด ฐานข้อมูลพระวินยาธิการในจังหวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌาน ตรรกวิจารณ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” ผลการวิจัยพบว่าเชิงพุทธแนวความคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีพุทธธรรมเป็นฐานในการพัฒนา โดยมีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาโดยมีเป้าหมายการพัฒนา 2 ระดับ คือ ระดับโลกียธรรมและระดับโลกุตระธรรมส่วนปรัชญาในการพัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมีเป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุงมนุษย์ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัวตั้ง ใช้หลักธรรม อริยสัจ 4 เป็นหลักคิดในการพัฒนาและมีการคิดเชิงระบบ

ด้านหน้าที่ เรื่องของการปฏิบัติงาน พัฒนาขีดความสามารถตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล ส่งเสริมให้พระวินยาธิการมีศีลาจารวัตรเรียบร้อยเป็นแบบอย่างที่ดี 2. สมาธิ พระวินยาธิการต้องนั่ง ไม่เอนเอียงตามอคติ และ 3. ปัญญา พระวินยาธิการต้องแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ต้องแม่นยำพระธรรมวินัย และกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานพพล กนตสีโล (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 15” ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำตามแนวทาง

พระพุทธศาสนา ผู้นำต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความคิดที่ลุ่มลึก มองทุกอย่างรอบด้าน รอบคอบ พร้อมทั้งมีสติปัญญาที่เฉียบแหลมสามารถแก้ไขปัญหาค้นคว้าได้ทันทั่วทั้งที่ไม่ปล่อยให้ปัญหาลูกกลามใหญ่โตจนสร้างความเสียหายแก่พระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ และคิดที่จะเสียสละความเห็นแก่ตัวเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าที่ประกอบด้วยพรหม วิหารธรรมและยอมรับคำแนะนำจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาสังคมให้สงบสุขต่อไป นอกจากนี้ ผู้นำต้องรู้จักเลือกวิธีการ และรู้จักแยกแยะการฝึกฝนพระภิกษุสามเณรและชาวบ้านให้เหมาะสมกับจริตเพื่อให้เกิดแรงกระตุ้น และเกิดกำลังใจ มีความพากเพียรพยายาม ตั้งมั่น มั่นคงในการปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ นอกจากนี้การรู้จักเลือกบุคคลในการทำงานให้กับคณะสงฆ์เพื่อความงอกงามและเพื่อยกย่องคนดีมีศีลธรรมให้สามารถทำงานเพื่อประโยชน์แก่ชาวบ้าน และสิ่งสำคัญภาวะผู้นำควรต้องมีปัญญาดีและความสามารถดี ซึ่งจะทำให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี เกิดความกล้ากล้าและกล้าหาญในการปฏิบัติงานและการรักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกต้องควร ย้อนนำมาซึ่งความเคารพศรัทธาจากผู้ใต้ปกครองตลอดจนประชาชนสังคมเสมอ

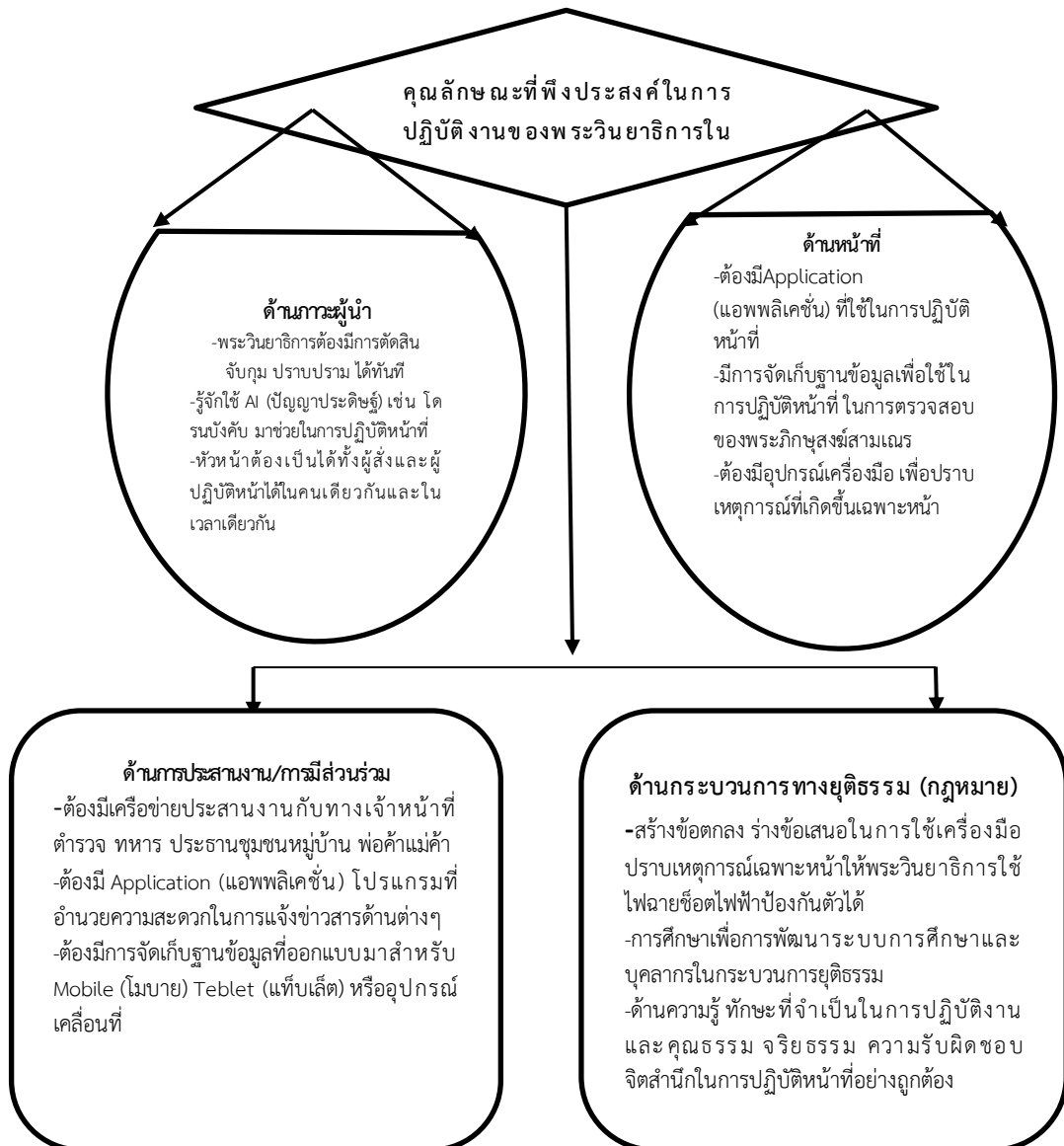
ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม การให้คำปรึกษาด้วยการจัดตั้งสำนักงานพระวินยาธิการกลาง และมีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการ ส่งผลให้พระวินยาธิการสามารถประสานงานกับเจ้าคณะ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี พระวินยาธิการมีความซื่อสัตย์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น พระวินยาธิการสามารถใช้คอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารได้ดี พระวินยาธิการสามารถอธิบายกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆที่เกี่ยวข้องและแนะนำพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยได้ พระวินยาธิการมีการวางแผนร่วมกับเจ้าคณะผู้ปกครอง เจ้าอาวาสวัดต้นสังกัด และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองก่อนปฏิบัติงานทุกครั้ง พระวินยาธิการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ทุกขั้นตอน เหตุการณ์ใดไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ พระวินยาธิการมักจะกลับไปวางแผนใหม่ก่อนลงมือปฏิบัติทุกครั้ง พระวินยาธิการมีการควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้เสมอ พระวินยาธิการนำพาพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติฝ่าฝืน มอบให้เจ้าอาวาสต้นสังกัดดำเนินการ พระวินยาธิการช่วยเหลือเจ้าอาวาสและเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองในการปราบปรามพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติผิดได้อย่างเหมาะสม พระวินยาธิการรายงานเหตุการณ์ให้เจ้าคณะผู้ปกครองทราบทุกครั้ง เมื่อมีพระภิกษุสามเณรกระทำความผิด พระวินยาธิการปรับปรุงแก้ไข และควบคุมสถานการณ์ได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย สรรพเสริฐ (2552) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวในภาพรวม และรายด้านมีปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการพัฒนาในด้านวิธีการพัฒนา ความต้องการในระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกอบรม รองลงมาคือ การศึกษาดูงาน

การศึกษาต่อ การสัมมนา ในด้านความจำเป็นในทางกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เหตุผลความจำเป็นประการแรกคือ ตำรวจท่องเที่ยวบางส่วนยังไม่สามารถทำงานให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานค่อนข้างน้อย นอกจากนั้นความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่คาดหวังว่าตำรวจท่องเที่ยวควรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริงในประเด็นสุดท้าย กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 6 ประเด็น ได้แก่ 1. สนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนา 2. พัฒนาระบบประเมินผลการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม 3. พัฒนาระบบสร้างขวัญกำลังใจเพื่อรักษาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพไว้ 4. พัฒนาเครือข่ายและส่งเสริมความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ 5. สร้างบรรยากาศและการจัดการความรู้ภายในหน่วยงาน 6. พัฒนาบุคลากรบนพื้นฐานของความสามารถที่พึงประสงค์ของหน่วย

ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) การติดตามและประเมินผล มีการติดตามผลการปฏิบัติงานและรายงานเจ้าคณะผู้ปกครองทราบ ส่งผลให้พระวินยาธิการสามารถเขียนรายงานสรุปและรายงานต่อผู้บังคับบัญชาได้อย่างเที่ยงตรง และรวดเร็ว พระวินยาธิการเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ มีการทำงานกันเป็นทีมระหว่างหัวหน้าพระวินยาธิการประจำจังหวัด หัวหน้าพระวินยาธิการประจำเขต พระวินยาธิการประจำแขวง ผู้ช่วยพระวินยาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจนครบาลและประชาชน ในการสอดส่องดูแลความประพฤติของพระภิกษุสามเณร เมื่อพบพระภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิด หรือสงสัยว่าจะกระทำความผิดก็มีการรายงานให้พระผู้ใหญ่ทราบเรื่องก่อน และมีการประสานงานกันตามลำดับชั้น แล้วจึงเข้าไประงับเหตุอย่างทันทั่วถึง จะสังเกตได้ว่าเมื่อมีอธิกรณ์ใดๆเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ใด หรือได้รับการร้องเรียนถึงความประพฤติมิชอบของพระภิกษุสามเณรรูปใดในเขตพื้นที่ใด ไม่ใช่จะมีแต่พระวินยาธิการเพียงรูปเดียว หรือสองรูป เข้าไประงับเหตุโดยพลการณ จะต้องมีหัวหน้าพระวินยาธิการประจำเขต พระวินยาธิการประจำแขวง ผู้ช่วยพระวินยาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจนครบาลและประชาชน เข้าร่วมระงับเหตุด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีชัย บุญเต็ม (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น สำหรับพุทธศักราช 2550 ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีทิศทางการพัฒนา มหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันที่พึงหลักทางวิชาการแก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง มีการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ให้บริการวิชาการอย่างหลากหลาย เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนโดยอาศัยเทคโนโลยีเครือข่ายสารสนเทศ ยุทธศาสตร์หลักที่กำหนดทิศทางการนี้คือ การทำมหาวิทยาลัยของรัฐไม่เป็นส่วนราชการ

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาริการในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยสามารถนำเสนอองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา : พระฉัตรชัย อธิปญโญ (2563)

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์กรุงเทพมหานครควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการอย่างสม่ำเสมอ
2. คณะสงฆ์กรุงเทพมหานครควรตั้งสำนักงานพระวินยาธิการ และมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก รวมถึงให้คำปรึกษาแก่พระวินยาธิการเป็นรายกรณี
3. คณะสงฆ์กรุงเทพมหานครควรมีการประสานงานในการออกตรวจ ลงพื้นที่กับตำรวจและทหารในแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. พระวินยาธิการควรพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เช่น ศึกษาต่อในหลักสูตรต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มั่นยำในพระธรรมวินัย เป็นต้น
2. พระวินยาธิการควรหมั่นออกตรวจตราความเรียบร้อยในเขตปกครองคณะสงฆ์ของตนอย่างสม่ำเสมอ และรายงานความเรียบร้อยให้เจ้าคณะผู้ปกครองทราบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอเสนอแนะในส่วนที่สามารถต่อยอดจากงานวิจัยฉบับนี้ดังนี้

1. ควรศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลรูปแบบในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของแต่ละเขตแต่ละจังหวัด เพื่อหาความแตกต่างของผลการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กรกต ขาบัณฑิต. (2562). การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 238-252.
- กรมการศาสนา. (2528). *คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ฉาน ตรรกวิจารณ์. (2550). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทวีชัย บุญเติม. (2540). *การพัฒนาการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นสำหรับพุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระครูวิสุทธิศีลาวิวัฒน์ (เมธาวิวัฒน์ ฐิติโก) และคณะ. (2563). การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 69-81.
- พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพลและคณะ. (2562). กลไกการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 49-60.
- พระฉัตรชัย อธิปญโญ. (2563). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร (ดัชนีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธงชัย ธมมวโรและคณะ. (2563). การขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดชัยนาท. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 179-192.
- พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2561). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ*. พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจินตวัฒน์ จารุขุฒโนและคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 198-209.
- พระมหานพพล กนต์ลีโล (สายสินธุ์). (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 15* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ อจฺญริยเมธีและคณะ. (2563). การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 98-109.
- พระรัตนเมธี (บุญช่วย กम्मสุโณ). (2552, 15 มีนาคม). มงคลข้าวสด. *หนังสือพิมพ์ข่าวสด*. น. 22.
- สมชาย สรรประเสริฐ. (2552). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวสำนักงานตำรวจแห่งชาติ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคง ด้านพลังงานอย่างยั่งยืน*

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR MUNICIPAL SOLID WASTE POWER PLANT FOR SUSTAINABLE ENERGY SECURITY

ศิริรัตน์ สังข์สุวรรณ

Siriratana Sungsuwan

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

E-mail: siriratana3672@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการเกิดโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ และกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร ต่าง ๆ เช่น บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารราชการ นโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ ได้แก่ ความเป็นเจ้าของขยะ การไม่ยอมรับในการสร้างโรงไฟฟ้าของคนในพื้นที่ การขาดความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีที่เลือกใช้ กฎระเบียบขั้นตอนที่เกี่ยวข้องขาดความชัดเจนและล่าช้า การลงทุนโดยภาคเอกชนยังขาดความเชื่อมั่นในโครงการ การเลือกเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับคุณสมบัติและองค์ประกอบของขยะ การจัดการจัดหารวบรวมขยะที่อยู่กระจัดกระจาย การบริหารจัดการขยะทั้งระบบขาดหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่บูรณาการ 2. แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน โรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะควรเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตไฟฟ้าพลังงานขนาดเล็กในระดับชุมชนที่มีกำลังการผลิตไม่เกิน 1 เมกะวัตต์ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการผลิตไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานขยะหรือชีวมวล เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถลดปริมาณขยะหรือของเสีย โดยนำมาผลิตเป็นพลังงานได้เป็นอย่างดี ลดการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเพื่อมาผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในชุมชน และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนซึ่งเป็นผลต่อความมั่นคงด้านพลังงาน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; โรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ; ความมั่นคงด้านพลังงาน

* Received May 24, 2020; Revised June 16, 2020; Accepted July 15, 2020

Abstract

The objectives of this research article were to study problems regarding establishment of municipal solid waste power plant, to build the potential guidelines for development of municipal solid waste power plant for sustainable energy security. This research had characteristics related to interpretation of phenomena that occurred or Policy makers' behavior. Therefore it was appropriate to use qualitative research method by collecting data from secondary sources, from various documents, such as academic articles, related research, official document, government policies including non-participatory observation. The results of the research were as follows: 1. The problems and obstacles in construction of municipal solid waste power plant include: (1) waste ownership (2) unacceptance of people in the community (3) lack of confidence in the technology used (4) regulations and procedures were not clear and red tape. (5) private sector lacked confidence to invest in the project (6) unsuitable selection of technology concerning properties and composition of waste (7) problems in relation to the management of procurement and collection of scattered waste and (8) lack of an integrated agency to manage waste throughout the system. 2. The guidelines for the development of municipal solid waste power plant for sustainable energy security were to use appropriate technology for small-scale power generation at the community level with a capacity of not more than 1 MW so that the community can generate electricity from waste energy sources or biomass. This guideline led to reduction of waste amount and raw materials importation from abroad to produce electricity, creating extra income for people in the community and resulting in participation of the community that affected energy security.

Keywords: Development guidelines; Waste Power plant; Stability energy

บทนำ

ในการแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2562 รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย 11 ด้าน โดยนโยบายด้านพลังงานไฟฟ้าถูกระบุไว้ใน ข้อ 6. นโยบายการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยในระยะยาวให้ดำเนินการให้มีการสร้างโรงไฟฟ้าเพิ่มขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชน ทั้งจากการใช้ฟอสซิลเป็นเชื้อเพลิง และจากพลังงานทดแทนทุกชนิด ด้วยวิธีการเปิดเผย โปร่งใส เป็นธรรม และเป็นมิตรต่อสภาวะแวดล้อม พร้อมกับร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนา พลังงาน และ ข้อ 8. นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและการพัฒนาและนวัตกรรม โดยส่งเสริมให้โครงการลงทุนขนาดใหญ่ของประเทศ เช่น ด้านพลังงานสะอาด ระบบราง ยานยนต์ไฟฟ้า การจัดการน้ำ และการจัดการขยะ

นโยบายด้านพลังงานของรัฐบาลเน้นการกระจายชนิดของเชื้อเพลิงทั้งจากฟอสซิล และจากพลังงานทดแทนอย่างเหมาะสม สนับสนุนการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนตามศักยภาพของแหล่งเชื้อเพลิงในพื้นที่ เปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิตและบริหารจัดการพลังงาน เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ได้กำหนดให้มีการพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าให้เหมาะสมกับความต้องการใช้ไฟฟ้าและศักยภาพการผลิตในแต่ละภูมิภาค ทำให้เกิดความมั่นคงด้านพลังงาน (Security) เพื่อรองรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งการพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าต้องคำนึงถึงต้นทุนการผลิตไฟฟ้าที่เหมาะสม ส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าที่มีต้นทุนต่ำเพื่อลดภาระผู้ใช้ไฟฟ้าและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะยาว รวมถึงการเตรียมความพร้อมของระบบไฟฟ้าเพื่อให้เกิดการแข่งขันด้านการผลิตไฟฟ้าซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไฟฟ้าในภาพรวมของประเทศ แต่การพัฒนาพลังงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตกระแสไฟฟ้าของประเทศไทยที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับการจัดหาไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการไฟฟ้าในภาพรวมของทั้งประเทศเป็นหลัก โดยไม่ได้พิจารณาถึงการกระจายระบบผลิตไฟฟ้า หรือการบริหารแหล่งเชื้อเพลิงที่มีอยู่ตามภูมิภาคเพื่อสร้างความมั่นคงในแต่ละพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการใช้ไฟฟ้าที่เปลี่ยนแปลงตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประกอบกับสถานการณ์การใช้ไฟฟ้าที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงไปจากการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าเดิม (แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2558-2579 (PDP2015) ทำให้การพัฒนาพลังงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายและไม่สะท้อนถึงแนวโน้มนโยบายของรัฐบาล และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานได้มีนโยบายพลังงานเป็นของคนไทยทุกคน (Energy For all) โดยการดึงดูดแข่งขันของประเทศสร้างความมั่นคงพลังงาน พร้อมเตรียมปรับปัดฟิฟเพิ่มเติม

พลังงานทดแทน เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนเข้าถึงพลังงานและมีส่วนร่วมด้านพลังงานมากขึ้น ดังนั้น โครงการผลิตไฟฟ้าจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน นอกจากจะช่วยยกระดับพืชพลังงานแล้ว ยังทำให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น รวมทั้งเกิดความมั่นคงไฟฟ้าด้วย

ขยะสามารถเป็นพลังงานหมุนเวียนรูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตไฟฟ้าและพลังงานความร้อน โดยในปี 2560 ปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศมี 27.40 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่มี 27.06 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 1.26 หรือ 120,000 ตัน ขณะที่อัตราการเกิดขยะมูลฝอยต่อคนลดลงจาก 1.14 กิโลกรัม/คน/วัน ในปี 2559 แต่ในปี 2560 ลดลงอยู่ที่ 1.13 กิโลกรัม/คน/วัน ส่วนการกำจัดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นจาก 9.57 ล้านตัน ในปี 2559 เพิ่มขึ้นเป็น 11.70 ล้านตันในปี 2560 และนำกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นจาก 5.80 ล้านตัน เป็น 8.52 ล้านตัน (กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2561) ซึ่งปริมาณขยะกว่าครึ่งหนึ่งไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง มีกองทิ้งไว้ตามบ่อขยะหรือลักลอบทิ้งตามสถานที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและเชื้อโรค หรือในบางแห่งมีมลพิษทางอากาศจากการลุกไหม้ของกองขยะ และการกำจัดขยะด้วยกระบวนการเผาไหม้แบบธรรมดาที่มีควันลอยสู่บรรยากาศ ทั้งที่ขยะเหล่านี้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่หรือนำไปใช้เป็นพลังงานได้ และยังสามารถแก้ไขปัญหาขยะล้นเมือง และลดปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้น คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงได้กำหนดเป็นวาระแห่งชาติ ในการดำเนินการเกี่ยวกับขยะอย่างจริงจัง จึงได้เกิดแนวคิดในเรื่อง พลังงานทดแทน (Renewable Energy) ที่ต้องมโนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานการพัฒนาที่มุ่งสู่การเป็นพลังงานทดแทน ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะจึงมีความสำคัญเพื่อให้พลังงานขยะมีการพัฒนาควบคู่กับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว จึงควรมีการกำหนดแนวทางบูรณาการการพัฒนาเพื่อให้เกิดโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2561) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) เพื่อกระจายการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม กระจายทรัพยากร กระจายความเจริญ (ไม่กระจุกที่ใดที่หนึ่ง) อย่างเท่าเทียมและเสมอภาค เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางศาสตร์พระราชา อันเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนโดยมีชุมชนเป็นฐานราก และเป็นการแบ่งเบาภาระให้กับรัฐบาล จึงเป็นแรงบันดาลใจในการวิจัย แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืนโดยกำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการเกิดโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะของการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการวิจัยแบบพรรณนาความและวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยเริ่มต้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้แนวคิดเบื้องต้นในการค้นหา และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นการศึกษาเอกสารที่ได้มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ไว้อยู่แล้ว ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย (1) การสังเกตปรากฏการณ์ในประเด็นที่ศึกษา (2) การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์เอกสาร ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตีความสังเคราะห์ และเรียบเรียงเพื่อนำเสนอ มีการจัดระเบียบโครงสร้างและหาความหมายของข้อมูลที่รวบรวมมา เป็นการค้นหาข้อความทั่วไปที่จะบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาเป็นหลัก โดยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงเพื่อบูรณาการและหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ จากข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยในส่วนของ การเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำการจัดระเบียบของข้อมูลโดยนำใส่ตารางวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการนำมาวิเคราะห์ ภายใต้วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อนำไปสู่การอภิปรายผลซึ่งเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยทำการสรุปตามประเด็นที่ใช้ในรอบแนวความคิดในการวิจัย ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ และแนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ เพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ

ปัญหาอุปสรรคหลักในการเกิดโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ ได้แก่ ปัญหาการบริหารจัดการขยะ และปัญหาจากการแปรรูปขยะเป็นพลังงานทดแทน ดังนี้

- ปัญหาการบริหารจัดการขยะแหล่งสร้างขยะ ประกอบด้วย แหล่งสร้างขยะซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน และสถานประกอบการที่เป็นผู้สร้างขยะ โดยในส่วนของประชาชนที่ขาดจิตสำนึก และขาดแรงจูงใจในการลดปริมาณการใช้ และคัดแยกขยะ ขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ไม่ให้ความสำคัญกับการลดปริมาณขยะด้วยการนำขยะมาใช้ซ้ำ (Reuse) นำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ไม่นิยมซื้อสินค้าที่ได้จากกระบวนการ Recycle ทั้งขยะมูลฝอยอันตรายปนกับมูลฝอยทั่วไป ในส่วนของสถานประกอบการขาดจิตสำนึก และขาดแรงจูงใจในการลดปริมาณการใช้ด้วยการปรับปรุง Packaging หรือใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่วนขั้นตอนการจัดเก็บ / รวบรวม / ขนย้ายขยะ ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งส่วนใหญ่ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความพร้อมในการบริหารจัดการขยะ การจัดเก็บ / รวบรวม / ขนย้ายขยะยังทำได้ไม่ครบถ้วน ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านเทคนิคการปฏิบัติงานและความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ที่เป็นไปตามมาตรฐาน ในด้านกฎ ระเบียบ มาตรการที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีกฎหมายบังคับให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ยังไม่มีกฎหมายควบคุมขั้นตอนการใช้วัตถุดิบในการผลิตสินค้า ให้นำวัตถุดิบรีไซเคิลมาใช้มากขึ้น หรือกำหนดให้ใช้องค์ประกอบบรรจุภัณฑ์ที่กำจัดยากน้อยลง ภาครัฐยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ การตรวจสอบ ควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐานจากองค์กรภายนอกไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

- ปัญหา และอุปสรรคในการแปรรูปขยะเป็นพลังงานทดแทน เกิดจากภาครัฐที่ยังไม่มีนโยบาย และกรอบการปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องการนำขยะไปแปรรูปเป็นพลังงานทดแทน อันเป็นผลทำให้ภาคเอกชนที่มีความพร้อมขาดโอกาสในการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 ข้อ 12 การกำจัดมูลฝอย ซึ่งที่ผ่านมาภาครัฐยังขาดความสามารถในการกำจัดมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากยังขาดความพร้อมและองค์ความรู้ในการดำเนินการเท่ากับภาคเอกชน และหากมอบหมายเอกชนดำเนินการก็ยังมีอุปสรรค ในเรื่อง ข้อ 16 การมอบหมายให้เอกชนดำเนินการหรือร่วมดำเนินการเก็บหรือขนมูลฝอย ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ข้อ 17 ในการมอบหมายให้เอกชนดำเนินการหรือร่วมดำเนินการกำจัดมูลฝอย ให้คณะกรรมการจังหวัด หรือคณะกรรมการกลาง แล้วแต่กรณี ให้คำแนะนำราชการส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำข้อเสนอเพื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ที่รัฐมนตรีมอบหมายให้ความเห็นชอบ ฯลฯ (กระทรวงมหาดไทย, 2560) ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ทำให้ภาคเอกชนไม่สามารถดำเนินการสนับสนุนภาครัฐในการแปรรูปขยะเป็นพลังงานทดแทนได้อย่างกว้างขวาง (กระทรวงมหาดไทย, 2560) ประกอบกับขั้นตอนในการขอรับใบอนุญาตสำหรับการ

ประกอบกิจการผลิตไฟฟ้า และขั้นตอนการขอใบอนุญาตประกอบกิจการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอย ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 และประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 มีความยุ่งยากและใช้ระยะเวลานาน นอกจากนี้ ภาครัฐยังขาดการสนับสนุนให้มีการศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อเป็นต้นแบบการดำเนินการให้กับทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนอย่างเพียงพอ ทำให้สูญเสียโอกาสทั้งภาคเอกชน และภาครัฐ ในส่วนของประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการแปรรูปขยะเป็นพลังงานทดแทน (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข, 2535)

- ปัญหา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในปัจจุบันนี้มีเทคโนโลยีมากมายที่ช่วยนำขยะมาใช้เป็นพลังงานทดแทน ทั้งเพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในทุกวัน พลังงานทดแทนจากขยะที่ได้ออกมาจะอยู่ในรูปของความร้อน ไฟฟ้า เชื้อเพลิง เป็นหลัก และในส่วนภาครัฐโดยกระทรวงพลังงานได้กำหนดเป้าหมายภายในปี 2564 ต้องผลิตไฟฟ้าด้วยพลังงานขยะได้เท่ากับ 400 เมกะวัตต์ต่อปี และมีโรงงานผลิตไฟฟ้าจากการแปรรูปขยะจำนวน 53 แห่ง มีแนวทางการส่งเสริมพลังงานขยะ ตามนโยบายการเปลี่ยนขยะเป็นพลังงาน (waste to energy) และการกำหนดการจัดการขยะเป็นวาระแห่งชาติ โดยการจัดการขยะตกค้างสะสม และการสร้างรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสม ในบ่อฝังกลบขยะในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าและพลังงานความร้อน และจากมาตรการส่งเสริมต่างๆ นี้เองทำให้ภาคเอกชนมีความสนใจในการลงทุนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการขยะ ตั้งแต่การคัดแยกขยะด้วยเครื่องจักรอัตโนมัติ การใช้เทคโนโลยีการลดความชื้นในขยะที่มีความชื้นสูงและให้ความร้อนน้อย และเทคโนโลยีการแปลงขยะชุมชนและขยะอุตสาหกรรมที่ไม่อันตรายเป็นเชื้อเพลิงคุณภาพดี (Refuse Derived Fuel: RDF) ในการนำไปผลิตไฟฟ้า และหากสามารถดำเนินการได้จะทำให้เกิดประโยชน์จากขยะชุมชน ทำให้ปริมาณขยะต้องหมดไป ปัญหา และอุปสรรคในอนาคตที่ต้องคำนึงถึง คือ เมื่อขยะหมดไป ตามแนวนโยบายวาระแห่งชาติแล้ว จะใช้วัตถุดิบใดในระดับชุมชนมาแทนในการเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตเป็นไฟฟ้าต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน

การนำขยะไปผลิตเป็นพลังงานนั้น ยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่หลายประการ โดยคุณสมบัติขยะมูลฝอยในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังเป็นขยะที่มีความชื้นสูง และยังมีกฎระเบียบ หรือกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการลงทุนเพื่อผลิตไฟฟ้าจากขยะ รวมถึงชุมชนโดยรอบมีผู้มีส่วนได้เสียยังขาดความตระหนัก หรือความเข้าใจถึงการบำบัดขยะให้ถูกวิธี

จนบางครั้งเกิดการประท้วงต่อต้านโรงไฟฟ้าขยะ ทั้งๆ ที่โครงการเหล่านั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง ที่ผ่านมาการจัดการขยะของเทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มักจะใช้วิธีแบบเดิมๆ ที่ยังขาดประสิทธิภาพ (เทกอง/ฝังกลบอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ) ในขณะเดียวกันนโยบายด้านพลังงานของรัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดให้มีการดำเนินนโยบายด้านพลังงานทดแทนเป็นวาระแห่งชาติ และส่งเสริมการจัดหา และการใช้พลังงานที่มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการเลือกเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับคุณสมบัติของวัตถุดิบ ปัญหาจากการจัดการจัดการรวบรวมขยะที่อยู่กระจัดกระจาย (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน และด้านสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม, 2560) ที่ผ่านมามีการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญห และอุปสรรคในการนำขยะไปผลิตพลังงานทดแทน มากมาย อาทิ การเสนอให้มีหน่วยงานเฉพาะเพื่อส่งเสริมและขับเคลื่อนนโยบายการแปรรูปขยะเพื่อผลิตพลังงานทดแทน แบบระบบการบริการแบบหน้าต่างเดียว (Single Window) ทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุมให้กิจการพลังงานทดแทนจากขยะ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของประชาชนเกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย (คณะกรรมการกิจการพลังงาน สถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ, (ม.ป.ป.)) รวมทั้งมีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญห อุปสรรคในการนำขยะมูลฝอยไปเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า โดยภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และประชาสังคม ร่วมมือกันสร้างจิตสำนึก และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทิ้ง และจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง เพื่อช่วยลดปริมาณขยะจากแหล่งที่ปล่อย ภายใต้หลัก 3R Reduce, Reuse และ Recycle และเสนอให้ อบท. ใช้รูปแบบ (Model) ของการเป็นหุ้นส่วนระหว่างรัฐ และเอกชน ในการคัดเลือกภาคเอกชน มาลงทุนรับกำจัดขยะด้วยวิธีนำไปเผาเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้าในลักษณะที่ท้องถิ่นไม่ต้องลงทุนเอง แต่จ่ายค่ากำจัดขยะให้แก่เอกชนในรูปแบบ BOT หรือ BOO ในส่วนของเทคโนโลยีเสนอให้ใช้เทคโนโลยีแบบเผาตรงในระบบปิดแบบใช้อากาศชนิดผงตะกรับเคลื่อนที่ (Stoker Incinerator Closed System) โดยพิจารณาเพียงลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอย (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน และด้านสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม, 2560) ซึ่งหากพิจารณาตามข้อเสนอที่มีการนำเสนอมาแล้วข้างต้น พบว่าการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะยังไม่มีแนวทางที่ควร เนื่องจากขาดบริบทของความมั่นคงด้านพลังงานที่มาจากทรัพยากรในการผลิต เทคโนโลยี และการลงทุน รวมทั้งขาดความยั่งยืนที่มาจากความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน จึงควรมีลักษณะ ดังนี้

1. การพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงาน ต้องพิจารณาองค์ประกอบหลักซึ่งมีความสัมพันธ์และมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาอย่างเป็นระบบด้วย ได้แก่ ทรัพยากรในการผลิต เทคโนโลยี การลงทุน

- ทรัพยากรในการผลิต คือ เชื้อเพลิงขยะ ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังรอการแก้ไขอยู่แล้ว ต้องมีอยู่ในพื้นที่ไม่ควรมีการข้ามเขตการปกครองในพื้นที่ (ไม่ควรเป็นลักษณะ Cluster) เนื่องจากจะทำให้เกิดปัญหาการไม่ยอมรับ (NIMBY)

- เทคโนโลยีในการผลิต ควรเป็นเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมกับบริบทของความเป็นชุมชน สอดคล้องกับปริมาณขยะ คุณภาพของขยะ คือ กำลังการผลิตไม่มากเกินไปจนกลายเป็นการสำรองไฟฟ้าเพื่อจำหน่ายมากกว่าการตอบสนองความต้องการไฟฟ้าของชุมชนแบบพอเพียง ไม่ก่อให้เกิดมลพิษในชุมชน ซึ่งเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความเป็นชุมชน ควรเป็นเทคโนโลยี Gasification ขนาดกำลังการผลิตไม่เกิน 1 เมกะวัตต์

- การลงทุน ส่วนใหญ่ภาครัฐต้องประสบกับปัญหาการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ โดยมีงบประมาณจำกัดอยู่แล้ว จึงควรใช้แนวทางในการแบ่งเบาภาระโดยการหาความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุน โดยสามารถพิจารณาได้จากภาคเอกชนที่ดำเนินการผลิตกระแสไฟฟ้าจากขยะในพื้นที่อยู่แล้ว ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่เป็นจำนวนมากที่ขาดการสนับสนุนความร่วมมือจากภาครัฐ โดยภาครัฐทำ MOU ในการส่งขยะซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตและเป็นปัญหาที่ภาครัฐต้องการกำจัดอยู่แล้วให้กับภาคเอกชน และพิจารณาแบ่งสรรรายได้ที่ได้รับจากการผลิตกระแสไฟฟ้าในลักษณะ จากชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน

2. การพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะด้านความยั่งยืน ซึ่งความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาคชุมชน จากขยะอย่างเป็นระบบ ซึ่งเริ่มต้นจากการให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัญหาขยะ ผลกระทบจากปัญหาขยะ ผลกระทบจากการจัดสรรงบประมาณเพื่อกำจัดขยะเหล่านี้ล้วนมีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งต้องแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยการเริ่มต้นจากความต้องการของชุมชน พิจารณาแนวทางการแก้ไข/พัฒนา แนวทางการดำเนินการร่วมกัน รวมทั้งพิจารณาความเหมาะสมในการแบ่งสรรรายได้ที่เกิดจากการผลิตไฟฟ้าจากขยะชุมชน เพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของร่วมกัน อันนำไปสู่ความร่วมมืออย่างเป็นระบบและยั่งยืนได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ ได้แก่ การบริหารจัดการขยะแหล่งสร้างขยะ ประกอบด้วย แหล่งสร้างขยะซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน และสถานประกอบการที่เป็นผู้สร้างขยะ โดยในส่วนของประชาชนที่ขาดจิตสำนึก และขาดแรงจูงใจ

ในการลดปริมาณการใช้ และคัดแยกขยะ ขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญ ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ไม่ให้ความสำคัญกับการลดปริมาณขยะ ด้วยการนำขยะมาใช้ซ้ำ (Reuse) นำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ไม่นิยมซื้อสินค้าที่ได้จาก กระบวนการ Recycle ขาดแรงจูงใจในการลดปริมาณการใช้ด้วยการปรับปรุง Packaging หรือใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ในส่วนของขั้นตอนการจัดเก็บ รวบรวม ขนย้ายขยะ ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งส่วนใหญ่ ขาดความพร้อมในการ บริหารจัดการขยะดังกล่าว ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้าน เทคนิคการปฏิบัติงานและความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ที่เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งไม่สอดคล้อง กับทฤษฎีรัฐบาลประกอบการ (Entrepreneurial Government) ของ Osborne and Gaebler ที่เห็นว่าการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ควร จัดการในลักษณะผู้ประกอบการที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างผลิตภาพสูงสุด โดยใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ได้แก่ การกำกับทิศทางไม่ใช่ดำเนินการเองทั้งหมด สิ่งไหนที่ ไม่ถนัดหรือไม่เชี่ยวชาญควรมอบแก่ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญมากกว่า การให้อำนาจแก่ ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดูแลตนเอง การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ การตอบสนองความ ต้องการของผู้รับบริการ การกระจายอำนาจ (Osborne & Gaebler 1999)

ส่วนปัญหา และอุปสรรคในการแปรรูปขยะเป็นพลังงานทดแทน เกิดจากภาครัฐที่ยังไม่มีนโยบาย และกรอบการปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องการนำขยะไปแปรรูปเป็นพลังงาน ทดแทน อันเป็นผลทำให้ภาคเอกชนที่มีความพร้อมขาดโอกาสในการดำเนินการ รวมทั้ง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากชุมชนโดยรอบประท้วงต่อต้านโรงไฟฟ้าขยะ ทั้งที่โครงการ เหล่านั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง โดยขยะซึ่งเป็นทรัพยากรหลักในการผลิต พลังงานชุมชนจากขยะมีอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศไทย เป็นทรัพยากรที่เอื้อต่อการผลิต พลังงานชุมชน หรือโรงไฟฟ้าชุมชน ซึ่งทำให้เกิดรายได้ต่อชุมชนเองผ่านทางกองทุนหมู่บ้าน ชุมชนเข้าไปเป็นหุ้นส่วนการประกอบธุรกิจผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าร่วมกับองค์กรของรัฐ และภาคเอกชน ผ่านทางวิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชนร่วมกันผลิตเชื้อเพลิงจำหน่าย ให้กับโรงไฟฟ้าใช้เดินเครื่องผลิตไฟฟ้า เพื่อสร้างความมั่นคงระบบไฟฟ้าในพื้นที่ จึงไม่ สอดคล้องกับทฤษฎีการได้เปรียบในการแข่งขันของ Porter ที่เห็นว่า เครื่องมือในการ แข่งขันของอุตสาหกรรมต้องเลือกยุทธวิธีที่ดีที่สุดที่จะก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการ แข่งขัน (Competitive Advantage) แนวทางปรับตัวให้แข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ เป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแต่เป็น สิ่งที่สามารถ สร้างขึ้นมาได้และเปลี่ยนแปลงได้ทั้งทางบวกและลบ โดยมีปัจจัยหรือตัวบ่งชี้ ได้แก่ เงื่อนไข ด้านปัจจัยการผลิต (Input/Factor Conditions) รวมถึงปัจจัยด้านทรัพยากรที่เข้าไปมีผล กับวัตถุดิบที่เข้าสู่กลุ่ม อุตสาหกรรมนั้นๆ ควรมีอยู่ในพื้นที่ คือ ขยะ ส่วนเงื่อนไขด้านการ

แข่งขันและกลยุทธ์ (Context for Firm Strategy and Rivalry Context) คือ ความเชี่ยวชาญชำนาญหรือผู้มีประสบการณ์ควรมีอยู่ในพื้นที่ คือ ชุมชนในพื้นที่ ส่วนเงื่อนไขอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and Supporting Industries) มีอยู่ในพื้นที่ คือ โรงไฟฟ้าชุมชน และสุดท้ายเงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions) ได้แก่ ความต้องการของผู้บริโภค คือ ประชาชนในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่โรงไฟฟ้าชุมชน (Porter, 1998)

2. โรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะควรเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตไฟฟ้าพลังงานขนาดเล็กในระดับชุมชนที่มีกำลังการผลิตไม่เกิน 1 เมกะวัตต์ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการผลิตไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานขยะหรือชีวมวล เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถลดปริมาณขยะหรือของเสีย โดยนำมาผลิตเป็นพลังงานได้เป็นอย่างดี ลดการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเพื่อมาผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในชุมชน และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนซึ่งเป็นผลต่อความมั่นคงด้านพลังงาน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าขยะชุมชนเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน คือ ความสอดคล้องของนโยบายการลดปริมาณขยะ กับนโยบายการนำขยะมาใช้ในการผลิตไฟฟ้า ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบและขนาดของโรงไฟฟ้าขยะชุมชน และหากวาระแห่งชาติในการลดปริมาณขยะสัมฤทธิ์ผล จะใช้วัสดุใดแทนเชื้อเพลิงขยะเพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านพลังงานต่อไป ดังนั้น ขนาดที่เหมาะสมสำหรับโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะจึงไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินความจำเป็นสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ Tammemagi ที่เห็นว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยหลักการจัดการขยะ 3 หลัก ได้แก่ การป้องกันสุขภาพและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากร การไม่ลดทอนสิทธิของคนรุ่นต่อไป เป็นผลมาจากเป้าหมายพื้นฐานการจัดการแบบบูรณาการด้วยปรัชญาของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการจัดการขยะแบบบูรณาการ (Integrated Waste Management--IWM) เป็นเรื่องเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการเพื่อให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดด้วยเทคนิคการจัดการ การวางแผนการจัดการขยะแบบบูรณาการ ที่สอดคล้องกับวงจรการดำเนินชีวิต (Tammemagi, 1999) ซึ่งในการวิจัยนี้ เห็นว่า ระบบเตาเผาแบบควบคุมอากาศ (แก๊สซิฟิเคชัน) มีความเหมาะสมกับความเป็นชุมชนมากที่สุด

ส่วนการจัดการแบบบูรณาการเพื่อเป็นการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการขยะแบบบูรณาการ (Integrated Solid Waste Management/ISWM) ของ Tchobanoglous ที่เห็นว่า องค์ประกอบของหน้าที่มีความเชื่อมโยงและประสานกัน มีความเหมาะสมสำหรับความมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบการจัดการเป็นการจัดการขยะแบบบูรณาการ เป็นการพัฒนาเกี่ยวกับความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ การจัดการแบบบูรณาการมิใช่สิ่งที่ตายตัวสามารถผสมผสาน

ทางเลือกและเทคโนโลยีให้เหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับกิจกรรมความต้องการในการจัดการของท้องถิ่นซึ่งขึ้นอยู่กับข้อมูลและคุณลักษณะของสายธารขยะ คุณสมบัติของการปฏิบัติ ต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (Tchobanoglous et al., 1993)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบเทคโนโลยีของโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ

ชนิดเตาเผา	หลักการ	ข้อดี	ข้อเสีย
1. เตาเผาชนิดแผงตะกรับเคลื่อนที่แบบใช้อากาศ (Stoker Incinerator)	- ใช้อากาศสำหรับการเผาไหม้ขยะ - เถ้าหนักจากระบบสามารถนำไปใช้ประโยชน์	- ไม่ต้องคัดแยกขยะ - สามารถเผาขยะได้หลายประเภทในเวลาเดียวกัน - เทคโนโลยีไม่ซับซ้อน	- เงินลงทุนและค่าบำรุงรักษาค่อนข้างสูงโดยเฉพาะระบบบำบัดมลพิษทางอากาศ
2. เตาเผาชนิดใช้ตัวกลางนำความร้อน (Fluidized Bed Incinerator)	- ขยะต้องถูกย่อยให้มีขนาดเล็ก - ต้องใช้ทรายเป็นตัวกลางในการเผา	- สิ่งที่ออกจากระบบไปใช้ในอุตสาหกรรมได้ - ประสิทธิภาพคงที่	- ใช้กับขยะที่มีความชื้นต่ำเท่านั้น - ต้องมีการคัดแยกขยะ
3. เตาเผาชนิดห้องเผาทรงกระบอกที่หมุนได้รอบตัว (Rotary Klin Incinerator)	- การเผาค่อนข้างคงที่สมบูรณ์ - เหมาะกับการทำลายขยะอุตสาหกรรม	- รับผลปล่อยได้ทุกประเภท - เทคโนโลยีไม่ซับซ้อน - รวมขยะครัวเรือนได้	- เงินลงทุนก่อสร้างระบบสูง - ผลิตไฟฟ้าได้น้อยกว่าระบบอื่น
4. เตาเผาอากาศแบบไร้อากาศ (ไพโรไลซิส) ในระบบปิด	- สิ่งที่ได้จากระบบคือ ก๊าซเชื้อเพลิง น้ำมันเชื้อเพลิงและถ่าน	- ส่วนที่ออกจากระบบนำไปใช้ในอุตสาหกรรมได้ - เกิดไดออกซินน้อย	- ใช้กับขยะพลาสติก - ต้องกำจัดสารและฝุ่นละออง - มูลค่าสูง
5. เตาเผาแบบควบคุมอากาศ (แก๊สซิฟิเคชัน)	- ก๊าซเชื้อเพลิงที่ได้จะนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงผลิตไฟฟ้า	- สามารถควบคุมมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ - เกิดไดออกซินน้อย	- เงินลงทุนในการก่อสร้างระบบสูง - ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้และความชำนาญเฉพาะ - ใช้ได้ดีกับ RDF

จากการการเปรียบเทียบเทคโนโลยีของโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะที่เหมาะสมกับบริบทการเป็นโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ จะพบว่า เทคโนโลยีเตาเผาแบบควบคุมอากาศ หรือ Gasification สอดคล้องกับ นโยบายการลดปริมาณขยะ การนำขยะมาใช้ในการผลิตไฟฟ้า โดยเป็นระบบปิดที่สามารถควบคุมมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพในชุมชน มีระบบทำความสะอาดก๊าซก่อนการเผาไหม้ที่อุณหภูมิสูง เกิดปฏิกิริยาในระบบที่ควบคุมออกซิเจน จึงเกิดไดออกซินน้อย และสามารถแก้ไขปัญหามลพิษขาดแคลน (หมดไปในอนาคต) โดยการ

ใช้เชื้อเพลิงในรูปแบบ RDF แทนได้ และแม้ว่าเงินลงทุนในการก่อสร้างระบบสูง มีกระบวนการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงมากในระบบการผลิตก๊าซเชื้อเพลิง ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้และความชำนาญเฉพาะ แต่ภาครัฐสามารถพิจารณารูปแบบการลงทุนร่วมภาครัฐ เอกชนได้ (ภาคเอกชนลงทุน ภาครัฐสนับสนุนวัตถุดิบการผลิต)

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน พบองค์ความรู้ใน 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารให้เกิดความมั่นคง การกำหนดนโยบายเพื่อประโยชน์สาธารณะ การมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืน ดังนี้

1. การบริหารงานภาครัฐที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด คำนึงถึงเพียงประสิทธิภาพหรือเป้าหมายเท่านั้น ดังนั้น เมื่อบริบทแวดล้อมมีความเปลี่ยนแปลงไปการบริหารงานภาครัฐโดยการบริหารตามอำนาจหน้าที่ไม่สามารถคงอยู่ได้อีกต่อไป การบริหารงานภาครัฐให้เกิดความมั่นคงไม่ว่าในมิติใด จำเป็นต้องคำนึงถึงควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพสูงสุด ต้องมีลักษณะของความเป็นมืออาชีพเพื่อให้การลงทุนของภาครัฐเกิดประโยชน์สูงสุด องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืนเกี่ยวกับการบริหารให้เกิดความมั่นคง คือ ภาครัฐควรพัฒนาการบริหารงานให้มีลักษณะเช่นเดียวกับการจัดการภาคเอกชน โดยการกำกับทิศทางการดำเนินการไม่ใช่ดำเนินการเองทั้งหมด สิ่งไหนที่ไม่ถนัดหรือไม่เชี่ยวชาญควรมอบแก่ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญมากกว่า จะทำให้การลงทุนมีความคุ้มค่าและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ (ชุมชน) และทำให้เกิดความยั่งยืน

2. การกำหนดนโยบายของภาครัฐส่วนใหญ่จะมีลักษณะเร่งรีบ ขาดความชัดเจน อาทิ นโยบายสร้างโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ โดยการแปรรูปขยะเป็นพลังงานทดแทน ขาดความชัดเจนตั้งแต่ความหมายของขยะ การแปรรูปพลังงานทดแทนของขยะ แหล่งขยะ ทำให้มีปัญหาในการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ และเกิดช่องว่างในการปฏิบัติ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายเพื่อประโยชน์สาธารณะ คือ การกำหนดนโยบายในการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะฯ ไม่ควรกำหนดนโยบายแบบหนึ่งเดียว เบ็ดเสร็จ หรือ One Fit for All แต่ควรเป็นการกำหนดนโยบายที่มีความเฉพาะในลักษณะ Area approach เพื่อให้สอดคล้องกับความซับซ้อน ความหลากหลาย ที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากร เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวอาจจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการรวบรวม

ข้อมูลบ้าง แต่จะทำให้นโยบายที่กำหนดเป็นประโยชน์สาธารณะโดยแท้จริง ได้รับการยอมรับ ทำให้การพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเกิดความยั่งยืนได้

3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารของภาครัฐที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มีลักษณะของการทำประชาพิจารณ์ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ปลายเหตุ จึงทำให้เกิดการต่อต้าน การไม่ยอมรับ และการขัดแย้งต่าง ๆ ทำให้การบริหารโครงการของภาครัฐประสบปัญหา อุปสรรคมากมาย ทั้งที่โครงการบางโครงการมีประโยชน์ต่อชุมชน แต่กระบวนการสร้างความมีส่วนร่วมไม่เป็นไปตามหลักวิชาการที่แท้จริง องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืน คือ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้เป็นโอกาส ด้วยแนวทาง win win solution เริ่มต้นจากการให้ความรู้และข้อมูลแก่ชุมชนเกี่ยวกับขยะ ปัญหาที่เกิดจากขยะ การจัดการขยะ ประโยชน์ด้านพลังงานจากขยะ และภาครัฐทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาในการค้นหาแนวทาง หรือทางเลือกในการแก้ไขปัญหาตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง เพื่อให้ชุมชนได้ตัดสินใจด้วยตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้และดำเนินการในลักษณะ จากชุมชน (ขยะเกิดในชุมชนเอง) โดยชุมชน (เทคโนโลยีที่เหมาะสม) และเพื่อชุมชนเอง (ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการมีโรงไฟฟ้าชุมชน ซึ่งทำให้เกิดรายได้ต่อชุมชนเอง และทำให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนภายใน ลดความเหลื่อมล้ำของสถานะทางเศรษฐกิจได้ มีความเป็นหุ้นส่วนของชุมชน) ซึ่งจะทำให้การพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะมีความยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ส่งเสริม สนับสนุนอย่างจริงจังในการคัดแยกเบื้องต้น ณ ต้นทาง และการกำจัด โดยนำไปผลิตไฟฟ้าจากขยะมูลฝอยจาก 3 ทางเลือก ได้แก่ ทางเลือกที่ 1 เอกชนเป็นผู้ดำเนินการ ทางเลือกที่ 2 รัฐดำเนินการเอง ทางเลือกที่ 3 การเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน

2. จัดตั้ง “ศูนย์บริหารเบ็ดเสร็จเพื่อโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ” เพื่อเป็นการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการศูนย์ ซึ่งจะเป็นการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพลังงาน คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และให้มีการจัดตั้งทุกจังหวัดทั่วประเทศ จังหวัดละ 1 แห่ง (เป็นการกระจายอำนาจ) โดยมีหน้าที่ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของแต่ละหน่วยงานในการแก้ไขปัญหาในข้อ

กฎหมาย ระเบียบ ประกาศที่เกี่ยวข้องทั้งขั้นตอนการจัดตั้ง การขออนุญาต แบบบูรณาการ เบ็ดเสร็จจุดเดียวอย่างมืออาชีพ (Best Service Center : BSC)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่มีความซับซ้อนและมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาในหลายด้าน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณและความรู้ ความชำนาญในด้านเทคโนโลยีที่มีความเฉพาะ ดังนั้น เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมด้านนโยบายความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน ควรมีการวิจัยโครงการนำร่องเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านพลังงานทดแทนของชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2560). *ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- คณะกรรมการพลังงาน. (ม.ป.ป.). *การบริหารจัดการขยะเพื่อผลิตพลังงานทดแทน*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัญญัติแห่งชาติ
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. (2535, 5 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 109 ตอนที่ 38. หน้า 27-52.
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน และด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม. (2560). *แนวทางส่งเสริมและจัดอุปสรรคในการนำขยะมูลฝอยไปเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า*. กรุงเทพฯ: สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2560). *แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- Osborne, D., & Gaebler, T. (1999). *Reinventing government: How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. New York: Plume.
- Porter, M. E. (1998). *Competitive Advantage*. New York: Free Press.
- Tammemagi, H. (1999). *The waste crisis*. London: Oxford University Press.
- Tchobanoglous, G. et al. (1993). *Integrated solid waste management: Engineering principle and management issues*. New York: McGraw-Hill.

สภาพและกระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชน
ตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ*

OPERATING CONDITIONS AND PROCESSES OF SOCIAL ENTERPRISE
TOWARD YOUTH DEVELOPMENT IN ACCORDANCE WITH
THE NATIONAL YOUTH POLICY

ทวนทอง เจริญสม, สุพจน์ ทรายแก้ว, ชัยภรณ์ ถนอมศรีเดชชัย

Thuanthong Charoensom, Supot Saikaew, Chamaiphorn Thanomsridechchai

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Walaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Corresponding Author E-mail: thuanthongsom@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ กระบวนการและข้อเสนอแนะ
แนวทางบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ
ในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสำรวจเอกสารและการสัมภาษณ์
เชิงลึก เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์
เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพของกิจการเพื่อสังคม มีการสร้างกลุ่มในระบบโรงเรียน
เพื่อทำงานร่วมกัน รู้จักการแบ่งปัน แต่อย่างไรก็ตามกิจการเพื่อสังคมยังดำเนินการโดย
ภาคเอกชนเพราะหลักเพื่อนำผลกำไรไปใช้ในแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สำหรับใน
กรุงเทพมหานครมีการจัดตั้งสภาเด็กตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การ
เชื่อมโยงเครือข่าย การจัดหาพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมสร้างสรรค์และดึงองค์กรภายนอกเข้ามา
มีส่วนร่วม (2) กระบวนการดำเนินงานมีกระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมใน
การพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติทั้งสิ้น 8 กระบวนการดำเนินงานและ
(3) ข้อเสนอแนะ พบว่า ประกอบด้วยข้อเสนอแนะบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนา
เยาวชน เช่น ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะของเยาวชน มีการกระจายการบริการทาง
การศึกษา จัดกิจกรรมต่างๆ ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทกิจการเพื่อสังคม
ในการพัฒนาเยาวชน พบว่า ให้องค์กรภาครัฐ หน่วยงานอื่นๆ และท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท
มากขึ้นและอบรมแกนนำในการดำเนินงานบทบาทกิจการเพื่อสังคม

คำสำคัญ: บทบาท; กิจการเพื่อสังคม; การพัฒนาเยาวชน; นโยบายเยาวชนแห่งชาติ

* Received June 17, 2020; Revised August 4, 2020; Accepted September 22, 2020

Abstract

The objectives of this research article were to study the condition process and suggesting the guidelines and roles of social enterprise in child and youth development according to national policy in Bangkok. This study was a qualitative research using document research and in-depth interview. Research tools were in-depth interview; additionally, data analysis was undertaken by content analysis. Research results unveiled that. (1) The condition of social enterprise builds groups in school system so as to work together and know about sharing from schools into community. However, social enterprise was still operated by private sector with an aim for getting profits to solve problems and develop community. As for Bangkok, there was an establishment of Children and Youth Council of Bangkok according to National Economic and Social Development Plan by connecting networks, providing creative areas, and drawing exterior organizations to participate in this project. (2) Operation process had the operation of social enterprise to develop children and minors according to national policy with 8 operational processes. (3) As for recommendation, it was necessary that social enterprise for child and youth development played a role in supporting developing minors' skills, distributing education services, and setting up more activities. Regarding recommendation for improving the role of social enterprise in child and youth development, government and private agencies and other departments should take more responsibility in developing children and minors and train the mainstay in role operation of social enterprise.

Keywords: Role; Social Enterprise; Development Youth; National Youth Policy

บทนำ

ปัจจุบันแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560-2564 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 เพื่อเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต มีความแข็งแรงทางร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรมจริยธรรม มีสำนึก

ความเป็นพลเมือง กล่าคิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ตามวิถีประชาธิปไตยและมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561) โดยประเทศไทยได้มีการจัดทำนโยบายแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติให้สอดคล้องกับช่วงระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งนั้นจุดเน้นของแผนจะแตกต่างกันไปแต่ละช่วงสมัย เช่น ในช่วง พ.ศ.2550 ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” (พ.ศ.2550-2559) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีลงมาที่สืบเนื่องมาจากการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษว่าด้วยเรื่องโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็กเช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานและจากข้อมูลดังกล่าวได้มีการขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทของกลุ่มข้างต้นให้มีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้รัฐบาลเริ่มตระหนักในความไม่สมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ด้วยความเจริญทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองทำให้รัฐบาลมีการจัดให้มีการจัดทำนโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เพื่อมีเป้าหมายในการพัฒนาเยาวชนโดยนโยบายเป็นกรอบแนวคิดกว้างๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานและปฏิบัติการ

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนมีจำนวนมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในสภาพครอบครัว การพัฒนาประเทศในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมยังส่งผลให้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนเปลี่ยนไป เด็กและเยาวชนจึงได้รับการเลี้ยงดูจากพี่เลี้ยงตามสถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนและพบว่าผู้ทำงานเกี่ยวกับเด็กเล็กยังขาดทักษะในการดูแลให้บริการเด็กด้านสุขภาพอนามัย การพัฒนาจิตใจและการให้คำปรึกษาครอบครัว (กฤษณา รอดมา, 2550) การพัฒนาคุณภาพของประชากรที่สำคัญคือ การพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญทางด้านโครงสร้างของสังคมและเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศที่ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิเพื่อเป็นมาตรฐานสากลตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามวัย (มูลนิธิเด็กก่อนในสลัมในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์, 2544) เช่นเดียวกับการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (Corporate Social Responsibility) มิได้จำกัดว่ากิจการที่กล่าวถึงจะต้องเป็นองค์กรหรือหน่วยงานที่อยู่ในภาคธุรกิจเท่านั้น เช่น มูลนิธิส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นองค์กรสาธารณกุศลที่มุ่งมั่นทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริม

การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส (เครือข่ายจิตอาสา, 2559) นอกจากนี้ยังมีสภาองค์การพัฒนาลูกและเยาวชนอีกด้วยและในปัจจุบันมีภาคเอกชน หน่วยงาน องค์กร กลุ่ม และชมรมจำนวนมากได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการพัฒนาลูกและเยาวชนอยู่ทั่วประเทศ (สภาองค์การพัฒนาลูกและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2559) ในสถานการณ์ปัจจุบันสถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาลูกและเยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาลูกและเยาวชน เช่น โครงสร้างประชากร รูปแบบครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การเคลื่อนย้ายประชากรที่ส่งผลต่อการพัฒนาลูกและเยาวชน เป็นต้น (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาลูกและเยาวชนแห่งชาติ, 2561) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการเพื่อสังคมกับการพัฒนาลูกและเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยคาดว่าจะประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนานโยบายที่มุ่งพัฒนาคิดให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมให้มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาลูกและเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาลูกและเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาลูกและเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอันประกอบด้วย (1) หน่วยงานภาครัฐ (2) เอกชนและ (3) สถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 9 ท่าน โดยทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งหน่วยงานภาครัฐได้แก่ (1) กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและ (3) สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจ

และคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ส่วนภาคเอกชนได้แก่ (1) มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (2) องค์กรช่วยเหลือเด็กและ (3) มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก สำหรับสถาบันการศึกษาได้แก่ (1) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2) สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลและ (3) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3. เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องสภาพและกระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมซึ่งปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ การที่จะทำให้เด็กและเยาวชนรู้จักการทำกิจกรรมเพื่อสังคมต้องเริ่มสร้างกลุ่มในระบบโรงเรียนที่ทำงานร่วมกันให้รู้จักถึงการแบ่งปันระหว่างกลุ่มเพื่อนโดยเริ่มต้นจากในโรงเรียนไปสู่ชุมชน ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับช่วงวัยของเด็กและเยาวชน สิ่งเหล่านี้จะเป็นการหล่อหลอมอารมณ์และจิตใจให้มีความอ่อนโยนมากขึ้น ดังนั้นการทำกิจกรรมเพื่อสังคมต้องเริ่มต้นจากที่เด็กและเยาวชนที่สนใจตามความถนัดของตนเอง มุ่งเน้นถึงจุดเริ่มต้นของการกระทำมากกว่าผลสำเร็จเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตามกิจการเพื่อสังคมเป็นกิจการที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนส่วนใหญ่ด้วยจุดมุ่งหมายหลักเพื่อนำผลกำไรไปใช้ในแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนในด้านสังคมหรือสิ่งแวดล้อมจะดำเนินการในรูปแบบสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน สำหรับกรุงเทพมหานครจากการนำนโยบายพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติจึงทำให้มีแนวคิดการจัดตั้งสภาเด็กกรุงเทพมหานครตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและมีการเชื่อมโยงเครือข่าย ประสานงานร่วมกับผู้บริหารท้องถิ่นให้เกิดแรงขับเคลื่อนอย่างครอบคลุม มีการจัดหาพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมสร้างสรรค์และตั้งองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม แต่อย่างไรก็ตามหากนำมาขยายผลในทุกเขตและผู้นำท้องถิ่นเห็นความสำคัญจะทำให้มีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมี (1) การดำเนินงานเพื่อพัฒนาเยาวชนในด้านการพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกัน (2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสภาแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนา (3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและ (4) การส่งเสริมและ

ระดมความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการพัฒนาและการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการในการพัฒนา

2. กระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ โดยกระบวนการดำเนินงานต้องมีการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้และการเพิ่มทักษะให้แก่เด็กและเยาวชน เริ่มต้นจากการให้แนวปฏิบัติที่เป็นกรอบสำหรับการสร้างองค์ความรู้และทักษะให้แก่ผู้ทำงานร่วมกับเด็กและเยาวชน ซึ่งปัจจุบันการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบและการจัดการเรียนรู้ต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยีและผสมผสานสิ่งเก่าและสิ่งใหม่เข้าด้วยกัน นอกจากนี้แล้วกระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติต้องประกอบด้วย (1) มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมมีผู้รับประโยชน์และมีวิธีการที่สร้างสรรค์ในการเปลี่ยนแปลงและก่อประโยชน์อย่างชัดเจน (2) มีความยั่งยืนทางการเงิน (3) มีกระบวนการติดตามสังคมเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีระบบการกำกับเป็นธรรมต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค (4) มีการคืนกำไรสู่สังคม (5) มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ (6) ควรมีความยืดหยุ่นในการประกอบธุรกิจโดยเปิดโอกาสให้เยาวชน ครอบครัว ชุมชนและบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจและได้รับประโยชน์จากผลกำไรของกิจการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของกิจการเพื่อให้กิจการเพื่อสังคมสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืน (7) นำนโยบายเยาวชนแห่งชาติมาเป็นแนวทางในการนำสู่ภาคปฏิบัติอย่างชัดเจน (8) มีการสำรวจความต้องการของเด็กและเยาวชนแต่ละเขตเพื่อกำหนดแนวทางให้ชัดเจนตรงกับความต้องการและ (9) มีการนำเครือข่ายชุมชน ภาคธุรกิจ เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา นอกจากนี้แล้วยังมีการทำงานโดยจัดตั้งเป็นคณะทำงาน/คณะอนุกรรมการเพื่อทำงานในประเด็นนั้นๆ มีการสร้างเสริมพลังและเครือข่ายเด็กและเยาวชนให้เป็นศูนย์รวมและเป็นตัวแทนของกลุ่มเด็กเยาวชนในกระบวนการพัฒนาเท่าเทียมกับภาคส่วนอื่นๆ มีการสร้างกลไกแวดล้อม (ครอบครัว/ศาสนา/โรงเรียน/ชุมชน/สื่อ) ที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน รวมถึงการสร้างเสริมความเข้มแข็งสถาบันครอบครัวให้มีคุณภาพ มีความอบอุ่น มีทักษะในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะคือ ควรมีการดำเนินบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนโดยต้องเริ่มตั้งแต่เป็นเด็กวัยเยาว์ก่อนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ให้องค์กรภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในมิติของการเรียนและกิจกรรม ควมมีรูปแบบการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การกำหนดแผนนโยบายหลักจะต้องมีการ

ออกแบบร่วมกันทั้งภาครัฐ สังคม รวมถึงเด็กและเยาวชนด้วย นอกจากนี้แล้วส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะของเยาวชนให้มีโอกาสที่จะมีงานทำให้มากที่สุดและได้รับค่าจ้าง รวมถึงมีความเป็นอยู่ที่ดี ส่งเสริม แรงจูงใจและสนับสนุนให้มีการกระจายการบริการทางการศึกษาแก่เยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนให้กว้างขวาง การสนับสนุนให้มีกิจกรรมด้านศาสนา จริยธรรมเพื่อเกิดเรียนรู้วินัย คุณค่าและความรับผิดชอบ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ควรสนับสนุนหรือส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ควรสนับสนุนให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทและสามารถขยายองค์กรของสภาเด็กได้มากขึ้นและควรมีการพัฒนาหรือมีกลุ่มแกนนำและอบรมให้เป็นแกนนำในการดำเนินงานบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเพื่อต่อยอดในการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติในกรุงเทพมหานคร: ต้องเริ่มสร้างกลุ่มในระบบโรงเรียนทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับช่วงวัยของเด็กและเยาวชน ต้องเริ่มจากจุดที่เด็กและเยาวชนสนใจตามความถนัด ที่สำคัญต้องมุ่งเน้นถึงจุดเริ่มต้นของการกระทำมากกว่าการทำให้สำเร็จเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการเริ่มต้น ทั้งนี้ในกรุงเทพมหานครจากการนำนโยบายพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติจึงทำให้มีแนวคิดการจัดตั้งสภาเด็กกรุงเทพมหานครตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีการเชื่อมโยงขยายเครือข่าย รวมทั้งประสานงานร่วมกับผู้บริหารท้องถิ่นให้เกิดแรงขับเคลื่อนด้านเด็กและเยาวชนอย่างครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกิจการเพื่อสังคมคือ กิจการเพื่อสังคมมีความเชื่อมโยงกับสังคมโดยตรงเพราะเป็นองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของสังคมมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง (เกวลิน มะลิ, 2557) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอิศเรศ ศันสนียวิทย์กุล (2556) พบว่า นโยบายส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยนั้นมีสำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานเชิงยุทธศาสตร์ในการกำหนดทิศทางของนโยบายและเป็นตัวกระทำที่สำคัญในการผลักดันนโยบาย ประเทศไทยได้เรียนรู้แนวคิดนี้จากยุโรปโดยเฉพาะประเทศอังกฤษซึ่งมีการดำเนินนโยบายส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมมายาวนานและเป็นรูปธรรมด้วยแนวคิดเชิงการปฏิรูปสังคมของสำนักงานส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติที่สอดคล้องกับรัฐบาลในขณะนั้น

2. กระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ: กระบวนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติประกอบด้วยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ความยั่งยืนทางการเงิน กระบวนการติดตามสังคม การคืนกำไรสู่สังคม ความโปร่งใสและ

สามารถตรวจสอบได้ ความยืดหยุ่นในการประกอบธุรกิจ นำนโยบายเยาวชนแห่งชาติมาเป็นแนวทางในการนำสู่ภาคปฏิบัติ การสำรวจความต้องการและการนำเครือข่ายชุมชนภาคธุรกิจ เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา นอกจากนี้แล้วยังมีการทำงานโดยจัดตั้งเป็นคณะทำงาน/คณะอนุกรรมการเพื่อทำงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนาภรณ์ พลประทีป (2556) พบว่า เครือซีเมนต์ไทย (เอสซีจี) และบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด ได้แสดงถึงความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมในกระบวนการทำกิจการเพื่อสังคมและกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเอสซีจีประยุกต์นโยบายกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกชัย นิตยาเกษตรวัฒน์ (2554) พบว่า ในประเทศไทยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม โดยเชิญผู้มีประสบการณ์จากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาควิชาการ การบริหารจัดการ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมเข้ามาเป็นคณะกรรมการและได้มีการเสนอร่างแผนแม่บทกิจการเพื่อสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Thompson ได้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการกิจการเพื่อสังคมและลักษณะของกิจการเพื่อสังคมว่า โลกไม่เพียงแต่ต้องการการประกอบธุรกิจโดยทั่วไปเท่านั้นแต่ยังต้องการผู้ประกอบการเพื่อสังคม (เอกชัย นิตยาเกษตรวัฒน์, 2554) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Austin, J.E. et al. (2006) ศึกษาถึงหลักการของกิจการเพื่อสังคมงานเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงกรณีกิจการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ สำหรับคนยากจนหรือต่อคนเฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงนวัตกรรมที่สำคัญ ความเป็นผู้นำและองค์กร สัดส่วนที่มากขึ้นของกิจการเพื่อสังคมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางสังคม ยกตัวอย่างเช่น การดำเนินกิจการของบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (ประเทศไทย) จำกัดซึ่งเป็นบริษัทที่ร่วมทุนโดยเอกชนชั้นนำของประเทศ เช่น หูรูดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส เป็นต้น ร่วมกันดำเนินกิจการตามแนวทางวิสาหกิจเพื่อสังคมร่วมจัดการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจชุมชน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ: สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติในกรุงเทพมหานครคือ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนาภรณ์ พลประทีป (2556) พบว่า เอสซีจี (SCG) ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ จิตระดับและคณะ (2556) พบว่า เหตุผลที่เข้ามาทำงานที่ปรึกษาสภาเด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระยะหนึ่งแล้วจึงเริ่มสนใจและมีความต้องการทำงานต่อเองและจากการวิเคราะห์เจตคติต่อการทำงานด้านเด็กและเยาวชนของที่ปรึกษาสภาเด็กและเยาวชน

พบว่า ส่วนใหญ่มีเจตคติในระดับสูงและระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงได้แสดงทรรศนะที่สะท้อนให้เห็นทัศนคติที่ดีต่อการทำงานด้านเด็กและเยาวชนคือ ใฝ่ใจนำและทำงานร่วมกับเด็กและเยาวชนให้ได้ ด้วยความทุ่มเทและความเสียสละและสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณา รอดมา (2550) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลต่อวิธิดำเนินงานโครงการบ้านร่วมพัฒนาเด็กซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินการกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ นั้นจะได้ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลจะต้องมีการร่วมมือของเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคสังคมต้องร่วมมือกันจึงสามารถแก้ไขและดำเนินการกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ทราบถึงสภาพของกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ ตลอดจนกระบวนการดำเนินงานว่ากิจการเพื่อสังคม ณ ปัจจุบันเป็นอย่างไร มีกระบวนการดำเนินงานแบบใดและข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนานั้นจะทำให้มีการดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาบทบาทกิจการเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ควรมีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่น ภาครัฐและเอกชนเข้ามามีบทบาทและสามารถขยายองค์กรของสภาเด็กและเยาวชนได้มากขึ้น ควรมีการพัฒนาหรือมีกลุ่มแกนนำและอบรมให้เป็นแกนนำในการดำเนินงานในการพัฒนาเพื่อต่อยอดในการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคมให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งและควรมีการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยชุมชนและครอบครัวตามบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายประกอบด้วยจำเป็นต้องมีการบูรณาการทำงานทั้งภาครัฐและสังคมเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการสำรวจสภาพปัญหาข้อเท็จจริงและนำมากำหนดเป็นนโยบาย ควรมีการออกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีการประเมินผลนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสำรวจถึงปัญหา ตัวชี้วัดและนำนโยบายนั้นมา

พัฒนาปรับปรุงเพื่อกำหนดเป็นนโยบายในอนาคตและควรมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาให้สอดคล้องกับแต่ละวัยเพราะแต่ละวัยย่อมมีความแตกต่างกันออกไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบทบาทกิจกรรมเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาเป็นรายกรณีศึกษาของหน่วยงาน องค์กรที่มีบทบาทกิจกรรมเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทกิจกรรมเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนกับงานวิจัยในต่างประเทศ
4. ควรมีการศึกษารูปแบบการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่มีบทบาทกิจกรรมเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชนตามและ
5. ควรมีการศึกษาประเมินผลกระทบ ข้อดีและข้อเสียของการดำเนินงานบทบาทกิจกรรมเพื่อสังคมในการพัฒนาเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา รอดมา. (2550). *การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาเด็กตามแนวนโยบายเยาวชนแห่งชาติ: กรณีศึกษาโครงการบ้านร่วมพัฒนาเด็ก* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กาญจนาภรณ์ พลประทีป. (2556). ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในประเด็นสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: เครือซีเมนต์ไทย (เอสซีจี) และบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 3(1), 84-99.
- เกวลิน มะลิ. (2557). กิจกรรมเพื่อสังคมในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 1(2), 104-112.
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนารวมเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เจ. เอส. การพิมพ์
- เครือข่ายจิตอาสา. (2559). *มูลนิธิส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน Children and Youth Development Foundation*. เครือข่ายจิตอาสา: งานอาสาสมัคร จิตอาสา.
- ประเสริฐ ประวิตรุ่งเรือง. (2555). การพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 1(1), 1-5.

- มูลนิธิเด็กก่อนในสลัมในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. (2544). 2 ทศวรรษแห่งการพัฒนาแม่และเด็ก. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเด็กก่อนในสลัม.
- สมพงษ์ จิตระดับและคณะ. (2556). *โครงการการพัฒนาสมรรถนะระบบที่ปรึกษาให้สภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (สท.). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2559). *การก่อตั้ง*. สืบค้น 3 มีนาคม 2561, จาก <http://www.dordek.org/>.
- อิศเรศ ศันสนีย์วิทย์กุล. (2556). การศึกษาวิเคราะห์นโยบายการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม โดยใช้ตัวแบบเครือข่ายนโยบาย. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 11(2), 39-57.
- เอกชัย นิตยาเกษตรวัฒ. (2557). โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจการเพื่อสังคม: กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจนิคั*, 6(8), 1-29.
- Austin, J. et al. (2006). Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both?. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(1), 1-22.

ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย*

DIRECTION OF THE GOVERNMENT WITH THE INTEGRATING
ETHNIC COMMUNITY IN THE KINGDOM OF THAILAND

ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภรณ์

Chattawat Shatnataphat

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College

E-mail: chattawat_s@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่มีผล และแนวทางการกำหนดทิศทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย โดยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสาร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์จากบทความ ตำรา วารสาร สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัญหาเกิดจาก 1) การประกอบอาชีพ การเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักดั้งเดิม 2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยสภาพสังคมเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้นในหลาย ๆ พื้นที่ 3) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ 4) การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองระดับภูมิภาค 2. ปัจจัยของภาครัฐกับทิศทางการบูรณาการแผนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย ประกอบด้วย 1) ความเสี่ยงในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าที่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย 2) ความเสี่ยงจากการขาดสิทธิทางวัฒนธรรม และอคติทางชาติพันธุ์ และ 3) ความเสี่ยงจากการขาดสิทธิในทรัพยากร และความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และ 3. แนวทางการกำหนดทิศทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ของภาครัฐคือ ภาครัฐปฏิบัติตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อันได้แก่ 1) ภาครัฐจะเร่งการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายที่มากขึ้นของชาติพันธุ์ ศาสนา และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ 2) ภาครัฐส่งเสริมความตระหนักในสิทธิมนุษยชน สร้างความเท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกลุ่มชาติพันธุ์ 3) ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มชน สร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น

คำสำคัญ: ภาครัฐ; การบริหารจัดการ; กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย

* Received July 15, 2020; Revised August 8, 2020; Accepted September 22, 2020

Abstract

The objectives of this research article were to study the state, factors affecting the direction of the government in relation to the integration of ethnic groups residing in the Kingdom of Thailand. This research was a qualitative research using documented data analysis the researcher studied and analyzed articles, textbooks, journals, online media and related research. The results of the study revealed that the state of the government sector's operational problems related to the integration of ethnic groups living in the Kingdom of Thailand encountered a problem caused by 1) Agricultural occupation which was a traditional main occupation. 2) Changes in the social structure of ethnic groups, with the social condition being more urban in many areas. 3) Trends of climate change; and 4) changes in regional politics and government. The factors of the government and the direction of the integration of the community ethnic groups living in the Kingdom of Thailand consisted of 1) Risk as an ethnic and tribal group without legal status. The risk of lack of cultural rights and ethnic prejudices and 3) The risk of lack of rights to resources and economic instability. Guidelines for determining the direction of the government sector related to the integration of ethnic groups of the government were the government sector followed the 20-year national strategies, which were 1) The government will accept the wider range of rescue teams, religions and cultural lifestyles without discrimination. 2) The government sector promotes awareness of human rights, creates equality in human rights and dignity in ethnic groups. 3) Pay attention to the knowledge and wisdom of the people by building pride in the local roots.

Keywords: Government; Management; Ethnic groups living in the Kingdom of Thailand

บทนำ

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในราชอาณาจักรไทยมีความแตกต่างและหลากหลาย บางกลุ่มอาจมีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึง หรือแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม และสังคมของแต่ละกลุ่ม แต่กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีสภาพชุมชน หรือสังคมเป็นการปรับตัวเข้ากับฐาน

ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิสังคมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงหรือชนชาวเขาจะตั้งถิ่นฐานตามแนวเทือกเขาบนพื้นที่สูง ทางภาคเหนือ เป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งพาอาศัยป่าเป็นหลัก กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่มีวิถีการดำรงชีวิตกลมกลืนกับคนไทยทั่วไป มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองมากขึ้นแต่ยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานตามหุบเขาหรือชายฝั่งทะเล เรียกว่า ชาวเล มีวิถีชีวิตอยู่ทั้งบนเกาะและในท้องทะเล มีอาชีพประมงเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเล็กที่ชอบอาศัยในป่า ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่า ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวมีข้อจำกัดด้านสิทธิและสถานะ มีความเสี่ยงรอบด้านในการดำรงชีวิตมาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้ในทศวรรษที่ผ่านมารัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสนใจ และกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้มีความมั่นคงมากขึ้นในบางด้าน แต่ก็พบปัญหาในทางปฏิบัติอีกมาก และคาดว่าจะยังเป็นกลุ่มที่มีความมั่นคงน้อยที่สุดในอีกสิบปีข้างหน้า (ชำนาญ จันทร์เรือง, 2560; ศราวุธ ปทุมราช, 2555)

คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์จะยังเป็นกลุ่มคนที่มีความมั่นคงน้อยที่สุด” นั้น หมายถึงว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย ขาดความมั่นคงขั้นพื้นฐาน นั่นคือ “ขาดความมั่นคงของมนุษย์” ทั้งนี้ หากกล่าวถึงความมั่นคงของมนุษย์ในการดำรงชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ยังมีสภาพยากจน มีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบดั้งเดิมอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก และขาดภูมิคุ้มกันในอาชีพเกษตรกรรม โดยมีปัญหาและข้อจำกัดในเรื่องที่ดินทำกิน อาจพบเจอปัญหาทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ตลอดจนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การเกิดภัยพิบัติบ่อยครั้งจนส่งผลกระทบต่อพื้นที่การเกษตร รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมไปสู่ความทันสมัยมากขึ้น ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงบางส่วนปรับตัวไม่ทันจนประสบปัญหาต่าง ๆ (ฉัตรวิวัฒน์ ชัยธนภักดิ์, 2562; กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2556; กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2558; สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2560; สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2558; สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560; United Nations High Commissioner for Refugees, 2008; United Nations, 2017)

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับแนวคิด “ความมั่นคงของมนุษย์” โดยยึดหลักพื้นฐานศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และได้มีการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน การจัดบริการให้เกิดความเสมอภาค เป็นธรรมแก่ประชาชน การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งความมั่นคงของมนุษย์มีความหมายตามคำจำกัดความของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ที่อธิบายว่า หมายถึง การที่ประชาชนสามารถแสดงออกใน

ทางเลือกของตนอย่างปลอดภัยและเป็นอิสระประชาชนควรจะมีศักยภาพและได้รับอำนาจมากพอที่จะดูแลรับผิดชอบตัวเอง มีโอกาสที่จะแสวงหาความต้องการของตนเอง และรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิต ซึ่งในทศวรรษที่ผ่านมา คน ชุมชน และสังคมไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง และผลกระทบมีระดับรุนแรงมากขึ้น ตัวอย่างเช่น วิกฤติเศรษฐกิจ การเงิน ความขัดแย้งและเหตุจลาจลทางการเมือง ภัยพิบัติ อุทกภัย ภัยแล้ง และโรคระบาด ภัยเหล่านี้มีแนวโน้มจะมีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น “ความมั่นคงของมนุษย์” จึงมีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมให้แก่คน ชุมชน และสังคมให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

แต่จากปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ที่เราพบเห็น ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินทำกิน ที่ภาครัฐมองว่าเป็นการรุกรานผิดกฎหมาย แต่กลุ่มชาติพันธุ์มองว่าการใช้อำนาจทางกฎหมายเป็นการทำลายวิถีชีวิตของชุมชน ปัญหาสิทธิทางด้านสถานะบุคคลตามกฎหมาย ปัญหาสิทธิสวัสดิการด้านต่าง ๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไม่ได้รับอย่างเท่าเทียม รวมทั้งการศึกษาและสาธารณสุขที่ไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย ว่าทิศทางของภาครัฐต่อการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย มีแนวโน้มไปในทิศทางใด ได้รับสิทธิตามกฎหมาย มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความมั่นคงตามสิทธิที่มนุษย์พึงมี ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีสวัสดิการ มีความเท่าเทียม สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีส่วนร่วมในกระบวนการการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยส่วนรวมหรือไม่ อันจะนำพาให้กลุ่มชาติพันธุ์รวมเป็นพลเมืองไทยที่ดี มีสิทธิหน้าที่ดังเช่นคนไทยทั่วไป และได้รับการยอมรับ มีภูมิคุ้มกันและมีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ ตลอดจนสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทิศทางการบูรณาการแผนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดทิศทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดการบริหารจัดการของภาครัฐต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ สภาพประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ขอบเขตด้านข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เอกสาร ตำรา สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขอบเขตด้านพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถหาข้อมูลได้ เช่น หอสมุด หอสมุดแห่งชาติ เอกสารทางราชการที่สามารถดูข้อมูลได้ และไม่เป็นความลับ เป็นต้น ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาการดำเนินการ 10 เดือน นับตั้งแต่ มีนาคม 2562 – 30 ธันวาคม 2562

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากแบบวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยเก็บข้อมูลหรือค้นคว้าจาก บทความ ตำรา วารสาร สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลการวิจัยให้มีความสอดคล้องตามสถานการณ์ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและคำตอบที่ชัดเจน (Shank, 2002)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ เก็บให้เป็นระบบระเบียบให้ความหมาย จัดหมวดหมู่ความหมายของข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมายที่ได้ จากเอกสารปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ เอกสารสารานุกรม เอกสารส่วนบุคคล ข้อมูลในการวิจัยเอกสารทั้งหมด การศึกษาจากสื่อเอกสารในลักษณะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ นำมาวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีและแนวคิดการบริหารจัดการ แนวคิดนโยบายสาธารณะ แนวคิดชาติพันธุ์ และแนวคิดการบูรณาการมาเชื่อมโยงการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากนั้นสรุปผลข้อมูล เพื่อให้ได้ความจริง ความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการดำเนินงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย พบว่า ภาครัฐมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย อันได้แก่ กลุ่มชนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตมากกว่าร้อยปี มีความแตกต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ และมีวัฒนธรรม

ประเพณีของตนเอง โดยอาศัยตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ใน 67 จังหวัด จำนวน 56 กลุ่ม มีประชากรรวมประมาณ 6,100,000 คน หรือร้อยละ 9.68 ของ ประชากรประเทศ จำแนกพื้นที่ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้ 4 ลักษณะ คือ กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงหรือชนชาวเขา กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ กลุ่มชาวเล และกลุ่มอาศัยในป่า โดยมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงของมนุษย์ประสานงานกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่มีภารกิจในการอำนวยความสะดวก เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และข้อจำกัดดังกล่าวแก่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเครือข่ายภาคประชาสังคม สนับสนุนให้เครือข่ายดังกล่าวมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง แจ้งเหตุ และสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม เพื่อเป็นการถ่วงดุลกับหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐเป็นผู้ดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ข้างต้น

ทั้งนี้ ภาครัฐยังได้นำการบูรณาการจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ อันได้แก่

1) การประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักดั้งเดิม แต่พื้นที่การเกษตรมีน้อยและมีข้อจำกัดในการใช้พื้นที่ รวมทั้งแนวโน้มในความต้องการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้น ขณะที่ปริมาณน้ำลดลง ทรัพยากรดินขาดความอุดมสมบูรณ์และมีการชะล้างพังทลายสูง เกษตรกรยังคงพึ่งพาพืชเชิงเดี่ยวเป็นหลัก ซึ่งมีปัญหาจากธรรมชาติ และการตลาดขาดการนำระบบเกษตรยั่งยืนรูปแบบต่าง ๆ มาใช้

2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์โดยสภาพสังคมเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้นในหลาย ๆ พื้นที่ มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน วิถีดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยด้วยเหตุของการขยายขอบเขตเมืองและผลจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว แต่การพัฒนายังเป็นกระจุก ขาดความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งปรับตัวไม่ทันการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกลุ่มที่ยังด้อยโอกาสอยู่

3) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งภาวะการณของเอลนีโญ (ภัยแล้ง) และลานินญา (ฝนชุก หนาว) ซึ่งส่งผลต่อการเกิดภัยพิบัติธรรมชาติโดยมีแนวโน้มการเกิดบ่อยครั้งและรุนแรงขึ้นทั้งอุทกภัย ดินถล่ม ภัยแล้ง และอากาศหนาวจัด อันมีผลมาจากพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายและลดลง ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรและการดำรงชีวิตของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เสี่ยงภัย

4) การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองระดับภูมิภาค การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีการจัดตั้ง “คณะทำงานชนเผ่าพื้นเมืองเพื่ออาเซียน” ขึ้น เพื่อเข้าร่วมและรับประโยชน์จากประชาคมอาเซียนแต่ขาดการเตรียมการรองรับ

ประชาคมอาเซียนที่ชัดเจนทั้งในเรื่องกระบวนการแนวทาง ทิศทาง การพัฒนาและการเตรียมคนเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่อาเซียนในหลาย ๆ ด้าน

2. ปัจจัยของภาครัฐกับทิศทางการบูรณาการแผนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าเป็นกลุ่มที่ถูกกระบวนการทางสังคมผลักดันให้ตกอยู่ในสถานะบุคคลชายขอบของสังคมนับจากอดีตจวบจนปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่ามักถูกกลืนหรือลดทอนสิทธิความเป็นมนุษย์ สิทธิความเป็นพลเมือง และสิทธิทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าว “กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า” จึงมีความเปราะบาง สุ่มเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงในชีวิต และจิตใจในระดับรุนแรง และมีรายละเอียดแตกต่างจากกลุ่มเสี่ยงอื่น เมื่อคำนึงถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความท้าทายจากระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์ การก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภาวะโลกร้อน กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย และมักถูกกลืนละเมิดสิทธิในความเป็นมนุษย์ สิทธิในการเป็นพลเมือง และสิทธิทางวัฒนธรรม จะมีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงข้างต้นน้อยกว่าประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งรัฐบาลได้เตรียมการที่จะบริหารจัดการโครงสร้างระบบต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน มีข้อห่วงใยว่ากลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ยังไม่ได้รับการปฏิบัติในฐานะ “ผู้มีส่วนได้เสีย” ในการร่วมคิด กำหนดอนาคตของตนเองในประเด็นสำคัญต่อการดำรงชีวิต เช่น การจัดการที่ดิน มรดกทางวัฒนธรรม การศึกษา และโครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ แนวโน้มและปัจจัยความไม่มั่นคงมนุษย์ที่ควรพิจารณาประกอบด้วย

- 1) ความเสี่ยงในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าที่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย
- 2) ความเสี่ยงจากการขาดสิทธิทางวัฒนธรรม และอคติทางชาติพันธุ์
- 3) ความเสี่ยงจากการขาดสิทธิในทรัพยากร และความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ

3. แนวทางการกำหนดทิศทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ของภาครัฐคือ ปฏิบัติตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้แก่

1) ภาครัฐจะเร่งการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายที่มากขึ้นของชาติพันธุ์ ศาสนา และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ระมัดระวังไม่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง และไม่ใช้ ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา โดยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของ รวมถึงการเร่งรัดดำเนินการรับรองสิทธิ ในการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สอดคล้องกับภูมิสังคม และความเชื่อ วัฒนธรรมการดำรงชีวิต ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น โฉนดชุมชน หรือการปฏิรูปที่ดินด้านเกษตรกรรม เป็นต้น และภาครัฐต้องทบทวนและแก้ไข

ปรับปรุงกฎหมายการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ โดยสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ที่มีอาศัยอยู่ในป่า

2) ภาครัฐส่งเสริมความตระหนักในสิทธิมนุษยชน สร้างความเท่าเทียมกันในเรื่อง สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกลุ่มชาติพันธุ์ และการกระจายอำนาจและบูรณาการในระดับพื้นที่ของจังหวัดและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อสามารถกระจายโอกาสของการ เข้าถึงการบริการภาครัฐและสร้างความเสมอภาคและเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำทางด้าน เศรษฐกิจ และสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่บนพื้นที่สูงบนพื้นฐานของความพอเพียง

3) ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มชน สร้างความภาคภูมิใจ ในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น ส่งเสริมจารีตประเพณีวัฒนธรรม ความเป็นอัตลักษณ์ โดย การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสำคัญ รวมถึงสนับสนุน ให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีองค์กร ดำเนินงานภายใต้สิทธิตามกฎหมาย เพื่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ด้าน ต่าง ๆ เช่น สภาชนเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย เป็นต้น และต้องให้การส่งเสริม สนับสนุนและยอมรับความ หลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้ง การ ยอมรับข้อกฎหมายระหว่างประเทศตามที่ประเทศไทยได้ลงนามไว้ ให้เกิดเป็นรูปธรรม อย่างจริงจัง

4) สร้างความเข้าใจและจุดร่วมบนความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริม บทบาทของสถาบันการศึกษาในการช่วยยกระดับคุณค่าที่หลากหลายทางสังคมและ วัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้ ภาครัฐ ต้องสนับสนุนการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในและนอกระบบ รวมตลอดถึงการศึกษา ตามอัธยาศัย ต้องส่งเสริม สนับสนุน ชักจูงให้ชนเผ่าสามารถรักษา สืบทอดศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชนเผ่า เพื่อการอนุรักษ์ และเผยแพร่ ต่อสาธารณะอย่างกว้างขวาง และเป็นประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ต้องสนับสนุนพัฒนากลุ่มชาติ พันธุ์ที่มุ่งเน้นการส่งเสริม ให้เกิดความเข้มแข็งแก่กลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

5) เชื่อมโยงการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านบน รากฐานมรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันกับประเทศไทย ยอมรับข้อกฎหมายระหว่าง ประเทศตามที่ประเทศไทยได้ลงนามไว้ ให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ใน ราชอาณาจักรไทย ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นความสอดคล้องกันของ งานวิจัยอื่น ๆ ดังนี้ เสาวภา อาศน์ศิริรัตน์ (2550) วิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการเร่ร่อนในทะเล การเปลี่ยนแปลงอาณาเขต และการปรับตัว: การใช้ทรัพยากร และรูปแบบการบริโภคใน

หมู่เกาะตอนใต้ของประเทศไทย พบว่า วิถีชีวิตของชาวมอแกนซึ่งตั้งถิ่นฐานในบริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมการเร่ร่อนในทะเลถูกเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากอันเนื่องมาจากการก่อตั้งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ตั้งแต่ พ.ศ.2524 เป็นต้นมา โดยขาดการคำนึงถึงกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์เป็นหลักซึ่งเป็นคนที่ต้องถิ่น แม้ว่าในภายหลังจะมีการประนีประนอมการใช้ทรัพยากรร่วมกันแล้วก็ตาม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเอกสารแผนแม่บทในการจัดการพื้นที่อุทยานหมู่เกาะสุรินทร์ร่วมกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากฎระเบียบของรัฐจำกัดสิทธิพื้นที่อยู่อาศัยของชาวมอแกน จากเดิมที่มีวิถีการตั้งถิ่นฐานที่สัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศ ฤดูกาล และระบบสังคมทำให้ต้องย้ายไปอยู่รวมกันที่อ่าวบอนใหญ่ตามพื้นที่ที่รัฐจัดให้เนื่องด้วยการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ทั้งยังจำกัดสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรทางบกและทางทะเลด้วยการควบคุมลักษณะเครื่องมือจับสัตว์น้ำและพื้นที่ ซึ่งเดิมเป็นแหล่งอาหารสำคัญด้วยเหตุผลของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ การอนุรักษ์และการท่องเที่ยวของอุทยานก่อให้เกิดการสูญเสียอำนาจในการปกครองตนเองของชาวมอแกน มีการจ้างงานชาวมอแกนในภาครัฐและภาคเอกชนส่งผลให้มีรายได้ในฤดูกาลท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันกลับเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตโดยเฉพาะระบบการใช้ทรัพยากรจากการหาด้วยตนเองเป็นการพึ่งพิงระบบตลาด รูปแบบอาหารเปลี่ยนแปลงจากอาหารตามธรรมชาติเป็นอาหารที่เสี่ยงต่อปัญหาทางโภชนาการ ทั้งยังส่งผลต่อความเสื่อมโทรมของพื้นที่และการลดจำนวนลงของทรัพยากรทางทะเล

ดรุณี สิงห์พงษ์ไพโร (2559) วิจัยเรื่อง การรวมเข้าและกีดกันในกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่การผลิตเชิงพาณิชย์: กรณีศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ หมู่บ้านห้วยหอม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ บ้านห้วยหอม ตำบลห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวในชุมชนหลังการเข้ามาของการพัฒนา โดยพบว่า ในราว พ.ศ.2500 การพัฒนาถูกนำเข้ามาโดยกลุ่มมิชชันนารีและจากหน่วยงานรัฐ ที่มีการนำเอาความรู้สมัยใหม่ อาชีพใหม่เข้ามาทดแทนวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวปกาเกอะญอ เช่น มีการส่งเสริมการปลูกกาแฟ การทำผ้าทอชนแกะ หรือแม้แต่การเข้ารับนับถือศาสนาคริสต์ของคนบางกลุ่ม การพัฒนาเหล่านี้ได้สร้างกลุ่มชนชั้นใหม่ คือกลุ่ม “เสโซ” หรือคนรวย สามารถยกระดับตนเองให้มีบทบาทในการจัดการชุมชนและสร้างความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ ผ่านการจ้างงานสร้างอาชีพ โดยมีการคัดเลือกบางกลุ่มและกีดกันบางกลุ่มในการเข้าถึงผลประโยชน์ จนเกิดความแตกต่างทางสังคมในชุมชน เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอภายหลังเผชิญกับการพัฒนา โดยมุ่งเน้นศึกษาในประเด็นแรก คือ การเข้ามาขององค์กรภายนอกหรือการพัฒนาทำให้เกิดการก่อรูป ความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใหม่ และการนำการ

เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่าง ๆ ประเด็นที่สอง ศึกษาบทบาทของผู้นำยุคใหม่ หรือผู้นำทางด้านเศรษฐกิจที่ปกากะญอ เรียกว่า “เส้โซ่” เพื่อดูการสร้างความสัมพันธ์และบทบาทในชุมชน อีกทั้งการปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ประเด็นที่สาม ศึกษาชุมชนกับการเผชิญกับรูปแบบการผลิตการค้าเชิงชีพและความสัมพันธ์แบบใหม่ที่เกิดจากความแตกต่างทางสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงคุณค่า ความเชื่อในวัฒนธรรมของชุมชน

ไพสิฐ พาณิชย์กุล (2560) ค้นคว้ารายงานเรื่อง สิทธิของชุมชนกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) กับการดำเนินเขตวัฒนธรรมพิเศษไร้หม่นเวียนในพื้นที่ยุทธศาสตร์การแก้ไข ปัญหาข้อพิพาทกรณีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ป่าภาคเหนือ พบว่า ชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ภาคเหนือได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐในการประกาศพื้นที่เขตอุทยาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำไร้หม่นเวียนอันเป็นวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการลตรอบไร้หม่นเวียน หรือการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันของแต่ละพื้นที่เพื่อต่อสู้และเรียกร้องต่อภาครัฐมากขึ้น

และ รัตนา ด้วยดี (2560) วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความทันสมัยของ คริสตจักรม้งในเมืองเชียงใหม่ พบว่า การศึกษากระบวนการสร้างความทันสมัยของ คริสตจักรม้งในเมืองเชียงใหม่ ให้ความสำคัญกับความหมายทางสังคมในการเปลี่ยนมานับ ถือนศาสนาคริสต์ของชาวม้ง รวมทั้งบทบาทในการสร้างความเป็นคริสต์ที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ ม้งใหม่ในสังคมเมืองเชียงใหม่ ในงานได้ใช้แนวคิดอัตลักษณ์ ความทันสมัยและเครือข่าย ทางสังคมมาเป็นกรอบในการอธิบาย โดยใช้พื้นที่โบสถ์สี่ฟ้า สังกัดคณะ Chrisyian and Missions Alliance (C&MA) มาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าว ในงานชิ้นนี้กล่าว ว่า การเปลี่ยนความเชื่อจากผีบรรพบุรุษมาสู่การนับถือนศาสนาคริสต์ของชาวม้งนั้น มีเหตุ ปัจจัยหลายประการ คือ การหลีกเลี่ยงจากสภาวะของโครงสร้างและพิธีกรรมในสังคมม้ง เช่น การมีพิธีกรรมที่ยุ่งยากและต้องใช้ทุนจำนวนมาก มีสภาพสังคมชายเป็นใหญ่ มีความ เชื่อหลายด้านที่ไม่สอดคล้องและไม่ถูกยอมรับในสังคมสมัยใหม่ ด้วยเหตุนี้ ศาสนาคริสต์จึง เป็นทางเลือกที่ชาวม้งเข้าหาเพื่อยกระดับสถานะของตนเองให้ดูทันสมัย นั่นคือ การเปิดรับ ความเชื่อและวิถีชีวิตแบบสังคมตะวันตก ผ่านพื้นที่โบสถ์สี่ฟ้าหรือคริสตจักรม้ง โบสถ์จึงมี บทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ มีกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์และเทศกาลประจำปีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสำนึกและรู้จักพระเจ้า สร้างความเป็นกลุ่มระหว่างสมาชิกภายในโบสถ์ รวมทั้ง ขยายเครือข่ายการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนมานับถือน ศาสนาคริสต์ของชาวม้ง ไม่ได้ทำให้ความเป็นชาติพันธุ์ม้งหายไป หากแต่กลับสามารถดำรง รักษาอัตลักษณ์ความเป็นม้ง เช่น คนม้งที่รวมตัวกันที่โบสถ์หันมาใช้ภาษาตนเองมากขึ้น การแต่งกายตามวัฒนธรรมไม่ขัดแย้งกับศาสนาคริสต์ ทำให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์กับศาสนา คริสต์สามารถกลมเกลียวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การหันมานับถือนศาสนาคริสต์ยังเปิดโอกาสให้

ชาวม้งสามารถปรับตัวและมีความมั่นใจในการเข้าสังคม อีกทั้งทำให้คนเหล่านี้สามารถ
 นิยามตนเองที่หลากหลายและสลับไหลในการเข้าสังคมในเมืองเชียงใหม่อีกด้วย

จึงสามารถนำมาสรุปและอภิปรายผล ได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ถูกจำกัดสิทธิ ให้อยู่
 ภายใต้กฎระเบียบของรัฐ จำกัดสิทธิพื้นที่อยู่อาศัย เช่น สิทธิของชาวมอแกน จากเดิมที่มีวิถี
 การตั้งถิ่นฐานที่สัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศ ฤดูกาล และระบบสังคมทำให้ต้องย้ายไปอยู่
 รวมกันที่อ่าวบอนใหญ่ตามพื้นที่ที่รัฐจัดให้เนื่องด้วยการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ทั้ง
 ยังจำกัดสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรทางบกและทางทะเลด้วยการควบคุมลักษณะเครื่องมือ
 จับสัตว์น้ำและพื้นที่ ซึ่งเดิมเป็นแหล่งอาหารสำคัญด้วยเหตุผลของการอนุรักษ์ทรัพยากร
 ทางธรรมชาติ การอนุรักษ์และการท่องเที่ยวของอุทยานก่อให้เกิดการสูญเสียอำนาจในการ
 ปกครองตนเองของชาวมอแกน มีการจ้างงานชาวมอแกนในภาครัฐและภาคเอกชนส่งผลให้
 มีรายได้ในฤดูกาลท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันกลับเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตโดยเฉพาะระบบ
 การใช้ทรัพยากรจากการหาด้วยตนเองเป็นการพึ่งพิงระบบตลาด รูปแบบอาหาร
 เปลี่ยนแปลงจากอาหารตามธรรมชาติเป็นอาหารที่เสี่ยงต่อปัญหาทางโภชนาการ ทั้งยัง
 ส่งผลต่อความเสื่อมโทรมของพื้นที่และการลดจำนวนลงของทรัพยากรทางทะเล เป็นต้น
 นอกจากนี้ การเข้ามาขององค์กรภายนอกหรือการพัฒนาทำให้เกิดการก่อรูปความสัมพันธ์
 ทางสังคมแบบใหม่ และการนำการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่าง ๆ
 การศึกษาบทบาทของผู้นำยุคใหม่ หรือผู้นำทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษาชุมชนกับการ
 เผชิญกับรูปแบบการผลิตการค้าเชิงพาณิชย์และความสัมพันธ์แบบใหม่ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความแตกต่าง
 ทางสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงคุณค่า ความเชื่อในวัฒนธรรมของชุมชน ส่งผลกระทบ
 ต่อการทำไร่หมุนเวียนอันเป็นวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของ
 การลตรอบไร่หมุนเวียน หรือการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันของ
 แต่ละพื้นที่เพื่อต่อสู้และเรียกร้องต่อภาครัฐมากขึ้น และการให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์กับ
 ศาสนาได้เข้าถึงไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดสามารถกลมเกลียวได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ใน
 ราชอาณาจักรไทย สรุปได้ว่า ในด้านสภาพปัญหาการดำเนินงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับ
 การบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย พบปัญหาอันเกิดจาก 1) การ
 ประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักดั้งเดิม 2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม

ของกลุ่มชาติพันธุ์โดยสภาพสังคมเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้นในหลาย ๆ พื้นที่ 3) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ 4) การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองระดับภูมิภาค หรือการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยภาครัฐมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงของมนุษย์ประสานงานกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่มีการกิจในการอำนวยความสะดวกเพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและข้อจำกัดดังกล่าวแก่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเครือข่ายภาคประชาสังคม สนับสนุนให้เครือข่ายดังกล่าวมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง แจ้งเหตุ และสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม เพื่อเป็นการถ่วงดุลกับหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐ เป็นผู้ดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ข้างต้น รวมทั้งใช้วิธีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เป่าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน ตามระยะเวลาที่กำหนด

ด้านปัจจัยของภาครัฐกับทิศทางการบูรณาการแผนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย มีความเปราะบาง สุ่มเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงในชีวิต และจิตใจในระดับรุนแรง และมีรายละเอียดแตกต่างจากกลุ่มเสี่ยงอื่น กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย และมักถูกละเมิดสิทธิในความเป็นมนุษย์ สิทธิในการเป็นพลเมือง และสิทธิทางวัฒนธรรม จะมีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงข้างต้นน้อยกว่าประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งรัฐบาลได้เตรียมการที่จะบริหารจัดการโครงสร้างระบบต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน มีข้อห่วงใยว่ากลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ยังไม่ได้รับการปฏิบัติในฐานะ “ผู้มีส่วนได้เสีย” ในการร่วมคิด กำหนดอนาคตของตนเองในประเด็นสำคัญต่อการดำรงชีวิต เช่น การจัดการที่ดิน มรดกทางวัฒนธรรม การศึกษา และโครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ แนวโน้มและปัจจัยความไม่มั่นคงมนุษย์ที่ควรพิจารณาที่ประกอบด้วย 1) ความเสี่ยงในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าที่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย 2) ความเสี่ยงจากการขาดสิทธิทางวัฒนธรรม และอดีตทางชาติพันธุ์ และ 3) ความเสี่ยงจากการขาดสิทธิในทรัพยากร และความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และแนวทางการกำหนดทิศทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ของภาครัฐคือ ภาครัฐปฏิบัติตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อันได้แก่ 1) ภาครัฐจะเร่งการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายที่มากขึ้นของชาติพันธุ์ ศาสนา และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ 2) ภาครัฐส่งเสริมความตระหนักในสิทธิมนุษยชน สร้างความเท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกลุ่มชาติพันธุ์ 3) ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และภูมิปัญญา

ของกลุ่มชน สร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น 4) สร้างความเข้าใจและจุดร่วมบนความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริมบทบาทของสถาบันการศึกษาในการช่วยยกระดับคุณค่าที่หลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม และ 5) เชื่อมโยงการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านบนรากฐานมรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันกับประเทศไทย ยอมรับข้อกฎหมายระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านสิทธิมนุษยชน หน่วยงานภาครัฐควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รัฐต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง เพราะถึงแม้จะมีอนุสัญญาระหว่างประเทศที่รัฐได้ลงนามไว้แล้ว แต่ยังมีกรณีสิทธิอยู่ เช่น การค้ามนุษย์ โดยรัฐควรรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการต่อต้านการค้ามนุษย์และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อทุกภาคส่วนและสาธารณชนในเรื่องนี้อย่างชัดเจน และต่อเนื่อง

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรศึกษานโยบายการเผยแพร่ขนบธรรมเนียมของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือประเพณีให้สาธารณชนได้รับรู้อย่างกว้างขวาง เห็นควรตัดคำว่าชักจูงเนื่องจากมีความหมายไม่ดีต่อความรู้สึกเห็นด้วยตามข้อเสนอ เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างชนเผ่าในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมใด ๆ ร่วมกันระหว่างชนเผ่ายังไม่ชัดเจนเพราะขาดความร่วมมือและขาดผู้ประสานที่ชัดเจน

3. ด้านอาชีพและการส่งเสริมรายได้ ควรศึกษานโยบายสนับสนุนตามกลไกของตลาด การขนส่งผลผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีอายุการเก็บรักษาและมูลค่าผลิตภัณฑ์มากขึ้น

4. ด้านการศึกษา ควรศึกษาปัญหาในเรื่องสิทธิการศึกษา รัฐจะต้องให้ความสำคัญต่อการศึกษานอกระบบให้มากขึ้น เช่น ส่งเสริมหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์โดยให้นำมาสอนหรือสอดแทรกการศึกษาในระบบอย่างจริงจัง รวมทั้งแก้ไขปัญหาในเชิงการบริหารในเรื่องขาดแคลนบุคลากรครู หนังสือ อาหาร นม ไม่เพียงพอ ควรนำบุคลากรที่มีคุณภาพในพื้นที่อบรมแล้วกลับไปสอนในท้องถิ่นตนเองและรัฐจะต้องรับผิดชอบ การแก้ไขโดยด่วน

5. การการพัฒนาเชิงนโยบาย ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มองค์กรกลุ่มชาติพันธุ์กับภาครัฐถึงความสำคัญในการร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างแท้จริง รัฐจะต้องสนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยการรับรองสถานภาพองค์กรอย่างเป็นทางการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2556). สถานการณ์ทิศทางการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557-2561). สืบค้น 12 สิงหาคม 2562, จาก <https://broadcast.nbtc.go.th/services/dwl.php?id=NTgwNDAwMDAwMDAwMDAx&file=ZGF0YS9kb2N1bWVudC9zZXJ2aWNlcy9kb2MvdG9vNTgwNDAwMDAwMDAxLnBkZg>.
- กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2558). สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน. Core international human rights treaties สืบค้น 12 สิงหาคม 2562, จาก <http://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism>.
- ฉัฐวัฒน์ ชัชวาลย์. (2563). กลุ่มชาติพันธุ์ ความเหลื่อมล้ำของรัฐฉะฉาน. วารสาร สังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเล่ม, 5(5), 143-157.
- ชำนาญ จันทร์เรือง. (2560). สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง. กรุงเทพธุรกิจ มีเดีย จำกัด. สืบค้น 12 สิงหาคม 2562, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641360>
- ดร.ณิ สิมพ์ไพร. (2559). การรวมเข้าและกีดกันในกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่การผลิตเชิงพาณิชย์: กรณีศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ปกากะญอ หมู่บ้านห้วยหอม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพสิฐ พาณิษฐ์กุล. (2560). รายงานเรื่อง สิทธิของชุมชนกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) กับการดำเนินเขตวัฒนธรรมพิเศษไร่มุขเวียนในพื้นที่ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทกรณีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ป่าภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- รัตนา ด้วยดี. (2560). กระบวนการสร้างความทันสมัยของคริสตจักรม้งในเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์. (2561). สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 9(2), 123-156.
- ศราวุธ ปทุมราช. (2555). ประเทศไทยกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนชนเผ่าตามหลักสากล สิทธิชน เผ่าในประเทศไทย. มุลนิธิโครงการหลวง. สืบค้น 12 สิงหาคม 2562, จาก <http://www.royalprojectthailand.com/node/1731>

- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2560). เรื่องที่ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์. สืบค้น 12 สิงหาคม 2562, จาก <http://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=23&chap=5&page=t235infodetail01.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2558). *ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน*. สืบค้น 12 สิงหาคม 2562, จาก <http://www.nhrc.or.th/Human-Rights-Knowledge/International-Human-Rights-Affairs/International-Law-of-human-rights.aspx?lang=th-TH>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้น 12 สิงหาคม 2562, จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-ebbas/2560-bas.pdf>.
- เสาวภา อาสน์ศิลารัตน์. (2550). *วัฒนธรรมการเร่ร่อนในทะเล, การเปลี่ยนแปลงอาณาเขต และการปรับตัว: การใช้ทรัพยากร และรูปแบบการบริโภคในหมู่เกาะตอนใต้ของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Shank, G.D. (2002). *Qualitative Research: A Personal Skills Approach*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education.
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2008). *Statelessness. Analytical framework for prevention Reduction and coverage*. Retrieved on August 12, 2019, from <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4d78d3832>.
- United Nations. (2017). *UN Declaration on Indigenous Peoples Rights*. Retrieved on August 12, 2019, from https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_Thai.pdf

การพัฒนาแบบการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด
แก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กวีานพะเยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING MODEL TO ENHANCE PRATHOMSUKSA FIVE
STUDENT'S PROBLEM SOLVING ABILITY FOCUSING ON KWAN PHAYAO
RESERVATION IN THE SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE LEARNING AREAS

จันทร์เพ็ญ ปัญโญจน์

Junpen Punyaroj

โรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราษฎร์นุกุล) จังหวัดพะเยา

Municipal School 4 (Phuminrajnukul) Phayao Province

E-mail: ppen_006@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน พัฒนา และหาประสิทธิภาพของรูปแบบ ทดลองใช้รูปแบบและ ศึกษาระดับความพึงพอใจ กลุ่ม ตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติแบบไม่มีอิสระและการพรรณนา ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. เป็นการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความ สมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ และคุณธรรม ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 2. รูปแบบการเรียนรู้การสอนที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า “B 4P SPC Model ” มี 8 ขั้น คือ 1) นำเสนอสถานการณ์ 2) ระบุปัญหา 3) ทำความเข้าใจ 4) นำเสนอแนวทาง 5) เลือก แนวทาง 6) เลือก 1 แนวทาง 7) นำเสนอวิธีการและจัดทำแผนปฏิบัติการ 8) การสรุปผล และประเมินผล รูปแบบการเรียนรู้การสอนมีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X}= 4.45, S.D.=0.16$) ค่าประสิทธิภาพ (E_1/ E_2) ของรูปแบบการเรียนรู้การสอนเท่ากับ 84.19/83.61 3. การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้การสอน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 13.60 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 24.52 ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และผลการเรียนรู้ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.92 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 24.96 ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.01 4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้การสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.61, S.D.=0.01$)

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้การสอน; คิดแก้ปัญหา; กวีานพะเยา

* Received July 20, 2020; Revised August 9, 2020; Accepted August 30, 2020

Abstract

The objectives of this research were to study and fundamental analyze, developing and verifying the effectiveness of model, experiment model and investigating satisfaction. The participants of this study were 25 students who were studying in primary level, P.5/1. Percentage, Mean, S.D. (Standard Deviation) and dependent statistics were used to analyze data. The results of this research revealed that: 1) Learners were expected to be developed with the balance of physical, knowledge, and moral mixture. Students were able to build their own knowledge management. 2) The learning model created in this research was called “B 4P SPC Model”. There were eight learning steps in this model namely Background Presentation (Step 1: B), Problem Issue (Step 2: P), Problem Comprehension (Step 3: P), Problem Solution (Step 4: P), Problem Solution Method (Step 5: P), Selecting the Best Choice (Step 6: S), Problem-solving and Action planning (Step 7: P), and Conclusion and Evaluation (Step 8: C). The model was assessed to examine for its suitability and efficiency, and it was found that the mean ($\bar{X}$) was at 4.45, S.D =0.16. While the efficiency value (E_1/ E_2) of the model was 84.19/83.61. 3) From result after using the model, it showed that: 1) Pretest score for Problem-solving ability of students was 13.60 compared with the post-test score was 24.52. The result could be concluded that statistical significance of post-test score was higher than it had been before at 0.1. 2) The mean pretest score for students' post learning outcome was 14.49; however ,the post-test score was 24.96.It showed that the statistical significance was higher than before at 0.1.4) It was found that students' satisfaction with the model was at highest level ($\bar{X}$ = 4.61,S.D.= 0.01).

Keywords: Learning Model; Problem Solving Skills; Kwan Phayao

บทนำ

การคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการคิดที่เน้นความสามารถในการเข้าใจปัญหา มองเห็นสาเหตุของปัญหาและ ผลที่จะเกิดขึ้นจากปัญหานั้น รวมทั้งสามารถคิดหาวิธีการ แก้ปัญหานั้น ๆ ได้อย่างมีเหตุผลโดยอาศัยความรู้ ความคิดและประสบการณ์เดิมรวมทั้ง ทักษะวิธีการต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเพื่อให้ได้คำตอบ

ของปัญหา สุวิทย์ มูลคำ (2551) การคิดแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการมองแนวทางในการจัดสภาวะความไม่สมดุลที่เกิดขึ้นโดยพยายามปรับตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกลับมาสู่สภาวะที่เราคาดหวัง วัชรรา เล่าเรียนดี (2556) การคิดแก้ปัญหา คือความสามารถในการเข้าใจปัญหา มองเห็นสาเหตุของปัญหาและผลที่จะเกิดขึ้นจากปัญหานั้น รวมทั้งสามารถคิดหาวิธีการแก้ปัญหานั้น ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ทักษะการแก้ปัญหาประกอบด้วย ทักษะการคิดหลายประเภท เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดคาดคะเนเหตุและผลรวมทั้งทักษะในการประเมินผลซึ่งการดำเนินการแก้ปัญหานั้นต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน ทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 คือทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เพราะในการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดกับนักเรียนนั้น จำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้และสามารถพัฒนาตนเอง รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการคิดที่เน้นความสามารถในการเข้าใจปัญหา มองเห็นสาเหตุของปัญหาและผลที่จะเกิดขึ้นจากปัญหานั้น รวมทั้งสามารถคิดหาวิธีการแก้ปัญหานั้น ๆ ได้อย่างมีเหตุผลโดยอาศัยความรู้ ความคิดและประสบการณ์เดิมรวมทั้งทักษะวิธีการต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเพื่อให้ได้คำตอบของปัญหา (จันทร์ทิพย์ มีแสงพันธ์, 2563; สิริภรณ์ สุริวงษ์และคณะ, 2563; ศิริพร เอ็มสวัสดิ์และสุวิมล กฤษณกุล, 2563; พินทิพย์ วิจิตรกลางและสุวิมล กฤษณกุล, 2563)

จากสภาพการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา คุณภาพของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ข้อ 2 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (โรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราชานุกุล), 2560) จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและได้ศึกษารวบรวมเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาสอบถามครูผู้สอน นักเรียน ประมวลสาเหตุพบว่า นักเรียนขาดทักษะการคิด การให้เหตุผล ส่งผลต่อการเรียนรู้ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นรูปแบบและนวัตกรรมหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา และส่งผลต่อผลการเรียนรู้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของศิริลักษณ์ ตรีสินธุ์ (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบคอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาพบว่าคะแนนค่าเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึง

ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กัวนพะเยา เนื่องจากนักเรียนอาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้กัวนพะเยา และผู้ปกครองของนักเรียนยังมีการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับกัวนพะเยา ดังนั้นกัวนพะเยาจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต แต่ปัจจุบันน้ำในกัวนพะเยาอยู่ในภาวะวิกฤต คุณภาพของน้ำมีการปนเปื้อนของสารหยาบน้ำเงิน แอมโมเนีย ซึ่งเกิดจากการปล่อยน้ำเสียจากครัวเรือนและร้านอาหาร รวมทั้งยังพบ ขยะ วัชพืช และผักตบชวา ซึ่งปัญหานี้จึงควรได้รับ การแก้ไข จากการสังเกต สํารวจ สอบถามผู้คนในชุมชนรวม ทั้งนักเรียน ยังขาดความรู้ ความเข้าใจและขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์กัวนพะเยา

จากเหตุผลและแนวทางการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่อง การอนุรักษ์กัวนพะเยา โดยนำเนื้อหา มาจากการอนุรักษ์กัวนพะเยา ซึ่งเป็นการ ใช้สถานการณ์ปัญหาของกัวนพะเยาเป็น นวัตกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึก คิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะ การคิดแก้ปัญหาและเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเกิด จิตสำนึกในการรู้จักอนุรักษ์หวงแหนทรัพยากรที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กัวนพะเยา
2. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กัวนพะเยา
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กัวนพะเยา
4. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กัวนพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R_1) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) มีแหล่งข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย ผลการจัดการศึกษาตามนโยบาย จุดหมายการจัดการศึกษาและ ผลการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และข้อมูลรูปแบบการเรียนการสอน

2. ข้อมูลบุคคล ประกอบ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 30 คน โรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราษฎร์นุกูล)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) การออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) มีแหล่งข้อมูลดังนี้

1. ผลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน

2. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราษฎร์นุกูล) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด แก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กวีานพะเยา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และแบบวัดความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) เป็นการนำไปใช้ (Implementation : I) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนมีแหล่งข้อมูลดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองพะเยา รวม 210 คน

2. กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราษฎร์นุกูล) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 25 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในขั้นนี้ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation : E) การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนมีแหล่งข้อมูลดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราษฎร์นุกูล) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 25 คน ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่อง การอนุรักษ์กวีานพะเยา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในขั้นนี้ ได้แก่

ผลการประเมินจากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราษฎร์นุกูล) ภาคเรียนที่ 2 การศึกษา 2562 จำนวน 25 คน

2. ทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ ระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน และบันทึกกิจกรรม

3. เมื่อใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ครบทั้ง 4 เล่ม แล้วให้ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้

4. ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

1. ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าเป็นการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมทักษะกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้มีความสามารถในการคิด โดยเฉพาะการคิดแก้ปัญหา เป็นการคิดที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวัน รูปแบบการเรียนการสอนที่นักเรียนและครูต้องการคือ รูปแบบการเรียนการสอนพัฒนาความสามารถในการคิด

แก้ปัญหาเป็นการฝึกทักษะการคิดอย่าง เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอน

1.1 รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียก “B4P SPC Model” มี 8 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 นำเสนอสถานการณ์ของปัญหา (Background Presentation step1:B) ขั้นที่ 2 ระบุปัญหา (Problem Issue step 2:P) ขั้นที่ 3 ทำความเข้าใจกับปัญหา (Problem Comprehension step3:P) ขั้นที่ 4 นำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา (Problem Solution step4:P) ขั้นที่ 5 เลือกแนวทางโดยใช้เกณฑ์ที่เหมาะสมในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา (Problem Solution Method step5:P) ขั้นที่ 6 เลือก 1 แนวทางที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด (Selecting the best choice step6:S) ขั้นที่ 7 นำเสนอวิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาและจัดทำแผนปฏิบัติการ (Problem solving and Action planning step 7: P) ขั้นที่ 8 สรุปผลและประเมินผล (Conclusion and Evaluation step 8:C)

1.2 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีระดับความเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ = 4.45,S.D.=0.16)

1.3 ค่าประสิทธิภาพ (E_1 / E_2) ของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เท่ากับ 84.19/83.61

ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กวี้นพะเยา

รายการประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t-test
ก่อนเรียน	25	30	13.60	1.44	24	29.198
หลังเรียน	25	30	24.52	1.42		

จากตารางที่ 1 พบว่าการวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.60 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.52 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์กวี้นพะเยา

รายการ ประเมิน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t-test
ก่อนเรียน	25	30	14.92	1.78	24	26.064
หลังเรียน	25	30	24.96	1.54		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนสอบวัดผลการเรียนรู้ ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.92 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.96 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กวีอัน

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1.ปัจจัยนำเข้า	4.60	0.22	มากที่สุด	(3)
2.ด้านกระบวนการ	4.61	0.23	มากที่สุด	(2)
3.ด้านผลผลิต	4.63	0.21	มากที่สุด	(1)
รวมเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน	4.61	0.01	มากที่สุด	

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยรวมเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61 ,SD.=0.01)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าเป็นการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมทักษะกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้มีความสามารถในการคิด โดยเฉพาะการคิดแก้ปัญหา เป็นความคิดที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวัน รูปแบบการเรียนการสอนที่นักเรียนและครูต้องการคือ รูปแบบการเรียนการสอนพัฒนาความสามารถในการคิด

แก้ปัญหาเป็นการฝึกทักษะการคิดอย่าง เป็นระบบและการจัดกระบวนการเรียนรู้ยัง ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวคิดที่ใช้ในการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนเชิง ระบบ มีหลักการและแนวคิดตาม ADDIE Model เควิน ครูส (Kruse, 2008) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1)การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การออกแบบ 3) การพัฒนา 4) การ นำไปใช้ 5)การประเมินผล ผลการวิเคราะห์แนวคิดการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) การวิจัย (Research: R1) 2) การพัฒนา (Development : D1) เป็นการ พัฒนาและหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม (Design and Development : D and D) 3) เป็นการนำไปใช้ (Research : R2) เป็นการทดลองใช้นวัตกรรม 4) การประเมินผลและ ปรับปรุง (Development : D2) ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียน การสอนตามแนวคิดของจอยซ์และเวลล์ ประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการเรียน การสอน ประกอบด้วย 1) กระบวนการเรียนการสอน 2) ระบบสังคม (Social System) 3) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 4) สิ่งสนับสนุน (Support System) ส่วนที่ 2 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ (Application) และส่วนที่ 3 สารหลัก และ สิ่งส่งเสริมการเรียนรู้ (Instruction and Nurturant Effects) ผลการวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแก้ปัญหาพบว่า การคิดแก้ปัญหาเป็นการคิด ในระดับสูง การคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ ซึ่ง จะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทักษะการแก้ปัญหาจึงมิใช่เป็นเพียงการรู้จักคิด และรู้จักการใช้สมองหรือเป็นทักษะ ที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยมความรู้ ความเข้าใจในสภาพการณ์ของ สังคมได้ดีอีกด้วย (สุวิทย์ มูลคำ, 2551)

2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา รูปแบบการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า “B 4P SPC Model ” มี 8 ขั้นตอน 1) นำเสนอสถานการณ์ของปัญหา (Background Presentation step1:B) ขั้นที่ 2 ระบุปัญหา (Problem Issue step 2:P) ขั้นที่ 3 ทำ ความเข้าใจกับปัญหา (Problem Comprehension step3:P) ขั้นที่ 4 นำเสนอแนวทาง ในการแก้ปัญหา (Problem Solution step 4:P) ขั้นที่ 5 เลือกแนวทางโดยใช้เกณฑ์ที่ เหมาะสมในการประเมินวิธีการแก้ปัญหา (Problem Solution Method step5:P) ขั้นที่ 6 เลือก 1 แนวทางที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด (Selecting the best choice step6:S) ขั้นที่ 7 นำเสนอวิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาและจัดทำแผนปฏิบัติการ (Problem solving and Action planning step 7: P) ขั้นที่ 8 สรุปผลและประเมินผล (Conclusion and Evaluation step 8:C) และรูปแบบการเรียนการสอน มีความเหมาะสมในระดับ มาก ($\bar{X}=4.45, S.D.0.16$) และ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.19/83.61 ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้

วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหา แนวคิดการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ การสอนเชิงระบบ หลักการและแนวคิด ADDIE Model ของเควิน ครูส (Kruse, 2008) ประยุกต์ร่วมกับกรอบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของจอยซ์และเวลล์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษณุพันธ์ พานะกิจ (2558) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน มีชื่อว่า “PEACE Model” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นที่ 1 การนำเสนอปัญหา (Presenting Problem: P) (2) ขั้นที่ 2 การสร้างความสนใจร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน (Engaging : E) (3) ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ (Analyzing : A) (4) ขั้นที่ 4 การจำแนก (Classifying : C) (5) ขั้นที่ 5 การประเมินผล (Evaluating : E) และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.12/80.12

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

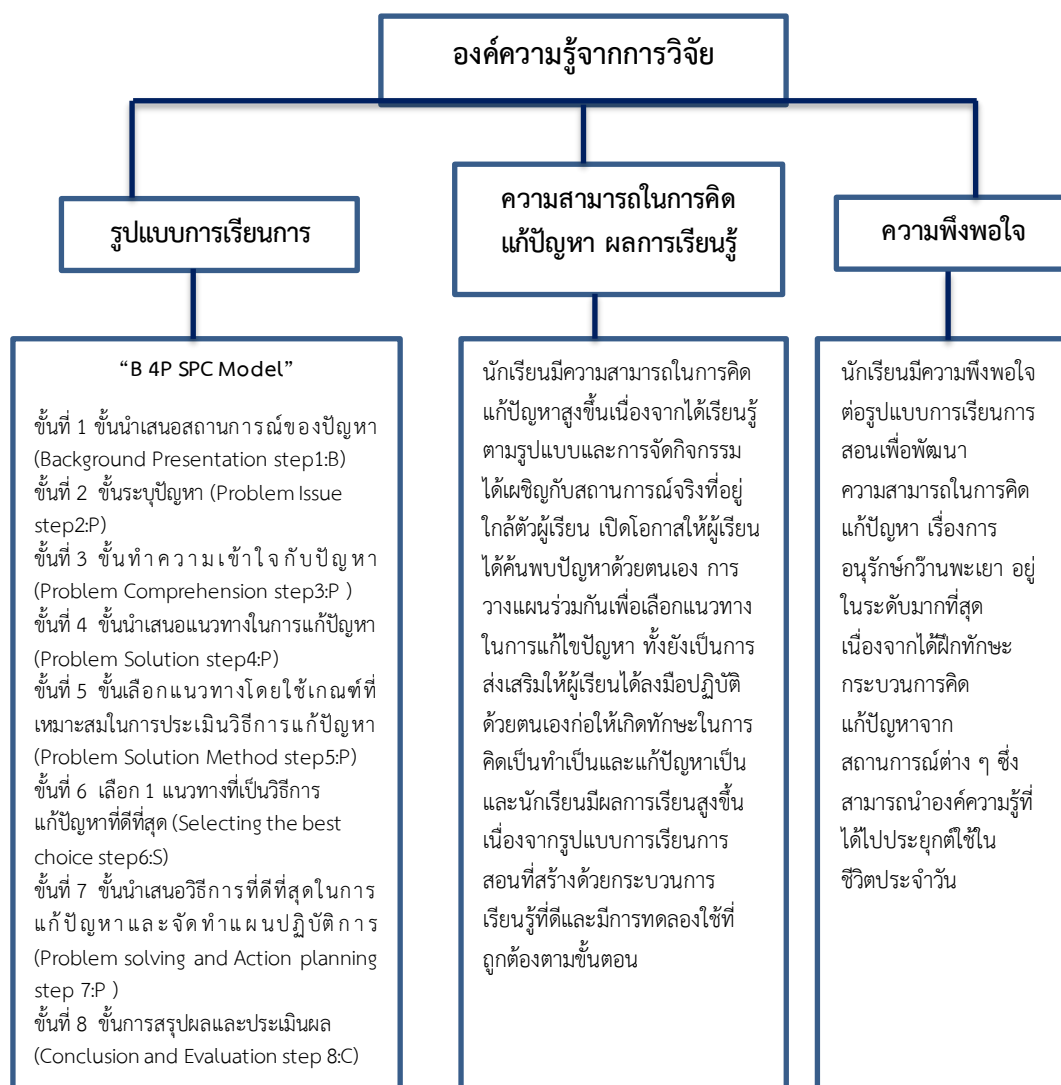
3.1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทั้งนี้มาจากรูปแบบการเรียนการสอนได้ฝึกทักษะความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ได้เรียนรู้ตามรูปแบบขั้นตอน ได้เผชิญกับสถานการณ์จริงที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบปัญหาด้วยตนเอง การวางแผนร่วมกันเพื่อเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก่อให้เกิดทักษะในการคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน รูปแบบการเรียนการสอน “B 4P SPC Model” เป็นการฝึกให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ลงมือปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาหรือสถานการณ์เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

3.2 ผลการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการเรียนการสอน ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ดีและมีการทดลองใช้ที่ถูกต้องตามขั้นตอน

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61, S.D.=0.01$) เนื่องจากการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นแนวทางในการช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้อง อ่ำพล พาจรทิศ และคณะ (2559) พัฒนารูปแบบ

การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ผู้เรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการสอน อยู่ในระดับมาก และ ศิริลักษณ์ ตรีสินธุ์ (2554) การพัฒนารูปแบบคอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการคิดแก้ปัญหาพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบที่สร้างขึ้น อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กวี้นพะเยา ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและมีผลการเรียนรู้ทางการเรียนสูงขึ้น ดังนั้นเมื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง ครูควรทำความเข้าใจและดำเนินการสอนตามองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง โดยเน้นทักษะการคิด

2. จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลการเรียนรู้ทางการเรียน หลังจาก ที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง การอนุรักษ์กวี้นพะเยา ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันมาก ซึ่งแสดงว่า รูปแบบการเรียนการสอน มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะพัฒนาทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา ครูผู้สอนควรพิจารณาในการที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในการกลุ่มสาระ การเรียนรู้อื่น ๆ

2. ควรพัฒนาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดในรูปแบบอื่น ๆ เช่นการคิดแบบมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ การคิดตัดสินใจ เป็นต้น

3. ครูผู้สอนอาจศึกษาผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนในการคิดแก้ปัญหาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในระดับชั้นอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ทิพย์ มีแสงพันธ์. (2563). การพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการสเต็มผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุพรรณภูมิ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 209-222.
- พินทิพย์ วิจิตรกลางและสุวิมล กฤชอุหาสน์. (2563). การเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 233-243.
- พิชญาน์ พานะกิจ. (2558). *การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราชฤทธิ์นุกูล). (2560). *รายงานการประเมินตนเองโรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราชฤทธิ์ นุกูล)*. พะเยา: โรงเรียนเทศบาล 4 (ภูมินทร์ราชฤทธิ์นุกูล).
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (2556). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 10). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพร เอมสวัสดิ์และสุวิมล กฤชอุหาสน์. (2563). การศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง อสมการ ที่มีต่อทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 186-197.
- ศิริลักษณ์ ตรีสินธุ์. (2555). การพัฒนารูปแบบคอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาครุศาสตร์อุตสาหกรรม. *วารสาร ศึกษาศาสตร์*, 36(4), 72-79.
- สิริภรณ์ สุริวงษ์และคณะ. (2563). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้จากบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 59-68.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2551). *ครบเครื่องเรื่องการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

อำพล พاجرทิศ. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา
สำหรับนักเรียนโรงเรียน นายร้อยพระจุลจอมเกล้า (ปริญญาการศึกษาดุซฏี
บัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Kruse, K. (2008). *Introduction to Instructional Desing and the ADDIE Modle*.
Retrieved November 29, 2015, from [http://www.e-learningguru.com
/articles/art21](http://www.e-learningguru.com/articles/art21)

การบูรณาการภาครัฐและพลังชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษา อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ*

INTEGRATION OF GOVERNMENT AND COMMUNITY EMPOWERMENT
UNDER THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY: CASE STUDY
OF KHON SAWAN DISTRICT CHAIYAPHUM PROVINCE

อภิชาติ ดวงธิสาร, ธวัชณ์ เขตจัตุรัส, ดิเรก ถึงฝั่ง

Apichit Duangthisan, Thawat Khetchatturat, Direk Teungfung

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College

Corresponding Author E-mail: apichit10@live.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรค และแนวทางการจัดการเรื่องการบริหารจัดการ ภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า ในส่วนบริบทของชุมชนในปัจจุบันภาครัฐเข้ามาบูรณาการให้การสนับสนุน ให้ ความรู้ ให้คำแนะนำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา อุปสรรคต่อการเพิ่มขีดความสามารถชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 1) ขาดการ สนับสนุนในด้านระบบฐานข้อมูลข่าวสาร 2) ขาดการสนับสนุนในด้านการถ่ายทอดความรู้ และการจัดการความรู้ 3) ขาดการสนับสนุนในด้านระบบความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร (4) ขาดจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จิตสาธารณะ ส่วนแนวทางการเพิ่มขีด ความสามารถชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) แนวทางด้านการปรับตัวให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลง 2) แนวทางด้านการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม 3) แนวทางด้านการดำรงอยู่อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (4) การจัดตั้งศูนย์เครือข่ายแหล่ง เรียนรู้ชุมชน 5) ศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น 6) ความร่วมมือทุกภาคส่วน 7) การมี ส่วนร่วม 8) การจัดการเครือข่ายความรู้

คำสำคัญ: การบูรณาการจัดการภาครัฐ; ความเข้มแข็งของชุมชน; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

* Received August 1, 2020; Revised August 12, 2020; Accepted September 22, 2020

Abstract

The objectives of this research article were to study the context of Khon Sawan District, Chaiyaphoom Province, problems and how to strengthen the community. This was the qualitative research based on written documents, interview, focus group discussion and observation. The results revealed that The context of Nong Kham Sub-district Administrative Organization with the government integrated support and giving knowledge and advice according to the sufficiency economy philosophy. The factors that caused problems of strengthening the community competency under the sufficiency economy philosophy were: 1 lack of support for village data and information system, 2. Lack of knowledge dissemination and knowledge management, 3. Lack of community relations helping care system, 4. Lack of consciousness of public interest and public mind. As for the guidelines for strengthening the community capability under the sufficiency economy philosophy were: 1. Self adaptation to cope with changes, 2. Appropriate improvement of environment, 3. Guidelines for secure and sustainable existence, 4. Establishing community learning center networks, 5. Capacity of local organizations, 6. Cooperation from all parties concerned, 7. participation and 8. Creation of knowledge networks.

Keywords: integrating government management; community empowerment; philosophy of sufficiency economy

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกในปัจจุบัน ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากรอบด้านทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตามแนวทางการพัฒนาแบบประเทศในแถบตะวันตกตามกระแสหลัก ส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและไม่เป็นธรรม อธิปไตยในการจัดการทรัพยากรของประเทศสูญหายไป การละทิ้งภูมิปัญญาและเทคโนโลยีดั้งเดิม ละเลยการพัฒนาชุมชนชนบท เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การขาดความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากร การบริโภคเกินความสามารถที่จะรองรับได้ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศีลธรรมของสังคมเสื่อมลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ทั้งในแง่ระบบคิด และวิถีชีวิตของชุมชน เป็นภาพสะท้อนความจริงให้เห็น

ถึงการพัฒนาที่ขาดความสมดุลอย่างรุนแรง (พลเดช ปิ่นประทีป, 2542) เป็นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมมากเกินไป โดยลืมไปว่าประเทศไทยมีพื้นฐานเป็นประเทศเกษตรกรรม การผลิตในภาคอุตสาหกรรมจึงมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมลดลงอย่างต่อเนื่อง เกษตรจะเคลื่อนย้ายสู่ภาคอุตสาหกรรม (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2550)

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่ส่งสมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้นสังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้านและจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การพัฒนาทางเลือกจึงเริ่มก่อตัวขึ้นเพื่อรองรับผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลัก โดยเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งหนึ่งในแนวคิดการพัฒนาคือเป็นทางเลือกและทางรอดใหม่ของสังคมไทยก็คือ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งภาครัฐได้น้อมนำแนวคิดการพัฒนาจากพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ไปกำหนดเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชนตามวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยยึดหลักการดำเนินไปบนทางสายกลาง และการพัฒนาบุคคลบนฐานของความรู้ และคุณธรรม โดยแนวทางที่พระราชทานไว้นี้ได้พิสูจน์แล้วว่าสามารถทำให้พสกนิกรในบางพื้นที่ที่มีศักยภาพพร้อมดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติผู้ที่เกี่ยวข้องจะเน้นการสั่งการจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ประชาชนไม่มีโอกาสได้คิดหรือทำอะไรด้วยตนเอง แต่เป็นคำสั่งที่มาจากนโยบายของรัฐบาล โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและความแตกต่างของบริบทที่หลากหลายในแต่ละพื้นที่ ทำให้การพัฒนาประเทศประสบกับปัญหาช่องว่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ เกิดความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทอย่างเห็นได้ชัด ก่อให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่น แรงงานเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ปล่อยคนแก่และเด็กอยู่กันตามลำพัง (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2550) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีบทบาทในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกมิติ ภาครัฐจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการบูรณาการการจัดการภาครัฐ และน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น

ตน ผ่านกระบวนการจัดการภาครัฐ กระบวนการการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม อันนำไปสู่ความเข้มแข็งและความสุขอย่างยั่งยืน (เสรี พงศ์พิศ, 2554) อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นองค์การภาครัฐที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีความพร้อมที่จะร่วมมือเป็นหนึ่งในเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐสู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาบริบทของอำเภอกอนสวรรค์ ต่อเรื่องการบูรณาการการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานการณ์ปัจจุบัน ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรค และศึกษาแนวทางการจัดการเรื่องการบูรณาการการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชน และทำให้ชุมชนมีความสุขอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของอำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ต่อเรื่องการบูรณาการการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการบูรณาการการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการศึกษาที่เน้นสองแนวทางหลักคือการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาผ่านการรวบรวมเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในเชิงปฐมภูมิ (primary source) และทุติยภูมิ (secondary source) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาสตร์พระราชากับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการรวบรวมและประมวลผลเพื่อจัดทำเป็นรายงานการวิจัย
2. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ดำเนินการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ประธานหรือผู้ก่อตั้งกลุ่มในชุมชนพื้นที่ และส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในกลุ่มเป้าหมาย (focus group) และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมสมอง (brain storming) และรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน

ท้องถิ่นพร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทของชุมชนในพื้นที่ ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงแก้ไขให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. บริบทของอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิต่อแนวทางการจัดการเรื่องการบริหารจัดการภาคการศึกษากับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ภาครัฐเข้ามาบูรณาการให้การสนับสนุน ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม องค์กร วัฒนธรรมและศาสนา สิ่งแวดล้อม ทุน สภาพความเป็นอยู่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวการพัฒนากระแสหลัก และประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้บริบทของชุมชนมีความพร้อมที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการเรื่องการบริหารจัดการภาคการศึกษากับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

2.1 ขาดการสนับสนุนในด้านระบบฐานข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ การวางแผน และการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ที่มีการจัดเก็บและค้นหาอย่างเป็นระบบ ขาดการจัดทำประวัติชุมชน แผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ ประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางภูมิปัญญาและศาสนา ทุนทางวัฒนธรรม และข้อมูลด้านแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายเรียนรู้เพื่อเป็นฐานข้อมูลของชุมชน ที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาได้โดยตรงตามความต้องการของชุมชน

2.2 ขาดการสนับสนุนในด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ ในด้านการประกอบอาชีพ การบริหารจัดการ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา โดยผสมผสานระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เก่า ซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีใหม่ คือการขาดการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจวัฒนธรรม การสร้างนวัตกรรมใหม่ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน การบูรณาการระหว่างกองทุนและงบประมาณ การสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ จิตสาธารณะและจิตอาสา การสร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน การค้นหาศักยภาพและปัญหาที่แท้จริงชุมชน การสร้างภาวะผู้นำ การบริหารงบประมาณแบบบูรณาการ การขาดผู้สืบทอดผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ การขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาและหวงแหน การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยไม่เป็นธรรม การละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดั้งเดิม การหลงลืมชุมชนชนบท การขาดแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญา

2.3 ขาดการสนับสนุนในระบบความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร ซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองในเชิงอำนาจ การพึ่งพา พึ่งพิงกันในชุมชน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรกัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ระบบทางกายภาพและสิ่งมีชีวิต สิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เหนือธรรมชาติ ซึ่งปรากฏในรูปของความคิดความเชื่อและพิธีกรรม และระบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลกภายนอก ชุมชนต้องมีระบบความสัมพันธ์กับโลกภายนอก ในด้านการซื้อขาย การแลกเปลี่ยนสินค้า ผลผลิต การช่วยเหลือในรูปของเครือข่ายหรือการรวมกลุ่ม

2.4 ขาดจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จิตสาธารณะ ซึ่งประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วม การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ความเสียสละ การมีจิตอาสาและจิตสาธารณะ

3. แนวทางการจัดการการจัดการเรื่องการบูรณาการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

3.1 การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง คือปรับแนวคิดของภาครัฐจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุน และเสริมสร้างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอก โดยการจัดระบบบริหารจัดการที่ดี มีการเฝ้าระวังในการจัดการปัญหาอุปสรรคอย่างมีส่วนร่วม กำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชนเพื่อเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง การปรับตัวให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนาระแสหลัก โดยไม่ปฏิเสธเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์กับชุมชน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับชุมชนอย่างเหมาะสม

3.2 การปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ด้วยการสร้างแนวร่วมการพัฒนา และการค้นหาศักยภาพและทุนชุมชน ทั้งทุนธรรมชาติ ทุนทรัพยากร และทุนทางวัฒนธรรม การบูรณาการแผน 4 แผน ให้เข้ากับแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น การทำบัญชีครัวเรือน การฝึกวินัยการออม ศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืน

3.3 แนวทางการดำรงอยู่อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนาระแสหลัก โดยเลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างชาญฉลาด และปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และปรับใช้แนวทางการพัฒนาระแสทางเลือกโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชน โดยการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชุมชน และการปลูกกระแสให้ชุมชนมีความรักและหวงแหนชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน นำแนวคิด

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และต้องมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม สร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้

3.4 การสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชนเป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ

3.5 การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน โดยการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนในชนบท และการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นและชุมชนในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันทำให้เกิดระบบที่ดี มีความโปร่งใส ไร้ทุจริตปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกระแสหลัก และรู้จักปรับตัวอย่างชาญฉลาด เลือกให้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และคงไว้ซึ่งสิ่งดี ๆ โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมอย่างมีปัญญา กล้าหาญ และเพียรทน

3.6 การเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การสนับสนุนให้เกิดผู้นำที่มีคุณภาพ ซื่อสัตย์ สุจริต มีธรรมาภิบาล มีแนวคิดระเบิดจากข้างใน แก้ปัญหาที่จุดเล็ก ๆ ก่อน โดยทำตามลำดับขั้น ยึดหลักภูมิสังคม การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคมคุณภาพชีวิต พัฒนาการรวมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงพื้นที่ชนบทและเมือง ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.7 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกมิติ โดยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาปัญหาและความต้องการตลอดทั้งทุนของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ร่วมกันจัดเวทีชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของชุมชน จัดทำแผนแม่บทของชุมชน ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการจัดบริการสังคม สนับสนุนองค์กรเอกชนให้เข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนา พัฒนากลกระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ไขปัญหา

3.8 การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน บริบทของชุมชนและการก่อกำเนิดชุมชน ได้แก่องค์กรชุมชนในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการมาอบรมให้ความรู้ เป็นพี่เลี้ยง ให้ทุนกับองค์กรชุมชนบางส่วน หรือประสานงานในการขอ

ทุนให้กับชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนมีความตื่นตัว ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมแบบองค์รวม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทุกด้าน ดังที่ได้สรุปตามประเด็นกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการและแนวคิดรวมทั้งผลการวิจัยโดยมีบทสรุป ดังนี้

1. บริบทของอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ต่อการจัดการเรื่องการบูรณาการการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ในปัจจุบัน มีดังนี้ คือ ภาครัฐเข้ามาบูรณาการให้การสนับสนุน ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม องค์กร วัฒนธรรม และศาสนา สิ่งแวดล้อม ทุน สภาพความเป็นอยู่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวการพัฒนากระแสหลัก และประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของอภิชาติ ดวงธิดาและอนันต์ เกตุวงศ์ (2560) ที่ว่าบริบทของชุมชนและการก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็งบ้านนาเกาะ เกิดจากการเข้ามาจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ ร่วมกับชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนมีความตื่นตัวและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการเรื่องการบูรณาการการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

2.1 ขาดการสนับสนุนในด้านระบบฐานข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ การวางแผน และการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ที่มีการจัดเก็บและค้นหาอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นฐานข้อมูลของชุมชน ที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาได้โดยตรงตามความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของวิทยา จันทรแดง (2555) พบว่า 1) นโยบายเรื่องการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน 2) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน 3) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบคือ การบริหาร

จัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวทางศาสตร์พระราชาด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ขาดการสนับสนุนในด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ในชุมชน ในด้านการประกอบอาชีพ การบริหารจัดการ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา โดยผสมผสานระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เก่า ซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ กิ่งก้า (2555) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ ขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีปัญหาหนี้สิน และขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่

2.3 ขาดการสนับสนุนในระบบความสัมพันธ์และความเอื้ออาทร ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองในเชิงอำนาจ การพึ่งพา พึ่งพิงกันในชุมชน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรกัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูริย์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2544) พบว่าแนวทางการสร้างพัฒนาเครือข่ายประกอบไปด้วยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เพื่อนบ้าน และพรรคพวกเพื่อนฝูง ความสัมพันธ์ผ่านกระบวนการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และโครงสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในชุมชน

2.4 ขาดจิตสำนึกประโยชน์ส่วนรวม จิตสาธารณะ ซึ่งประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วม การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ความเสียสละ การมีจิตอาสาและจิตสาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูริย์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2544) พบว่าแนวทางการสร้างพัฒนาเครือข่ายประกอบไปด้วยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เพื่อนบ้าน และพรรคพวกเพื่อนฝูง ความสัมพันธ์ผ่านกระบวนการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และโครงสร้าง ช่องทางการติดต่อสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในชุมชน

3. แนวทางการจัดการเรื่องการบูรณาการการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

3.1 การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง คือปรับแนวคิดของภาครัฐจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุน และเสริมสร้างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและมีความสุขอย่าง การปรับตัวให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนากระแสหลัก โดยไม่ปฏิเสธเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์กับชุมชน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับ

ใช้กับชุมชนอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ อินทนนท์ (2556) พบว่า องค์ความรู้มาจากกระบวนการเรียนรู้โดยเอาชีวิตของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เอาชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานในการเรียนรู้ เน้นที่การปฏิบัติ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดและการปฏิบัติ กล่าวคือ มีศักดิ์ศรี รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข และยังสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งสถานที่เรียน แหล่งเรียนรู้ของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน

3.2 การปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ด้วยการสร้างแนวร่วมการพัฒนา และการค้นหาศักยภาพและทุนชุมชน ทั้งทุนธรรมชาติ ทุนทรัพยากร และทุนทางวัฒนธรรม การบูรณาการแผน 4 แผน ให้เข้ากับแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น การทำบัญชีครัวเรือน การฝึกวินัยการออม สอดคล้องกับแนวคิดของ เสน่ห์ จามริก (2527) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม แต่ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง และดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมทุกมิติ

3.3 แนวทางการดำรงอยู่อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนากระแสหลัก โดยเลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างชาญฉลาด และปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และปรับใช้แนวทางการพัฒนากระแสทางเลือกโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของนภภรณ์ หะวานนท์ (2550) ที่ได้เสนอมิติความเข้มแข็งของชุมชนเป็น คือ มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3.4 การสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชนเป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งกสนเรียนรู้และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ (2552) ที่เสนอแนวทางสู่การสร้างชุมชนพอเพียงให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนไว้ คือ ชุมชนพอประมาณ ชุมชนมีเหตุผล ชุมชนมีภูมิคุ้มกันดี

3.5 ศักยภาพขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การสนับสนุนให้เกิดผู้นำที่มีคุณภาพ ซื่อสัตย์ สุจริต มีธรรมาภิบาล มีวิสัยทัศน์ มีอำนาจในการตัดสินใจและเป็นผู้ประสานงานที่ดีการสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคม

คุณภาพชีวิต พัฒนาการรวมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงพื้นที่ชนบทและเมือง ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจวัฒนธรรมและภูมิปัญญา สอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิท ยงงาม (2553) ที่กล่าวว่าเรื่องชุมชนเข้มแข็งต้องมีเป้าหมายร่วมกันให้มีความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะ และของสมาชิก มีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรู้รักท้องถิ่น ชุมชนมีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย

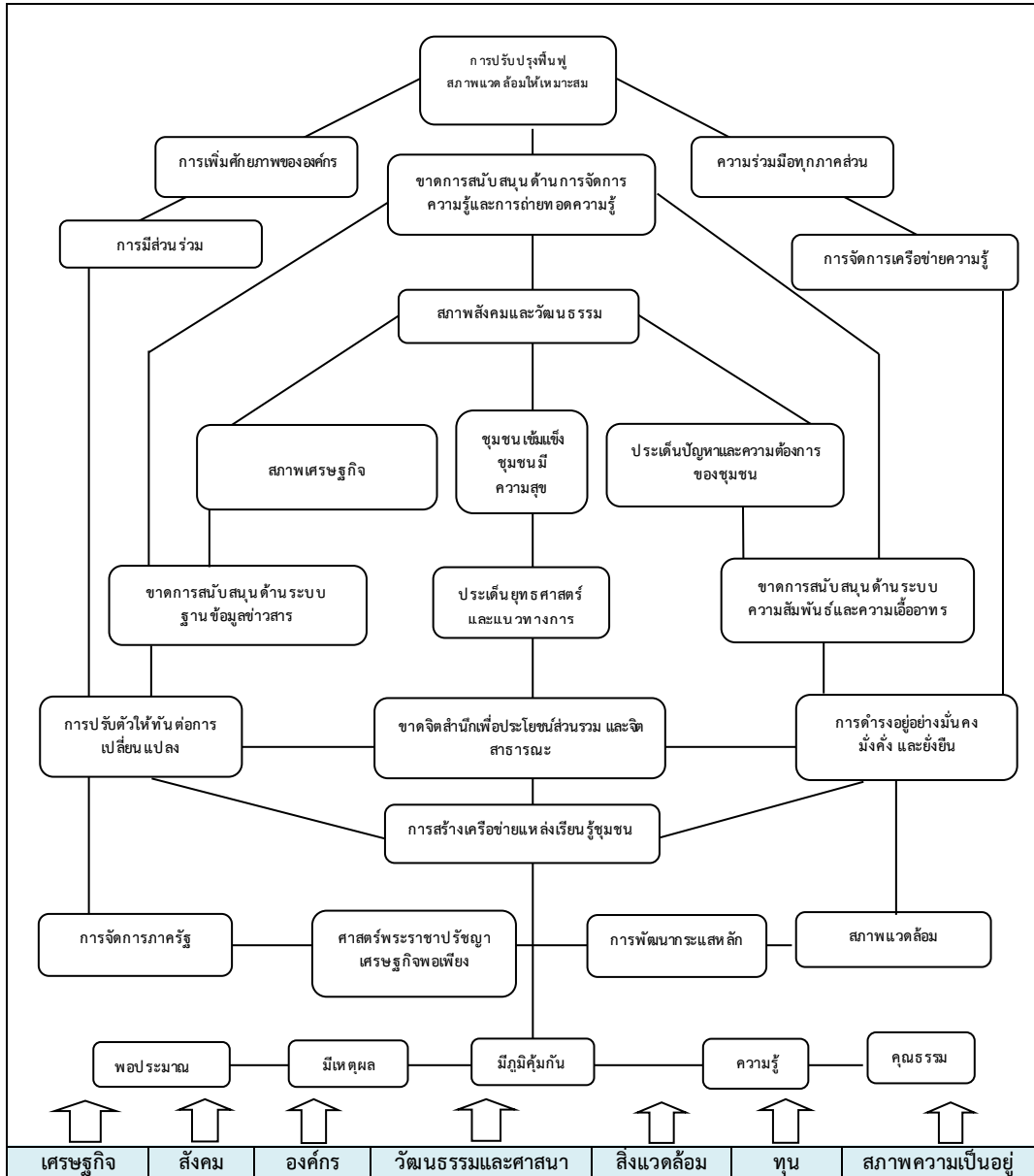
3.6 ความร่วมมือทุกภาคส่วน บริบทของชุมชนเกิดจากการสร้างภาคีเครือข่าย ความร่วมมือไตรภาคีเครือข่าย ได้แก่องค์กรชุมชนในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์กร ภาครัฐในรูปคณะกรรมการสภาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีผู้นำชุมชนและ สมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนมีความตื่นตัวและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม องค์กรต้องสร้างให้เกิดความร่วมมืออย่างมีส่วนร่วม และมีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องการกระจายอำนาจของท้องถิ่นตามแนวทางการ จัดการภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิณี รอดสิน (2554) พบว่า การกำเนินชุมชน เข้มแข็งเกิดจากการเข้ามาทำงานวิจัย ประกอบกับการศึกษาดูงานการจัดการชุมชนจาก ภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชนได้รับการอบรมให้ความรู้และคำแนะนำ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน

3.7 การมีส่วนร่วม โดยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาปัญหา และความต้องการตลอดทั้งทุนของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ร่วมกันจัดเวทีชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของชุมชน ให้งานที่ เกี่ยวข้อง เครือข่าย สนับสนุนองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา สอดคล้อง แนวคิดของเสนห์ จามริก (2527) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้ว ให้ประชาชนเข้าร่วม แต่ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง

3.8 การจัดการเครือข่ายความรู้ โดยการเรียนรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ มีการศึกษาดูงาน โดยการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของ ประชาชนและชุมชนในชนบท สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ กิ่งก่ำ (2555) ได้ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ได้แก่ การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ ขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการ จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีปัญหาหนี้สิน และขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบรูปแบบในการจัดการการเรื่องการบูรณาการการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเสนอให้งานวิจัยชิ้นนี้ ควรถูกนำไปเผยแพร่ไปยังชุมชนท้องถิ่นอื่น หน่วยงานราชการตลอดถึงผู้ที่สนใจที่ต้องการเห็นความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนระหว่างการจัดการเรื่องการบูรณาการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาความเข้มแข็งให้ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ศึกษาการจัดการเรื่องการบูรณาการจัดการภาครัฐกับชุมชนสู่ความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ตามความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- กัญญารัตน์ กิ่งคำ. (2555). *ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านม่องหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2550). *ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กเปอร์เน็ทจำกัด.
- นภาพร หะวานนท์ และคณะ. (2550). *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย 6 สกว. 7.
- นเรศ สงเคราะห์สุข. (2541). *จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. เชียงใหม่ : สำนักงานโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน.
- ไพฑูรย์ วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). *กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต)* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2542). *สู่ความเป็นไทยด้วยพลังของท้องถิ่นข้อเสนอกรอบแนวคิดเพื่อจัดแผนฯ 9*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- วรฤทธิ อินทนนท์. (2556). สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของชุมชนกับความเป็นสาธารณะ (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์) อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2550). การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน. รัฐสภาสาร, 55, 29-34.
- วิทยา จันแดง. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สาวิณี รอดสิน. (2554). ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮอด จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). วิธีสู่ชุมชนพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลังปัญญา.
- _____. (2554). เศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้ถ้าใจปรารถนา. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.
- เสน่ห์ จามริก. (2527). นโยบายกลวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ร่างยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี. สืบค้น 20 กันยายน 2560, จาก www.nesdb.go.th
- อภิชาติ ดวงธิดาและอนันต์ เกตุวงศ์. (2560). การจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 347-358.

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในประเทศไทย*
GUIDELINE OF SECONDARY SCHOOL DEVELOPMENT MODEL USING THE
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY STEP 3 (INNOVATION AND HIGH
VALUE) FOR LOCAL DEVELOPMENT IN THAILAND

จำรูญ กลีวัตร, บรรพต วิโรนราช

Jumroon Kasiwat, Bunpot Wiroonratch

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University

Corresponding Author E-mail: S_bam39@windowslive.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษา และท้องถิ่นด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเทคนิคเดลฟาย กับ 17 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้เรียนหลักสูตร นพย.1 ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวทางการสร้างนวัตกรรมในโรงเรียนตามการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 ประกอบด้วย (1) เงื่อนไขความรู้ พบว่ามี 5 ข้อกิจกรรมที่โรงเรียนที่มีนวัตกรรมจะต้องมีการพัฒนา (2) เงื่อนไขคุณธรรม มี 12 ข้อปฏิบัติตามหลักเงื่อนไขคุณธรรมของโรงเรียนที่มีสินค้าหรือกิจกรรมที่เรียกรับค่าบริการได้ และที่มีนวัตกรรมที่มีมูลค่าสูง (3) ความมีเหตุผล พบ 13 แนวทางหลักในการดำเนินกิจกรรมที่ผู้บริหารและครูใช้ในการสร้างนวัตกรรมสินค้าและบริการของโรงเรียน (4) มีภูมิคุ้มกันที่ดี พบ 15 กิจกรรมที่เป็นแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนการสอนที่ดี การมีสินค้าและกิจกรรมที่เรียกรับค่าบริการได้ของโรงเรียน มีความมุ่งหวังให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกอาชีพ พัฒนาทักษะทั้งการงานและอาชีพ โดยผ่านตัวการศึกษาและกิจกรรมที่มีนวัตกรรม และ (5) ความพอประมาณ พบ 8 แนวทางการพิจารณาความพอประมาณในการจัดการสินค้าและกิจกรรมนวัตกรรมที่โรงเรียนควรมี 2. แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาและท้องถิ่นตามแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 พบว่า 1) ลักษณะกิจกรรมอาชีพที่สัมผัสหรือรับรู้ถึงนวัตกรรมสินค้า/กิจกรรมที่เรียกเก็บค่าบริการของโรงเรียนมี 11 ลักษณะ และ 2) พบว่ามี 10 เกณฑ์การประเมินผลประสิทธิภาพผลการดำเนินการนวัตกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

คำสำคัญ: การพัฒนาโรงเรียน; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; นวัตกรรมและมูลค่าสูง

* Received August 5, 2020; Revised August 16, 2020; Accepted August 27, 2020

Abstract

The objective of this research article was to study guidelines for the development of secondary schools and local based on the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) step 3 (Innovation and High Value). The qualitative research designed with Delphi technique and sampling with 17 experts in the Sustainable Development Leader 1 curriculum. Presenting the findings of innovative approaches in schools according to the development of the school's teaching and learning according to the SEP step 3 that consisted of (1) Knowledge conditions; 5 activities that innovative secondary school had to be developed (2) Morality conditions; 12 clauses in accordance with the moral conditions of the secondary school that had the innovative and high value products or chargeable activities. (3) Reasonableness; 13 main guidelines for conducting activities that administrators and teachers use to create innovative products and services of the school. (4) Immunity; 15 activities that were guideline for the immune in carrying out activities that can cause good teaching, school's product and chargeable activities, with the aim for students to practice thinking, career training, and developing both work and career skills through innovative and activities' education. (5) Moderation; 8 ways to consider moderation in innovative product and activities management that the school should have. And the second objective, the guidelines for secondary schools and local community development according to the SEP guidance was found that (1) There were 11 characteristics of the occupational activities that touched or perceived the school's innovative products or chargeable activities, and (2) 10 criteria for evaluating the effectiveness of implementing innovation in school.

Keywords: School development; Sufficiency economy philosophy; Innovation and high value

บทนำ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องการศึกษา ของนักเรียนไทยในยุคศตวรรษที่ 21 ที่โลกทางการศึกษาได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก รวมทั้งเทคโนโลยี สารสนเทศที่มีความก้าวหน้า ประกอบกับประเทศไทยที่ผ่านมาประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกัน ทำให้โอกาสและคุณภาพของการศึกษานับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และมีความเร่งด่วนที่สุดประการหนึ่งของระบบการศึกษา ที่ต้องการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ขับเคลื่อนไปสู่การศึกษาเพื่ออาชีพ และการมีงานทำ การศึกษาของประเทศไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนทั้งเป้าหมายและกระบวนการการศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญสำหรับการสร้างประชากรให้มีคุณภาพและรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลกได้ (สำนักงาน กปร., 2559) โดย สุเมธ ตันติเวชกุล (2559) กล่าวว่า โรงเรียนคุระบุรีชัยพัฒนาพิทยาคม จังหวัดพังงา หลังจากประสบภัยพิบัติถูกคลื่นสึนามิในปี พ.ศ. 2547 สมเด็จพระเทพฯ ทรงมีรับสั่งให้โรงเรียนแห่งนี้อยู่ใน การดูแลฟื้นฟูของมูลนิธิชัยพัฒนาและปรับเข้าสู่โรงเรียนดีเด่น ตามโครงการจัดการรูปแบบ ทวิศึกษาร่วมกับแนวทางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทรงให้ร่วมกับ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตภูเก็ต จัดทำหลักสูตรการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนมัธยมโดยมีโรงเรียนคุระบุรีชัยพัฒนาพิทยาคมเป็นโรงเรียนนำร่อง และให้ร่วมกับหน่วยงานของรัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน ร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับเด็กที่ด้อยโอกาส ด้วยการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสามัญและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการตามโครงการ “ลดเวลาเรียนและเพิ่มเวลารู้ (Teach less learn more)” ที่เป็นต้นแบบการจัดการการศึกษาแบบหนึ่งของประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นนักคิดและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นการจัดการเรียนการสอน ด้วยการมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ (กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และคณะ, 2559) ด้วยการปรับพื้นฐานด้านอาชีพให้แก่ นักเรียนให้สามารถศึกษาต่อในวิชาชีพเฉพาะทางที่ตนเองสนใจได้ และรวมทั้งพัฒนาอาชีพเสริมให้กับราษฎรภายใต้โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา อีกด้วย (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2559)

แนวทางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีองค์ประกอบ 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข อันประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ความรู้และคุณธรรม นำไปสู่ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรมที่มีความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงาน กปร., 2559) โดยที่หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงแบ่งเป็น 3 ขั้นระยะ ได้แก่ ขั้นที่ 1 ระยะกินอะไรปลูกสิ่งนั้นเหลือแบ่งขาย ขั้นที่ 2 ระยะการ รวมกลุ่ม ของประชาชน ร่วมกันทำช่วยเหลือ ปกปักรักษาหรือ ให้มีปริมาณส่งออกที่มากพอต่อตลาด

และชั้นที่ 3 ระยณะนวัตกรรมที่การทำผลผลิตไม่ว่าจะเป็นเกษตร อุตสาหกรรม หรือ การศึกษา ไม่ว่าอาชีพอะไรก็ตาม ให้มีนวัตกรรมทั้งนวัตกรรมสินค้า ผลผลิต และจะทำให้มีมูลค่าสูง (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2559)

กล้า ทองขาว (2558) ศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาแบบยึดพื้นที่เป็นฐานในระดับมัธยมที่ต้องใช้การเรียนรู้จากโรงเรียนต้นแบบ กับแนวทางการขยายผลและสร้างผลลัพธ์สู่คุณภาพที่ดีขึ้นของผู้เรียน โดยที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของ ผู้เรียน ครอบครัว สังคมและบริบทแวดล้อม การศึกษาของ น้ำผึ้ง มีศิล และคณะ (2560) พบว่า ครอบครัว เป็นต้นแบบด้านการปฏิบัติที่ดี เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานที่มีความซับซ้อนและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในแต่ละ ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรมและบริบททางสังคมที่รายล้อมอยู่รอบครอบครัว โดยที่ผู้ปกครองจะทำหน้าที่แปรเปลี่ยนความซับซ้อนให้กลายมาเป็นปัจจัยผลักดันในการสร้างความสามารถ เสริมสร้างทักษะชีวิต และการทำงานให้แก่ผู้เรียนได้ และ ประวดี พันผาสุก (2562) ที่พบว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนขั้นพื้นฐาน ต้องมีการจัดองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ด้านและมี 18 องค์ประกอบ คือ (1) การบริหารจัดการมี 4 องค์ประกอบ (2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมี 4 องค์ประกอบ (3) ด้านการพัฒนาบุคลากรมี 3 องค์ประกอบ (4) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมี 2 องค์ประกอบ (5) ด้านผลลัพธ์/ความสำเร็จมี 5 องค์ประกอบ และโรงเรียนต้องกำหนดนโยบายการจัดการ ศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษาที่มีการแสดงผ่าน ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของโรงเรียน

การผลักดันให้เกิดการดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในประเทศไทย พบว่าปัจจุบันมีกว่า 14,604 โรงเรียน (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) อย่างไรก็ตามโรงเรียนคุรุชัยพัฒนาพิทยาคม มีการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงและนอกการเรียนการสอนปกติแล้ว ยังแนะนำให้โรงเรียนทำโครงการอาชีพต่าง ๆ เช่น โครงการ มัคคุเทศก์น้อย โครงการธุรกิจโรงแรม โครงการน้ำดื่มของโรงเรียน โครงการเกษตรโรงเรียน เช่น การปลูกผัก เลี้ยงไก่ไข่และปลาตก โครงการทำขนมของนักเรียน โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดของแต่ละโครงการ และความสนใจของแต่ละคน โดยมุ่งหวังเพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเมื่อสำเร็จการศึกษา อีกทั้งโรงเรียนและนักเรียนมีรายได้ขณะเรียน (ลลิต ถนอมสิงห์, 2559) อย่างไรก็ตามโรงเรียนคุรุชัยพัฒนาพิทยาคมยังคงมีการดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชั้นที่ 2 ที่สามารถสร้างความร่วมมือกับกลุ่มของประชาชน ร่วมกันทำ

ปรึกษาหารือกัน เพื่อสร้างตอบสนองต่อความต้องการของตลาด แต่ยังคงพบว่ามีช่องว่างของการพัฒนาเข้าสู่ขั้นที่ 3 ที่พบว่ายังขาดความเป็นนวัตกรรมและการสร้างมูลค่าในสินค้าและบริการให้มีมูลค่าสูง รวมถึงการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงจากทั้งทางด้าน การบริหารและบริบทแวดล้อมที่เกิดขึ้นเป็นประเด็นปัญหาสู่การศึกษาวิจัยเพื่อ หาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาและท้องถิ่นตามแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) และ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาและท้องถิ่นตามแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) (วีระศักดิ์ จินารัตน์, 2557) เพื่อค้นหาแนวการศึกษาแบบการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในประเทศไทย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและสะดวกจำนวน 17 คนจากประชากรเป็นกลุ่มผู้เรียนหลักสูตรผู้นำการพัฒนาอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 1 ที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงดำรงตำแหน่งองค์ประธานหลักสูตร จำนวน 36 คน (Timothy, 2011; วัลลภ รัฐฉัตรานนท์, 2562; และ น้ำผึ้ง มีศิลป์, 2559)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามปลายเปิดที่ผ่านการประเมินการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ (Jeffrey, 2015) ประกอบด้วย 2 คำถามหลัก และ 7 คำถามย่อย ได้แก่ 1) การ นำความรู้เรื่องนวัตกรรมไปสู่กิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียน (1.1) ลักษณะกิจกรรมอาชีพที่สัมผัสหรือรับรู้ นวัตกรรมสินค้าหรือกิจกรรมที่เรียกเก็บค่าบริการของโรงเรียน และ (1.2) การประเมินผลประสิทธิผลโรงเรียน 18 เกณฑ์ และ 2) เกณฑ์ในการประเมินโรงเรียนด้วยหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 5 ด้าน ได้แก่ (2.1) พัฒนาด้านความรู้ (2.2) การคำนึงถึงหลักคุณธรรม (2.3) การใช้หลักเหตุผล (2.4) การใช้หลักการป้องกันและแก้ไข และ (2.5) การใช้หลักความพอประมาณ โดยพิจารณาและดำเนินการแต่ละด้านอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เทคนิคเดลฟายที่เป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ด้วยกระบวนการและแบบสอบถามเดลฟาย (Delphi Questionnaire) ในรอบการร่างแบบและนำผลที่ได้จากการร่างแบบมาดำเนินการตรวจสอบแบบในรอบที่ 2 และสุดท้ายที่นำผลจากการตรวจสอบแบบในรอบที่ 2 มาทำการการยืนยันแบบในรอบที่ 3 ตามกระบวนการ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเทคนิคเดลฟายในรอบ ร่างแบบ ใช้การวิเคราะห์เพื่อบรรยาย (Descriptive statistics) หาค่าความถี่และร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเทคนิคเดลฟายรอบที่ 2 และรอบที่ 3 โดยใช้สถิติ ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Timothy, 2011) ในการหาข้อสรุปการตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัยมาสร้างบทสรุปของข้อมูลให้เป็นเรื่องเดียวกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2556)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) พบว่า

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย (1) โรงเรียนมีการพัฒนาความรู้ด้านกระบวนการผลิต ให้สามารถรู้จริง รู้ลึก และปฏิบัติจริงได้ ในการ ควบคุมคุณภาพสินค้าพร้อมแจกแจงกระบวนการและการให้ผู้อื่นสามารถเข้ามาทำงานทดแทนได้ โดยที่ยังคงมีคุณภาพสินค้าคงเดิม (2) โรงเรียนมีการพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม มีความซื่อสัตย์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ ผลิตสินค้าอย่างเป็นธรรม แบ่งปันผลประโยชน์ให้ผู้ขาย ผู้ซื้อ ผู้มีส่วนร่วม และคำนึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (3) โรงเรียนมีการพัฒนาความรู้ผสมผสานทั้งทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เคมี ชีวะ รวมทั้งภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้าน (4) โรงเรียนมีการพัฒนาความรู้ให้ผู้เรียน “รู้จริงและรอบด้าน” โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสินค้า และการขาย (5) โรงเรียนมีการพัฒนาความรู้ ด้วยการแยกความรู้เป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นความรู้ท้องถิ่น เช่น อัตลักษณ์ท้องถิ่น และส่วนที่เป็นความรู้สากล เช่น การตลาด เทคโนโลยี เป็นต้น

เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย (1) โรงเรียนใช้แนวทางด้านคุณธรรมตามหลักการทางการตลาดมีการกำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณราคา หลักการตลาดเบื้องต้น การขายสินค้าที่ไม่เอาเปรียบผู้บริโภคหรือลูกค้า ความสะอาด ความปลอดภัยและคุณภาพสินค้า (2) โรงเรียนใช้แนวทางด้านคุณธรรม ที่สามารถตรวจสอบความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ตั้งต้นทางการผลิต ผู้ผลิต กระบวนการ และโดยเฉพาะเมื่อสินค้ามีปัญหาสามารถสืบย้อนได้ (3) โรงเรียนใช้แนวทางด้านคุณธรรม ด้วยการเน้นการพัฒนาสินค้าเศรษฐกิจจากชีวภาพใน

โรงเรียน (4) โรงเรียนใช้แนวทางด้านคุณธรรม ด้านการผลิตสินค้า การแบ่งปันผลกำไรไปยังหน่วยผลิต วัตถุดิบ ต่าง ๆ อย่างมีความเท่าเทียม และด้วยการพิจารณาจากความยากง่ายของแต่ละกิจกรรม (5) โรงเรียนใช้แนวทางด้านคุณธรรม ในด้านการบริการที่ตรงเวลา ด้วยการกำหนดตามแผนในการ จัดส่งให้มีประสิทธิภาพ (6) โรงเรียนใช้แนวทางด้านคุณธรรม ด้วยส่งเสริมการขายและการสร้างแรงจูงใจแก่ลูกค้าที่มียอดสั่งซื้อหรือลูกค้าที่ดีตลอดมา (7) โรงเรียนใช้แนวทางด้านคุณธรรม มาเป็นพื้นฐานสำคัญของทุกคนและทุกอาชีพ เป็นเรื่องที่ต้อง ปลูกฝัง การดำรงตนเป็นแบบอย่างของผู้มีคุณธรรม อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของสินค้าหรือกิจกรรม (8) โรงเรียนใช้แนวทางด้านคุณธรรม ที่พิจารณา กิจกรรมหรือสินค้าก่อนว่าจะนำไปใช้ในด้านใด (9) โรงเรียนใช้แนวทางด้านคุณธรรม ในการเสริมสร้างครูและบุคลากรในองค์กร ให้มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ และมีความอดทน และมีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (10) โรงเรียนจัดการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระ มีการวางนโยบายให้ครูทุกคนสอดแทรกกิจกรรม หรือโครงการด้านคุณธรรมเพื่อปลูกฝังให้นักเรียน มีความตระหนัก ซื่อสัตย์ทั้งตนเองและผู้อื่น และตลอด จนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร (11) โรงเรียนเสริมสร้างคุณธรรมเป็นพื้นฐานด้านจิตใจและการกระทำ ประกอบการด้วยการมีความ ตระหนักในคุณธรรม ละอายใจในการทำผิด ไม่เอารัดเอาเปรียบ ตั้งมั่นในความดี มีความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินกิจกรรม และมีวินัยและความรับผิดชอบ (12) โรงเรียนใช้หลักด้านคุณธรรม ในการจัดการที่ระบบต้องมีความโปร่งใส รับการตรวจสอบได้จาก ทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนและทุกโอกาส และมีระบบการรายงานที่ครบถ้วนและครอบคลุมในประเด็นสำคัญๆ

ความมีเหตุผล ประกอบด้วย (1) โรงเรียนใช้แนวทางความมีเหตุผล ในการสร้างกิจกรรมอาชีพต่าง ๆ ตามที่นโยบายการเรียนการสอนอย่างชัดเจน มีการให้ความรู้เรื่องความมีเหตุผลที่อยู่บนบรรทัดฐานของการกระทำอย่างมีความรอบคอบ และนึกถึงผลที่จะตามมา (2) โรงเรียนใช้ความมีเหตุผลด้วยการดำเนินการกิจกรรม เน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และการใช้ กระบวนการที่สามารถขอมาตรฐานการผลิตสินค้าจากองค์กรต่าง ๆ ได้ และสามารถขายได้ในตลาดที่กว้างขึ้น (3) โรงเรียนใช้ความมีเหตุผล ด้วยการพัฒนาเยาวชนในชุมชนด้านเทคนิคการพูด การนำเสนอสินค้า ตลอดจนถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ (4) โรงเรียนออกแบบสินค้าที่มีการออกแบบร่วมกับการสร้างเรื่องราว (Story) มีมาตรฐานและที่ไปที่ มาของสินค้า การพัฒนาสินค้าให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน มีผลกำไร มีการคืนผลกำไร สร้างความพึงพอใจให้กับคนทุกคน (5) โรงเรียนพิจารณาจากผลิตภัณฑ์ที่โรงเรียนสามารถผลิตได้ ตามกำลังคน เวลา งบประมาณที่มีตามบริบทในการบริหารจัดการของโรงเรียน (6) โรงเรียนใช้ความมีเหตุผลด้วยการศึกษา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และการ

ใช้ชีวิตมาถอตรัสความต้องการเพื่อผลิตสินค้าและบริการที่สอดคล้องกับชุมชน (7) โรงเรียนใช้ความมีเหตุผลในการสร้างนวัตกรรมสร้างขึ้นมา ให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ แก้ไขปัญหา และการเพิ่มประสิทธิภาพจากวิกฤตให้เป็นโอกาส (8) โรงเรียนใช้ความมีเหตุผลที่สอดคล้องกับภูมิสังคม ซึ่งถือว่าเป็นกลไกที่ละเอียดอ่อน มีความเหนียวแน่น และการแทรกแซงที่ต้องมีความกลมกลืนลงตัวไม่แย้งต่อความรู้สึก (9) โรงเรียนดำเนินการตามนโยบายโครงการ 1 โรงเรียน 1 ผลิตภัณฑ์ สู่การปฏิบัติ โดยการสำรวจครูที่มีทักษะทางวิชาชีพ หรือสืบค้นหา เสาะหา จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนใกล้โรงเรียน ให้เกิดเป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (10) โรงเรียนใช้ความมีเหตุผลด้วยการคำนึงถึงความพอเพียง บนความมีเหตุผลถูกต้องตาม หลักความเป็นจริง พิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ ทั้ง ในปัจจุบันและอนาคตอย่างรอบคอบ (11) โรงเรียนใช้ความมีเหตุผลแห่งความมีคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งรอบตัว (12) โรงเรียนใช้ความมีเหตุผลผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียนมีความถนัด พร้อมกับการ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ และเพิ่มเติมจากหน่วยอื่น ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ (13) โรงเรียนใช้ความมีเหตุผลที่ต้องคำนึงถึงมิติด้านเวลา ในเหตุการณ์เฉพาะหน้า ระยะปานกลาง และระยะยาว เนื่องจากเหตุผลที่เหมาะสมกับช่วงเวลาหนึ่ง อาจไม่เหมาะสมกับช่วงเวลาอื่นๆ

มีภูมิคุ้มกันที่ดี ประกอบด้วย (1) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกัน ด้วยการประเมินผลด้านบวกและด้านลบ ควบคู่กันไป ด้วยกิจกรรมใดที่เกิดผลด้านลบส่งผลกระทบ ต่อเป้าหมายอย่างรุนแรง ไม่ควรจะดำเนินการ (2) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกัน ด้วยการ ใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง เข้าถึงได้รวดเร็ว ปรับใช้ให้ทันสมัยและสถานการณ์ได้ (3) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วยการ ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ และมีการทบทวนให้เกิดข้อผิดพลาดให้น้อยที่สุด (4) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่บนความเข้าใจว่าสามารถแก้ไขเฉพาะบางปัญหาเท่านั้น จึงต้องเริ่มจากความคิดที่เป็นการวิเคราะห์แล้วถึงจะลงมือปฏิบัติด้วยหลักการ “ระเบิดจากข้างใน” (5) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกัน ในการเรียนการสอนโดยใช้แบบอย่างสินค้าที่มีการสร้างมูลค่ามา เป็นเครื่องมือ มีกระบวนการจัดบันทึกเป็นข้อมูล การจัดการข้อมูลเป็น Big Data เพื่อพัฒนาและสร้างเป็น นวัตกรรมในการประดิษฐ์สำหรับการทำธุรกิจต่อไป (6) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วยการทบทวนกิจกรรมใหม่ ตามความหลากหลายของนักเรียน มุ่งเน้นการสอบถามปัญหาจากตัวผู้เรียน และเข้าถึงเหตุผลเป็นรายบุคคล (7) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วยการให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสดูงาน เพื่อเปิดโลกทัศน์ กระตุ้น ความคิดเชิงสร้างสรรค์ ให้คิดผลิตภัณฑ์และทดลองลงมือทำในแบบของตนเอง (8) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วยการ สร้างทำต้นแบบออกทดสอบตลาดก่อน แต่ถ้าไม่สามารถบรรลุ

วัตถุประสงค์ ได้นำมาแก้ไขและปรับปรุงกระบวนการใหม่ (9) โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมรองรับสถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงหรือสิ่งที่ไม่เป็นไปตามที่มุ่งหวัง การตั้งอยู่บนความไม่ประมาท มีแผนสำรองสำหรับแต่ละสถานการณ์และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น การเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหา และเผชิญกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นได้ (10) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วยการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของตลาด ความพึงพอใจของผู้รับบริการ เพื่อพัฒนานวัตกรรมหรือผลิตภัณฑ์ที่ตรงต้องการของลูกค้า เฉพาะกลุ่ม การมีช่องทางการจำหน่าย การหาตลาดรองรับ มีการประชาสัมพันธ์ตัวสินค้าในช่องทางต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จัก และผลิตสินค้าตามจำนวนที่ต้องการขาย ไม่ให้สินค้าเหลือหรือค้างไว้นาน (11) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วย การทบทวน ตรวจสอบปัญหาทั้งระบบการผลิต เพื่อการดำเนินการแก้ไขตามสาเหตุของปัญหาและการใช้กระบวนการ PDCA (12) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วยการศึกษาโอกาสจากสภาพความต้องการของตลาดในชุมชนในอำเภอ หรือจังหวัดใกล้เคียง (13) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วยการฝึกฝนจนเกิดประสบการณ์ และสร้างเป็นบทเรียนชีวิตได้ (14) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วยการดำเนินกิจกรรมที่ต้องใช้ วัตถุดิบ อุปกรณ์ และความรู้มาพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ทำเกินตัว หากไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหวังก็ไม่เจ็บตัวมากและให้ความสำคัญกับการพัฒนาข้อบกพร่องให้ดีขึ้น และ (15) โรงเรียนใช้หลักการมีภูมิคุ้มกันด้วย การมีสติรู้ และการฝึกสมาธิ ช่วยการทำงานมีประสิทธิภาพ

ความพอประมาณ ประกอบด้วย (1) โรงเรียนใช้หลักการความพอประมาณ ด้วยการพิจารณาจากคุณสมบัติขององค์ประกอบภายใน โรงเรียน งบประมาณสนับสนุน และจำนวนนักเรียนที่ให้ความสนใจจริง (2) โรงเรียนใช้หลักการความพอประมาณ ด้วยการพิจารณาคุณสมบัติกับองค์ประกอบภายนอก ความต้องการของตลาด และราคาควรจะเป็น (3) โรงเรียนใช้หลักการความพอประมาณ ด้วยการพิจารณาความต้องการและความคาดหวังของ สมาชิกในองค์กร และการดำเนินการที่เอื้อประโยชน์ภายในมากกว่าภายนอก (4) โรงเรียนใช้หลักการความพอประมาณ ด้วยการให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการคิด ประดิษฐ์สินค้า การขยายตลาดหรือการเติบโตของกิจกรรมให้ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมจากชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคง (5) โรงเรียนใช้หลักการความพอประมาณ ด้วยการมีกิจกรรมที่ไม่มากเกินไป ไม่ยุ่งยากต่อการบริหารจัดการ ตามกำลังคน กำลังทรัพย์ กำลังวัสดุที่โรงเรียนมี และมีความเหมาะสมต่อการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพได้ (6) โรงเรียนใช้หลักการความพอประมาณ ด้วยการมีจำนวนกิจกรรมที่เหมาะสมกับ ผู้ผลิต-ผู้ให้บริการและผู้ซื้อ-ผู้รับบริการ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการผลิตจนเหลือหรือผลิตไม่เพียงพอการขาย หรือมีการผลิตที่พอเหมาะสมตามสภาพการณ์ หรือจัดการได้อย่างพอดีสู่ความยั่งยืน (7) โรงเรียนใช้หลักการความพอประมาณด้วยการพิจารณาความพอประมาณ

สามารถพิจารณาได้ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในและภายนอก (8) โรงเรียนใช้หลักการความพอประมาณมาพิจารณา ราคาสินค้าและบริการสำหรับนักเรียน ไม่ควร เกินกำลังซื้อของนักเรียน แต่ก็ไม่กำหนดราคาถูกจนรู้สึกได้ว่าเป็นของฟรี รวมถึงการมีสินค้าทางเลือกในราคาที่เหมาะสมและไม่เป็นสินค้าต้องห้าม

2) แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาและท้องถิ่น ด้วยแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นตอนที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) พบ 2 ประเด็นกิจกรรมในการดำเนินการ ได้แก่

ประเด็นหลักที่ 1) ลักษณะกิจกรรมหรืออาชีพที่สัมผัสหรือรับรู้วัฒนธรรมสินค้าหรือกิจกรรมที่เรียกเก็บค่าบริการของโรงเรียน ได้แก่ (1) โรงเรียนมีนโยบายที่แสดงให้เห็นความมุ่งมั่น ในการเป็นประเภทของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีกิจกรรมร่วมอาชีพ (2) โรงเรียนใช้แนวทางการตอบโต้ของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า ผลิต และ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น การนำขยะสดมาทำปุ๋ยน้ำ นำถุงกาแฟไปทำกระเป่า ผลิตสินค้าจากข้าว เช่น เมล็ดข้าวเป็นรูปภาพหรือแปรรูปเป็นน้ำนมข้าว ผลิตภัณฑ์จากข้าวโพดมาผลิตเป็นน้ำนมข้าวโพด บริการกำจัดถุงยาง เป็นต้น ขึ้นกับว่าแต่ละโรงเรียนจะมีวัตถุดิบและโอกาสจะดำเนินการอย่างไร (3) แนวคิดและกิจกรรมพัฒนาสินค้าของโรงเรียนที่เน้นเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และมีความปลอดภัย (4) โรงเรียนมีการบริหารความเสี่ยงที่มีต่อการดำเนินธุรกิจ ด้วยสินค้าและการบริการ มีความตระหนัก ไว้เสมอว่ามีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ธุรกิจตลอด (5) โรงเรียนเลือกใช้แนวทางพัฒนานวัตกรรมและสินค้าของโรงเรียน ที่มีความสอดคล้องกับภูมิสังคม และสภาพภูมิประเทศ (6) โรงเรียนมีการดำเนินการให้ โรงเรียน ครูครุฑและนักเรียน มีส่วนร่วมในการคิดพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมที่สามารถต่อยอดและใช้ประโยชน์ให้เกิดกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง (7) โรงเรียนมีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ระหว่างโรงเรียนกับลูกค้า หรือส่วนอื่น ๆ เช่น ทางออนไลน์ ประชุมผู้ปกครอง หนังสือชี้แจง และมีการใช้แบบผสมผสานกันหลายช่องทางการสื่อสาร (8) โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมที่สามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการผลิต ด้วยการมีผู้เชี่ยวชาญ มาดูกระบวนการต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ โดยเฉพาะขั้นตอนสุดท้ายที่จะส่งมอบสินค้า (9) โรงเรียนมีการใช้นวัตกรรมกับสินค้ามูลค่าเพิ่มสูงของโรงเรียน สามารถตอบโต้ทั้งผู้ผลิตคือการมีรายได้เพิ่ม และผู้ใช้สินค้าที่ได้สินค้าที่ดีโดดเด่น มีเอกลักษณ์ และคุณภาพดีตามความต้องการ (10) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมผลิต และการออกแบบมาเป็น นวัตกรรมสินค้าของโรงเรียน และ (11) โรงเรียนมีการประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ภาค

ราชการ ภาคเอกชน เพื่อการระดมเงินทุน การผลิต การตลาด การจัดการ และข่าวสาร ข้อมูลที่จะขับเคลื่อนนวัตกรรมสินค้าให้มีความโดดเด่น

ประเด็นที่ 2) การประเมินผลประสิทธิผลโรงเรียนได้แก่ (1) โรงเรียนมีกิจกรรม การประเมินผลความมีประสิทธิภาพโดยทั่วไปตามระดับความมาก-น้อยของความ สำเร็จที่ โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ (2) โรงเรียนมีการประเมินผลคุณภาพของผลผลิตและ การบริการ ที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินการของโรงเรียน (3) โรงเรียนใช้วิธีการประเมินผล ความมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกำหนดมาตรฐานการ ปฏิบัติและเกณฑ์อื่นๆ ที่กำหนด (4) โรงเรียนมีการประเมินผลความสามารถในการทำกำไร นำเสนอผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน เมื่อหัก ต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว (5) โรงเรียนใช้หลักการประเมินผลการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม ที่มีคุณค่า อยู่อย่าง จำกัด และ ความสามารถนำมาปฏิบัติงานตามกิจกรรมของโรงเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด (6) โรงเรียนมีการประเมินผล การสร้างขวัญ กำลังใจ หรือสภาพการจงใจสมาชิก หรือพนักงานของโรงเรียนหรือองค์กร ที่ทำให้เกิดความพยายามในการทำงานมากขึ้นเพื่อ การบรรลุผลตามเป้าหมายของ โรงเรียนหรือองค์กร และตลอดจนการพัฒนาความผูกพัน (7) โรงเรียนมีการประเมินผล ความพึงพอใจ และความรู้สึกที่บุคคลหรือพนักงานมีต่อ บทบาทหรือต่อ งานของตนในโรงเรียนหรือองค์กร กับผลการตอบแทนอย่างยุติธรรมจากที่ โรงเรียนหรือองค์กรมอบให้ (8) โรงเรียนมีการประเมินการยอมรับในเป้าหมายขององค์กร ความยินยอมพร้อมใจการรับเอาเป้าหมายองค์กร โดยพนักงานเชื่อว่าเป้าหมายนั้นมีความ ถูกต้องเหมาะสมและสามารถดำเนินการได้ (9) โรงเรียนมีการประเมินผล ความยืดหยุ่น การปรับตัว หรือความสามารถในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์วิธีการในการทำงาน เพื่อสร้าง ความสามารถในการสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และ (10) โรงเรียนมี การประเมินสภาพแวดล้อมองค์กร ที่เป็นการประเมินโรงเรียน องค์กร และบุคคลในองค์กร ต่อสภาพแวดล้อมที่โรงเรียน องค์กรมีความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ รวมถึงความเลื่อมใส ความศรัทธา ความเชื่อมั่นและการให้การสนับสนุนที่กลุ่มคนทั่วไปมีต่อโรงเรียนองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

1) แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) ซึ่งสอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2559) และการศึกษา ของ กล้า ทองขาว (2558) ด้านการสร้างการศึกษาแบบยึดพื้นที่โรงเรียนเป็นฐานและการ สร้างผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ตามแนวคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยพบว่า

เงื่อนไขความรู้ พบว่ามี 5 ข้อกิจกรรมที่โรงเรียนที่มีนวัตกรรมควรจะพัฒนาใน ด้านความรู้ ได้แก่ (1) กิจกรรมสร้างความรู้ และความชำนาญในกระบวนการ (2) การ

พัฒนาความรู้คุณธรรม (3) การผสมผสานศาสตร์ต่าง ๆ และเทคโนโลยีกับภูมิปัญญาชาวบ้าน (4) สร้างการรู้จักจริงและรู้รอบ และ (5) สร้างความชัดเจนระหว่าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ใหม่สากล

เงื่อนไขคุณธรรม พบว่า 12 ข้อปฏิบัติตามหลักเงื่อนไขคุณธรรมโรงเรียนที่มีสินค้าหรือกิจกรรมที่เรียกรับค่าบริการได้และพัฒนาสิ่งต่อไปนี้ (1) กำหนดราคาที่เป็นธรรม (2) สร้างการสืบทอดความรับผิดชอบได้ (3) พัฒนาสินค้าตามเศรษฐศาสตร์ของโรงเรียน (4) มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม (5) การบริการที่ตรงเวลา (6) การสร้างแรงจูงใจและความผูกพันลูกค้า (7) การปลูกฝังความมีคุณธรรม (8) การคิดผลิตภัณฑ์และบริการเหมาะสม (9) ความตระหนักในหลักคุณธรรมของบุคลากรและครู (10) สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณธรรม (11) มีหลักจริยธรรมทางธุรกิจ และ (12) มีความโปร่งใสตรวจสอบได้

ความมีเหตุผล พบว่ามี 13 หลักเหตุผลในการดำเนินกิจกรรมที่ ผู้บริหารและครูใช้ในการสร้างนวัตกรรมสินค้าและบริการของโรงเรียน (1) นโยบายการเรียนการสอนส่งเสริมอาชีพ (2) มีการใช้เทคโนโลยีและความมีมาตรฐาน (3) พัฒนาทักษะและบุคลิกภาพ (4) พัฒนาสินค้าที่มีเรื่องราวและมีความต่อเนื่อง (5) สอดคล้องกับความสามารถและทรัพยากรที่มี (6) ถอดรหัสความต้องการของตลาด (7) ใช้นวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหา (8) สร้างความสอดคล้องกับบริบทสังคม (9) เข้าร่วมโครงการ 1 โรงเรียน 1 ผลิตภัณฑ์ (10) ความมีเหตุผลบนหลักฐานเชิงประจักษ์และรอบคอบ (11) เน้นการสร้างคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม (12) สร้างความถนัดและส่งเสริมการแสวงหาความรู้ใหม่ และ (13) บนสำนึกหลักเหตุผลทั้งปัจจุบันและอนาคต

มีภูมิคุ้มกันที่ดี พบ 15 กิจกรรมแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ถ้าสินค้าและกิจกรรมที่เรียกรับค่าบริการได้ มีความมุ่งหวังให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกอาชีพ และพัฒนาทักษะทั้งการทำงานและอาชีพ โดยผ่านตัวการศึกษาและกิจกรรมที่มีสินค้าและบริการที่มีนวัตกรรม ได้แก่ (1) มีการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น (2) การใช้ข้อมูลจริงและเป็นปัจจุบัน (3) การฝึกฝนและสร้างความชำนาญ (4) ใช้หลักการระเบิดจากข้างใน (5) การสร้างมูลค่าเพิ่มและการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ (6) มีการทบทวนกิจกรรมและพัฒนาจากปัญหาที่พบ (7) การเปิดโลกทัศน์และสร้างความคิดสร้างสรรค์แก่ผู้เรียนและสมาชิก (8) การผลิตและทดสอบสิ่งต้นแบบ (9) การเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนแปลง (10) ปลูกฝังความใกล้ชิดกับลูกค้า (11) การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ (12) การมองหาโอกาสทางการตลาด (13) การสร้างประสบการณ์ในชีวิต (14) ความเชื่อมโยงปัจจัยรอบด้านและอยู่บนความพอดี และ (15) มีสติรู้ และ

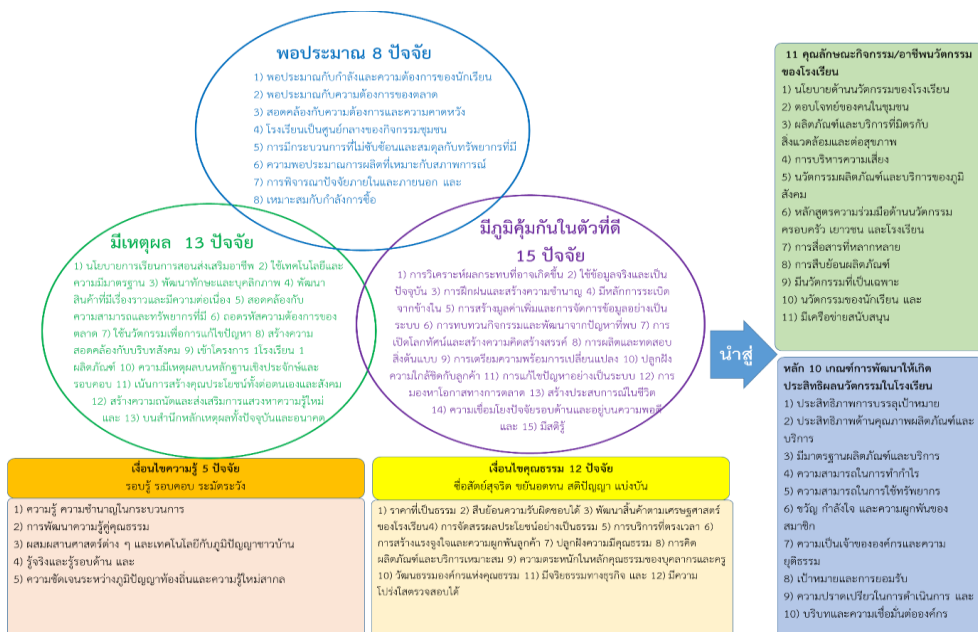
ความพอประมาณ พบ 8 แนวทางการพิจารณาการตามหลักความพอประมาณ ในโรงเรียนจะมีสินค้าและกิจกรรมที่เรียกรับค่าบริการได้ควรมีกิจกรรม ได้แก่ (1) สร้าง

พอประมาณกับกำลังและความต้องการของนักเรียนก่อน (2) สร้างพอประมาณกับความต้องการของตลาด (3) สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของบุคลากร (4) สร้างโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมชุมชน (5) การมีกระบวนการที่ไม่ซับซ้อนและสมดุลกับทรัพยากรที่มี (6) ความพอประมาณการผลิตที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ (7) การพิจารณาปัจจัยภายในและภายนอก และ (8) ความเหมาะสมกับกำลังการซื้อ

2) แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาและท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบ 2 แนวทางการนำความรู้ด้านนวัตกรรมไปสู่กิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียน ได้แก่คือ ลักษณะกิจกรรมหรืออาชีพที่สัมพันธ์หรือรับรู้วัฒนธรรมสินค้าหรือกิจกรรมที่เรียกเก็บค่าบริการของโรงเรียน และการประเมินผลประสิทธิผลโรงเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในประเทศไทย ผู้ศึกษาได้จัดองค์ประกอบและนำเสนอด้วยองค์ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข และนำสู่ 2 ผลลัพธ์ แสดงองค์ประกอบได้ตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) จากประเด็นการค้นพบ แนวทางในการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) ข้างต้น โรงเรียนคุระบุรีชัยพัฒนาพิทยาคม สามารถนำประเด็นต่าง ๆ ที่พบไปประเมินภายในและพัฒนาให้เกิดการดำเนินการให้สอดคล้องกับการสรุปความเห็นผู้เชี่ยวชาญได้ตามผลการศึกษา

2) จากกระบวนการและการค้นพบจากการศึกษา เป็นการศึกษาจากความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญที่เล็งเห็นคุณค่าของการพัฒนาการศึกษาในอนาคตแต่ยังไม่ได้ดำเนินการในเชิงปฏิบัติ จึงเสนอแนะในการศึกษาการดำเนินการ เช่น การนำประเด็นค้นพบไปสร้างการประเมินจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จแล้วในขั้นที่ 3 เพื่อสรุปจัดความสำคัญการดำเนินการในแต่ละด้านต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเพื่อหาแนวทางการดำเนินการในแต่ด้านกับโรงเรียนที่อยู่ในช่วงของการดำเนินการ ขั้นระยะที่ 1 และ ขั้นระยะที่ 2 เพื่อพัฒนาให้เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นระยะที่ 3 (นวัตกรรมและมูลค่าสูง) เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในประเทศไทยตามวัตถุประสงค์การศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ เทอร์เนอร์และคณะ. (2559). การลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในการศึกษาพยาบาล. *Nursing Journal of The Ministry of Public Health*, 26(3), 13-26.
- กล้า ทองขาว. (2558). การจัดการศึกษาแบบยึดพื้นที่เป็นฐาน: แนวคิด แนวทาง และกรณีศึกษา. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(2), 21-36.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *โครงการการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา*. บทความสถาบันสังคมศึกษา. สืบค้น 20 ธันวาคม 2562, จาก <http://academic.obec.go.th/article/detail.php?id=19>.
- น้ำผึ้ง มีศิลและคณะ. (2560). กระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)* ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 208-218.

- น้ำผึ้ง มีคิล. (2559). การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย: การหลีกเลี่ยงมโนทัศน์ที่ไม่ถูกต้อง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(1), 1256-1267.
- ประวดี พันผาสุก. (2562). การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนบ้านเมืองคองอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัย
และพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 14(2), 148-155.
- ลลิต ถนอมสิงห์. (2559, 18 สิงหาคม). *กรรมการและรองเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนาฯ รุ่นที่
1 (นพย.1) [บทสัมภาษณ์]*.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2562). การวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิคเดลฟาย. *วารสารสหวิทยาการ
วิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 8(1), 1-10.
- วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2557). การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน. *วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 11(2), 80-85.
- สำนักงาน กปร.. (2559). *หนังสือชุดเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เล่มที่ 2
“เศรษฐกิจพอเพียง”*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2556). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 11)*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2559). *โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ชัยพัฒนา-ภาคใต้ไทย
(บ้านทุ่งรัก), ตำบลกระบุรี อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา. สืบค้น 20 มีนาคม 2563,
จาก <https://www.chaipat.or.th/progress-report/9100-18-2561.html>*
- Jeffrey, S. (2015). *Devil of Delphi*. Scottsdale. Arizona: Poisoned Pen.
- Timothy, M. (2011). *Organizational structure effect on communication
efficiency for management information system supported
organizations: A Delphi study* (Doctoral Management in
Organizational Leadership with a Specialization in Information
Systems and Technology). Arizona: University of Phoenix.

ADMINISTRATION ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE OF BUENG YITHO MUNICIPALITY, THANYABURI DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE*

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถอำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานี

Wiyada Waranonwanich, Boonton Dockthaisong, Sman Ngamsnit

วิยะดา วรอนันท์วนิช, บุญตัน ดอกไธสง, สมาน งามสนธิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding Author E-mail: waranon_w@yahoo.com

Abstract

Objectives of this research were to study 1) the status of administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality, 2) the factors affecting the administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality and 3) relationship between factors affecting administration and administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality. Methodology was the quantitative method, collected data from 147 samples by questionnaires and analyzed data with descriptive statistics such as frequency, percentage, mean and standard deviation. Multiple Correlation Coefficients was used for testing the hypothesis. The research findings were as follows: 1) the status of administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality by overall was at the highest level. 2) The relationship between factors affecting administration and administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality were the affecting factors (X_1) had positive relationship with administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality (Y) with statistically significant value at .01 and 3) Sangahavatthu Dammam (X_2) had positive relationship with administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality (Y) at statistically significant level at .01.

Keywords: Administration; Good Governance; Bueng Yitho Municipality

* Received August 5, 2020; Revised August 16, 2020; Accepted August 27, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงานและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 147 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ดังนั้นความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงานและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงาน (X_1) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) หลักธรรมสังคหวัตถุ (X_2) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การบริหาร; หลักธรรมาภิบาล; เทศบาลเมืองบึงยี่โถ

Introduction

Today, the government can solve various problems of the country to enable the country to move forward. The government is the leader in policy-making of the country. Implementing various policies under the law to reduce disparities in society, although Thailand has used good governance in the public and private sectors for a considerable time although unable to solve all problems that occur in Thai society at all just causing those problems to be sparse but it is a goal that Thailand must reach and still have to develop Good governance in parallel with the development of democracy. The local government organization is an important organization in the development administration of the sub-district level and organization that is expected to be the main or a key leader in the development of economic, social and political problems at the sub-district based on good governance to provide opportunities for people to

participate in autonomy and autonomy in the administration (Suwanamongko, 2015) and if the municipality has applied Buddhist principles, such as Sangkhawattthu Dhamma, to use in administration as well, it is the administration according to good governance better.

From the review of related concepts and theories that the administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality as 1) concept of new public management 2) concept of good governance 3) Sangahavattthu Dhamma 4) context of Bueng Yitho Municipality, Thanyaburi District, Pathum Thani and related research worksuch as Good Governance in Local Administration: A Case Study of Municipalities in Thanyaburi, Pathumthani Province (Suyarat, 2015), Performance Process Leading to Good Governance Award of Nikhom Phatthana Sub-District Administration Organization, Nikhom Phatthana District, Rayong Province (Chom-upai, 2009), and Good Governance for Administration of Tambon Administration Organization to Rewarding Good Governance Award: A Case Study of Don Kaew Tambon Administration Organization, Maerim District, Chiang Mai Province (Loetphiphutwong, 2014), etc. As well as related research work about Sangahavattthu Dhamma such as An Analytical Study of The Local Government Administration in Charoenrat Sub-District, Mae Chai District, Phayao Province according to The Sangahavattthu (Phrakhrusangharak Watcharit Uttamasilo (Somyong), 2017) and Administration According to Sangahavattthu Dhamma of Sub-district Administrative Organization in Khon Sawan district, Chaiyaphum Province (Phrabaideeka Sarawut Mahalapho (Hongkam), 2013).

From the background and significance of the problems of the researcher are interested in studying the administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality, Thanyaburi District, Pathum Thani Province. However, if the organization uses good corporate governance as a management tool, it will lead to management participation. Also, to study the opinions of the staff towards the administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality, and relationship study between a factor enhancing with administration according to the good governance of

Bueng Yitho Municipality. The research results are used as a guideline for administration in accordance with the good governance for executives and related people for planning and determining management policies in various areas within the as well as being able to be good examples for other local administrative organizations as well.

Research Objectives

1. To study the status of administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality.
2. To study relationship between factors enhancing and administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality.
3. To study relationship between Sangahavatthu Dhamma and administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality.

Methodology

The research method in this study was quantitative method by survey research that used a set of questionnaires to collect data from staffs that perform at Bueng Yitho Municipality, population consists of 231 staffs and sample size has been calculated using the formula of Taro Yamane were 147 staffs (Yamane, 1973). Questionnaire has divided into 5 parts; Part 1: personal information of the sample includes gender, age, education, and Period of perform at Bueng Yitho Municipality, Part 2: factors enhancing for administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality, Part 3: the administration according to Sangahavatthu Dhamma, Part 4: the administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality, and Part 5: suggestions for Bueng Yitho Municipality achieving good governance award.

The value of index for consistency purpose –IOC, for each question on the questionnaire of research topic of "Administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality, Thanyaburi District, Pathum Thani Province" was more than 0.6 in all questions and Reliability by coefficient

Alpha according to the method of Cronbach was 0.979. (Cronbach&Meehl, 1995)

Data Analysis by The Descriptive statistic for describing the general figure of the sample by using the statistic namely: frequency, percentage, mean and standard deviation and Inferential statistics for testing hypothesis use the Pearson Moment Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis (stepwise method) to explain 1) relationship between the factors enhancing and the administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality and 2) relationship between the Sangahavatthu Dhamma and the administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality.

Results

1. The status of administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality was found that overall at the highest level ($\bar{X}=4.21$). When considering a list of aspects were found that the opinions of the respondents to be 6 aspects of the highest level (responsiveness, accountability, transparency, rule of law, decentralization, and morality/Ethic) and 4 aspects of high level (efficiency, effectiveness, equity, and participation/consensus oriented).

2. The relationship between factors enhancing and administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality founded factors enhancing (X_1) had positive relations with administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality (Y) with statistically significant at the .01 level.

3. The relationship between Sangahavatthu Dhamma and administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality founded Sangahavatthu Dhamma (X_2) had positive relations with administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality (Y) with statistically significant at the .01 level.

Discussion

1. The result of the analysis of “the status of administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality” in overall was at the highest level ($\bar{X}=4.21$). Which is consistent with the research of Suree Loetphiphutwong (2014) had research title “Good Governance for Administration of Tumbon Administration Organization to Rewarding Good Governance Award: A Case Study of Don Kaew Tumbon Administration Organization”. The results show that the people in Don Kaew Sub-district Administration Organization have an opinion on the application of good governance in the administration of Don Kaew Sub-district Administration Organization, which has an average of 4.37 which is at the highest level.

When considering a list of aspects were found that the opinions of the respondents to be 6 aspects of the highest level (responsiveness, accountability, transparency, rule of law, participation/consensus oriented, morality/ethic). which is consistent with the research of Suree Loetphiphutwong, the research found that the use of good governance in the administration of Don Kaew Sub-district Administration Organization, the principle of transparency has the highest average score of 4.35, according to the principles of governing the rule of law has the highest average score of 4.29, responsibility principles has the highest average score of 4.25.

That are 4 aspects of high level (efficiency, effectiveness, equality, decentralization) which is consistent with the research of Supawadee Chandrasakha (2014), who made research title of Administration in Accordance with Good Governance of Secondary Schools, Nakae District, Nakhon Phanom Province, that result were The administration of the principles of good governance is at a high level in terms of efficiency, effectiveness, equality, decentralization.

From the above it is found administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality have the level of administrative at the highest level in every aspect maybe due to leaders have systematic management and leadership, allowing people to participate in management and transparent can recheck which is in line with the concept of new

government management which focuses on systematic management focusing mainly on the public service, by the public, is like a customer not just citizens, while people have knowledge and awareness of participation in various phases of the municipality's operations.

2. The result of the study relationship between factors enhancing and administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality founded factors enhancing (X_1) had positive relations with administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality (Y) with statistically significant at the .01 level.

3. The relationship between Sangahavatthu Dhamma and administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality founded Sangahavatthu Dhamma (X_2) had positive relations with administration according to the good governance of Bueng Yitho Municipality (Y) with statistically significant at the .01 level.

Body of Knowledge

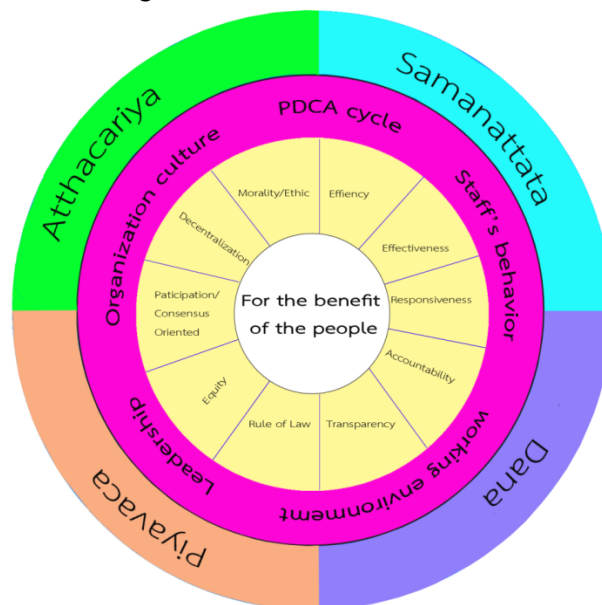

Figure 1: The Model of The Administration According to Buddhist Good Governance

Source: Waranonwanich (2020)

From the figure, the model of the administration according to Buddhist good governance, in which the researcher brought the idea from the Dharmachakra; Wheel of Dhamma. That Dharma is the true truth, True condition or Goodness. The Wheel of Dhamma consists of three major parts: wheel, spoke, and hub. Therefore, in these results from the research, it was found that “The Administration according to good governance of Bueng Yitho Municipality Administration Organization, Pathum Thani Province” has a goal for the benefit of the people which is likewise a hub for a wagon wheel, which is the focal point of all operations The Bueng Yitho Municipality Administrative Organization according to the 10 principles of good governance that is a metaphor like a wagon wheel. These 10 principles of good governance, Efficiency, Effectiveness, Responsiveness, Accountability, Transparency, Rule of Law, Equity, Participation/Consensus Oriented, Decentralization, and Morality/ Ethic, are likewise spokes that connect the hub and the wheel to drive the work to succeed. Overall 10 spokes or the 10 principles of good governance that The Bueng Yitho Municipality Administration Organization adhered to perform the task, there must be a hub or a wheel that will help to secure the spokes or grip to allow easier movement. Which in this research have the factor enhancing that consist of Working environment, Leadership, Organization culture, PDCA cycle, Staff’s behavior, if present, comparable to automobile wheels, then wheels cars of good quality would make the car to drive efficiently, which is a metaphor as the administration of The Bueng Yitho Municipality Administration Organization that has a good wheel, that is the V factors enhancing, and also having quality tires or good performance will make the administration performance is going smoothly and quickly, resulting in efficiency and effectiveness. In which this research result if the car has good quality tires likewise The Bueng Yitho Municipality Administration Organization have good performance according to Lord Buddha's principle of working together, namely Sangkhavatthu IV that consist of Dana, Piyavaca,

Atthacariya and Samanattata, which is another factor that supports all components to work more properly and more powerfully.

Recommendations

Recommendation for Policy Formulation

1. Local leaders should be mainly considering the needs of the people in formulating policies and planning to support the growth of the community in the future. There is a wide vision for community management, listen to the opinions of the people with sincerity and should be considering the public benefits more than the personal benefits.

2. Set the characteristics of local politicians determined to be suitable for the duty or job of the local administrative organizations, both in terms of qualifications and experience of administration, because at present, the community and the leap development have modern technology Personnel have diverse knowledge and capabilities. If leaders of local administrative organizations have inappropriate characteristics, they will not be able to manage human resources and other resources worthily.

3. Local administrative organizations should be take seriously the use of the law as a tool to prevent corruption in all forms, starting from public relations and placing punitive measures from light to heavy, respectively, and have to carry out periodic checks and monitoring.

4. Local administrative organizations should be consider the weaknesses, strengths in public relations channels and improve public relations to be up-to-date so that people can easily access information as well as municipal officials should be aware of the roles and duties of local government officials that are responsible for facilitating People in all areas, including access to information, relief of the suffering of the people and the maintenance of Sincere benefits to the people in the community, not expecting benefits from capitalists or corrupt politicians, as well as raising awareness and encouraging people to participate in determining the future of the community together with the municipality, giving people the opportunity to present their opinions to give opinions and listen sincerely

with cooperation with community leaders in educating the public, such as rights, roles and responsibilities of people in the community are core democratic good governance, local pros and cons of buying a resale, etc.

5. Local leaders should be formulate strategies for organizing various activities in community development and public relations in order to encourage people to participate in such activities, as well as citizens must be aware of the rights, roles and responsibilities of being citizens in the community, common interests. More than personal interests have contributed to the government in shaping the future of the community since the beginning of the search for problems, setting the guidelines to fix the problem so common because people in the area are aware of the problem in the best possible help to monitor the work of the municipality.

Recommendation for Policy Implementation

1. There should be public education to raise public awareness about the principles of choosing politicians to manage their communities worthily, not allowing greed to obsess, and not allowing local politicians to use the people as a tool to get into the position. There should be considered the politicians that the actions that have benefited the community to some extent.

2. The local administers should be have public mind to work for the public, taking into account the public benefit first more than personal benefit, to be ashamed and sinful, to help the people with sincerity, and have a vision for sustainable community development focusing on allowing the community to live by its own identity.

3. People should be involved in the formulation of community development plans because people are the best people who know the problems of the community and should understand the problems of the community and can solve the problems very well.

Recommendation for Future Research

1. There should be studies the factors that affect the success of the governance of various local administrative organizations in order to be a

good example organization and very useful to other local administrative organizations in the administration.

2. There should be studies of other forms of local government organizations in order to find the similarities or differences in the application of good governance principles in the administrative.

3. There should be studies the results of admonition according to good governance to confirm that good governance is clearly good and can truly lead the locality or society to progress.

References

- Chom-upai, C. (2009). *Performance Process Leading to Good Governance Award of Nikhomphatthana Sub-District Administration Organization, Nikhom Phatthana District, Rayong Province* (A Thesis of Master of Public Administration in Local Government). Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Cronbach, L. J., & Meehl, P. E. (1955). Construct Validity in Psychological Tests. *Psychological Bulletin*, 52.
- Suyarat, N. (2015). *Good Governance in Local Administration: A Case Study of Municipalities in Thanyaburi, Pathumthani Province* (A Thesis of Master of Public Administration), Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Suwanamongko, P. (2015). *Public Administration and Good Governance*. Bangkok: Kaen Chan Printing Co., Ltd.
- Phrabaideeka Sarawut Mahalapho (Hongkam). (2013). *Administration According to Sangahavatthu Dhamma of Sub-district Administrative Organization in Khon Sawan district, Chaiyaphum province* (A Thesis of Master of Arts (Public Administration). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakhrusangharak Watcharit Uttamasilo (Somyong). (2017). *An Analytical Study of The Local Government Administration in Charoenrat Sub-District, Mae Chai District, Phayao Province According to The*

- Sangahavatthu* (A Thesis of Master of Arts (Buddhist Studies)).
Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Loetphiphutwong, S. (2014). *Good Governance for Administration of
TumbonAdministration Organization to Rewarding Good Governance
Award: A Case Study of Don Kaew Tumbon Administration
Organization, Maerim District, Chiang Mai Province* (A Thesis of
Master of Public Administration (Public Policy)). Chiang Mai: Chiang
Mai RajabhatUniversity.
- Yamane, T.(1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rded.) New York:
Harper and Row Publications.

EFFECTIVENESS OF THE VILLAGE POTENTIAL DEVELOPMENT PROJECT MANAGEMENT IN KOKPHOCHAI DISTRICT, KHONKAEN PROVINCE *

ประสิทธิ์ผลของการจัดการโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านในอำเภอโคกโพธิ์ไชยจังหวัดขอนแก่น

Chutchaleeya Suti, Boonton Dockthaisong, Sman Ngamsnit

ชัชลีญา สุติ, บุญตัน ดอกใส, สมาน งามสนิท

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding Author E-mail: chutchaleeyar.8528@gmail.com

Abstract

The objectives of this research article were to study the effectiveness, factors affecting and propose the appropriate guidelines for the effectiveness of the village potentials development project management in Kokphochai Districts, KhonKaen Province, applying the quantitative research method. Data were collected from 393 samples who were the people in Kokphochai Districts with questionnaires, and analyzed with frequency, percentage, mean, standard deviation. The hypotheses were tested with multiple regression analysis. The findings of this research were that the general conditions of the village potentials development project management in Kokphochai Districts, the people had opinions on the project at a high level ($\bar{X}=3.84$), factors affecting the villages potentials development project were of 3 factors such as village committee factors, people participation and project operation that had influenced on the project at 55.5 percent, 44.5 percent, and other influence came from other factors. The appropriate guidelines for the village's potentials development, project management were that there should be career development and family income generation, agriculture promotion, product processing program, and community tourism promotion. As for the state policy factor, the policy should have good effects on villages with clear cut objectives, responsiveness to the social needs, benefits of the majority of people, and capacity to solve the village problems.

Keywords: Effectiveness; Project management; Villages potentials

* Received July 8, 2020; Revised August 27, 2020; Accepted August 27, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผล ปัจจัยที่ส่งผล และแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงประสิทธิผลของการจัดการโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน ในหมู่บ้านในอำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในอำเภอโคกโพธิ์ไชย จำนวน 393 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า สภาพทั่วไปประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$), ปัจจัยประสิทธิผลของการจัดการโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านทั้ง 3 ปัจจัย คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การดำเนินโครงการ มีอิทธิพลร้อยละ 55.5 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 44.5 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ แนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงประสิทธิผลของการจัดการโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านคือ การพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว เช่น โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมโครงการส่งเสริมการแปรรูป โครงการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนปัจจัยด้านนโยบายของรัฐ คือ มีการดำเนินการตามนโยบายไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ไม่ดีต่อหมู่บ้าน, นโยบายต้องมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ชัดเจนที่ตอบสนองความต้องการของสังคม เป็นนโยบายที่เกิดประโยชน์แก่ประชาชนจำนวนมาก สามารถแก้ไขปัญหามูลของหมู่บ้านได้

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การจัดการโครงการ; ศักยภาพหมู่บ้าน

Introduction

The Villagers faced with the socio-politic and economic problems throughout the villages. The core Problems of villages were the Project of agricultural products such as rice, corn, rubber, meat, fish, chicken. These products were sold at the lowest price. The village's products met with such situations and also the natural vegetables were rare, thus, the villager's family's incomes were not enough to support their family expenditures. According to the Office of Governor of the Provincial Planning revealed the statistics of the family income disparity in the province that indicated the income gap in KhonKaen province could be divided into five groups: (Department of Provincial Administration, 2018) the high-end income, the middle-end, the lower-end and the lowest-end income. The comparison between the ends, the lowest end earned only 2,664 baht per month, while

the high-end income earned 22,909 per month that was in a year (Khonkaen Statistical Office, 2018). According to the Governor's Office of Statistics, it was found that the lowest-end income was dropped from 3.7 times in 2011, and 3.5 times lower in 2013 and 4.3 times in 2014. This meant that poverty of the lowest-end was down-hill; therefore the poverty in the village is increasing. Therefore, the government had to rush to help by creating a village and community-funded projects to alleviate the hardship of the people in the villages (Department of Provincial Administration, 2018).

The government-funded projects have to be initiated the projects according to their actual needs and the project council cannot take advantage of the project's fund. Evaluation and verification of projects met the difficulty. Data access was difficult to reach. Therefore, it was a great opportunity for the government to implement the project, to upgrade the potential of the villages to nourish the economy. The projects were open to the entire communities. Everyone could participate in the project by voicing out, "People's proposals are made by the people and for the people of the villages". As the mentioned problems, the researcher focused on the funded projects management, villager's participation, the effectiveness of allocating the money to the projects and the satisfaction of the villagers, the management, and the benefits of the project. The concept of full subsidy and partial subsidy project had to alleviate the hardship of the villagers, who were mainly in the middle age and left the aging to stay-put in the villages, especially, the northwestern villagers, however, in 2016, The government had a strategy to promote the well-being of the people in the villages to improve the family economy in the villages then the government had allocated the villages funded projects, the fund was to be in circulation for the community growth by allocating the money to all 74,965 villages. Each village had received 200,000 baths, totaling 36,275 million Baht. The measurement had to promote the people's well-being in the Sub-District level for lowest-income villages, including the people who were affected by the lower price of agricultural products.

Literature reviews used the theory of public policy and the theory of project management context of the villages potential development projects and context of the villages potential development projects in Khonkaen province as the framework to study and to understand the people's need and state policy for solving the problems in villages potential development projects management in Kokphochai district, KhonKaen province and also the related research works with this research were the work of Anchiraya Chantarapidok (2012) who studied the process of formulating public policy for participatory health of the Lamphun health assembly, while Maneerat Limsuebchua (2010) studied the factors affecting the performance of the villages development committee and Malinee Somngam (2000) conducted a study on guidelines for solving farmers' poverty and agricultural development in lower northeastern region and other related research for finding research variable to construct the conceptual framework of the study.

The researcher needed to find the effectiveness of village potential development project management in Kokphochai District, KhonKaen Province. What were the factors affecting the effectiveness of the village's potential development project management in Kokphochai District, KhonKaen Province? However, the objectives of the study were appropriate guidelines for the improvement of the effectiveness of the village's potential development project management in Kokphochai District, KhonKaen Province.

Research Objectives

1. To study the effectiveness of the village potential development project management in Kokphochai district, KhonKaen province.
2. To study the factors affecting the village potential development project management in Kokphochai district, KhonKaen province.
3. To propose the appropriate guidelines for improvement of the effectiveness of the village potential development project management in Kokphochai district, KhonKaen province.

Methodology

The research methodology was the quantitative method. Data were collated from 393 samples. Samples of survey research from people living in the responsibility area of Khokphochai District, KhonKaen Province, totaling 40 villages with a population of 21,445 peoples by calculating from sampling size in case of population and using the sampling formula of Taro Yamane (Yamane, 1967) The Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation. The hypotheses were tested with multiple regression analysis.

Results

The findings from the research were as follows:

1. General conditions of the village potential development project management in Kokphochai districts found that the people in Kokphochai district had opinions on the project at a high level ($\bar{X}$ = 3.84)
2. On the effectiveness factors of managing the villages, potential development project focused on 3 factors, such as village committee factors, people participation and project operation influenced 55.5 percent and 44.5 percent of influence was from the other factors,
3. Appropriate guidelines for improving the village's potential development project management were as follows: There should be career development, family income generation, agriculture promotion, product processing program, and community tourism promotion. As for the state policy factor, the policies should have good impacts on villages, it must be clear cut policies and having the responsiveness to the social needs. The policies must be beneficial for the majority of people and able to solve the village problems.

Discussion

Discussion of this research will cover the study of the effectiveness of the village potential development project management in Kokphochai district, KhonKaen province with the important and interesting research results as follows;

1. The Effectiveness of Village Potential Development projects management at Kokphochai District, KhonKaen Province

Based on the study of the level of opinions on the effectiveness of the village potential development project management in Kokphochai district, KhonKaen province. Was found that the sample group at Kokphochai district here were a high level of overall opinion with an average of 3.84 percent, when considering each item, it was found that every aspect had a high level of opinion, first in the village project needs there were opinions at a high level. With an average of 3.90 percent, ranked second in state policy there were opinions at a high level with an average of 3.78 percent. From the conclusion of the study, the effectiveness of the village potential development project management in Kokphochai district, KhonKaen province, in both aspects mentioned above, it could be concluded that people in the village needed to help develop their career and generate income for families such as agricultural promotion projects such as rice, organic vegetables, processing promotion projects such as (OTOP / SMEs), tourism projects by community water resources for consumption project, road repair projects, and silk weaving career promotion projects, etc. and government policy factors, which must be implemented according to the policy that did not cause adverse effects on the village, the policy had clear objectives, objectives was a policy that met the needs of society was a policy that benefited many people, can solve the problems of the village, etc. These findings were related to the research of Malinee Somngam (2000) "Guidelines for solutions to the farmers' poverty problem and agricultural development in the lower Northeastern region", the study was found that the cause of poverty in the study area was a lack of surface water resources. lack of ownership of arable land and

production factors lack primary and secondary education, rice yield per rai, appropriate guidelines for solving poverty problems of farmers in the lower Northeastern region was the development of surface water sources, issuing rights documents for land-use and production factors developing educational institutions at the elementary level and secondary level and increased agricultural productivity.

2. Factors affecting the effectiveness of the village potential development project management in Kokphochai district, KhonKaen province.

Village committee factors that affected the Effectiveness of the village potential development projects management at Kokphochai district, KhonKaen province the opinions on these findings were at the highest level, the first was the potential of talent. Leaders or representatives of the organization groups in the village were appropriate with an average of 3.86 percent. The second was the ability of 2 village experts was appropriate with an average of 3.82 percent. The third was the ability of members of the Council of Local Administrative Organizations with domicile in the village was appropriate with an average of 3.77 percent. This finding was related to the research of Maneerat Limsuebchua (2010), studying the factors affecting the performance of the Village Development Committee. The ability of the Board itself, motivation, the satisfaction that has the opportunity to progress, was known by others. Also, personal personalities were important to the villagers. According to studies, it has been found that villages that had a personality that was open to society were important factors that had a positive effect on the job to be successful.

Effectiveness of the village potential development projects management at Kokphochai district, KhonKaen province. Public participation with the opinions that were at the highest level, first, was the people participating in the work of the village potential development project that had been set up to be made according to the needs of the people in the village with an average of 3.82 percent. Second was the people participating in the project evaluation with an average of 3.80 percent. Third was the

people involved in monitoring the operation of the project with an average value of 3.79 percent. These findings were related to the research of Sommai Thongkhao (2008) Factors affecting the success of the economic foundation development of Ban Nok Nam Community, Na Khayat Sub-District, Khuan Khanun District, Phatthalung Province that was found that having a virtuous and honest leader was a sacrifice for the public Influence on success 62.5% and 52.1% respectively. The participation of people in the operation of the group has the same influence and that the leaders and members have a good economic status, consisting of good income, savings directly affecting the economic and social development in the community to be strong.

Effectiveness of the village potential development project management at Kokphochai district, KhonKaen province. Project implementation with the opinions that were at the highest level: The first was the implementation of the project with a sufficient budget with an average of 3.89 percent. The second was the implementation of the project encountered problems in practice with an average of 3.88 percent. The third was project implementation with a sufficient budget with an average of 3.79 percent.

From the summary of the 3 aspects, consisting of the village committee, public participation, project implementation with predictive accuracy or influence of 55.8%, the remaining 44.2% was due to the influence of other variables in line with the research of Surasak Wongput (1984) Rural development management of developing countries including Thailand also was found the organization Bureaucracy that will manage rural development to achieve success by pulling people to participate in the development must have a decentralized organization and in addition to having a decentralized form of management. There must also be many other important characteristics that the organization must have unity in implementing policies. Plans and projects to achieve the objectives must have good coordination with effective tracking and evaluation mechanisms. Staff in the organization must have appropriate qualifications and abilities

including the organization had organized necessary committees for an administrative department that served as the secretary of the board as well.

3. The effectiveness of the village potential development project management in Kokphochai district, KhonKaen province.

Effectiveness of the village potential development projects management at Kokphochai district, KhonKaen province. Quality of life with the opinions that were at the highest level: The first could be self-reliant without hurting each other, with an average of 3.85 percent. The second was that people developed themselves to have physical and mental health with an average of 3.79 percent. The third was the people developed themselves and their families to have a good quality of life with an average of 3.72 percent.

Effectiveness of the village potential development projects management at Kokphochai district, KhonKaen province. Strong village with the opinions that were at the highest level: The first was cooperation to develop the village with an average of 3.87 percent. The second was the community in which they think together in harmony with an average of 3.85 percent. The third was the creation of morality and ethics in the community with an average of 3.76 percent.

Effectiveness of the village potential development projects management at Kokphochai district, KhonKaen province. In creating jobs in the village with the opinions that were at the highest level: The first was bringing knowledge and practical training to be a profession with an average of 3.95 percent. The second was training for people to gain knowledge in their careers with an average of 3.86 percent. The third was the people receiving professional development with an average of 3.74 percent.

Effectiveness of the village potential development projects management at Kokphochai district, KhonKaen province. Reducing household expenses with the opinions that were at the highest level: The first was support for saving in the community with an average of 3.80 percent > the second was people with understanding and reducing unreasonable spending with an average of 3.71 percent. The third was

simple household accounting that could be used with an average of 3.70 percent.

Effectiveness of the village potential development projects management at Kokphochai district, KhonKaen province. Increasing the income of people in the village with the opinions that were at the highest level: The first was people in the community had sufficient income for living with an average of 3.81 percent. The second was to encourage people to have business skills with an average of 3.73 percent. The third was activities that promoted the allocation of funds to people in the community with an average of 3.70 percent.

Effectiveness of the village potential development projects management at Kokphochai district, KhonKaen province. Creating opportunities for well-being from the project to enhance the village's potential with the opinions that were at the highest level: The first, was the overall benefits to the community by creating opportunities for competition with an average of 3.84 percent. The second was to create good opportunities for people in the village with an average of 3.78 percent. The third was to bring benefits to society as a whole, creating opportunities for national development. With an average of 3.77 percent

Summary of Effectiveness of the village potential development projects management at Kokphochai district, KhonKaen province. Projects that benefited the community, created competitive opportunities so that people in the village could become self-reliant without hurting each other. There was unity and cooperation to develop the village to be able to apply knowledge and skills to practice professionally. There should be support for saving in the community, to allow people in the community to have sufficient income for living. The findings were related to the research of Anchiraya Chantarapidok (2012) studied the subject the process of formulating public policy for the participatory health of the Lamphun Health Assembly found that factors affecting the public policy formulation process consisted of 10 factors, namely community strength. the potential of the people participating in the public forum in the form of operations, support

from external agencies and organizations, public cooperation, aspects of the community in integrated operations in the area in the interest of executives in terms of health communication in the community and local leaders were strong, the role of participation in the discussion process consisted of 2 forms, namely the Public Discussion Forum and the discussion of the solution (Deliberative Dialogue) and the role of participation in the concept of the public policy process was Participation in planning Participation in operations Participation in the allocation of benefits And participation in the evaluation

Body of Knowledge

From the research result of effectiveness of the villagesp development projects management in Kokphochai district, Khonkhaen province, the researcher had analyzed and concluded the findings into the body of knowledge. The effectiveness of the Villages Potential Enhancement project to drive the economic foundation following the civil society approach was proposed in this the diagram as follows:

Figure 1 Body of knowledge: Sustainable quality of life for people

From the model of a study on the efficiency of the village potential development project management of villages in Kokphochai district, Khonkaen Province. The researcher has built a body of knowledge about the factors leading to the overall benefit of the project for the villagers. By building strong community leaders by the promotion of the government integrated local government organization for the sustainable development of the community should educate the public to promote the development of tourist attractions in the village, to create a satisfying tourism activity-travel all year round, educating the community about the use of modern technology. In promoting and publicizing community projects for a better quality of life build a family economy based on self-sufficiency. People in the village are loving, unity, and working together to develop the village. And able to apply the knowledge gained into practice, to pursue a career, to have sufficient income for living, create income-generating opportunities for the people of the village to be self-sufficient sustainably.

Recommendations

General recommendation

Should supporting the promotion of the project by creating the right knowledge for the people and workers to understand clearly on government policy by publicizing the information's guideline, including training, seminars exhibitions, and the operational process, the regulations for people and open platform to listen to the opinions of people, are very important and to know the problems that occurred to improve the quality of life, should educate people in the villages in terms of training, development, occupational skills, and training technologies and knowledge as the professions to increase the village's revenues and to improve the expenses and the well-being of the people in the villages

Recommendation for Policy Formulation

1. The government should establish a clear and continuous rural development policy with a sufficient budget that can be checked by the people in the community.

2. Should allow people to define development projects by their communities. But the project must be a sustainable project that has to affect the economy and society for local development. Should allow people to participate in the project from the beginning of the project up to the end project.

3. Villages Committee should be strong, know the expert team, who were selected by people in the community and those expert teams must have an intention to sacrifice for service of the community.

Recommendation for further research

1. There should study the real needs of people, not from the needs of the government.

2. There should be a study about the budget from the government that has a lot to see how it is consistent.

3. There should be a study of the clear results of using the budget as to whether or not it affects community economic development.

4. There should be study accounting, income, and expenses of the people that support people to know about savings.

References

Chantarapidok, A. (2012). *The process of formulating public policy for participatory health of the Lamphun Health Assembly*. (A Thesis of Master of Arts). Chaiyaphum: Chaiyaphum Rajabhat University.

Department of Provincial Administration. (2018). *Announcement of the Central Registration Office on Population throughout the Kingdom on evidence of registration*. Retrieved January 9, 2018, from https://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_60.pdf.

_____. (2018). *Manual for the implementation of the project to upgrade the village's potential to drive the economic foundation According to the civil state guidelines*. Retrieved January 9, 2018, from <https://multi.dopa.go.th>.

- Khonkaen Statistical Office. (2018). *Analysis of Khon Kaen Basic Data Set*.
[Online].Source:http://khonkaen.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=256&Itemid=602.
- Limsuebchua, M. (2010). *The factors affecting the performance of the Villages Development Committee* (A Thesis of Master of Arts). Bangkok: Kasetsart University.
- Somngam, M. (2000). *Guidelines for solving farmers' poverty and agricultural development in the lower northeastern region* (A Thesis of Master of Arts). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Thongkhao, S. (2008). *Factors affecting the success of the economic foundation development of Ban Nok Nam Community Na Khayat Sub-Districts, Kuan Khanun Districts, Phatthalung Province* (A Thesis of Master of Arts). Khonkaen: Khonkaen University.
- Wongput, S. (1984). *Rural development management of developing countries which including Thailand* (A Thesis of Master of Arts). Bangkok: Chulalongkorn University.

รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่*

EFFECTIVENESS MODEL FOR FOREIGN LABOR MANAGEMENT

IN CHIANG MAI PROVINCE

มนตรี พรหมวัน, บุญทัน ดอกไธสง, สุรพล สุธะพรหม

Montri Phromwan, Boonton Dockthaisong, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: oodood.montre@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อนำเสนอรูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 410 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน ผลการศึกษาพบว่าโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\text{Chi-Square} = 87.70$, $\text{df} = 68$, $\text{GFI} = 0.98$, $\text{AGFI} = 0.94$, $\text{RMSEA} = 0.027$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในมีค่าเท่ากับ 0.85 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือ ศักยภาพผู้ประกอบการ และกระบวนการบริหาร สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ได้ร้อยละ 85 และยังพบว่าสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในมีค่าเท่ากับ 1.01 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือประกอบด้วย ศักยภาพผู้ประกอบการ กระบวนการบริหาร และการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ได้ร้อยละ 100

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; แรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่

Abstract

The objectives of this research article were to study the effectiveness of the management of foreign labors in Chiang Mai. to study the factors affecting the effectiveness of the management of foreign labors

* Received August 7, 2020; Revised August 27, 2020; Accepted September 11, 2020

in Chiang Mai and to present a model on the effectiveness of foreign labors management in Chiang Mai. Methodology was the mixed methods. The sample consisted of 410 people, using the questionnaire as a tool used to analyze descriptive data and inferential data analysis with statistical software packages and qualitative research, data were collected from 17 key informants by in-depth interview method. The results show that the model developed by the researcher is consistent with the empirical data (Chi-Square = 87.77, df = 68, GFI = 0.98, AGFI = 0.94, RMSEA = 0.027). The prediction coefficient (R^2) of the internal equation structure with latent variables is equal to 0.88, indicating that the variables in the model are entrepreneurial potential and management process able to explain the variance of the implementation of the 4 baht influence principle and also found that the equation of the structure of the underlying latent variable is equal to 1.0, indicating that the variable in the model is consisting of entrepreneurial potential management process and the implementation of the 4 baht influence principle, able to explain the variance of the effectiveness of the management of foreign workers 100%.

Keyword: effectiveness; management; foreign labors in Chiang Mai

บทนำ

เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับล่างหรือแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labors) ซึ่งเป็นลักษณะของการทำงานประเภท 3D คือ งานสกปรก (Dirty Job) งานอันตราย (Dangerous Job) งานยาก (Difficult Job) ที่ปัจจุบันแรงงานไทยไม่ทำ และไม่สามารถจัดหาแรงงานไทยเข้าทำได้ ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน จึงทำให้นายจ้าง/สถานประกอบการมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานจากประเทศที่มีเขตแดนติดกับประเทศไทย ประกอบกับประเทศไทยมีค่าจ้างขั้นต่ำที่สูงกว่าประเทศเหล่านั้น จึงเป็นการดึงดูดให้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก โดยแรงงานที่เดินทางเข้ามาทำงานที่ประเทศไทยนั้น เป็นการเดินทางย้ายถิ่นฐานจากประเทศที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจน้อยไปยังประเทศที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมากกว่า รวมถึงปัจจัยความมั่นคงของชีวิตที่ดีกว่า เพื่อให้รอดพ้นจากความอดอยาก ยากจน และความปลอดภัยจากการสู้รบด้วย (ทีมงานจัดการความรู้ (KM Team), 2561) จากสถิติพบว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งหมดในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 145,253 คน

(ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม 2563) แรงงานต่างด้าวจำนวน 3 สัญชาติที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ ได้แก่ สัญชาติเมียนมา สัญชาติลาว สัญชาติกัมพูชา เมื่อรวมจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้ง 3 สัญชาติ ณ สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่บริหารจัดการมีจำนวนทั้งสิ้น 67,564 คน โดยอัตราแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งคำนวณจากจำนวนแรงงานต่างด้าวใน จังหวัดต่อกำลังแรงงานในจังหวัดพบว่า ไตรมาส 1 ปี 2563 (เดือนมกราคม-มีนาคม, ปี 2563) มีอัตราร้อยละ 6.70 (สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่, 2563)

สำหรับสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีปัญหาการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสถานประกอบการซึ่งเป็นตัวบ่งบอกที่แสดงให้เห็นถึงภาวะการณ์ด้าน แรงงานหากนายจ้างไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในอัตราที่สูงย่อมส่งผลกระทบต่อความ เป็นอยู่ของลูกจ้าง/ผู้ใช้แรงงานและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตตามมา สำหรับในไตรมาส 1 ปี 2563 (เดือนมกราคม -มีนาคม ปี 2563) มีสถานประกอบการที่ผ่านการตรวจทั้งหมด จำนวน 137 แห่ง ผลการตรวจพบการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามข้อกำหนดของสถาน ประกอบการจำนวน 2 แห่ง และได้ดำเนินการออกคำสั่งให้ปรับปรุงไปแล้ว (สำนักงาน แรงงานจังหวัดเชียงใหม่, 2563) นอกจากนั้นสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการ จัดประชุมนายจ้าง/สถานประกอบการ ตามโครงการเสริมสร้างการรับรู้ให้กับนายจ้าง/ สถานประกอบการ เพื่อให้นายจ้าง/สถานประกอบการ ได้รับความรู้ความเข้าใจในสิทธิและ หน้าที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมาย โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ นายจ้าง/สถานประกอบการ โดยได้รับการสนับสนุนวิทยากรจาก หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาให้ความรู้เพื่อให้การจ้างแรงงานต่างด้าว เป็นไปตามพระราช กำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อาทิ เรื่อง “การตรวจลงตรา Visa และการประทับตราการอนุญาตให้อยู่ ในราชอาณาจักร การ รายงานตัว 90 วัน และการแจ้งที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าว” เรื่อง “หน้าที่และความ รับผิดชอบของนายจ้างในการจ้างแรงงานต่างด้าวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม” เรื่อง “การตรวจสุขภาพและการประกันสุขภาพของ แรงงานต่างด้าว” เรื่อง “การขึ้นทะเบียนผู้ประกันตนให้แก่แรงงานต่างด้าวและสิทธิ ประโยชน์ประกันสังคมของแรงงานต่างด้าว และเรื่อง “การจ้างแรงงานต่างด้าวอย่าง ถูกต้อง การตรวจสอบ จักรกม ดำเนินคดีนายจ้าง แรงงานต่างด้าวที่ฝ่าฝืนกฎหมาย บท กำหนดโทษตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติมและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ตามพระราชกำหนด การบริหาร จัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม” (สำนักบริหารแรงงาน ต่างด้าว, 2562) การให้ความรู้ดังกล่าวเป็นการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และแก่ผู้ประกอบการเพื่อความเข้าใจตรงกันในการ

ทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย เนื่องจากเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากทั้งจากประเทศพม่าและประเทศลาว สอดคล้องกับงานวิจัยของสนธิ สัตโยภาส (2559) พบว่า การปรับตัวของแรงงานต่างด้าวชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ อันมีผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและสังคมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=3.25) กล่าวคือมีความมั่นคงน้อย ในมิติด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีความมั่นคงปานกลาง ในมิติด้านการมีงานทำ และรายได้ มิติด้านความมั่นคงส่วนบุคคล มิติด้านการสนับสนุนทางสังคม มิติด้านสุขภาพอนามัย และมีความมั่นคงค่อนข้างสูง ในมิติ ด้านครอบครัว และมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่” เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านและมีแรงงานต่างด้าวเดินทางมาทำงานที่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก การศึกษาครั้งนี้จะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับศาสตร์ทางตะวันตกเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบที่เหมาะสมในการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจะศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของผู้ประกอบการ การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 นโยบายท้องถิ่น และกฎหมายว่ามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่ และรูปแบบการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ควรเป็นอย่างไร ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับรูปแบบการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของจังหวัดอื่นๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสภาวะการณ์โดยไม่มีการทดลอง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรของภาครัฐและผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 410 ตัวอย่าง สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยโดยการพิจารณาจากความเหมาะสมของจำนวนค่าพารามิเตอร์ที่ทำการประมาณค่าภายใต้โมเดลตามสมมติฐานในรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมตามแนวคิดของนักวิจัยด้านโมเดลการวิเคราะห์โปรแกรมลิสเรล (Lisrel Program) คือ Lindeman et al. (1980) และ Weiss (1972) ที่ได้ทำการกำหนดขนาดตัวอย่างตามกฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร ไว้เป็น 1 พารามิเตอร์ ใช้ตัวอย่าง 10-20 ตัวอย่าง จากกรอบแนวคิดการวิจัยพบว่ามีค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณภายใต้โมเดลโปรแกรมลิสเรล (Lisrel Program) ทั้งหมด 41 พารามิเตอร์ ใช้เส้นพารามิเตอร์ละ 10 ตัวอย่างเท่ากับ $41 \times 10 = 410$ ตัวอย่าง

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารกระทรวงแรงงาน จำนวน 5 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คนผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 17 คน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือแบ่งเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล, ส่วนที่ 2 ศักยภาพของผู้ประกอบการ, ส่วนที่ 3 การบริหารจัดการ, ส่วนที่ 4 การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม 4, และส่วนที่ 5 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ และการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรของภาครัฐและผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 410 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยัน
ผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการ
แรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวใน
จังหวัดเชียงใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐานเท่ากับ 0.311 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผล
การศึกษาคือ ประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 3.40 รองลงมาคือ การลดจำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
3.26 ยกระดับการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวให้ได้มาตรฐานสากล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25
การติดตามและประเมินผลให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 และ
ยกระดับการบริหารแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในรูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นตัวแปรส่งผ่าน

ตัวแปรผล						
ตัวแปรเหตุ	อิทธิบาท 4			ประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE
ศักยภาพ	0.74**	-	0.74**	0.45**	0.51**	-0.06
ผู้ประกอบการ	(0.07)		(0.07)	(0.08)	(0.10)	(0.11)
กระบวนการ	0.21**	-	0.21**	0.59**	0.14**	0.45**
บริหาร	(0.06)		(0.06)	(0.08)	(0.05)	(0.08)
อิทธิบาท 4	-	-	-	0.70**	-	0.70**
				(0.11)		(0.11)
ค่าสถิติ	Chi-Square = 87.70, df = 68, GFI = 0.98, AGFI = 0.94, RMSEA=0.027					
สมการโครงสร้างของตัวแปร	อิทธิบาท 4			ประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว		
R ²	0.85			1.01		
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร						
ตัวแปรแฝง	ITHIBAHT	EFFNESS	POTEN	ADMIN		
ITHIBAHT	1.00					
EFFNESS	1.00	1.00				
POTEN	0.91	0.95	1.00			
ADMIN	0.84	0.98	0.85	1.00		

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, **p < .01

TE = ผลรวมอิทธิพล IE = อิทธิพลทางอ้อม DE = อิทธิพลทางตรง

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.34-0.84 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ ด้านการจูงใจและบำรุงรักษา และด้านการพัฒนาทักษะแรงงาน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.84 เท่ากัน รองลงมาคือ ฉันทะ (ความพอใจ) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.79 ส่วนตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ ยกระดับการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวให้ได้มาตรฐานสากล มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.34

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายใน พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.85 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือ ศักยภาพผู้ประกอบการ และกระบวนการบริหาร สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ได้ร้อยละ 85 และยังพบว่าสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในมีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่าตัว

แปรในโมเดลคือประกอบด้วย ศักยภาพผู้ประกอบการ กระบวนการบริหารและการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ได้ร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมพบผลดังนี้

1) ศักยภาพผู้ประกอบการ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดลพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพผู้ประกอบการ กับประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.95 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง -0.06 และอิทธิพลทางอ้อม 0.51 เป็นอิทธิพลรวม 0.45 โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า ศักยภาพของผู้ประกอบการจะทำให้เกิดประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ขึ้นมาได้ต้องอาศัยการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ต้องมีฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความตั้งใจมั่น) วิมังสา (ความคิดไตร่ตรอง) เป็นหลักกำกับ

2) กระบวนการบริหาร

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดลพบว่ากระบวนการบริหาร กับประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.98 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 0.45 และอิทธิพลทางอ้อม 0.14 เป็นอิทธิพลรวม 0.59 โดยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่ากระบวนการบริหารที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การทำหน้าที่เป็นผู้นำ การประเมินผลงาน ทำให้เกิดประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ได้ดี นอกจากนั้นเมื่อมีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ด้วยคือต้องมีฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความตั้งใจมั่น) วิมังสา (ความคิดไตร่ตรอง) ก็จะทำให้เกิดประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่มากขึ้นไปอีก

3) การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความตั้งใจมั่น) วิมังสา (ความคิดไตร่ตรอง) พบว่ามีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 1.01 มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่เท่ากับ 0.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า เมื่อมีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 จะทำให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างดียิ่ง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เกี่ยวกับรูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่พบองค์ประกอบของรูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่คือ ศักยภาพของผู้ประกอบการ กระบวนการบริหาร และยังมีการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 5 ด้าน (IRDSM) ประกอบด้วย 1) เพิ่มแรงงานตามความต้องการทางเศรษฐกิจ (Increase labor according to economy) 2) ลดจำนวนแรงงานผิดกฎหมาย (Reduce the number of illegal labor) 3) พัฒนาให้ได้มาตรฐานสากล (Developed to international standards) 4) บริหารคนทั้งระบบ (System management) 5) จบที่การติดตามและประเมินผล (Monitoring and evaluation)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ดังนี้

1. กระบวนการบริหารทั้ง 4 ด้าน (POLE) ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การเป็นผู้นำ (Leading) 4) การประเมินผล (Evaluating)

2. การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 (Path of Accomplishment) ประกอบด้วย 1) ฉันทะ: ทำงานด้วยความรัก (Aspiration) 2) วิริยะ: ทำงานด้วยความเพียรพยายาม (Effort) 3) จิตตะ: ทำงานด้วยความเอาใจใส่ (Active Thought) 4) วิมังสา: ทำงานด้วยความเข้าใจในบริบท (Reasoning)

3. ตัวแปรที่ส่งผลโดยอ้อมได้แก่ ศักยภาพผู้ประกอบการ (Trader Potential) ประกอบด้วย 1) ก่อนการจ้างและการจ้างงาน (Before and After Employment) 2) การจูงใจและบำรุงรักษา (Motivation and Maintenance) 3) การพัฒนาทักษะแรงงาน (Skill Development) 4) การปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาล (Compliance with Government Policy)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีปัจจัยภายในได้แก่ ประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ทั้ง 5 ด้านคือ 1) เพิ่มแรงงานตามความต้องการทางเศรษฐกิจ 2) ลดจำนวนแรงงานผิดกฎหมาย 3) พัฒนาให้ได้มาตรฐานสากล 4) บริหารคนทั้งระบบ 5) จบที่การติดตามและประเมินผล โดยมีปัจจัยภายนอกได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการบริหารทั้ง 4

ด้าน คือ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การเป็นผู้นำ 4) การประเมินผล และปัจจัยด้านศักยภาพผู้ประกอบการ 4 ด้าน คือ 1) ก่อนการจ้างและการจ้างงาน 2) การสนใจและบำรุงรักษา 3) การพัฒนาทักษะแรงงาน 4) การปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาล โดยมีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นปัจจัยควบคุม คือ 1) ฉันทะ: ทำงานด้วยความรัก 2) วิริยะ: ทำงานด้วยความเพียรพยายาม 3) จิตตะ: ทำงานด้วยความเอาใจใส่ 4) วิมังสา: ทำงานด้วยความเข้าใจในบริบท โดยทั้ง 4 ปัจจัยมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือถ้าพัฒนากระบวนการบริหารที่ดีทั้ง 4 ด้านจะทำให้เพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการทำงานและพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้นอกจากนั้นหากมีการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาปฏิบัติทั้ง 1) ฉันทะ: ทำงานด้วยความรัก 2) วิริยะ: ทำงานด้วยความเพียรพยายาม 3) จิตตะ: ทำงานด้วยความเอาใจใส่ 4) วิมังสา: ทำงานด้วยความเข้าใจในบริบท จะยิ่งทำให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวมากยิ่งขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัย พนิดา นิลอรุณ และวิโรจน์ เกษภูาลักษณ์ (2557) พบว่า 1) ศักยภาพในการจัดการแรงงานต่างด้าวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการดำเนินงานของกิจการผู้ประกอบการภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน ที่พบว่า 1) ศักยภาพในการจัดการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการ 2) ประสิทธิผลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์กับแรงงานต่างด้าว เพื่อที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของผลการดำเนินการของกิจการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชา ระเบียบศรี และคณะ (2561) ที่พบว่า บริบทที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วยภาครัฐของประเทศไทยและกัมพูชาที่มีแนวโน้มจะประสานความร่วมมือมากขึ้น การบริหารยังยึดติดจารีตประเพณีและค่านิยมของแต่ละฝ่าย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย ด้านค่าแรงสภาพเศรษฐกิจ สวัสดิการ สภาพความเป็นอยู่ สุขอนามัยและความเจริญ ด้านกฎหมาย รูปแบบที่เหมาะสมควรจัดตั้งหน่วยงานที่มากำกับดูแลโดยเฉพาะและบูรณาการร่วมกันทุกฝ่าย ให้แรงงานกัมพูชามีส่วนร่วมในการบริหาร การบังคับใช้กฎหมาย ให้เข้มงวดมากขึ้นและปรับปรุงให้ทันสมัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ ผลมาศ และคณะ (2562) พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว 2) กฎหมายและระเบียบที่กำกับดูแลแรงงานต่างด้าว 3) การจัดองค์กรบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว และ 4) การสร้างเครือข่ายฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าว ส่วนแนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคตะวันออกของประเทศไทยประกอบด้วย

ประเด็นต่อไปนี้ 1) การกำหนดนโยบายและมาตรการด้านแรงงานต่างด้าว 2) แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม 3) การติดตามประเมินผลด้านการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว 4) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว และ 5) โครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว แนวทางนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวเพื่อความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่” ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ได้ศึกษาองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ ศักยภาพของผู้ประกอบการ กระบวนการบริหาร และยังมีผลการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวแปรส่งผ่านด้วย และได้องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่

จากแผนภาพที่ 2 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัด เชียงใหม่มีทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) เพิ่มแรงงานตามความต้องการทางเศรษฐกิจ คือ นายจ้างในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ต้องจ้างแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ ระบุ ความต้องการด้านทักษะของแรงงานให้ชัดเจน จัดให้ลงทะเบียนและฝึกทักษะตามความต้องการของนายจ้าง ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแก่นายจ้างและแรงงาน ให้นายจ้าง ฝึกอบรมเองตามความต้องการของตลาด 2) ลดจำนวนแรงงานผิดกฎหมาย คือ นายจ้างในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ต้องขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องกฎหมาย ใหหน่วยงานของรัฐ สรรวจอย่างเข้มงวด ควบคุมตรวจสอบแรงงานเถื่อนและผลักดันกลับภูมิลำเนา ประชาสัมพันธ์ถึงผลเสียต่อเศรษฐกิจของการใช้แรงงานผิดกฎหมาย นำแรงงานต่าง ด้าวผิดกฎหมายเข้าสู่ระบบ 3) พัฒนาให้ได้มาตรฐานสากล คือ นายจ้างในพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่ต้องฝึกอบรม พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้ได้ตามมาตรฐานสากล บูรณาการ ร่วมกันทุกส่วนงานในพื้นที่ ใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดลดช่องโหว่ทางกฎหมาย ปฏิบัติการ ตามกฎหมายกับแรงงานให้เท่าเทียมกัน ปรับกฎระเบียบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบัน 4) บริหารคนทั้งระบบ คือ แรงงานจังหวัดเชียงใหม่ต้องจัดทำนโยบายการพัฒนา แรงงานทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด ทำระบบฐานข้อมูลแรงงานที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย กระจายอำนาจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานที่โดยตรง นำข้อมูลพื้นฐานในระบบ e-workpermit มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาเรื่องความเป็นอยู่ ความเสมอภาค และ ด้านการเงิน 5) จบที่การติดตามและประเมินผล คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องติดตาม ประเมินผลโดยให้แรงงานและนายจ้างได้แสดงความคิดเห็นด้วย มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการติดตามและประเมินผล นายจ้างต้องรายงานสถานการณ์จำนวนแรงงานต่างด้าว ประเมินเป็นสายกลุ่มย่อยเพื่อให้เกิดการเข้าถึงได้ง่าย คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่จะเกิดประสิทธิผลได้ต้อง อาศัยการขับเคลื่อนจาก 3 ส่วนได้แก่

1. การขับเคลื่อนเชิงพุทธธรรม ประกอบด้วย 1) ฉันทะ: ทำงานด้วยความรัก คือ มีความรับผิดชอบ และรักในงานและเต็มใจในการทำงาน ดำเนินการบริหารโดย ตั้งเป้าหมายจัดระบบแบบแผน มีความชอบและรักในงานเพราะแรงงานเข้าออกอยู่ตลอด เสียสละและขยันกว่าปกติ และมีความเข้าใจและรู้สึกถึงสิทธิเสรีภาพ ภราดรภาพ 2) วิริยะ: ทำงานด้วยความเพียรพยายาม คือ คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ที่จะต้องมีความเพียร พยายาม โดยพยายามให้แรงงานเข้าสู่ระบบการจัดการแรงงานตามกฎหมาย แรงงานมี พื้นฐานที่แตกต่างกันต้องอาศัยความพยายาม ท่วมเทร่างกายแรงใจในการให้บริการแรงงาน ต่างด้าว พยายามพากเพียรเรียนรู้เข้าใจวัฒนธรรมของแรงงาน 3) จิตตะ: ทำงานด้วยความ เอาใจใส่ คือ มีความใส่ใจและตั้งใจเพราะประสานงานกับแรงงานต่างด้าว ต้องเอาใจใส่

เพราะแรงงานมีความแตกต่างกันอย่างมากและแรงงานต่างด้าวจะอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเมือง มุ่งหวังให้เกิดการบริการแรงงานต่างด้าวด้วยจิตที่เป็นธรรม มีความเข้าใจทั้งในมิติทางกฎหมาย มิติทางสังคม 4) วิมังสา: ทำงานด้วยความเข้าใจในบริบท คือ ต้องมีความชอบและรักในงานเพราะมีผลกระทบต่อปัญหาหลายอย่าง จะต้องดำเนินการบริหารจัดการบนหลักมนุษยธรรม สังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นระบบการทำงานต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. การขับเคลื่อนเชิงระบบกลไก โดยอาศัยหน่วยงานระดับจังหวัด ระดับอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ช่วยกันบูรณาการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) การวางแผน : แรงงานจังหวัดต้องมีแผนงานบูรณาการกับทุกหน่วยงานให้คำปรึกษาในหลายมิติ การวางแผนและดำเนินงานภายใต้กรอบของกฎหมายแรงงาน ปฏิบัติการดำเนินงานและตามแผนงานที่วางไว้อย่างเคร่งครัด สำรวจความต้องการของแรงงานต่างด้าวในปัญหาอุปสรรค มีนโยบายทางด้านแรงงานที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับสถานการณ์ 2) การจัดการ : มีการจัดการฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบและมีความเป็นปัจจุบัน มีระบบ One Store Service รวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เบ็ดเสร็จ ให้หน่วยงานระดับอำเภอเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการ เปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวสามารถเสนอความคิดได้ หน่วยงานของรัฐหรือผู้ประกอบการควรตั้งองค์กรพัฒนาแรงงานต่างด้าวด้วย 3) การเป็นผู้นำ : ควบคุมแรงงานต่างด้าวโดยไม่ให้ย้ายแรงงาน มีความชัดเจน ไม่ย่อหย่อนหรือมีมติต่อประชาชนส่วนอื่นของพื้นที่ ทำให้แรงงานเชื่อมั่นว่าได้รับความเป็นธรรม มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับทุกคน ประสานงานกับท้องถิ่นและบริหารข้อมูลอย่างเป็นระบบ 4) การประเมินผล : ประเมินการทำงานของแรงงานทุก 3 เดือนโดยนายจ้างเป็นผู้ประเมิน ประเมินปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับนายจ้างและแรงงานต่างด้าว ยึดหลักคุณธรรมแรงงานได้รับผลตอบแทนตามผลประเมิน ควรใช้การประเมินผลตอบแทน 360 องศา ควรประเมินตามกฎหมายแรงงานต่างด้าวและมีตัวชี้วัดด้านการติดตามตัวแรงงานด้วย

3. การขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ ต้องอาศัยผู้ประกอบการในการขับเคลื่อนด้วย ประกอบด้วย 1) ก่อนการจ้างและการจ้างงาน : นายจ้างต้องมีการสัมภาษณ์งาน และการขึ้นทะเบียนก่อนและหลังการจ้าง มีการตรวจสอบประวัติ สุขภาพอย่างถี่ถ้วนและรายงานไปยังภาครัฐ ให้นายจ้างได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแรงงาน ประกาศขอบเขตงานและทักษะที่ต้องการรวมทั้งค่าตอบแทนต่างๆ ศึกษาระเบียบ กฎหมายและดำเนินการอย่างถูกต้องก่อนจ้าง 2) การจูงใจและบำรุงรักษา : ตั้งเป้าหมายในการทำงานให้แก่แรงงานและมีการจัดสวัสดิการขึ้นพื้นฐานให้ มีสัญญาจ้างที่เป็นธรรม ให้ทำงานตาม

ระยะเวลาที่เหมาะสม ไม่บีบคั้นให้ทำงานล่วงเวลา การให้รางวัลหรือให้คำชื่นชมเมื่อทำเสร็จตามเป้าหมาย จ้างงานหลายหลากรูปแบบทั้งรายเดือน รายเหมา และกำลังใจ 3) การพัฒนาทักษะแรงงาน : ส่งเสริมให้ได้เข้ารับการฝึกอบรมทักษะแรงงานจากรัฐหรือเอกชน ทดลองงานและมีการทดสอบเพื่อจัดระเบียบการจ้าง เปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวพัฒนาทักษะตามนายจ้างต้องการ นายจ้างต้องศึกษา และพัฒนาแรงงาน โดยอาจใช้วิธีการรุ่นพี่ สอนรุ่นน้อง สร้างระบบรางวัลจูงใจในองค์กรของตน 4) การปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาล : นำนโยบายรัฐบาลมาใช้ในหน่วยงานเท่าที่จะสามารถทำได้ มีการติดต่อสื่อสารกับสำนักงานแรงงานอย่างต่อเนื่อง ไม่หลีกเลี่ยงกฎหมายและเอื้อต่อการทุจริตของเจ้าหน้าที่ ชี้แจงนโยบายของรัฐเพื่อการรับรู้และปฏิบัติตัวอย่างถูกต้อง เสนอแนะรัฐบาลให้มีการปรับปรุงนโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) หน่วยงานรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ต้องทำงานให้มากขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องการลดจำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย และการติดตามและประเมินผลให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

2) จากการศึกษาพบว่ากระบวนการบริหารส่งผลให้การจัดการแรงงานต่างด้าวนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้นดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำกระบวนการบริหารมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งเรื่องการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการแก้ไขปรับปรุง

3) การปฏิบัติตามหลักอหิชา 4 คือ ทำงานด้วยความรัก ทำงานด้วยความเพียรพยายาม ทำงานด้วยความเอาใจใส่ และทำงานด้วยความเข้าใจในบริบทของงานทำให้การจัดการแรงงานต่างด้าวนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมให้มีการระบุดำเนินการทำงานตามหลักอหิชาธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพียงแคในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และปัญหาแรงงานต่างด้าวยังมีอยู่ในหลายๆ พื้นที่ดังนั้นการศึกษารั้ต่อไปจึงควรศึกษาในภาพรวมของประเทศไทยโดยเลือกกลุ่มจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากมาศึกษาด้วย

2) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ซึ่งยังขาดการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งยังขาดการศึกษาในมิติอื่นๆ ทั้งมิติของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ไชยา ประดิษฐ์ธรรม. (2560). สภาพทั่วไปของ SMEs ภาคการผลิตอุตสาหกรรม ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 1. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2 พิเศษ), 57-64.
- ฐาณฤกษ์ ทองเกิด. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในเขตอำเภอวัฒนานคร อำเภอคลองหาด อำเภออรัญประเทศ และอำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 88-101.
- ทีมงานจัดการความรู้ (KM Team). (2561). แนวปฏิบัติการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้างในประเทศไทย ตามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงานระหว่างรัฐ (MOU). กรุงเทพฯ: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน.
- พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และคณะ. (2562). แนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคตะวันออกของประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 7(2), 190-299.
- พินดา นิลอรุณ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2557). การศึกษาอิทธิพลของศักยภาพในการจัดการแรงงานต่างด้าวที่มีต่อประสิทธิผลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในจังหวัดระนอง. *วารสารธรรมศาสตร์*, 33(3), 19.
- สนิท สัตโยภาส. (2559). แรงงานต่างด้าวกับความมั่นคงทางสังคม. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 7(1), 193-194.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่. (2563). *สถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ ไตรมาส 1 ปี 2563 (เดือนมกราคม-มีนาคม 2563)*. สืบค้น 27 สิงหาคม 2563, จาก <https://chiangmai.mol.go.th/wpcontent/uploads/sites/18/2020/05/-1-2563.pdf>.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน. (2562). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคนต่างด้าว*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก http://www.mol.go.th/academician/basic_alien.
- อภิชา ระยับศรี และคณะ. (2561). รูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารจัดการแรงงานสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 8(2), 93-100.

- Lindeman et al. (1980). *Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis*.
Glenview. IL: Scott Foresman and Company.
- Weiss, C.H. (1972). *Evaluation Research*. Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall.

การพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรม เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี

ABBOT'S CAPACITY DEVELOPMENT ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLE OF SANGHA ADMINISTRATION IN CHANTHABURI PROVINCE

พระครูวิโรจน์อินทรคุณ (เอกชัย อินทโชโต), พระสุธีวีรบัณฑิต, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

Phrakruvirojitrakun (Akekachai Intrachoto), Phrasuthivirabandit, Prapaladraphin Buddhiso

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrakhruirot780@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะเจ้าอาวาส ศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส และเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส เป็น การวิจัยแบบผสมวิธี พบว่า สมรรถนะของเจ้าอาวาส คือ มีความสามารถในการจัดระบบ ความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ภายในวัด สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และธรรมศึกษา เผยแผ่เชิงรุก จัดตั้งกองทุน มอบทุนการศึกษา จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอน จัดตั้งกองทุนสังฆะประชานุเคราะห์ กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ และจัดตั้งกองทุนกองทุนสุข ภาวะ องค์ประกอบของสมรรถนะเจ้าอาวาส ประกอบด้วย 1) มุ่งผลสัมฤทธิ์เจ้าอาวาส 2) บริการที่ดี ใส่ใจในการให้ความสะดวก 3) ศึกษาหาความรู้เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ได้ 4) ทำงานเป็นทีม 5) ยึดมั่นในความชอบธรรม และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้า อาวาสใช้วิธีอบรมสัมมนาสร้างระบบและหลักเกณฑ์ ด้านการบริการที่ดี พัฒนาโดยการ จัดประชุมสัมมนาเพื่อให้สามารถให้การสงเคราะห์แก่พุทธศาสนิกชนอย่างเหมาะสม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ได้มากขึ้น สร้างบรรยากาศในการ ทำงานที่ดี จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการ ทำงาน พัฒนาโดยส่งเสริมให้เจ้าอาวาสตระหนักและปฏิบัติตามนโยบายของคณะสงฆ์ เพื่อ เป็นการเสริมสร้างและพัฒนาเจ้าอาวาสให้มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ; เจ้าอาวาส; การบริหารกิจการคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of this research article were to study the abbot's performance, study the components of abbots' capacity development and to propose the approaches for the abbots' capacity development. Methodology was the mixed methods. Findings were as follows: the abbot's

performance were that: The abbot had the ability to organize the well-being of those monks, novices and dwellers, there were Dhamma and Pali studies, there was pro-active campaign. there was fund raising, scholarship, teaching materials. there were Sangha-Pracha Support Funds, Sajja-Saving Fund and Well-being Fund. The component of the abbots' capacities consisted of: 1) Focus on the achievement of the abbot. 2) Good services; attention to the convenience. 3) Study for knowledge to be able to apply. 4) Work as the team, 5) Adhere to righteousness. And the approaches to the abbots' capacities development were that: Abbots should be carried out by training, seminar, systematic structure as working framework for administration. Good services; abbots should hold regular meetings to exchange opinions and study tours to gain more new experiences for helping people effectively. Experience exchange for more practicalities. Creating attractive atmosphere for working, activities for happy working and good morale. Development should emphasize the abbots to abide by the Sangha's rules and regulations of Sangha Order to support and develop the abbots to have good attitudes for duties responsibility.

Keywords: Capacity Development; Abbots; Sangha Affaires Administration

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยเคารพนับถือมากที่สุดและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย โดยวิถีชีวิตของคนไทยกับพระพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น จึงทำให้พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) วัดเป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร เป็นที่บวชเรียน เป็นที่บำเพ็ญกุศลสำหรับชาวบ้าน เป็นที่ปลูกฝังศีลธรรมจริยธรรมและเป็นศูนย์กลางสำหรับการประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน (ไพฑูริย์ เสี่ยงก้อง, 2544) ประชาชนทั่วไปได้ใช้วัดเป็นสถานศึกษาอบรมในเรื่องของความรู้ด้านวิชาชีพ แพทย์แผนโบราณและศิลปกรรมแขนงต่างๆ เป็นสถานที่ประชุมของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม นอกเหนือไปจากการใช้เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล ด้วยเหตุนี้วัดจึงเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง รวมทั้งเป็นสถานที่สงเคราะห์ทางจิตใจแก่ประชาชน (สาธิต พนารี่, 2561)

ในบริบทของคณะสงฆ์ ซึ่งมีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสเป็นกลไกในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพ เปรียบเสมือนเครื่องมือหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจ เพราะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารวัดและปฏิบัติการกิจของคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทำให้ระบบการบริหารงานของคณะสงฆ์จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยเจ้าอาวาสจึงต้องมีสมรรถนะที่ครอบคลุมทั้งสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการกิจ เพื่อให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญสามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ช่วยให้บรรลุเป้าหมายของคณะสงฆ์และส่งผลต่อการบริหารงานของคณะสงฆ์ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถและสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แต่เจ้าอาวาสในจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 พรรษา และเพิ่งเข้ารับตำแหน่งได้ไม่นาน ถึงแม้จะสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญา ด้านการจัดการเชิงพุทธและด้านการพัฒนาชุมชนเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในเรื่องของการขาดความรู้และประสบการณ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เนื่องจากเป็นเจ้าอาวาสที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งมาไม่นาน บางรูปขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมเพื่อการจัดทำข้อมูลงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (พระครูสังฆรักษ์ปัญญาล ญาณาล และคณะ, 2562)

อย่างไรก็ตามเจ้าอาวาสก็สามารถพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เกิดประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานที่ต้องการได้โดยสมรรถนะหลักที่เป็นคุณลักษณะร่วมของบุคลากรทั้งระบบ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548) เพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน 5 ประการ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ 2) การบริการที่ดี เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ 3) การส่งเสริมความเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นความพยายามขวนขวายในการศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ 4) การสร้างทีมงาน คือ ความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตาม 5) การยึดมั่นในความชอบธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมทั้งตามหลักพระวินัย หลักกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ต่างๆ ตลอดจนหลักแนวทางในการเป็นบรรพชิต ด้วยเหตุนี้ เจ้าอาวาสจึงควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ได้ จึงจะปฏิบัติการกิจของเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ประสบความสำเร็จได้ เพราะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์จะมีประสิทธิภาพมากเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญคือคุณภาพการบริหารจัดการของเจ้าอาวาส ดังนั้น การที่จะสร้างประสิทธิภาพในการบริหาร

กิจการคณะสงฆ์ได้ เจ้าอาวาสก็จะต้องเป็นผู้มีสมรรถนะในการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม

จากความสำคัญของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี เพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เสนอเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสที่ยังมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ด้อยประสิทธิภาพในด้านต่างๆ เพื่อให้คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสหรือบุคลากรในองค์กรอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะเจ้าอาวาสและหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) พร้อมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดมหานิกายในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี จำนวน 327 รูป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดมหานิกายในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี จำนวน 181 รูป ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยคำนวณสัดส่วนจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่

ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ที่จำนวนประชากร 327 รูป ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี จำนวน 181 รูป ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติเป็นพระสังฆาธิการและนักวิชาการศาสนา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับประเด็นการวิจัยเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 รูป/คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการ กลุ่มที่ 2 นักวิชาการศาสนา กลุ่มที่ 3 ข้าราชการประจำ กลุ่มที่ 4 ข้าราชการการเมือง และกลุ่มที่ 5 ไวยาวัจกรและประชาชนทั่วไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม จำนวน 181 ชุด มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเสนอต่อเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในการวิจัย

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์มหานิกายจังหวัดจันทบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 181ชุด และเก็บคืนด้วยตัวเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 181 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

3) นำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาจำแนกเป็นประเด็นสำคัญและเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1.สภาพทั่วไปของสมรณะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสควบคุมดูแลพระภิกษุ สามเณร และบุคคลอื่นที่อาศัยอยู่ภายในบริเวณวัดปฏิบัติตัวตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบตามที่มหาเถรสมาคม คณะสงฆ์และเจ้าอาวาสกำหนด รวมทั้งกฎหมายบ้านเมืองจัดระเบียบความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร และผู้ที่พักอาศัยอยู่ภายในวัด โดยมีการประชุมเพื่อชี้แจงหรือตัดสินใจร่วมกัน ยึดหลักเหตุผล มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจนโดยการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเพื่อให้ถือปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ด้านการศึกษา เจ้าอาวาสจัดการศึกษาหลักสูตรนันทธรรมและบาลีสำหรับพระสงฆ์และสามเณร จัดการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาและจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป โดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้อุปถัมภ์ ด้านการเผยแผ่ เจ้าอาวาสใช้หลักการเผยแผ่ภายในวัดตามกำลังความสามารถและความถนัด ปัจจุบันใช้การเผยแผ่เชิงรุก มีการออกไปบรรยายตามหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สถานศึกษา มีการอบรมประชาชนโดยร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีลห้า ส่งครูพระออกไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ มีการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่หลักธรรมของพระสงฆ์ และจัดให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เจ้าอาวาสจัดหาทุนเพื่อมอบให้นักเรียนที่ยากจนโดยใช้ทุนของตนเองและการชักชวนพุทธศาสนิกชน

ร่วมบริจาคสมทบ นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อสงเคราะห์ทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน จัดหาทุนเพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอน อุปกรณ์กีฬา ทุนอาหารกลางวัน จัดทำห้องสมุด ก่อสร้างอาคาร ซื้อที่ดิน ฯลฯ บางวัดจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและให้โอกาสแก่ผู้ที่ที่ด้อยโอกาส **ด้านการสาธารณูปการ** เจ้าอาวาสถือปฏิบัติตามนโยบายของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด ทั้งในเรื่องของการสร้างเสนาสนะ การจัดภูมิทัศน์ภายในวัด การบำรุงรักษาการอนุรักษ์ศาสนสมบัติหรือศาสนสถานจัดทำทะเบียนศาสนสถานและศาสนวัตถุ ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาควบคุมดูแล โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ถูกต้อง **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** เจ้าอาวาสตั้งใจช่วยเหลือประชาชนทั้งในเรื่องของทุนทรัพย์และกำลังใจ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน มีการจัดตั้งเป็นกองทุนสังฆประชาณะเคราะห์เพื่อสร้างบ้านให้ผู้ประสบภัยพิบัติ นำสิ่งของเครื่องใช้อาหารแห้งมอบให้ผู้สูงอายุ ตั้งกองทุนสังจะสะสมทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือในเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพและเงินกู้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ยากไร้ ตั้งกองบุญกองทุนสุภาพะพระสงฆ์เพื่อให้การสงเคราะห์พระสงฆ์สามเณรที่อาพาธ และฝึกอบรมเพื่อเป็นพระคิลานุปัฏฐากเพื่อดูแลพระสงฆ์ที่ชราภาพและอาพาธ

2. องค์ประกอบสมรรถนะเจ้าอาวาสและหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส พบว่า

1) **สมรรถนะเจ้าอาวาส** องค์ประกอบสมรรถนะเจ้าอาวาส ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ ด้านการยึดมั่นในความชอบธรรมเจ้าอาวาสกล้าตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่เพื่อธำรงความถูกต้อง ยืนหยัดพิทักษ์ผลประโยชน์และชื่อเสียงของวัด คณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์เจ้าอาวาสมีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบมหาเถรสมาคมและกฎหมายบ้านเมือง และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญเจ้าอาวาสมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และพยายามแสวงหาความรู้และแสวงหาโอกาสในการจัดการงานกิจการคณะสงฆ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย **ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์** เจ้าอาวาสมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ดีกว่าที่กำหนดไว้ โดยมีการดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีความเสียสละเวลาและทุ่มเทเวลาให้งานและคณะสงฆ์ มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ประสพผลสำเร็จมากกว่าที่คาดหวังไว้ **ด้านการบริการที่ดี** เจ้าอาวาสใส่ใจในการให้ความสะดวกแก่ทุกคนที่เข้ามาวัด มุ่งบริหารอย่างประหยัดคุ้มค่า และสนองตอบต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ อย่างเต็มใจและรวดเร็วแก่ประชาชน คอยเอาใจใส่หากชาวบ้านเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัด อำนวยความสะดวกให้ทั้งในเรื่องของสถานที่และ

บุคลากร พยายามพัฒนาการให้บริการแก่พุทธศาสนิกชนอย่างเต็มความสามารถ **ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ** เจ้าอาวาสมีการศึกษาหาความรู้ทางทางโลกและทางธรรม เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการได้ หมั่นเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน มุ่งการส่งเสริมความเชี่ยวชาญด้วยการศึกษาดูงานในหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาใช้ในงานของคณะสงฆ์ **ด้านการทำงานเป็นทีม** เจ้าอาวาสทำหน้าที่ของตนในทีมให้สำเร็จ โดยการให้ความร่วมมือในการทำงาน มีการประสานความร่วมมือโดยเจ้าอาวาสเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ **ด้านการยึดมั่นในความชอบธรรม** เจ้าอาวาสมีการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงความซื่อสัตย์สุจริต ถูกต้องทั้งในด้านพระธรรมวินัยและกฎระเบียบต่างๆ วางตัวเป็นกลาง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2) **หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส** องค์ประกอบของหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือด้านเมตตาเจ้าอาวาสเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน บุคลากรภายในวัด ช่วยแนะนำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดรองลงมาคือ ด้านมูทิตา เจ้าอาวาสปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม ไม่อิจฉาริษยาต่อผู้ร่วมงาน และอันดับสุดท้ายคือด้านกรุณาเจ้าอาวาสมีความเสียสละ รู้จักแบ่งปัน มีจิตใจที่โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือในโอกาสอันควร

ด้านเมตตา เจ้าอาวาสมีการจัดการทุกอย่างอย่างมีสติ มีความปรารถนาดีต่อทุกคนดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือพระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน บุคลากรภายในวัด

ด้านกรุณา เจ้าอาวาสมีความปรารถนาให้คนในวัดมีความสามัคคีกัน มีการวางตัวให้เหมาะสมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงานโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่บุคลากรของวัดได้พยายามที่มีปัญหา ให้โอกาสแก่ผู้ที่ประพฤติชั่วหรือทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตัว พร้อมทั้งชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ ช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยความใส่ใจ

ด้านมูทิตา เจ้าอาวาสมีการยกย่องผู้ที่ทำความดี ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ภายในวัดได้ศึกษาต่อ หรือส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน รวมทั้งมีการสร้างสัมพันธภาพอันดีงามแก่บุคลากรทุกคน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด มีการส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด ได้มีการพัฒนาตนเอง

หากผู้นั้นประสบความสำเร็จ มีการให้รางวัลเพื่อเป็นการให้กำลังใจและแสดงความชื่นชมด้วยความจริงใจ มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม

ด้านอุเบกขา เจ้าอาวาสมีการวางตัวเป็นกลาง ปฏิบัติต่อพระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดด้วยความเที่ยงธรรมทุกรูป/คน ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใด มีการตัดสินหรือแก้ไขปัญหายอย่างยุติธรรม เป็นผู้ประสานประโยชน์แก่ชุมชนและพุทธศาสนิกชน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยึดกฎระเบียบและความถูกต้องตามกฎหมายของมหาเถรสมาคมและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา

และยังพบว่าเจ้าอาวาสหลายวัดยังใช้หลักธรรมอื่นๆในการพัฒนาดน พัฒนาคน และพัฒนางาน อาทิเช่น หลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาทธรรม หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ หลักสังคหวัตถุธรรม หลักอปริหานิยธรรม เป็นต้น

3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี มีแนวทางการพัฒนาดังนี้

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ เจ้าอาวาสมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จเรียบร้อยตามเป้าหมาย การทำงานให้ประสบความสำเร็จนั้น เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมาย ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องมีการแข่งขันกันมากขึ้น ทั้งการแข่งขันกับเวลาและระบบงานที่ซับซ้อนมากขึ้นการที่จะพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น คณะสงฆ์จะต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม หรืออาจจัดให้มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับงานที่ต้องทำแก่เจ้าอาวาส การจัดการงานของวัดให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ รู้จักวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการให้งานเกิดผลดี จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการได้ดี มีความรู้เรื่องพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบมหาเถรสมาคม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น มีการนำวิธีการใหม่ๆ นำมาพัฒนาการทำงานให้เกิดผลสำเร็จดีขึ้นกว่าเดิม สามารถที่สื่อสารให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้เข้าใจ การที่เจ้าอาวาสสามารถปกครองวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น คณะสงฆ์จำเป็นต้องมีการสอนงานและมอบหมายงานให้กับเจ้าอาวาสอย่างเป็นระบบ

ด้านการบริการที่ดี เจ้าอาวาสตั้งใจที่จะอำนวยความสะดวกหรือให้การสงเคราะห์ที่ดีแก่พุทธศาสนิกชน มีการพัฒนากระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการ ปรับปรุงระบบการยืมสิ่งของเครื่องใช้ให้มีความสะดวกมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาสด้วยการจัดประชุมสัมมนาเพื่อให้การสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนอย่างมีประสิทธิภาพ หมั่นศึกษาหาความรู้ทั้งจากใน

สถาบันการศึกษาหรือจากแหล่งอื่นๆ หมั่นแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องต่างๆ จากครูบาอาจารย์ หรือเจ้าอาวาสด้วยกัน ซึ่งควรจะมีการไปศึกษาดูงานในวัดที่มีการบริหารจัดการดี เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับใช้ในวัดของตนเอง

ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะด้านนี้ เจ้าอาวาสควรมีการศึกษาหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการงานกิจการคณะสงฆ์และพัฒนาการทำงาน ควรมีการเสริมและเพิ่มเติมความรู้ด้วยการเข้าประชุม อบรมสัมมนา หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อนำประสบการณ์ที่ได้มาพัฒนาการทำงานของตนเองและใช้ในการพัฒนา ผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมในหลักสูตรอื่นๆ อีกด้วย เช่น หลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนา หลักสูตรนักเทศน์ ทั้งนี้เพราะในการขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์นั้น โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การรู้พระธรรมวินัยเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอเจ้าอาวาส จำเป็นต้องรู้กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ ตลอดจนกฎระเบียบและกฎหมาย บ้านเมืองอีกด้วย จึงควรมีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับพระสังฆาธิการในแต่ละระดับ เพื่ออบรมให้เจ้าอาวาสเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาในด้าน สาธารณสุข โดยให้เข้าอบรมเป็นพระคิลานุปัฏฐาก

ด้านการทำงานเป็นทีม เจ้าอาวาสยึดแนวคิดที่ว่า งานของคณะสงฆ์เป็นงานที่ทำคนเดียวไม่ได้ เจ้าอาวาสทุกวัดจึงต้องให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงาน ร่วมกัน โดยเจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้ที่มนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสทำได้โดยมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือในการทำงานเป็นประจำทุกเดือน โดยมีการแบ่งงานกันไปตามความถนัดของแต่ละรูปมีการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ทำให้เกิดความสามัคคีและความเอื้ออาทร ดูแลเอาใจใส่กันและกัน ซึ่งจะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปโดยราบรื่น

ด้านการยึดมั่นในความชอบธรรม เจ้าอาวาสปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัยการปฏิบัติต่อพุทธศาสนิกชนด้วยความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการอำนวยความสะดวกให้กับพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในวัดเป็นอย่างดี ไม่มีเลือกปฏิบัติ เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่รักษาคำพูด มีสัจจะและเชื่อถือได้ ทำงานโดยมุ่งหวังผลสำเร็จ มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด การทำงานแบบโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ยืนหยัดเพื่อความถูกต้อง มีการปกป้องผลประโยชน์ของคณะสงฆ์ แยกเรื่องส่วนตัวออกจากราชการ มีการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้งานของคณะสงฆ์บรรลุเป้าหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของสมรณะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรีมี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธิธาดาโร) (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ภาค 15 พบว่าในการบริหารจัดการวัดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดีงาม มีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการพัฒนาสมรณะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี

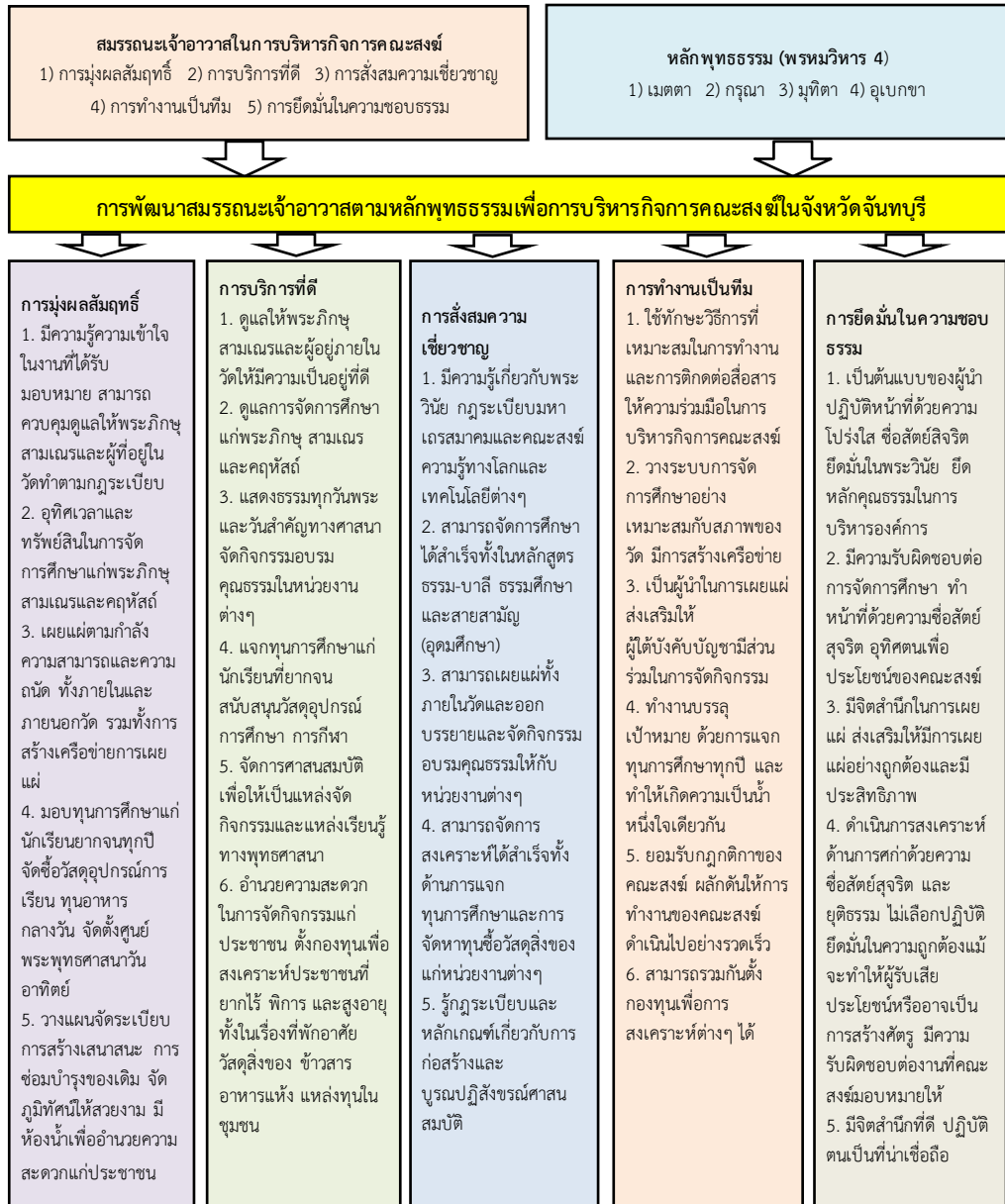
2.1 สมรณะเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ควรใช้วิธีอบรมสัมมนาเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมทั้งการสร้างระบบและหลักเกณฑ์ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา หล่อตระกูล (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรณะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมคือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพราะทำให้ผู้รับการพัฒนารู้จักเรียนรู้จากการฟังและการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้านการบริการที่ดี ควรพัฒนาโดยการจัดประชุมสัมมนาเพื่อตอบสนองในการให้การสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนอย่างเต็มประสิทธิภาพ ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ ควรพัฒนาโดยการเข้ารับการอบรม หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้รู้ เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองและฝึกความเชี่ยวชาญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้มากขึ้น ดังงานวิจัยของพระราชนันทะ (ประเสริฐ โชติธมโม) (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรณะทางการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ผลการวิจัยพบว่าสมรณะทางการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 มีการบริหารจัดการตามกรอบสายงานการบังคับบัญชาและมุ่งการทำงานเป็นทีม มีการปรึกษาหารือกันเป็นเนืองนิตย์ เพื่อก่อให้เกิดสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะในการบริหารจัดการและด้านการยึดมั่นในความชอบธรรม ควรพัฒนาโดยส่งเสริมให้เจ้าอาวาสให้มี

ทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละและมุ่งมั่นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และงานวิจัยของประโยชน์ คล้ายลักษณะ (2556) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า วิธีการพัฒนาสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมคือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม และการฝึกปฏิบัติงานกับผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสด้านเมตตา เจ้าอาวาสมีความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขมีความรัก ความเมตตาต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งที่เป็นพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุขดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือพระภิกษุ สอดคล้องกับงานวิจัยของลิขิตา เฉลิมพลโยธิน และคณะ (2560) ที่ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 พบว่า ด้านเมตตา ผู้บริหารมีความปรารถนาให้ครูทุกคนมีความสามัคคีกันในที่ทำงานโดยการให้ทำกิจกรรมร่วมกัน มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถให้ตรงกับบุคคล รับฟังความคิดเห็นของครู สนับสนุนครูให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และการวางตัวให้เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้านกรุณา เจ้าอาวาสมีความปรารถนาให้คนในวัดมีความสามัคคีกัน มีการวางตัวให้เหมาะสมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของลิขิตา เฉลิมพลโยธิน และคณะ (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 พบว่า ด้านกรุณา ผู้บริหารมีการจัดระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานของมหาวิทยาลัย โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นที่ปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่ครูเมื่อมีปัญหา ให้โอกาสผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ ชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับบุคลากรอย่างจริงจัง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสายฝน เจริญรัมย์ (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า ด้านมุทิตา ควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีด้วยความจริงใจ ใช้คำพูดที่เหมาะสมในการว่ากล่าวตักเตือนด้านอุเบกขา เจ้าอาวาสมีการวางตัวเป็นกลาง ปฏิบัติต่อพระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดด้วยความเที่ยงธรรมทุกรูป/คน ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใด มีการตัดสินหรือแก้ไขปัญหาย่างยุติธรรมปราศจากอคติใดๆและเป็นผู้ประสานประโยชน์แก่ชุมชนและพุทธศาสนิกชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ปรากฏในภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) มหาเถรสมาคมควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาส เพื่อให้สามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) มหาเถรสมาคมควรมีการกำหนดคุณวุฒิของเจ้าอาวาสในด้านต่างๆ เพื่อให้พระภิกษุที่จะได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสได้มีพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมตัวเป็นเจ้าอาวาสและสามารถนำมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) มหาเถรสมาคมควรกำหนดนโยบายให้มีการกำหนดรูปแบบหรือหลักสูตรในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสและมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อให้เจ้าอาวาสได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) คณะสงฆ์ควรจัดฝึกอบรมเจ้าอาวาสเกี่ยวกับหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวกับบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้แก่เจ้าอาวาส เพื่อเป็นการเพิ่มสมรรถนะเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) คณะสงฆ์ควรให้เจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสเพื่อใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและ ร่วมแก้ปัญหาให้ลุล่วง เกิดผลดีต่อบริหารกิจการคณะสงฆ์
- 3) ควรมีการติดตามผลการดำเนินหลังการพัฒนาพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสเป็นระยะ โดยหลังจากที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะแล้วให้เจ้าอาวาสได้มีการนำไปปฏิบัติงานจริง แล้วให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ติดตามประเมินผลการพัฒนาพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาพุทธบูรณาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี
- 2) ควรมีการศึกษาการจัดการความรู้ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่การพัฒนาวัดในภาคตะวันออก
- 3) ควรมีการศึกษาการบริหารองค์กรคณะสงฆ์ด้วยหลักการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ประโยชน์ คล้ายลักษณ์. (2556). รูปแบบการพัฒนาศมรณะด้านการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการศึกษาผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(ฉบับพิเศษ), 137-145.
- พระครูวิสุทธธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). (2557). *การบริหารวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ภาค 15* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพลและคณะ. (2562). กลไกการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 49-60.
- พระราชรัตนเวที (ประเสริฐ โชติธมโม). (2560). รูปแบบการพัฒนาศมรณะทางการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 4. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(ฉบับพิเศษ), 523-537.
- ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง. (2544). *หลักการบริหารงานในวัด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ลิขิตา เณลิมพลโยธินและคณะ. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 26(11), 162-171.
- สาธิต พนารี่. (2561). กระบวนทัศน์ใหม่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 9(1), 82-92.
- สายฝน เจริญรัมย์. (2560). การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 6(1), 41-50.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *คู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา การออกแบบระบบประเมินผลภายใน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). *คู่มือสมรรถนะข้าราชการพลเรือน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- อัจฉรา หล่อตระกูล. (2557). *การพัฒนาศมรณะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

PUBLIC GOVERNANCE IN GLOBALIZATION TOWARDS THE FORMULATION
OF POLICIES AND STRATEGIES DEVELOPMENT IN THAILAND *

การบริหารกิจการสาธารณะในโลกยุคโลกาภิวัตน์สู่การก่อตัวของนโยบายและกลยุทธ์
ในการพัฒนาประเทศไทย

Polwasit Lhakard

พลวัติษฐ์ หล้ากาศ

National Chengchi University

มหาวิทยาลัยแห่งชาติเฉิงจีจื้อ

E-mail: polwasitlhakard@gmail.com

Abstract

Globalization was the cause of changes in politics, economy and society and also it caused the changing in the public governance, which made the designation of public policy in each country to adapt itself, in order to establish a mechanism for national administration and development. Currently, it became both of national and large-scale international issues with various dimensions. However public governance was an actor both within and out of the state that played an important role in managing the problems which led to the public policies making, including policy formulation, policy implementation to comply with the current globalization affecting each country. The methodology was included documents and case study analysis. The issues and options of public policy in the global context were revealed. By applying the framework of the global change, public administration and policy making process. Thailand will be a target of application. Thailand is a medium-sized country that would like to go out from middle income trap. Thailand has to acclimatize to the current global changing in order to overcome the income trap and able to design strategies and public policies in various aspects to develop the various aspects in order to get rid of the problem successfully. Thailand must develop itself to become a developed country as fast as possible.

Keywords: Public Governance; Globalization; Policy Formulation; Strategies

* Received June 29, 2020; Revised September 2, 2020; Accepted September 22, 2020

บทคัดย่อ

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการจัดการปกครองสาธารณะ ซึ่งทำให้การกำหนดนโยบายสาธารณะในแต่ละประเทศมีการปรับตัว เพื่อที่จะสามารถสร้างกลไกในการบริหารและพัฒนาประเทศได้ ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งปัญหาภายในชาติ และปัญหาข้ามชาติที่มีขนาดใหญ่ ที่มีความหลากหลายมิติ และมีตัวแสดงในการปกครองสาธารณะที่สำคัญทั้งในรัฐและนอกรัฐ มีบทบาทสำคัญเพื่อจัดการปัญหา นำไปสู่การสร้างนโยบายสาธารณะ ทั้งการกำหนดนโยบาย การนำนโยบาย การปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับกระแสจากโลกาภิวัตน์เข้ามามีผลกระทบในแต่ละประเทศ โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยการวิเคราะห์ เอกสาร แลกรณีศึกษา เพื่อแสดงปัญหาและทางเลือกของนโยบายสาธารณะในบริบทโลกได้ โดยนำกรอบแนวคิดกระแสการเปลี่ยนแปลงต่อโลกดังกล่าวมาประยุกต์ปรับใช้ประเทศไทยในการบริหารกิจการสาธารณะและการสร้างนโยบาย ที่ปัจจุบันต้องการจะหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลาง ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกอย่างเท่าทัน เพื่อที่จะสามารถออกแบบกลยุทธ์และนโยบายสาธารณะในด้านต่างๆ มาพัฒนาชาติในด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดปัญหาดังกล่าวประเทศไทยต้องพัฒนาตนเองให้กลายเป็นประเทศพัฒนาให้เร็วที่สุดที่จะสำเร็จได้

คำสำคัญ: การบริหารกิจการสาธารณะ; โลกาภิวัตน์; การก่อตัวนโยบาย; กลยุทธ์

Introduction

In the era of globalization has been a shift from the agricultural revolution to the communication age. According to Alvin Toffler (2016), there are more complicated conditions for administration of the country, such as sending lobbyists to work in the political system for policy making, providing economic benefits for their corporations. As a result, unstable states tend to implement certain policies as corporations and high-power multinational corporations required, such as exploitation and suppression of domestic wages, granting concessions to corporations and Multinational Corporations (MNCs) to seize the opportunities to use state natural resources, or promoting investment in various fields, so that many parties are concerned that there is no power to intervene the power of corporations and MNCs. However, Noam Chomsky (2017) viewed that we could control corporations and MNCs by using political institutions in

democracy as a mechanism to control them. If we looking back in the era of market system formation in the 17th century, nation states still have democratic mechanisms that governs the market with various rules and laws but if nation state institutions began to be deprived of the right to control the market, the market system would be free and transformed into wild capitalism, which is anarchist and there is no mechanism to control it. As wild capitalism is out of the framework of a nation state and step into the periphery of world economy without law and democracy, wild capitalism would gain more power. Wild capitalism prefers its existence in autocracy to democracy. Therefore, wild capitalism would try to destroy democracy of a nation state, in order to allow capitalism to flow into the global economy freely. Such approach begins with the first step, "privatization", which states that the market system could perform better than the government, which strengthen the private sector and reduce the power of government and citizens. The second step is "commercialization" that transforms citizens into mere producers and consumers. The third step is "infantilization" to change consumers' consciousness into the state of being an infant again. The final step is "totalization" by the power of the market system, to destroy the diversity and democracy from various sectors by creating a unique identity instead, which cause reduced sovereignty due to external intervention and obligation, and the acceptance of external interference from the government (MacMillan, 2006).

The neo-liberalism according to the concept of Naomi Klein (Democracy Now, 2008) has focused on deregulation and refuse the intervention of the state into market mechanisms in order to create a perfect ideal market. However, the Hamburger crisis caused the neo-liberalism to give way to Keynesian liberalism, which requires the intervention of the state into market. It could be seen that the US leader like George Bush used state tax money to help private businesses which were in trouble, regardless of how much its effects against social security system for a large number of people, or pushing debt burden from private sector to the public sphere, which would cause class war in the end. Such

actions cause inequality and injustice in many aspects, so that they cause a current against globalization of capitalism, including the call for “Global Justice Movement”, or the globalization which creates justice for society in all sectors. Various movements are different in strategy and tactics, for example, the reformists aim to reform world-class economic institutions such as the WTO and the IMF in order to become verifiable and social-responsible, while the anarchists focus on creating new social institutions from foundations or democracy with grassroots participation, including the establishment of an organization without command lines. Under that group, the concept is still separated into many aspects, such as anarchist-socialist, that focuses on the interdependence between the state and capital, or eco-anarchist that views that globalization of capitalism would lead to the deterioration of the natural environments, etc. In addition, the current of globalization is also caused “global civil society” that consists of diverse groups of people and non-government organizations (NGOs) with different social and political goals, such as environmental issues, human rights, women rights and ethnic issues. On the other hand, globalization has caused the current of localization, which viewed that the locality has its own right to protect itself. Therefore, local resources should be used by local people to produce goods and services for local allocation. For that reason, there are both state actors and non-state actors want to have their roles or take part in public policy process, both in the state and global context, in order to push forward or regulate public policies not to be beneficial to a particular group.

The Development of Public Governance and Policy and the Emergence of Policy Window in Global Context

In order to understand public governance, policy and the emergence of policy window, we must understand the foundation of the global public administration process. Therefore, the current policy process is showing an opportunity for both state actors and non-state actors, such as NGOs, trading business sectors, foundations, think-tanks, local organizations,

researchers and scholars, etc., to continuously take part in policy process (Farazmand, 1999). Therefore, the development of public policy process in global context arises alongside the issues which are occurring and changing dynamically. This leads to the need to have public policy in each aspect that can be implemented at both the state level and the global context concretely by bringing it into the development of the public policy process in the global context, which could be divided into 6 characteristics as follows:

1. The occurred risk that has become a major problem, because they are related at the world level, such as the problem of using shared resources due to the effects of globalization in the last five decades, which made many countries depend on each other. Therefore, in order to solve the problems with policy proceed with efficiency, it requires cooperation and coordination between states to solve those problems (Joann Chirico, 2014).

2. International policy cooperation has been implemented in many sectors. The sectors that cooperate in international policy might be non-state actors, as it could be seen from the example of the supporting towards international rights, equality and standards, which has been developed based on public opinions and economic driving force, for example, companies and consumers in Western countries their requires the guarantee that child workers or the well-being of workers in the industrial economy would be appropriately controlled. Therefore, such policy cooperation becomes not relevant to traditional international relationship or limited to the state framework (Swank, 2003).

3. The normative theories of global governance has been changed and developed rapidly due to the modern process of determining public policy during the first decade of the 21st century, which arose from the interaction between institutions and political systems. In addition, states that are actors on the global stage such as India, China, and Russia have different thoughts, and they questioned against the role of policy maker, World Order and Global Management of the United States (Sklair, 2002).

4. Policy making has changed from national level to group level or regional level, for example, the European Union tested how to integrate national policy by allowing members of all 27 countries to participate in proposal of important issues, and also participation in the process of public policy making in every step. This could be considered as an important change that will bring about the implementation of public policy in the global context in concrete ways in member countries (George, 2007). The another case is development of regional economic policy integration in North America, South America, Asia-Pacific. Such development occurred in response to globalization. It is also an instance of efforts to change the public policy process to better fit the global context.

5. Transition from a single-pole to a multi-pole rule affected concepts on public policy in the 1980s-1990s, which had been dominated by countries with industrial progress, but in the future, there will be many regional groups formed, centered in Europe, America, China, India and South America. These regional groups will have different innovation and development in public policy, both in terms of contents and formats (Greider & William, 2004) . Therefore, public policy making of some groups in regional level might have a major impact on public policy in both the state and global context.

6. Innovation in global governance in this decade, efforts have been made to manage global risks and challenges. There are more efforts to solve problems or limitations of bilateral and multilateral cooperation. There are also business actors such as companies, associations, organizations, and international chambers of commerce who created international working mechanisms in order to solve various problems, and NGOs also have cooperated to each other on issues regarding to the development process, in order to access social problems via a network of stakeholder groups in various issues.

Modern public administration and policy making have progressed beyond the past, in which the state has played an important role as an actor in the public policy process. Nowadays, the policy process has diverse

non-state actors to take part in and have their roles in the policy process. However, these diverse actors do not have equal roles or power in public policy process, but they have interaction in the form of interdependence to from governance network, which is a network that have clear relationships between the interdependent actors, but at the same time their roles are autonomous, to say, actors consist of public sector, private sector, semipublic sector. Each actor need to be dependent on potentials and resources of other actors, for example, as political actors viewed that public policy issues they wanted to push forward needed cooperation roles from other sectors, they expressed their willingness to allocate their resources and potentials and allow other actors to make use of them together. Actors from each sector are operationally autonomous through the interaction between the actors, progressing through negotiation, to say, to acquire mutual agreement via talking, which have "bargain" as a component, about the allocation of resources together of each party in order to achieve maximum results, and "deliberation" of the goal of the network to yield production of public purpose, that is, the functioning of the network reflects goals of public benefits in various dimensions, such as visions, values, plans, policies, and regulations which must be aimed at creating benefits for general public.

The Origin of the Policy Window from the Global Change Stream

From changes in the global trend and development of public affairs administration and policy, the "Streams and window" Model could be used as an analysis model. A model developed by John W. Kingdon (2010) who studied the formation of policies or policy issues and the policy making process in the field of public health and transportation during 1976-1979. From this study, it was observed that there were 3 independent streams that were the source of "Policy process".

First stream: Problems Stream. This stream focuses(past tense?) on the public interest and interest of policymakers in specific social issues in a

particular issue, by giving definition of that issue after that problem had been picked up to make a policy to find solutions towards that. However, it was observed that in order to know that which issue we would like to pay attention, there were many ways, many processes, many steps, and one of those processes was social data tracking. In general, issues that are defined tend to be defined in terms of values that may be conservative or liberal, for example, public transportation or mass transportation for the disabled ones is "transportation problem" or "problem on civil rights".

Second stream: Political Stream. This stream is one which government or political party determines an issues with list of issues that should be resolved. These issues or problems are formulated as a result of interaction of important factors, such as emotions or feelings of people in the nation, power and influence, interest groups, movements or changes of government, for example, the resignation of political personnel, change of Prime Minister. These result in policy changes, such as changing the policy of President Trump of the United States In the case of leaving TPP and so on.

For those involved in the formation of such problem, Kingdon (2010) called them "Visible Clusters". It means those who were involved in the formation of problems, those with a high political position such as Government or Presidential Advisor, member of Congress, the media, interest groups, political parties, etc. In general, the agreed issues is often caused by the negotiations between the participants above.

Third Stream: Policy Stream. This stream is about setting decision agenda or specifying alternatives for decision making, which is chosen by decision maker. Kingdon (2010) called the group or party involved in determining or choosing alternatives making as "Hidden Cluster". It means ones who are involved in determining or choosing alternatives for decision making, which are often behind the scene, such as public administrators, scholars, researchers, consultants, the Budget Bureau, and various interest groups etc.

In conclusion, Kingdon (2010) viewed that when 3 streams mentioned above meet, it would be the origin of public policy. He called the opportunity or situation in which all 3 streams meet as the "windows". Situation that would make "Windows Policy" open includes government changes or regime change, parliamentary change and/or changes in emotions of people in the nation. In emergence process of "public policy", entering agenda setting through the three streams which are independent: problem stream, political stream and policy stream, with the support of policy entrepreneurs, which leads to accepting agenda setting before going to the so-called "Decision Agenda" (Larkin, 2012).

Thailand's Policies and strategies Making in the Global Context

Under unstable situation of the world, Thailand must make policies for a strong foundation for national development, by setting policies and strategies that effecting to the national development and the progress of the country .The development policy and strategy as follows:

Thailand should accelerate to make proactive policy, to give opportunities to be able to expand economic capacity and new markets, which is in line with the kingdon's policy (2010) window concept, by providing opportunities to create new policies, such as creating Thailand 4.0 policy is a tool for countries, and also negotiation of free trade agreements with new trading countries to expand the market. Nowadays, Thai government is negotiating trade agreements with many countries in many stages, including bilateral and multilateral trade agreements between Thailand-Pakistan, Thailand-Turkey, Thailand-Sri Lanka, Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP), and preparing to revive trade negotiations with the European Union (EU) which has been disrupted since 2014 for political reasons, and also preparing to enter into Comprehensive and Progressive Agreement of Trans-Pacific Partnership (CPTPP). By joining CPTPP, exporters will be able to access Canada and Mexico markets, which Thailand does not have free trade agreements with, and accelerate the development of investment environments to attract foreign investment,

especially expanding or relocating production bases . Follow the concept of Greider and William (2004) in establishing a policy of relying on new markets in the region. According to a study by AMRO (2019), ASEAN is a top choice for US and Europe companies which are considering to move their production bases out of China to avoid the effects of trade war. However, Thailand still has competitors from neighboring countries, especially Vietnam, which has an advantage over Thailand on tax privileges and an extensive network of free trade agreements. Now Vietnam is receiving GSP (Generalized System of Preferences) from the United States as a member of CPTPP, and it is about to reach an agreement on Free trade with the European Union (EVFTA) by 2019. However, Thailand still ranks better than Vietnam in the report “Ease of Doing Business” by the World Bank (2019), with Thailand ranked 27th and Vietnam ranked 69th out of 190 countries. The strength of Thailand is on electricity usage request and starting a business, but Thailand has weaknesses in terms of enforcement of agreements, property registration and acquiring loans, towards which the policy entrepreneurs (Kingdon, 2010) both visible policy entrepreneurs as Prim ministers , ministers and invisible policy entrepreneurs like government officials , Think Tank should have measures to accelerate improvement. Aside from the development of business procedures and proceeding infrastructure project, the improvement of investment regulations and technology development are important points to enhance the investment environment. Currently, Thai government has measures to promote investment in 10 target industries, which is the industry group of the future, such as intelligent electronics, agriculture and biotechnology, robotics and digitals etc. (Jones & Pimdee, 2017).

1.1 Model for the development of Thailand into a developed country

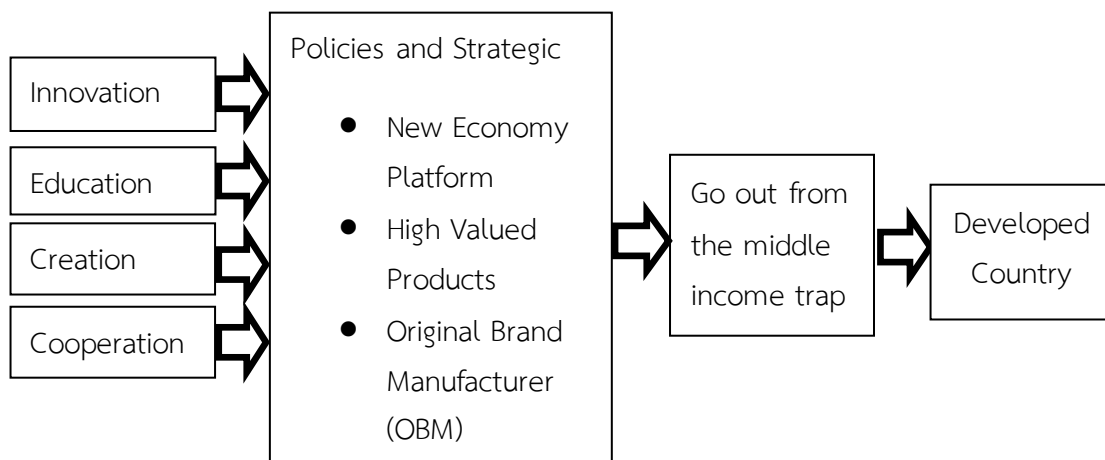

Figure 1 Model for the development of Thailand into a developed country

By Creating the new development platform, Thailand has a Thailand 4.0 policy, which is in line with the concepts of Robert Gilpin (2003) and Noam Chomsky (2017) , which the government should set up policies for managing and controlling stakeholder. By policy vision of Thai government try to push forward Thailand to overcome the middle income trap, to solve the problem of income inequality, and to solve unsustainable development, which has been a long-standing trend with the format of “drive economy through innovation” via policy entrepreneurs (kingdon,2010) both government sector and education institutions, and cooperation from foreign agencies. For the past to the present Thailand is still stuck within an inefficient and ineffective production structure, using a lot of labor and resources but have little outcome. Therefore, it is necessary to change into the structure with high efficiency and effectiveness. Thailand must change the concept of economic structure from agriculture-and-industry-driven on contract manufacturing or OEM into the country which possess its own product or OBM, by focusing on investments in research and study, using high-technology industry to drive the country with technology,

creativity, and introduce innovation via foreign policy and cooperation strategies for transferring high technology to switch from producing commodities to high-valued products, for example, cooperation between Thailand and Taiwan. Thailand is developing Thailand 4.0 policy, while Taiwan is pushing forward New Southbound policy, so both countries work together to develop industries in robotics, aerospace, submarines, medical devices, electronics, computer and mobile phone parts, digital economy, medicine and green energy technology. Such cooperation will help and drive the economic development of Thailand.

In addition, Development in the education sector, the state should have its role and duty in the development system. When technology and innovation are involved, higher education is often considered first . It should begin from the change in policy stream (Kingdon, 2010) to emphasize the importance of design of educational curriculum from primary school to graduated school (Master-Doctorate), and also vocational education in order to create human resources with mind set in development and research, creative thinking from their childhood. There must be a human development plan which is designed to be consistent at all levels and fields, such as promotion in STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics) like developed countries such as the United States, Japan, and through international cooperation frameworks such as scholarships for Thailand 4.0 policy from the Taiwanese government in order to continuously develop people and become a network of joint development in global context.

Conclusion

In public policy making, it could be seen that there are many factors involved: trends of change in various aspects that occurred both within the country and all over the world. In making of public policy, we must pay attention and consider the above factors, and analyze its consequences, because public policy would affect most people in society. Thus, those involved in public policy making should design policies in accordance with

political and social environments in each country, by allowing stakeholders to participate in setting targets of production of public goods and services. Thailand, as one of the developing countries, needs to apply the concepts from public policy making, national development strategy, as a tool for decision making in order to solve administrative problems in every aspect, and to be aware of the structure and political institutions of democracy as an influential factor to public policy making. It would help policy making become clearer, more systematic and more concrete, and the important thing is, resulting in a public policy that is truly consistent with the needs of people.

References

- AMRO. (2019). *ASEAN+3 Regional Economic Outlook 2019: Building Capacity and Connectivity for the New Economy*. Singapore: AMRO.
- Chirico, J. (2014). *Globalization: Prospects and Problems*. Thousand Oaks, California: Sage Publication.
- Chomsky, N. (2017). *Who Rules the World? (American Empire Project)*. New York: Metropolitan Books.
- Democracy Now. (2008). Naomi Klein: Wall St. Crisis Should Be for Neoliberalism What Fall of Berlin Was for Communism. Retrieved May 19, 2020, from https://www.democracynow.org/2008/10/6/naomi_klein
- Farazmand, A. (1999). Globalization and public administration. *Public Administration Review*, 12(6), 511-512.
- George, M. T. (2007). *Chapter 4 Globalization: The Major Players*. George Ritzer: The Blackwell Companion to Globalization.
- Gilpin, R. (2003) . *The Nation-State in the Global Political Economy in The Global Transformations Reader: An Introduction the Globalization Debate. Second Edition David Held and Anthony Giddens, eds.* McGrew Cambridge: Polity Press.
- Greider, W. (2004). *Wawasan 2020 in The Globalization Reader (2nd ed.)*. Malden: Blackwell Publishing.

- Jones, C., & Pimdee, P. (2017). Innovative ideas: Thailand 4.0 and the fourth industrial revolution. *Asian International Journal of Social Sciences*, 17(1), 4-32.
- Kingdon, W. J. (2010). *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. London: Pearson.
- Larkin Jr., P.J. (2012). John Kingdon's Three Streams" Theory and the Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996. *Journal of Law & Politics*, 28(1), 25-50.
- MacMillan, J. (2006). *Immanuel Kant and the democratic peace*. *Classical Theory in International Relations*. Beate Jahn. (ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mattelart, A. (2000). *Networking the World 1794-2000*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Robertson, R., & Chirico, J. (1985). Humanity Globalization and Worldwide Religious Resurgence. *Sociological Analysis*, 46(3), 220.
- Schirato, J., & Webb, J. (2003). *Understanding Globalization*. London: Sage Publications.
- Sidhu, G. (2007). *Intergovernmental Negotiations and Decision Making at the United Nations: A Guide* (2nd ed.). New York; Geneva: United Nations.
- Sklair, L. (2002). *Globalization: A Capitalism and Its Alternatives* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Swank, D. (2003). The Effect of Globalization Taxation, Institutions, and Control of the Macroeconomic. in *The Global Transformations Reader. An Introduction in the Globalization Debate* (2nd ed.). David Held and Anthony Giddens, eds. McGraw Cambridge: Polity Press.
- Toffler, A. (2016). *The Third Wave: Entrepreneur's Vision of the Future*. New York: Simon and Schuster.
- World Bank. (2019). *Doing Business 2019: Training for Reform*. Retrieved December 15, 2019, from www.doingbusiness.org

**การประยุกต์ใช้อรรถประโยชน์ทางการเมือง
เพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์***
APPLYING POLITICAL UTILITY FOR PEOPLES' HAPPINESS
UNDER THE ETHICS BASIS

พระมหาอำคา วรปณฺโญ, สัณฺญา เคนาภุมิ, ยุภาพร ยุภาศ
Phramaha Amka Worapanyo, Sanya Kenaphoom, Yuphaporn Yupas
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University
Corresponding Author E-mail: Phramahaamka999_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชีวิตภายใต้ฐานจริยศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 2.1) การพัฒนาร่างกาย 2.2) การพัฒนาศีลธรรม 2.3) การพัฒนาจิตใจ และ 2.4) การพัฒนาปัญญา 3) เพื่อประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 3.1) อรรถประโยชน์ด้านการเมือง 3.2) อรรถประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ 3.3) อรรถประโยชน์ด้านสังคม และ 3.4) อรรถประโยชน์ด้านจิตวิญญาณ ที่กล่าวมา ถือว่าเป็นโมเดลการขับเคลื่อนงานบริหารประเทศของรัฐบาลภายใต้ฐานจริยศาสตร์ ซึ่งกล่าวถึง หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม และการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึงความประพฤติดีงาม การมีศีลธรรม จริยธรรมของผู้นำรัฐบาล นักการเมืองทุกระดับ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองเป้าหมายสูงสุดของชาติ คือ ความกินดี อยู่ดี มีสุขของประชาชน ปังเจกบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ บนฐานคติแห่งคุณค่าแท้จากอรรถประโยชน์ที่ได้รับผ่านนโยบายสาธารณะต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

คำสำคัญ: อรรถประโยชน์ทางการเมือง; ความสุขของประชาชน; จริยศาสตร์

Abstract

The objectives of this article were 1. To study concepts of theories about political utility for the peoples' happiness under the ethics basis. 2. To study life development guidelines under ethics basis which had 4 sides. 2.1)

* Received June 2, 2020; Revised August 15, 2020; Accepted September 22, 2020

Psychological development 2.2) Moral development 2.3) Mind development 2.4) Wisdom development 3. To apply the concepts of political utility for the peoples' happiness under the ethics basis, which had 4 sides. 3.1) Political utility 3.2) Economic utility 3.3) Social utility 3.4) Spiritual utility. All of the above, were models for national administration of government under the ethics basis which mentioned the principles of good governance in management, equality fair and reducing disparity in society including, government leader and politicians at all levels to have good behavior, morality and ethics to meet the highest goals of the nation. That were well-being, well-being, and the happiness of the people, both individual, community, society and the nation on the based true value of the principle from utility and received through various quality policies that were proficient, stable, wealthy and endure.

Keywords: Political utility; Be happy the people; Ethic

บทนำ

ประเทศไทยภายใต้การบริหารที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีอำนาจสูงสุด เรียกว่า “อธิปไตย” ได้แก่ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ทำหน้าที่กำหนดและบริหารประเทศผ่านยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดต่อความกินดี อยู่ดี มีสุข ของประชาชนผ่านนโยบายสาธารณะ โดยรัฐใช้อำนาจจัดสรรแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อประชาชนในสังคมอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม อาทิ การส่งมอบปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การส่งเสริมศีลธรรมอันดีงาม เพื่อให้สังคมเกิด สันติสุข ตลอดถึงการส่งเสริมสุขภาพร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคมให้บริบูรณ์ เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวดที่ 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 ที่ว่า “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) โดยมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีรองรับทิศทางการพัฒนาเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์และอรรถประโยชน์สูงสุด คือ เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการบูรณาการเข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความสุขของคนไทย โดยวิสัยทัศน์ เป้าหมายและตัวชี้วัดประเทศ คือ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” บนพื้นฐานแห่งความสมดุลด้วย 6 ยุทธศาสตร์ เช่น ยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ที่ 6 ว่าด้วยการปรับสมดุลและบริหารจัดการภาครัฐให้มีศักยภาพ ได้แก่

การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การบริการอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมความโปร่งใสปลอดทุจริต การเชื่อมโยงพัฒนาอย่างทั่วถึง การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การส่งเสริมบุคลากรภาครัฐให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจิตสำนึกที่ดี มีความมุ่งมั่นและมีความเป็นมืออาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์ที่ยั่งยืนอย่างเป็นระบบ คือ ประเทศมีเศรษฐกิจที่ดี ประชาชนมีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้น “GDP” (Gross Domestic Product) ควบคู่ไปกับความสุขมวลรวมของประชาชนในประเทศ “GNH” (Gross National Happiness)

ในขณะเดียวกันการบริหารงานภาครัฐ เพื่อส่งมอบบริการสาธารณะให้กับประชาชน (Public Service) ในยุคแรก ๆ ประเทศไทยมุ่งเน้นไปในด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก (Economic Development) ทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบองค์รวม ละเลยการรักษาสິงแวดล้อม ขาดการสร้างสังคมที่อยู่ดีมีสุขอย่างเป็นระบบ ทำให้ส่งผลกระทบเชิงลบในมิติต่าง ๆ เกิดเป็น “กับดักความไม่สมดุล” (Imbalance Trap) (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) เรียกว่า เปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี (Disruptive Technology) แต่ในขณะเดียวกัน ก็ส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม เป็นต้น ซึ่งความเสื่อมโทรมด้านจิตใจและศีลธรรมโดยเฉพาะในวิกฤตการณ์ทางการเมือง ดังที่ พระประยูทธ อริยวังโส (สนใจ) และเกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง (2561) ระบุว่า ขณะนี้สังคมทางการเมืองไทยมีปัญหาอย่างน้อย 8 ประการ ได้แก่ 1. การใช้เงินเป็นใหญ่ 2. มีการผูกขาดอำนาจทางการเมืองโดยคนจำนวนน้อย 3. คนดีมีความสามารถเข้าไปสู่ทางการเมืองได้ยาก 4. มีการทุจริตประพัตติมิชอบอยู่ในทุกระดับ 5. การเผด็จการโดยระบอบรัฐสภา 6. มีการต่อสู้ขัดแย้งเรื้อรังและไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง 7. ขาดประสิทธิภาพการบริหารและนิติบัญญัติ และ 8. การขาดภาวะผู้นำทางการเมือง จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น โดยพื้นฐานมาจากการขาดจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม ไม่คำนึงถึงกฎของจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม นับว่าเป็นวิกฤตสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องเร่งรีบแก้ไขด้วยการเน้นส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้กับสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะผู้นำทางการเมือง เพื่อการพัฒนาไปข้างหน้าอย่างยั่งยืนครอบคลุมในทุกมิติบรรลุวิสัยทัศน์ประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่กำหนด 10 ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และโดยเฉพาะจิตวิญญาณแห่งการสำนึกผิดชอบต่อหน้าที่ เช่น ยุทธศาสตร์ที่ 6 ว่าด้วยการบริหารจัดการภาครัฐด้วยหลักธรรมาภิบาล และยุทธศาสตร์ที่ 9 ว่าด้วยการพัฒนาภาคการเมืองและฟื้นฟูเศรษฐกิจ ซึ่งหลักการสำคัญ คือ การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า การประยุกต์ใช้อรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์ (Ethics) จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จะต้องยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ เป็นศูนย์กลางการพัฒนาคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลผู้เสนอตัวเองเข้ามาเป็นผู้มีบทบาททางการเมือง เช่น สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้บริหารประเทศ เพื่อบริหารและบริหารให้เกิดอรรถประโยชน์ (Unity) และคุณค่าสูงสุดต่อประชาชน (Valuation) นอกจากนี้ สัณญา เคนาภูมิ (2560) กล่าวว่า “อรรถประโยชน์ทางการเมืองย่อมมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล เช่นเดียวกับค่านิยมทางการเมือง และการตัดสินใจทางการเมืองของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์สูงสุด (Supreme Utility) ซึ่งอรรถประโยชน์นั้นอาจเป็นในรูปแบบของรูปธรรมตามทฤษฎีแลกเปลี่ยนและนามธรรมตามทฤษฎีจิตวิทยา” จึงอาจกล่าวได้ว่า อรรถประโยชน์ทางการเมืองมีผลต่อพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองบนฐานอรรถประโยชน์สูงสุดของปัจเจกบุคคล ชุมชน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และจริยธรรมเพื่อความผาสุกร่วมกันในสังคม วรรณา พ่วงพร้อม (2561) กล่าวว่า “การอยู่ร่วมกันในสังคม แม้กฎหมายจะเป็นส่วนที่สำคัญในการควบคุมการละเมิด แต่หลักจริยศาสตร์เชิงคุณธรรม คือ การนำมาซึ่งความสุขที่ยั่งยืนต่อกัน” ดังนั้น เพื่อให้บรรลุอรรถประโยชน์ทางการเมืองสูงสุด จึงต้องพัฒนาอรรถประโยชน์เชิงรูปธรรมและอรรถประโยชน์เชิงนามธรรมควบคู่ไปด้วยเพื่อให้เกิดความสมดุล ซึ่งโดยเนื้อหาในบทความนี้ประกอบด้วย ประเด็นหลัก 3 ส่วน คือ (1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์ (2) แนวทางการพัฒนาชีวิตภายใต้ฐานจริยศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 2.1 การพัฒนาร่างกาย 2.2 การพัฒนาศีลธรรม 2.3 การพัฒนาจิตใจ และ 2.4 การพัฒนาปัญญา (3) การประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 3.1 อรรถประโยชน์ด้านการเมือง 3.2 อรรถประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ 3.3 อรรถประโยชน์ด้านสังคม และ 3.4 อรรถประโยชน์ด้านจิตวิญญาณ เพื่อมาใช้เป็นกลไกขับเคลื่อน ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 มีใจความว่า (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563) 1. การมีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง 2. การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม 3. การมีงานทำและมีอาชีพที่มั่นคง และ 4. การเป็นพลเมืองที่ดี

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐาน จริยศาสตร์

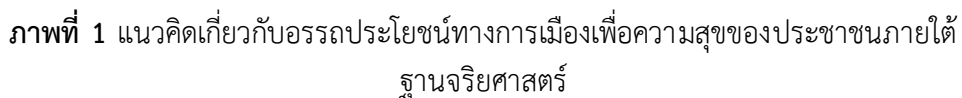
อรรถประโยชน์ทางการเมือง (Political Utility) เพื่อความสุขของประชาชน ภายใต้ฐานจริยศาสตร์ หมายถึง การบริหารและบริการประชาชนโดยรัฐ เพื่อ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” จัดสรรแบ่งปันทรัพยากรด้วยระบบบริการสาธารณะเพื่อให้บรรลุอรรถประโยชน์สูงสุดบนความเท่าเทียม ยุติธรรม และคำว่า ความสุขของประชาชนหรือความ “กินดี อยู่ดี มีสุข” ในบทความนี้ ไม่ได้หมายความว่า กินดี อยู่ดี หรือมีความสุขตามกระแสสังคมบริโภคนิยม แต่หมายถึง มีความสุขอยู่บนพื้นฐานแห่งความพอเพียงและการรับรู้คุณค่าแท้ (Authentic Value) เช่น เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ โดยพิจารณาใช้สอยอยู่บนพื้นฐานแห่งปัญญา ความรู้ ภูมิคุ้มกัน ความพอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา เป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินชีวิต

คำว่า อรรถประโยชน์ (Utility) จินดารัตน์ โพธิ์นอก (2557) ให้ความหมายไว้ว่า “เป็นความพอใจที่บุคคลได้รับจากการบริโภคสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง” และเมื่อเปรียบเทียบกับอรรถประโยชน์ทางการเมือง จึงอาจกล่าวได้ว่า ถ้า นักการเมืองในฐานะตัวแทนประชาชนให้อรรถประโยชน์และคุณค่ามากก็มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองมาก ถ้าให้อรรถประโยชน์และคุณค่าน้อยก็มีการตัดสินใจน้อย ซึ่งคำว่า “อรรถประโยชน์และคุณค่า” มีทั้งรูปธรรมและนามธรรม โดยเฉพาะนามธรรม ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในเชิงจิตวิทยา ได้แก่ การสำนึกผิดชอบชั่วดีในหน้าที่ การไม่คอร์รัปชัน การมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ คาร์ลเลสเตอร์ วี กู๊ด (Good, 1973) กล่าวว่า จริยธรรม คือ การปรับตัวให้เข้าบรรทัดฐานสังคม ได้แก่ แบบแผน กฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นพื้นฐานทางจริยศาสตร์ และเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนต่อความต้องการของประชาชน

นอกจากนี้ โซคราตีสและเพลโต (Socrates, Plato) ยังเชื่อว่าคุณธรรมจะสามารถนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีและการประพฤติที่ถูกต้อง สามารถรับรู้ถึงความหมายของชีวิตว่าชีวิตคืออะไร จะไม่ทำในสิ่งที่ผิด แนวคิดดังกล่าวนี้ อธิบายว่า การกระทำความผิดพลาดเกิดจากความไม่รู้ และเมื่อรู้ว่าอะไรถูกต้อง จะไม่ทำผิด (Stroll and Popkin, 1993; พระมหาจุลลัม ชูเลื่อน, 2545) ดังนั้น การปลูกฝังความเชื่อที่ถูกต้องจะนำไปสู่การคิด คำพูด กระทำ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การมีสติ และสมาธิจิตใจตั้งมั่นในทางที่ถูก พุทธศาสนา เรียกว่า “ปัญญา” หมายถึง ความรอบรู้ นอกจากความฉลาดทางสมอง (Intellectual Intelligence) ที่เกิดจากการฟัง การอ่าน การเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ ยังรวมถึง การมีปัญญา เข้าใจในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ด้วย

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์ โดยสรุป คำว่า “อรรถประโยชน์” มีทั้งแบบรูปธรรมและนามธรรม ที่เป็นรูปธรรม เช่น การได้รับการตอบสนองด้วยปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตจากบริการผ่านนโยบายสาธารณะ ซึ่งมาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และอรรถประโยชน์เชิงนามธรรมที่คุณค่าทางจิตใจด้วย เช่น ความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อผู้เสนอตัวเองเข้ามาเป็นผู้มีบทบาททางการเมืองทุกระดับ มีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ มีคุณธรรม ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารบ้านเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน (People Participation) เพราะเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากนโยบายสาธารณะ และเป็นผู้ช่วยผลักดันประเทศไปสู่ความเจริญมั่นคง เพราะหากผู้นำ ผู้บริหาร นักการเมือง ขาดจริยธรรมในการบริหารบ้านเมืองหรือถูกแทรกแซงจากบุคคลต่าง ๆ ไม่ได้มาจากความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดเป็นกับดักขัดขวางการพัฒนาสังคมทุกระดับได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ศักดิ์สิน อุดมวิทย์ไพศาลและคณะ (2562) ซึ่งนำเสนอไว้ว่า การตัดสินใจกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้มีอำนาจทางการเมือง นักการเมือง หรือพรรคการเมือง ซึ่งมีอุดมการณ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ที่อยู่ภายใต้มิติเชิงจริยศาสตร์ หรือมิติแห่งการสำนึกเชิงเหตุผล รู้ผิดชอบชั่วดี จะเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลที่ใช้เป็นกลไกในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ไม่ได้ถูกแทรกแซงด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้อิทธิพล การให้ผลประโยชน์จากบุคคลต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาประเทศไม่มีความก้าวหน้าและขาดความต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่า การกำหนดนโยบายสาธารณะที่ไม่ได้มาจากความต้องการของประชาชน ย่อมไม่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุอรรถประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ ยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนบนพื้นฐานประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับหรือคาดว่าจะได้รับ เรียกว่า “อรรถประโยชน์ทางการเมือง” และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของสัญญา เคนาภูมิ (2560) ซึ่งได้นำเสนอหลักทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ 4 ทฤษฎี คือ 1. ทฤษฎีปัจจัยกำหนด 2. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน 3. ทฤษฎีจิตวิทยา และ 4. ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล จึงกล่าวได้ว่า การตัดสินใจทางการเมืองแบบใดประชาชน จึงขึ้นอยู่กับผู้ตัดสินใจได้รับประโยชน์หรือผลลัพธ์ที่คุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์ อธิบายได้ดังนี้

การบริหารกิจการบ้านเมืองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดต่อประชาชนและบรรลุประโยชน์ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองที่ต้องใช้ดุลพินิจในการบริหารรัฐกิจและจัดระเบียบสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุขภายใต้กฎหมายและศีลธรรม ดังนั้น การเป็นต้นแบบที่ดีในด้านจริยปฏิบัติ จึงมีความสำคัญ คือ “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส” ซึ่งปัจจัยส่งเสริมศรัทธาและบารมีต่อประชาชน ในฐานะผู้นำต้นแบบที่ดี ท่านพุทธทาส (2530) เขียนหนังสือ ทศพิธราชธรรม เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำที่ดีเหมือนการเดินทางของโคจำฝูงไว้ว่า “เมื่อโคจำฝูงซึ่งเป็นผู้นำเดินตรง จะทำให้โคทั้งหมดเดินตรง แต่ถ้าโคจำฝูงผู้นำเดินคด จะทำให้โคทั้งหมดเดินคดเช่นกัน” การเดินตรงนั้นเปรียบได้กับวิถีแห่งการดำเนินชีวิตภายใต้ฐาน จริยศาสตร์ ด้วยการฝึกอบรมตนให้มีศีลธรรมและจริยธรรม มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย (Body) จิตใจ (Mind) และจิตวิญญาณ (Spiritual) ถือว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานสังคมดีงามที่มีผลต่อการปกครองหรือบริหารบ้านเมือง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2556) นำเสนอจากรากของการพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้สมบูรณ์แบบไว้

4 ด้าน ได้แก่ 1. การพัฒนาร่างกาย 2. การพัฒนาศีลธรรม 3. การพัฒนาจิตใจ และ 4. การพัฒนาปัญญา อธิบาย ได้ดังนี้

1. การพัฒนาร่างกาย (Physical Development) นักการเมืองที่ดี ต้องสามารถเลือกใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ อย่างถูกวิธีที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคม เช่น การรู้จักเลือกรับแต่สิ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์เข้ามาในชีวิต โดยไม่นำอามิย์มาเข้าสู่ร่างกาย ตลอดถึงการฝึกฝนให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีความคล่องแคล่วว่องไวอยู่เสมอ

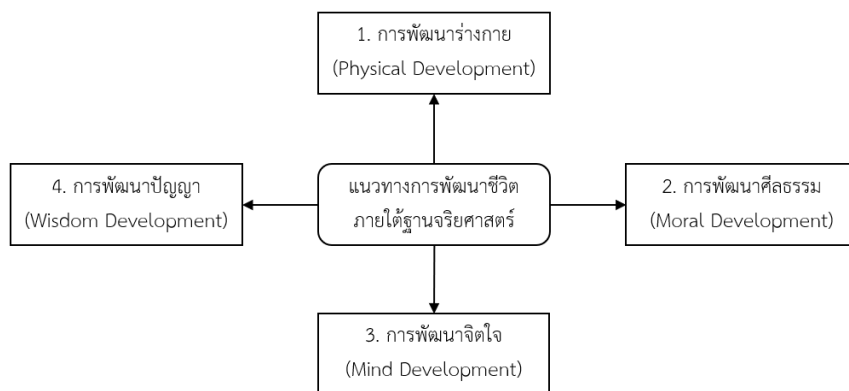
2. การพัฒนาศีลธรรม (Moral Development) นักการเมืองที่ดี ต้องเป็นผู้มีศีลธรรม ได้แก่ การมีจริยปฏิบัติที่เหมาะสมทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ มีการเคารพกฎหมาย และกฎแห่งศีลธรรม ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวงในหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่กล่าวเท็จทุจริต ได้แก่ พุดโกหก พุดส่อเสียด พุดคำหยาบคาย พุดเพื่อเจ้า ต้องเป็นคนพุดความจริง พุดถูกต้อง มีประโยชน์ ถูกกาลเทศะ บุคคลอื่นพึงพอใจ เช่น ใช้ปิยวาจาในการสื่อสาร การใช้สุนทรียสนทนาในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยสรุปคือเป็นการพัฒนาตนเองให้มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างผาสุก

3. การพัฒนาจิตใจ (Mind Development) นักการเมืองที่ดีต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพของจิตใจ ด้วยการเสริมสร้างจิตใจให้มีสมรรถภาพที่เข้มแข็งต่อการทำงานและการดำเนินชีวิต มีสติ มีสมาธิ ปัญญา มีความเพียรพยายามไม่ท้อแท้กับปัญหาอุปสรรค หมั่นพัฒนาสุขภาพจิตให้มีความสุขเบิกบานอิ่มเอมใจอยู่เสมอ

4. การพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) นักการเมืองที่ดีจะต้องเป็นผู้มีสติปัญญา ได้แก่ มีความรู้ ความเข้าใจ ในเหตุและผล การรู้จักแยกแยะสิ่งถูกผิด ดีชั่ว ตลอดถึงการหยั่งรู้ความจริงของชีวิต จากความทุกข์และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของปัจเจกบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติ เป็นผู้มีความรอบรู้ (ความเชื่อที่ถูกต้อง) ในการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการด้านลึกแห่งปัญญา (Tacit Wisdom) ได้แก่ กำหนดรู้ถึงปัญหา สาเหตุ แนวทางการแก้ปัญหา และวิธีแก้ปัญหา อันเป็นฐานรากสำคัญให้บรรลุสรรพประโยชน์สุขเพื่อประชาชน

อย่างไรก็ดี การฝึกฝนอบรมตนเองให้เจริญก้าวหน้าในคุณความดีทั้งด้านร่างกาย ศีลธรรม จิตใจ และปัญญาจนถึงที่สุดนั้น จะต้องอาศัยความอดทนและการข่มใจ เช่น การบังคับควบคุมจิตใจของตนไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่ชักนำไปสู่ทางแห่งความเสียหาย และการรู้จักระงับความเคยชินในด้านที่ไม่ดี เช่น การแสดงพฤติกรรมไปตามอารมณ์โดยการขาดสติในการควบคุมตนเอง ตลอดถึงการ

ปรับปรุงจิตใจให้ได้ดีเป็นนิสัย เพื่อส่งเสริมศรัทธาบาบมีให้เจริญมั่นคงในหน้าที่การงานบนฐานแห่งคุณธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้นำ ผู้บริหาร นักการเมืองทั้งหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ เมษินทรีย์ และคณะ (2556) ได้เขียนหนังสือ ชื่อ “โลกเปลี่ยน ไทยปรับ” ในบทที่ 6 ได้กล่าวถึง “สัญญาประชาคม สู่โลกที่หนึ่ง” โดยระบุถึง คุณสมบัติพื้นฐานของผู้นำหรือผู้บริหาร ที่จะเข้ามาเป็นผู้บริหารประเทศนั้น ได้นำเสนอแนวคิดของบุคคลสำคัญที่เป็นต้นแบบผู้บริหารที่ดี ได้แก่ ลีควนยู กล่าวว่า การมีความสามารถพิเศษ (Exceptional Talent) ในการขับเคลื่อนประเทศนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง และหากปราศจากคนมีความรู้ความสามารถที่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานแล้ว ภาครัฐและสถาบันสำคัญ ๆ ของประเทศสุดท้ายก็จะค่อย ๆ เสื่อมถดถอยลงไปในที่สุด โดยกล่าวว่า “Once you have weaker people on top, the whole system slowly goes down. It's inevitable” และถ้าเป็นเช่นนั้น ถือว่าเป็นการทรยศหักหลังประเทศ และแนวคิดของ จอห์น เอฟ. เคนเนดี อดีตประธานาธิบดีอเมริกา ซึ่งกล่าวไว้ว่า การเป็นผู้บริหารที่ดี นั้น จะต้องสามารถตอบคำถามตัวเองได้ใน 4 ข้อนี้ ได้แก่ 1) Am I a Man of Integrity? 2) Am I a Man of Courage? 3) Am I a Man of Judgement? 4) Am I a Man of Dedication? นอกจากนี้ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ ยังได้กล่าวถึง ประเด็นที่ท้าทาย คือ จะต้องสร้างนักการเมืองและข้าราชการให้มีคุณสมบัติดังกล่าว คือ มีความชอบธรรม มีความรู้ความสามารถ และที่สำคัญมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้าง “รัฐที่น่าเชื่อถือ” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็น “โลกที่หนึ่ง” กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาชีวิตภายใต้ฐานจริยศาสตร์ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาชีวิตภายใต้ฐานจริยศาสตร์

การประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความของสุข ประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์

การพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณ จำเป็นต้องพัฒนาควบคู่กันไป เปรียบได้กับเกลียวเชือกที่พันเข้าด้วยกัน จะทำให้เชือกเส้นนั้นมีพลัง เรียกว่า การพัฒนาแบบองค์รวม หมายถึง ครอบคลุมทุกมิติ โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนระบบ กล่าวคือ พัฒนาระบบและพัฒนาคนควบคู่กันไป ทั้งด้านร่างกาย (Body) จิตวิญญาณในการปฏิบัติหน้าที่ (Spiritual) อารมณ์ (Emotion) และปัญญา (Wisdom) ให้สามารถปรับตัวและมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขภายใต้สังคมโลกที่เปลี่ยนไป สอดคล้องกับแนวคิดของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม และการปรับตัวภายใต้วิกฤตโรคไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ผ่านคำนิยามในหนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ” ซึ่งเขียนโดย ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม โดยระบุว่าขณะนี้โลกกำลังเผชิญหน้ากับวิกฤตในหลายด้านทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ที่สำคัญ คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ซึ่งทั่วโลกกำลังรับมืออยู่รวมถึงประเทศไทยที่จะต้องฟันฝ่าวิกฤตนี้ เมื่อโลกเปลี่ยนเราต้องปรับตัวด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ขับเคลื่อนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้พลังปัญญา จิตสาธารณะ ความสามัคคีปรองดอง ความเป็นหนึ่งเดียว จะสามารถนำพาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563) ดังนั้น การเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาด้วยปัญญาบนฐานแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะสามารถนำพาประเทศให้พ้นวิกฤตไปได้ นับว่าเป็นฐานของการพัฒนาในทุกมิติ ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณ ให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพ และเสถียรภาพ ดังนี้

1. อรรถประโยชน์ด้านการเมือง คำว่า การเมือง (Politics) เป็นเรื่องของ การแสวงหาให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง เพื่อการบริหารและบริการประชาชนให้กินดี อยู่ดี มีความสุข บรรลุอรรถประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ภายใต้ธรรมาภิบาล (Good Governance) ได้แก่ การยึดหลักกฎเกณฑ์ ความถูกต้อง เพื่อประโยชน์สังคมและประชาชนเป็นที่ตั้งเป็นพลังอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ (Right is Might) ไม่ใช่ยึดอำนาจ และผลประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องเป็นใหญ่ (Might is Right) ซึ่งในการใช้อำนาจรัฐทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ 1. อำนาจนิติบัญญัติ 2. อำนาจบริหาร โดยมีนายกรัฐมนตรี (The Prime Minister) เป็นหัวหน้าบริหาร และ 3. อำนาจตุลาการ โดยหลักการจะมีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างกัน (Check and Balance) เพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และประเทศชาติ เพราะสถาบันการเมืองโดยพื้นฐานได้ถือกำเนิดมาจากสถาบันแห่งชาติ

(National Institution) ได้แก่ ชาติ (Nation) ศาสนา (Religion) และพระมหากษัตริย์ (Monarchy) ซึ่งเป็นที่มาของอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) ดังนั้น หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตลอดถึงหลักจริยธรรมสากลและศาสตร์พระราชา จึงเป็นปัจจัยกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมเสถียรภาพในการบริหารให้สามารถบรรลุวิสัยทัศน์ประเทศได้อย่างยั่งยืน

2. ธรรมประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ธรรมประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ คือ การมีเศรษฐกิจที่มั่นคง และยั่งยืน (Economic Prosperity and Sustainability) สามารถหลุดพ้นจากกับดักประเทศ ได้แก่ กับดักความยากจน กับดักความเหลื่อมล้ำ ประชาชนพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงบนพื้นฐานหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความเข้าใจ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีคุณธรรม โดยรัฐบาลมีระบบบริหารและบริการประชาชนอย่างรวดเร็วทั่วถึงและเป็นธรรม ด้วยหลักธรรมาภิบาล เพื่อขจัดวงจร “โง่ จน เจ็บ” ให้ลดน้อยลงและหมดไปเป็นที่สุด ประชาชนมีความสุขกายสุขใจ ไม่ยากจนข้นแค้น มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับความสุขมวลรวมของคนในชาติ

3. ธรรมประโยชน์ด้านสังคม กล่าวถึง รากฐานของการพัฒนาสังคมให้เกิดธรรมประโยชน์สูงสุดภายใต้ฐานจริยศาสตร์ ได้แก่ การพัฒนาสังคมทั้งองคาพยพซึ่งประกอบด้วยภาครัฐ ท้องถิ่น ประชาชน และภาคเอกชน ผ่านกลไกและทิศทางนโยบายเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ ความกินดี อยู่ดี มีความสุขของประชาชน อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ด้วยการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ การศึกษา การเข้าถึงทรัพยากร การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน สวัสดิภาพและสวัสดิการทางสังคม ตลอดจนจนถึงการสร้างชุมชนและสังคมให้มีความเข้มแข็ง ด้วยการประสาน รัฐ - บ - ว - ร ได้แก่ ภาครัฐ บ้าน วัด โรงเรียนและโรงพยาบาล ซึ่งเป็นเสาหลักฐานรากสังคมให้มีความมั่นคง อันเป็นภาระหน้าที่ของทุกคนจะต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา และร่วมรับผิดชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งธรรมประโยชน์สุขร่วมกัน ได้แก่ การริเริ่มกิจกรรมดี ๆ เพื่อสังคม เช่น “ตู้ปันสุข” สู่การแบ่งปัน ได้สร้างรอยยิ้มให้เกิดขึ้นในหลาย ๆ พื้นที่ ในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) โดย สุกฤกษ์ กุลชาติวิจิตร (2563) ได้โพสต์ข้อความผ่าน เฟซบุ๊กส่วนตัว ชื่อ “Supakit Bank Kulchartvijit” ด้วยการเปิดแนวคิด “ตู้ปันสุข” และข้อความเพื่อการแบ่งปัน เช่น “หยิบไปแต่พอดี ถ้าท่านมีใส่ตู้แบ่งปัน” ซึ่งจากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ เพียงไม่กี่คนที่ริเริ่มได้ขยายสู่การแชร์ เชียร์ ชื่นชม เป็นวัฒนธรรมแห่งความดีที่ถูกส่งต่อไปยังคนกลุ่มใหญ่ในประเทศทุกภูมิภาคจนครบทุกจังหวัด ในวันที่ 12 พฤษภาคม 2563 และได้เพิ่มจำนวนตู้ปันสุขขึ้นเรื่อย ๆ ในเวลาต่อมา ดังภาพ

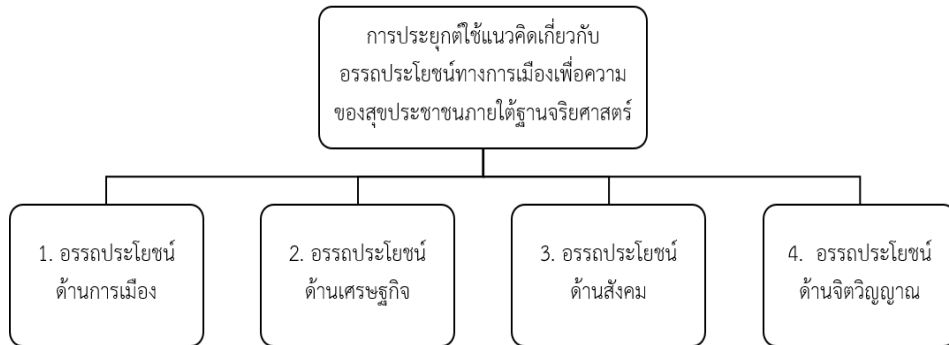

ภาพที่ 3 รายงาน ตู้ปันสุข 77 จังหวัด 618 ตู้
ที่มา: สุภกฤษ กุหลาบจิตวิตร (2563)

4. อรรถประโยชน์ด้านจิตวิญญาณ เป็นการพัฒนาจิตวิญญาณการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียร ความกล้าหาญในจิตใจ (Spiritual Development) และจิตวิญญาณแห่งความสำนึกผิดชอบชั่วดีทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติ เพื่อให้เกิดสันติภาพในสังคมที่เริ่มจากตนเองไปสู่ผู้อื่น ได้แก่ การทบทวนชีวิตตนเอง การเจริญสติ การฝึกควบคุมอารมณ์ การปฏิบัติธรรม การมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาทางจิตวิญญาณ ให้มีความสุขทางจิตวิญญาณที่แข็งแรง บางครั้งโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ อาจจะได้มารูปแบบความเจ็บป่วยทางกาย (กายใจโรค) แต่มาในรูปแบบความเจ็บป่วยจิตใจหรือจิตวิญญาณ (เจตสิกโรค) ดังนั้น การเจริญสติพัฒนาปัญญาให้เข้าใจความจริงในสรรพสิ่งทั้งปวง จึงเสมือนเป็นยาช่วยรักษาโรคทางใจให้มีความสุขจิตเป็นสุขได้ ในขณะที่เดียวกันควรสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจให้เกิดการตื่นตัวทางสังคมต่อการพัฒนาชีวิต ให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นต่อการแสวงหาความสงบสุขให้กับปัจเจกบุคคลและสังคม ให้สามารถรับรู้และเข้าใจคุณค่าและจุดมุ่งหมายในชีวิต เป็นผู้มีความฉลาดทางจิตวิญญาณ (Spiritual Quotient: SQ) เกิดเป็นความสุขและความสำเร็จ สามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ภายได้กรอบแห่งศีลธรรมได้เป็นอย่างดี (ธนพล บรรดาศักดิ์และคณะ, 2561; Marshall, 2000; Hildebrand, 2011) นอกจากนี้ เดวิด บี คิง (King, 2008) ยังกล่าวว่า ความฉลาดทางจิตวิญญาณยังรวมถึง ความสามารถทางจิตใจในการปรับตัว ให้เข้าใจเหตุผลในการมีชีวิตอยู่ ทำให้เกิดสมาธิและปัญญา ซึ่งจะนำมาสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้เหตุผลที่เหมาะสมได้ ดังนั้น การพัฒนาจิตวิญญาณ สามารถพัฒนาได้ในทุกระดับของสังคม เพื่อให้เกิดสันติภาพและสุขภาวะทางจิตวิญญาณที่สมบูรณ์ มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีความสุขและความสำเร็จภายใต้กรอบแห่งศีลธรรม มีสติ สมาธิ และปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป การประยุกต์ใช้อรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐาน จริยศาสตร์ จึงเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อให้ครอบคลุมในทุก

มิติบรรลวิสัยทัศน์ชาติอย่างสมดุล กล่าวคือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณ มีความมั่นคงและยั่งยืน ด้วยการถ่วงดุลระหว่างกันบนฐานแห่งศีลธรรม สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 4 การใช้แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการนโยบายทางการเมืองเพื่อความของสุขประชาชน ภายใต้ฐานจริยศาสตร์

สรุป

การใช้มาตรการนโยบายทางการเมืองเพื่อความความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์ เป้าหมายสูงสุดเพื่อตอบสนองนโยบายการขับเคลื่อนงานบริหารประเทศของรัฐบาลให้บรรลวิสัยทัศน์ชาติ คือ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ด้วยการยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์สุขต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ได้แก่ 1. การได้รับการตอบสนองปัจจัยความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และ 2. การที่ผู้มีอำนาจทางการเมือง ผู้นำ ผู้บริหาร นักการเมือง มีคุณธรรม ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารประเทศ มีความรู้ ทักษะ ทศณคติที่ดี มีความพอเพียง มีวินัย สุจริต และจิตบริการสังคมสาธารณะ (Public Service Mind) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนภายใต้มาตรการนโยบายสูงสุดต่อปัจเจกบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). *พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืน*. สืบค้น 19 พฤษภาคม 2563, จาก <http://www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf>
- จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (2557). *หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันศุกร์ที่ 21 พฤศจิกายน 2557*. สืบค้น 19 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/282196>

- ธนพล บรรดาศักดิ์และคณะ. (2561). ความฉลาดทางจิตวิญญาณ: หัวใจสำคัญบนเส้นทาง
การศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาทวิทยาลัย
พยาบาลบรมราชชนนี พะเยา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(3), 1284.
- พระประยุทธ อริยวิโสและเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2561). การจัดการภาครัฐ: การเสื่อม
ศีลธรรมของคนในสังคมไทย. *วารสารสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย*, 7(2), 80 - 81.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). *การศึกษาทั่วไป เพื่อพัฒนามนุษย์ หนังสือ
อ่านประกอบ วิชาศึกษาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาจุฬาลงกูณ ฐิเลื้อน. (2545). *ความกล้าหาญทางจริยธรรมในการบำเพ็ญบารมีของพระ
โพธิสัตว์ในทศชาติชาดก (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พุทธทาส. (2530). *ทศพิธราชธรรม: ธรรมบรรยายชุดทศพิธราชธรรม การตามรอยพระ
ยุคลบาท โดยทศพิธราชธรรม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- วรรณภา พ่วงพร้อม. (2561). สังคมนิยมเชิงจริยศาสตร์ของโทมัส ฮอบส์กับสังคมพุทธจริย
ศาสตร์. *วารสารพุทธมอค์์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวสุวิกลิตาราม*,
3(2), 40.
- ศักดิ์สิน อุดมวิทย์ไพศาลและคณะ. (2557). ทฤษฎีการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย
สาธารณะ. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 16(72), 7.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2560). แนวคิดอรรถประโยชน์ทางการเมือง. *รัฐสภาสาร*, 65(5), 63-72.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ
พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2563). *พระบรมราโชบาย
ด้านการศึกษาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร*.
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). สืบค้น 18
พฤษภาคม 2563, จาก [https://www.nstda.or.th/th/publication/11244-
education-act](https://www.nstda.or.th/th/publication/11244-education-act)

- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 (เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก ราชกิจจานุเบกษา). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุภกฤษ กุลชาติวิจิตร. (2563). รายงาน คู่ป่วนสุข 77 จังหวัด 618 คู่. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2563, จาก <https://web.facebook.com/bank.kulchartvijit>
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). *โลกเปลี่ยน ไทยปรับ*. กรุงเทพฯ: ดับเบิ้ลพีเอส.
- _____. (2563). *โลกเปลี่ยน คนปรับ หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน*. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2563, จาก https://drive.google.com/file/d/1AmaGwWGnLV6aS2AM7RCRX5bixKANLQN4/view?fbclid=IwAR2wcYnnV__tJTO8zm_GCJOYqfFpV1GjwtyrtVAic01Kiypfxn17eo5DVew
- Hildebrandt, L. S. (2011). *Spiritual intelligence: Is it related to a leader's level of ethical development?* (A dissertation of doctor of philosophy). Minnesota: Capella University.
- King, D. B. (2008). *Rethinking claims of spiritual intelligence: A definition, model, and measure* (A Thesis of Master of Arts). Canada: Trent University.
- Mill, J. S. (1949). *The Classical Utilitarianism*. New York: Hackett Publishing Company.
- Popkin, R. H., & Stroll, A. (1993). *Philosophy Made Simple*. New York: Doubleday.
- Zohar, D. & Marshall, L. (2000). *SQ: Spiritual Intelligence the Ultimate Intelligence*. New York: Bloomsbury.

บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของไวรัส Covid 19: กรณีศึกษาบทบาทของหลวงพ่อด่าง นนทิโย
วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม*

THE ROLE OF MONKS IN PUBLIC WELFARE UNDER THE PANDEMIC OF
COVID 19 VIRUS: A CASE STUDY OF LUANG POR DAENG NANTHIYO'S
ROLE, INTHARAM MONASTERY, SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระเอกลักษณ์ อชิโต, สุภัทรชัย สีสะใบ, พระมหาภคญา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร
Phra Ekkalak Achito, Suphratharachai Sisabai, Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad
Raphin Buddhiso

วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม
Wat Intharam Samutsongkham

Corresponding Author E-mail: E-mail: nokthong123456@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 กรณีศึกษาหลวงพ่อด่าง นนทิโย วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม ใช้การศึกษาเอกสาร งานวิจัย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์จากพื้นที่ดำเนินงานในจังหวัดสมุทรสงคราม และเรียบเรียงออกมาเป็นบทความวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในด้านสาธารณะสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือประชาชน ชุมชน และสังคม ได้เป็นอย่างดี ด้วยว่าวัดมีทุนทางสังคม และมีศักยภาพในการช่วยเหลือ (ทาน) การเสียสละ (จาคะ) การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังกรณีหลวงพ่อด่างได้จัดมอบหน้ากาก เจล จัดมอบเครื่องบริโภคอาหาร เครื่องยังชีพ ตั้งตู้เย็นปันสุข การจัดตั้งโรงทาน มอบทุนช่วยเหลือแก่ประชาชน วัด พระสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาทั้งในระดับพื้นที่ คือวัดและชุมชน และในระดับอำเภอ จังหวัดสมุทรสงคราม และระดับชาติ อันหมายถึงการสนองนโยบายสมเด็จพระสังฆราชในการตั้งโรงทานเพื่อช่วยเหลือประชาชน และจัดมอบสิ่งของเครื่องใช้ อาหาร ข้าวสาร ตู้ปันยาฆ่าเชื้อ แก้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โรงพยาบาลอัมพวา เพื่อสนับสนุนการบริหารภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ให้ผ่านพ้นไปได้ ธรรมทาน เยียวยาจิตใจ การพบปะ พูดคุย เยี่ยมบ้าน การบรรยายธรรม ออนไลน์ นับเป็นอีกบทบาทหนึ่งของพระสงฆ์กับการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในประเทศไทย

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์; หลวงพ่อด่าง นนทิโย วัดอินทาราม; การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19

* Received June 25, 2020; Revised August 6, 2020; Accepted September 22, 2020

Abstract

This article aimed to study the roles of Monks in Samut Songkhram Province. Under the pandemic situation of the Covid 19 virus: a case study of Luang Por Daeng Nanthiyo, Intharam Monastery, Samut Songkhram Province using the study of document, research papers, participatory observation and interviews from operating areas in Samut Songkhram Province. And compiled into a spatial study article. The study was found that Monks still had an important role in managing public welfare work. helping people, communities and societies under good circumstances with the reason that the monastery is the social capital and has the potential under the concept of sharing, helping (dāna), sacrifice (cāga), for benefit the public. In the case of Luang Por Daeng Nanthiyo's role, he has given the masks, gel, food, subsistence, Pan Suk(happiness sharing) refrigerator, almshouse, to provide funds to help the people, monasteries, Monks, Government agencies, Educational institutions at the local level which are monasteries and communities and at the district of Samut Songkhram Province and national level which meant the responsiveness to the Supreme Patriarch's policy of setting up the almshouses to help the people and to donate supplies, foods, rice, disinfecting spray, cabinet for Mahachulalongkornrajavidyalaya University and Amphawa Hospital to support the administration under the situation of Covid 19 to get through Dhamma Dana, healing, meeting, visiting home, online Dhamma lecture was one of the roles of monks and public work in Thailand.

Keywords : The role of monks in public work; Luang Por Daeng Nanthiyo; Intharam Temple, the spread of the Covid 19 Virus

บทนำ

วันฉัตรมงคล 4 พฤษภาคม 2563 เป็นวันครบรอบ 1 ปี พิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลปัจจุบัน และวันฉัตรมงคล ได้เดินทางไปยังวัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม เพื่อแจกเครื่องอุปโภค บริโภค ภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ในกิจกรรม “พระสงฆ์อัมพวากับการสังเคราะห์ประชาชน” ของหลวงพ่อดัง นนทิโย กับบทบาทของพระสงฆ์ในสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก จึงเป็นที่มาของบทความถอดความรู้จาก

พื้นที่จริงของพระสงฆ์กับบทบาทการทำงานสงเคราะห์ประชาชน พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผ่านวิถีเกษตรวิถีธรรม ดังปรากฏข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม” (พระครูพิศิษฐ์ประสาท, 2560) และงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม” (พระครูพิศิษฐ์ประสาท, 2563) และบทความเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ : กรณีศึกษาหลวงพ่อด่าง วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม” (พิเชษฐ ทั้งโต และคณะ, 2561) เช่น การปลูกส้มโอ ที่ได้ผลผลิตต่อผลต่อไร่ ในจำนวนที่มากและได้ผลผลิตที่สมราคา การปลูกลิ้นจี่ ที่ได้มาตรฐานการปลูกและราคา ซึ่งเป็นการเข้าไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตผ่าน “ทำ” คือนำทำ พาทำ และส่งเสริมให้ทำรวมทั้งจัดเทศกาลชิมส้มโอ เทศกาลลิ้นจี่เมืองแม่กลอง นับหนึ่งเป็นการเข้าไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนภายใต้สถานการณ์การปกติ ทั้งหมดเป็นบทบาทที่หลวงพ่อด่างทำนับแต่อดีตเชื่อมจนถึงปัจจุบัน แต่เมื่อสถานการณ์ใน พ.ศ.2563 ที่ทั่วโลกกำลังประสบภัยโรคระบาด ที่เรียกว่าโควิด 19 ทำให้พระสงฆ์ต้องมีการะงานและเพิ่มบทบาทเข้ามาอีก คือการสนองนโยบายรัฐ สนองนโยบายคณะสงฆ์ในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ให้ความช่วยเหลือสังคมส่วนรวมด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานการณ์นี้ทุกคนตกเป็นผู้ประสบภัยจากโควิด 19 ทั้งสิ้นไม่จำกัดว่าต้องเป็นใคร แต่เมื่อพระสงฆ์เอง มีทุนทางสังคม ทุนทางความเชื่อจึงได้เข้าไปมีบทบาทนำ ในการช่วยเหลือสังคมและชุมชนมากขึ้น ภายใต้แนวคิดบำเพ็ญประโยชน์ ทำงานเพื่อส่วนรวม บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ทำงานเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า ให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชนและสังคม (สังคหวัดธุ) ญาติโยมที่อุปถัมภ์วัดและพระพุทธศาสนา มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน การช่วยเหลือจึงคืนกลับและส่งผลเป็นความช่วยเหลือเพื่อคนอื่นในสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งจะได้นำมาแบ่งปันและเขียนถึงเป็นลำดับไป

บทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์

แนวคิดเรื่องพระสงฆ์กับชุมชน อาจมีประเด็นโต้แย้งว่า ไม่ใช่กิจสงฆ์ ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์ 2 แนว (1) พระสงฆ์ควรมุ่งหน้าไปนิพพานตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าวางไว้ (2) พระสงฆ์ไม่ควรทิ้งประชาชนและสังคมไว้ข้างหลัง แต่เมื่อพิจารณาแนวคิด ทาน ที่แปลว่าการให้ แนวคิดเรื่อง จาคะ แนวคิด สังคหะวัตถุ อาจตีความได้ว่า พระพุทธศาสนาเปิดโอกาสให้เกิดการช่วยเหลือสังเคราะห์กันใน 2 สถานคือให้หลักการแนวคิดที่เรียกว่าธรรมทาน ให้แนวคิด วิธีการ หลักการดำเนินชีวิต ภายใต้สถานการณ์ Covid 19 พระสงฆ์จึงออกมาพูด มาให้กำลังใจ ให้คนใช้ขันติธรรม ใช้ความอดทนเพื่อผ่านวิกฤติ เหล่านี้ไปด้วยกัน สอนให้เสียสละแบ่งปันวัตถุทาน (ทาน-เมตตา-จาคะ) เพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกัน

ผ่านวัตถุสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค หากตีความนี้จะยืนยันได้ว่า ไม่ผิดพลาดในการช่วยเหลือประชาชน เข้าทำนองช่วยกันดี ดีทุกคน ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกัน เมื่อสืบค้นงานเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์จะมีงานวิจัยจำนวนมาก อาทิ “โครงการศึกษาขององค์ความรู้ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” (วุฒินันท์ กันทะเตียน, 2563) “บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณสุขสงเคราะห์” (พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ และคณะ, 2562) หรือในงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง (พระครูบูรพาวิชรภรณ์ (น้ำเพชร มหาลาภ), 2559) ในงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ในอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง” (พระครูวิสุทธิพัฒนวิธาน (วิชัย อิสสโร), 2559) หรือในงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประภัสสร์ธรรมวิธาน (มิ่ง ปภัสสโร)” (สืบพงษ์ ธรรมชาติและพระครูอรุณสิงหธรรม, 2558) จากงานวิจัยที่สำรวจพบและยกมาจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทมาตลอดนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันตามหลักฐานที่ปรากฏในงานวิจัยสอดคล้องกับพุทธพจน์ประโยคที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหมู่...” (วิม.ไทย)4/32/40-เรื่องส่งพระอรหันต์ 60 รูป ไปประกาศศาสนา) หลักการนี้คือบาทฐานในการทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวมภายใต้แนวคิดสาธารณสุขสงเคราะห์ และที่สำคัญแนวคิดเรื่องทาน การเสียสละ แบ่งปัน สังคหวัตถุ ล้วนเป็นฐานในการทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ด้วยเช่นกัน

เมื่อศึกษาถึงสถานการณ์ไวรัส Covid 19 ในส่วนของประเทศไทยข้อมูลพบว่า ณ วันที่ 4 พฤษภาคม 2563 ยืนยันว่า มีผู้ติดเชื้ออยู่ที่ 2, 987 คน และรับการรักษาหายแล้ว 2, 740 คน และมียอดเสียชีวิต จำนวน 54 คน เป็นอันดับที่ 54 ของโลก ในส่วนของทั่วโลก ยอดผู้ติดเชื้อรวม 3, 422, 608 คน กำลังรักษา 2, 094, 032 คน รักษาหายแล้วอยู่ที่ 1, 085, 263 คน ยอดผู้เสียชีวิตรวมทั่วโลก 243, 313 คน ซึ่งสถิติอันดับ 1 ของโลกอยู่ที่สหรัฐอเมริกา ที่มียอดรวมจำนวน 1, 177, 784 และเสียชีวิตจำนวน 68, 442 อันดับ 2 ประเทศสเปนยอดผู้ติดเชื้อจำนวน 218, 011 คน และเสียชีวิต 25, 428 คน และอันดับ 3 อิตาลี ยอดผู้ติดเชื้อ 211, 938 คน และเสียชีวิต 29, 079 คน โดยรวมจากสถิติและงานวิจัยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19 ยังอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่ปกติได้ดังปรากฏข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง “รายงานผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): ผู้ป่วยรายแรกของประเทศไทยและนอกประเทศจีน” (อนุตรา รัตนนราทร, 2563) หรือในงานวิจัยนานาชาติ เช่นงานของ Shan-Lu Liu and Linda Saif (2020) เรื่อง *Emerging Viruses without Borders: The Wuhan Coronavirus* ที่สะท้อนผล

การศึกษาว่า โควิดไวรัสที่เพิ่งเกิดขึ้นในห้วงประเทศจีนอ้างว่าอย่างน้อยสองชีวิต ณ วันที่ 17 มกราคม 2020/2563 และติดเชื้อหลายร้อยถ้าไม่นับพันคน สถานการณ์ดังกล่าวได้รับความสนใจจากนานาประเทศรวมถึงชุมชนไวรัสวิทยา ในงานวิจัยของ Peng Shao (2020) เรื่อง *Impact of city and residential unit lockdowns on prevention and control of COVID-19* ที่ให้ผลการศึกษาผ่านการจัดการซึ่งให้ผลลัพธ์: การดำเนินการตามมาตรการเพื่อล็อกเมืองนำไปสู่อัตราการตายที่สูงขึ้นในเมืองเหล่านี้เนื่องจากความคล่องตัวลดลง ยิ่งไปกว่านั้นการใช้ระบบล็อกเมือง พร้อมกับการเพิ่มเติมโรงพยาบาลทำให้การรักษาดีขึ้นและลดอัตราการเสียชีวิต ในงานวิจัยของ Tian et al. (2020) เรื่อง *A Mathematical model for simulating the phase-based transmissibility of a novel coronavirus* ที่ศึกษาวิธีการการกระจายตัวของไวรัสผ่านแบบจำลอง RP เพื่อประเมินการส่งผ่านของ SARS-CoV-2 ผลลัพธ์: ค่า R_0 ประมาณ 2.30 รวมทั้งงานของ Jianhong et al. (2020) เรื่อง *Nowcasting and forecasting the potential domestic and international spread of the 2019-nCoV outbreak originating in Wuhan, China: a modelling study* ที่ใช้แบบจำลองการเปรียบเทียบ meta-population ที่ไวต่อการสัมผัสถูกนำมาใช้เพื่อจำลองการแพร่ระบาดของโรคในเมืองใหญ่ ๆ ในจีน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัย Shi et al. (2020) เรื่อง *Preliminary estimation of the basic reproduction number of novel coronavirus (2019-nCoV) in China, from 2019 to 2020: A data-driven analysis in the early phase of the outbreak* งานวิจัยของ Said Nadeem (2020) เรื่อง *Coronavirus Covid-19: Available Free Literature Provided by Various Companies* ในผลการศึกษาของ European Centre for Disease Prevention and Control (2020) เรื่อง *Novel coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic: increased transmission in the EU/EEA and the UK* งานวิจัยของ Shulin et al. (2020) เรื่อง *Single-Virus Tracking: From Imaging Methodologies to Virological Applications* และงานของ Hui et al. (2020) ในเรื่อง *Can Chinese Medicine Be Used for Prevention of Corona Virus Disease 2019 (COVID-19) ? A Review of Historical Classics, Research Evidence and Current Prevention Programs* ในภาพรวมของงานวิจัยที่สะท้อนผลเป็นภาวะของการศึกษาผลการดำเนินการเฝ้าระวังต่อผลการกระจายตัวของไวรัสในประเทศจีน อิตาลี และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการแสวงหาความรู้เป็นมาตรการในการป้องกัน การสร้างแบบจำลองเป็นความรู้เกี่ยวกับมาตรการและการป้องกันการกระจายตัวของไวรัส ซึ่งทั้งหมดเป็นภาพรวมที่เกิดขึ้นในประชาคมโลกที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้สถานการณ์ไวรัสจึงยังคงเป็นปรากฏการณ์ของโลก ที่อยู่

นอกเหนือการควบคุมและคาดเดาได้ ดังนั้นพระสงฆ์จึงยังต้องทำหน้าที่และมีบทบาทต่อสังคมเพิ่มเข้าไปอีก ซึ่งในสถานการณ์ปกติทำและดำเนินการอยู่แล้ว แต่เมื่อมีภาวะฉุกเฉินเข้ามาจึงต้องทำเพิ่มขึ้น มากขึ้น ซึ่งจะได้ศึกษาและนำเสนอลำดับต่อไป

พระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19

ในยุคข้อมูลข่าวสารทางสื่อสาธารณะ TV หนังสือพิมพ์ และสื่อออนไลน์ชนิดอื่น ๆ ทั้ง Facebook Line YouTube จะเห็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในสังคมไทย และสังคมภาพกว้าง และกลุ่มสมาชิกในสังคมและศาสนา ก็คือพระสงฆ์และชาวพุทธได้ออกมาให้ความช่วยเหลือกันในแนวทางและวิธีการต่าง ๆ การที่คณะสงฆ์มีภาระงานในหลายด้าน โดยหนึ่งในนั้นคือ งานสาธารณะสงเคราะห์เป็นการเข้าไปสงเคราะห์ประชาชนโดยพระสงฆ์และวัดในพระพุทธศาสนา รวมทั้งการที่มหาเถรสมาคม และคณะสงฆ์ระดับบริหารได้มีคำสั่ง และมาตรการในการให้วัดในพระพุทธศาสนาได้เข้าไปมีบทบาท จึงทำให้เห็นพระสงฆ์ที่มีฐานของวัดตั้งอยู่ในชุมชนกว่า 4 หมื่นวัด ทั่วประเทศ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกโรงทาน จัดทำอาหารแจก รับบริจาคเพื่อช่วยเหลือส่งต่อไปยังประชาชนในวงกว้าง จากภาพข่าวที่ปรากฏ สะท้อนให้เห็นได้ว่าพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทกับสังคม ชุมชน และประชาชนในสถานการณ์ที่ยากลำบากนี้ด้วยอย่างเข้มแข็งและชัดเจน

บทบาทของหลวงพ่อด่าง นนทิโย วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม กับงานสาธารณะสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19

ถามว่าทำไมต้องเขียนถึงวัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม ด้วยผู้เขียนเดินทางมาร่วมงานและสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในบทบาทของพระสงฆ์และวัดกับการทำงานเชิงชุมชนพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการทำงานเชิงพื้นที่ การที่วัดตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศไทยกว่า 4 หมื่นวัด และวัดยังคงทำงานเชิงชุมชนแบบนี้ในระดับพื้นที่ทุกวัด ซึ่งเท่ากับว่าวัดทำงานกับชุมชน 1 พันคนโดยประมาณ ก็เท่ากับว่าวัดทำงานให้กับชุมชนดูแลคนกว่า 40 ล้านคนทั่วประเทศ ข้อมูลนี้ย่อมชี้ชัดได้ว่าหน่วยของวัดมีบทบาทต่อการสนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนอย่างสำคัญ เมื่อมาเห็นหลวงพ่อด่าง หรือพระครูพิศิษฐ์ประชาณาท ที่ศึกษาระดับปริญญาเอก และอีกตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดอินทาราม รวมทั้งเป็นรองเจ้าคณะอำเภอ ได้สนองนโยบายคณะสงฆ์ด้วยการทำงานเชิงรุก เพราะจากที่เห็นเชิงประจักษ์พบว่า หลวงพ่อด่าง ทำงานเชิงชุมชนอย่างได้ผล ด้วยแนวคิดพระสงฆ์ที่ทำงานเพื่อชุมชน สังคม และทำงานให้กับพระพุทธศาสนา สิ่งที่ท่านทำปรากฏใน

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม” (พระครูพิศิษฐ์ กระจ่าง, 2563) ซึ่งเป็นข้อมูลที่แท้จริงในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์ และในเขตจังหวัดของท่าน โดยนำสิ่งที่ทำอยู่มาเป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทำจริง ขับเคลื่อนจริงภายใต้แนวคิด “มีส่วนร่วม-สามัคคีธรรม” ทั้งผลการวิจัยนี้ได้นำมาแปลความแต่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงทราบด้วย ดังนั้นเรื่องการทำงานที่ยกมาเล่า จึงยืนยันได้ว่าท่านทำงาน เพื่อสังคมและส่วนรวมจริง เพื่อพระพุทธศาสนาจริงแล้วในสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งเกิดขึ้นมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2562 (2019) เนื่องมาจากกระทั่งปัจจุบันท่านทำอะไร จากการติดตามข้อมูล ทั้งเอกสาร ภาพข่าว และการลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูล ถอดบทเรียนเชิงพื้นที่ จะพบว่าหลวงพ่อดัง นนทิโย เป็นตัวแทนของวัดและคณะสงฆ์ ที่สื่อให้เห็นว่าวัดและคณะสงฆ์มีประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในฐานะที่ความหิวเป็นโรค ความทุกข์เป็นสภาพที่ทนได้ยาก และท่านก็บำบัดโรคแห่งความหิว ทุกข์ทางกาย ให้เบาบางภายใต้สถานการณ์การแพร่ของไวรัสโควิด 19 ได้ ในบทบาทที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถนำมาจำแนกอธิบายเป็นลำดับได้ คือ

1.บทบาทในระดับวัดบทบาทในระดับชุมชน การที่หลวงพ่อดัง นนทิโย ในนามวัดอินทารามได้เข้าไปช่วยเหลือประชาชนชาวบ้านในเขตชุมชนของตนเอง เหมือนในวันนี้ (4 พฤษภาคม 2563) คณะผู้เขียนได้เข้าร่วมกิจกรรมและสังเกตการณ์พบว่า ได้มีการคัดกรองในการช่วยเหลือ โดยเน้นที่กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง มีภาวะยากลำบากในการช่วยเหลือตนเอง จึงเข้าไปช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้หรือประสบกับความยากลำบากเหล่านั้น ดังที่ผู้เขียนร่วมสังเกตเห็นในวันนี้ ท่านได้มอบสิ่งของและกล่าวให้กำลังใจแก่ผู้รับว่า “..ยายเราจะสู้โควิดไปด้วยกัน..” (หลวงพ่อดัง นนทิโย, 2563) ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ญาติโยมเลี้ยงพระมานานแสนนาน ถึงวาระที่พระจะต้องเปิดโรงทานเลี้ยงโยมบ้าง บ้านต้องอยู่ได้ วัดต้องอยู่ดี ยุคโควิด 19” เมื่อไม่สามารถลงพื้นที่ได้ก็มอบหมายบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น พระในวัด ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของวัดอินทาราม เช่น นายศราวิช ดั่งสีทอง ปลัดอาวุโส นายณัฐวัชร วรรณสกุล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นาย นิพนธ์ เงินคงพันธ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองเหมืองใหม่ อสม. รวมพลังบรรดา คำนวณโคโรนาไวรัส อาหารแห้ง น้ำดื่ม นม ลงพื้นที่ แจกประชาชนภายในสวนหมู่1 ตำบลเหมืองใหม่ จ.สมุทรสงคราม เป็นต้น (วัดอินทาราม, 2563) ดังนั้นจากข้อมูลที่พบจะเห็นว่า การจัดมอบสิ่งของให้แก่ผู้สูงอายุเหล่านี้สะท้อนแนวคิดในเรื่องการช่วยเหลือที่จะส่งเสริมการบรรเทาความยากลำบากในเบื้องต้น ด้วยสิ่งของสิ่งใช้ อาหารอุปโภค

บริโศค เครื่องยังชีพ มีการช่วยเหลือสงเคราะห์พระสงฆ์และวัดในเขตปกครอง เพื่อให้วัดเหล่านั้นไปช่วยเหลือและสงเคราะห์ประชาชนในเขตวัดอีกชั้นหนึ่ง

ภาพที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม กรณีหลวงพ่อด่าง วัดอินทารามกับการส่งเคราะห์ชุมชนในสถานการณ์โควิด 19
ที่มา: วัดอินทาราม (2563)

จากภาพ 1 คณะผู้เขียนได้เก็บข้อมูลและร่วมสังเกตการณ์ในพื้นที่ให้ความช่วยเหลือประชาชน จัดมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ที่ได้รับความยากลำบากในสถานการณ์โควิด 19 นี้ ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพลักษณ์พระสงฆ์กับการทำงานสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาตามที่ท่านให้ข้อมูลไว้ว่า

วัดมีที่ เราจึงลงมือทำ แล้วทุนทั้งหลายก็จะตามมา วัดไม่มีสตางค์ แต่พอลงมือทำประกาศว่าจะทำโรงทานช่วยชาวบ้าน ข้าวสารก็ตามมา ไส้ลมมาไม่ขาดสายต่อเนื่อง วัดอินทารามทำมากกว่า 40 วันแล้ว ทุนยังไหลมาอย่างต่อเนื่อง ถ้าไม่ทำ ทุนก็ไม่ไหลมา ทุนก็ไม่วิ่งมา เราต้องมีความอดทนต่อความลำบาก ทนต่อความเจ็บใจ ทนต่อความตรากตรำ ใครว่าอย่างไรรักยืมไว้ ก่อน ต้องมีทีม ปัจจุบันนี้พระสงฆ์ต้องทำงานเป็นทีม อาตมาเป็นรองเจ้าคณะอำเภอ ก็จาริกไปเยี่ยมทุกวัดที่ตั้งโรงทาน ไปให้กำลังใจเขา (พระครูพิศิษฐ์ประจันต, 2563)

2. บทบาทในระดับเขตปกครอง/จังหวัดสมุทรสงคราม คือการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนสงเคราะห์ทั้งในส่วนงบประมาณสนับสนุน หน้าที่การอนามัย เจลล้างมือ และอื่น ๆ ที่จะเป็นการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกสนับสนุนให้เกิดขับเคลื่อนในทางการจัดการ เช่น (1) มอบหน้ากากอนามัย เจล ให้กับโรงพยาบาลนภากาศ (2) โรงพยาบาลอัมพวา (3) โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า (4) เรือนจำกลางสมุทรสงคราม (5) การจัดมอบ

เครื่อง อุปกรณ์ฆ่าเชื้อ covid-19 แกะโรงพยาบาลอัมพวา (5) สถานีตำรวจอัมพวา และหน่วยราชการอื่น ๆ อีกจำนวนมาก ทั้งหมดเป็นการเข้าไปมีบทบาทในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ในเขตอำเภอ ในเขตจังหวัดสงครามที่จะแสดงออก และเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อบริการสังคมในด้านสาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งอาจเป็นภาพลักษณ์เชิงปัจเจก แต่อีกนัยหนึ่งเป็นตัวแทนของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม ที่ส่วนใหญ่ก็ดำเนินกิจกรรมโครงการให้แก่วัดและพระสงฆ์ในเขตอยู่แล้ว แต่ความชัดเจนเป็นไปเพื่อส่วนรวมและสังคมในภาพกว้างดังที่ท่านสะท้อนคิดว่า

คำปรารภของพระเทพเวที รก.เจ้าคณะภาค 6 โควิด 19 เป็นช่วงที่เปิดโอกาสให้สังฆะได้แสดงศักยภาพ ถ้าพระสงฆ์วัดใดรูปใด ยังเป็นเจ้าอาวาส นั่งเฉย เมินเฉย เป็นจำเลย ไม่ได้ คณะสงฆ์สมุทรสงคราม โดยเจ้าคณะจังหวัด ร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และวัด โดยท่านดำริว่าทางบ้านเมืองมี 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ สมุทรสงครามเราจึงดำริจัดตั้ง 1 ตำบล 1 โรงทาน ปัจจุบันสมุทรสงคราม มี 23 โรงทาน ที่จะเปิดช่วยเหลือคนยากไร้ คนตกงาน คนไม่มีอาหาร จากตำบล 23 ตำบล คนตกงาน คนไม่มีข้าวสารอาหารแห้ง วัดคณะสงฆ์มหานิกาย 19 วัด และคณะสงฆ์วัดธรรมยุติกาย 1 แห่ง รวมทั้งเจ้าอาวาสในเขตสมุทรสงครามอีก 1 วัด ถึงเวลาแล้วที่พระสงฆ์จะนั่งนอนใจอยู่ไม่ได้ ชาวบ้านเลี้ยงเรามาตราบนานเป็นเวลาร้อยปี ถึงเวลาแล้วที่พระสงฆ์จะต้องคิดที่ช่วยโยม จะต้องเลี้ยงโยม ให้อยู่ดีมีสุข มั่งมีศรีสุข จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ และวัด รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด ร่วมมือร่วมใจ ในนามบ้าน วัด โรงเรียน บวร ราชการ จับมือก้าวผ่านโควิดไปด้วยกัน (พระครูพิศิษฐ์ไพโรจน์, 2563)

ภาพที่ 2 หลวงพ่อแดง วัดอินทารามกับการสังเคราะห์ชุมชนในสถานการณ์โควิด 19 มอบตู้ปลอดเชื้อหน่วยงานราชการโรงพยาบาลอัมพวามูลค่ากว่า 2 หมื่นบาท
ที่มา: วัดอินทาราม (2563)

3. บทบาทในภาพกว้าง/หน่วยงานรัฐ/มหาวิทยาลัย/และประเทศชาติ หมายถึง บทบาทหลวงพ่อแดง นนทียโ ในฐานะตัวแทนของพระสงฆ์ชาวพุทธจังหวัดสมุทรสงครามได้แสดงออกและมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยการสนองดำริสมเด็จพระสังฆราช ในการจัดตั้งโรงพยาบาลที่วัดอินทาราม และนำผลการดำเนินงานกราบเรียนสมเด็จพระสังฆราชทราบด้วย และได้รับมอบเครื่องอุปโภคบริโภคจากสมเด็จพระสังฆราช ห้ทั้งนำมาจัดมอบต่อให้แก่วัดต่าง ๆ แก่คณะสงฆ์ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในชุมชนที่วัดตั้งอยู่

สมเด็จพระสังฆราชมอบข้าวสารมา 100 ถุง ก็นำไปจัดแจกต่อให้กับวัดที่ตั้งโรงพยาบาล แล้วก็บอกว่ามาให้กำลังใจ น่าดีใจ ไปบางวัด พอประกาศออกไป มีข้าวสารกว่า 1 พันถุง มารอไว้แล้ว ถ้าคิดถุงละ 100 บาท ก็ 1 แสนแล้ว เพราะฉะนั้นมีที่ มีทุน มีทีม มีความอดทน มีทำ (ลงมือทำจริง/ธรรม) พระสงฆ์ต้องทำงานเป็นทีม ข้างเก่งคนเดียว ข้างยิ่งใหญ่คนเดียว ข้างดังคนเดียว ต้องทำงานเป็นทีม ต้องแบ่งงานกันทำ ต้องใช้คนให้ถูกกับงานด้วย (พระครูพิศิษฐ์ประทาน, 2563)

มีการจัดมอบเครื่องมือทางการแพทย์ หรือเครื่องมือช่วยป้องกันการขยายตัวการแพร่เชื้อแก่ภาครัฐ เช่น มอบตู้ปลอดเชื้อแก่โรงพยาบาลอัมพวา มูลค่ารวม 2.8 หมื่นบาท ซึ่งจะคัดกรองผู้มาใช้บริการภายในโรงพยาบาลด้วยเป็นที่สาธารณะและต้องรองรับคนหมู่มาก มอบตู้ปลอดเชื้อมูลค่า 2.8 หมื่น ให้กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อคัดกรองบุคลากร หรือบุคคลที่ต้องเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย รวมทั้งนิสิตที่ใช้ชีวิต ฉันทักภายในมหาวิทยาลัยจำนวนหลายร้อยรูป ไปจนถึงหลายพันรูปในสถานการณ์ปกติ สนับสนุนเครือข่ายคณะสงฆ์จังหวัดอุบลราชธานีจัดตั้งโรงพยาบาล เครือข่ายนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์จัดตั้งโรงพยาบาล เป็นต้น รวมไปถึงการสนับสนุนชุดเวชภัณฑ์ เช่น หน้ากากอนามัย เจล แอลกอฮอล์ ล้างมือเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบรรเทาแก่หน่วยงานราชการการดังที่ยกมาเป็นต้น เป็นต้น

ภาพที่ 3 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประทานสิ่งของพร้อมปัจจัยแก่วัดอินทาราม โดยมอบให้ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ เลขาธิการ
สมเด็จพระสังฆราชเป็นผู้มอบสิ่งของพร้อมปัจจัยเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ
จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 2019 (COVID-19)
ที่มา: วัดอินทาราม (2563)

จากภาพ 3 สะท้อนบทบาทของหลวงพ่อดังต่อการทำงานเพื่อสังคมส่วนร่วมใน
ภาพกว้าง ที่นอกเหนือจากพื้นที่ของท่านเอง คือจังหวัดสมุทรสงคราม มีการสนับสนุน
งบประมาณในการจัดตั้งโรงทานในเขตจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี ผ่านเครือข่าย
วิสาหกิจชุมชนหลวงพ่อดัง วัดอินทาราม การจัดมอบเครื่องฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อไวรัส เครื่อง
อุปโภคบริโภค ข้าวสารอาหาร และงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา รับเครื่องอุปโภคบริโภคในนามสมเด็จพระสังฆราช
และนำไปจัดมอบให้แก่วัดในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น

4. บทบาทในยุทธศาสตร์เชิงระบบความมั่นคงของอาหาร คือความอยู่รอดของ
สถานการณ์หลังโควิด มีคำทำนายและการสร้างปรากฏการณ์แนวสังคม Normal Life หลัง
สถานการณ์ปกติ จะเกิดปรากฏการณ์ใหม่ภายใต้วิถีเดิม ท่านได้เสนอแนวทางภายใต้กรอบ
งานของวัด คือการปลูกผัก ท่านให้แนวคิดที่ข้าวสารมี แต่กับข้าวไม่มี จะทำอย่างไร จึง
ส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ สร้างความมั่นคงของห่วงโซ่อาหาร โดยใช้วัดอินทาราม
เป็นแปลงเกษตรสาธิต เพื่อทดลองและสร้างเครือข่ายความมั่นคงทางอาหารเพื่อเป็นแก้ไข
สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาได้ในขณะนี้ดังบทสะท้อนคิดของท่านว่า

นับจากนี้อีก 2-3 เดือน เราจะต้องอดทนต่อความลำบาก โควิดหายไป โคตรจะมาแทนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ และวัด ร่วมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด ร่วมมือร่วมใจ ในนามบ้าน วัด โรงเรียน บวร ราชการ จับมือก้าวผ่านโควิดไปแล้ว ตอนนี้เรากำลังดำเนินการปลูกผัก วัดที่มีที่ดินจะปลูกผัก เอาผักไปไหน คือเอาไปแจก เพราะอีกสองสามเดือนข้างหน้า โควิดจะหายไปจากประเทศไทย แต่โคตรจะมาตามมา คนจะตกงานเป็นล้าน ๆ จะไปไหน ต้องมาวัด วัดจะทำอย่างไร ข้าวสารมีกับข้าวไม่มี ก็ไปไม่ได้ เรามีผัก เรามีน้ำพริก ปลา ร้า จิ้มกันไปได้ ก็ไปได้ สมุทรสงคราม เราไปก้าวถึงระดับที่ 2 แล้ว นายอารมณ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ยังมาศึกษาของวัดอินทาราม และเอางานปลูกผักปลอดสารพิษ พุทธเกษตร และนำไปเป็นต้นแบบปลูกผักที่พุทธมณฑลด้วย (พระครูพิศิษฐ์ประชาณถ, 2563)

ภาพที่ 5 การทำสวนพุทธเกษตรเพื่อรองรับสถานการณ์โควิด 19 ภายใต้แนวคิด

“ความมั่นคงของอาหาร” ภายในวัดอินทาราม

ที่มา: วัดอินทาราม (2563)

จากภาพที่ 5 บทบาทของหลวงพ่อดัง นนทียะ วัดอินทาราม ได้มีการส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวภายใต้แนวคิดพุทธเกษตร ที่เน้นการปลูกผักปลอดสาร เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารสำรอง หรือสร้างความมั่นคงทางอาหารให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนและสังคมในสถานการณ์ที่ยากลำบากนี้ เพื่อรองรับความเสี่ยงหากสถานการณ์ยังไม่คลี่คลายวัดและชุมชนก็ยังเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงตัวเองได้ รวมทั้งอาจส่งต่อไปสู่ชุมชน สังคมในภาพกว้างได้

5. บทบาททางด้านจิตวิญญาณ การสร้างขวัญกำลังใจ โดยปกติพระสงฆ์จะทำหน้าที่ในการให้ 2 ส่วนคือ วัตถุทาน คือจะทำหน้าที่ในการให้ (ทาน) เป็นสิ่งของ สิ่งใช้เครื่องอุปโภค บริโภคคือการยังชีพดำรงที่ยกมาในตอนต้น กับอีกส่วนหนึ่งคือการให้ ธรรมะ ที่เรียกว่า “ธรรมทาน” คือการให้ความรู้ ความเข้าใจ สติปัญญา การปรับตัวภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ทั้งความรู้ในการปฏิบัติตนป้องกันโรคภัยด้วย กรณีหลวงพ่อดัง นนทียะ ในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ส่งเสริม “เยียวยา” ให้กำลังใจ ตามแนวคิด “ธรรมทาน” ด้วย คือการให้แนวคิด สอน ให้

กำลังกำลังใจ เยี่ยมบ้าน พบปะ พูดคุย ที่นอกเหนือจากการให้เครื่องยังชีพ (วัตถุดิบ) คือให้ ธรรมทาน คำสอน ความคิด สู่การสร้างขวัญและกำลังใจ ซึ่งในปรากฏในกิจกรรมที่ท่านทำ ด้วย เช่นเมื่อไปสังเกตด้วยตัวผู้เขียนเอง ประโยคที่ได้ยินผ่านหูเช่น “ยายเราจะสู้โควิดไปด้วยกัน” เป็นการสอนเรื่องความอดทนในสถานการณ์ที่ยากลำบากนี้ การแจกวัตถุดิบ ผู้มากราบนมัสการที่วัด เป็นการเสริมแรง สร้างขวัญกำลังใจ การจัดสวดมนต์ออนไลน์ ผ่าน Facebook Live หรือ ไลน์ หรือการสื่อสาร ข้อคิด คำคม เป็นธรรมะให้กำลังใจใน สถานการณ์ไม่ปกตินี้ การจัดธรรมบรรยายออนไลน์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่ง ปัจจุบัน ทั้งหมดเป็นการเสริมสร้างกำลังใจ และกำลังความคิดให้กับชาวพุทธภายใต้ สถานการณ์โควิด 19 ซึ่งเป็นบทบาททางด้านจิตวิญญาณ การสร้างขวัญกำลังใจ ตามหลัก คิดในเรื่องของธรรมทานในพระพุทธศาสนา

สรุป

จากภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทต่อสังคมและชุมชนใน ภาพกว้าง โดยเฉพาะบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่เน้นให้การช่วยเหลือสังคมใน รูปแบบของวัตถุดิบ การจัดโรงทาน ให้สิ่งของยังชีพ ให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น และให้ มีชีวิตที่ก้าวเดินไปข้างหน้า ทั้งอาหารปรุงสุก เครื่องยังชีพ เงินยังชีพ และสิ่งใช้ที่จำเป็น สำหรับการยังชีพ (ระยะต้น) การช่วยเหลือหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษาด้วยเป็นสถาน ที่ตั้งต้นเพื่อการดูแลคนหมู่มาก เช่น โรงพยาบาล สถานตำรวจ สถาบันการศึกษา รวมทั้ง ยุทธศาสตร์เชิงอนาคต มีการเข้าไปส่งเสริมอาชีพ ปลุกฝึกสวนครัว ด้านภัยโควิด เป็น กิจกรรมโครงการที่มุ่งส่งเสริมการผลิตอาหารเพื่อการยังชีพหากสถานการณ์ยังไม่คลี่คลาย การส่งเสริมทางด้านจิตวิญญาณ (ธรรมทาน) เป็นขวัญกำลังใจ ปรับตัว ต่อสู้กับภาวะความ ทุกข์ยากที่เกิดขึ้นอยู่ได้ให้ จากบริบทที่ยกมาอาจเป็นเพียงพื้นที่หนึ่งในหลาย ๆ พื้นที่ หลาย จังหวัดของคณะสงฆ์ในประเทศไทย ที่ทำงานในบริบทที่แตกต่างกัน แต่เป็นการทำงานเพื่อ สังคม ส่วนรวมประเทศชาติเพื่อสงเคราะห์ประชาชนในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ การเขียน บทความนี้เพื่อสะท้อนว่าพระสงฆ์ยังคงทำงาน และมีบทบาทต่อสังคมในการช่วยเหลือ ชุมชน สังคม ได้แม้ในยามยาก หรือในอีกหลาย ๆ สถานการณ์ ข้อความและภาพใน บทความนี้ จึงเป็นภาพแทนคณะสงฆ์ในองค์กรรวมอีกหลายวัดทั่วประเทศ ให้เป็นภาพจำว่า พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทต่อสังคม รวมทั้งให้เป็นแบบอย่างแก่คณะสงฆ์วัดอื่น ๆ จังหวัดและ พื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจะได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาใน การช่วยเหลือ ทำงานเพื่อสังคม ในภาพกว้าง และด้านอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระครูบุรพาจารย์ (น้ำเพชร มหาลาโภ). (2559). บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. *วารสารสมาคมนิกายเถรวาทมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(1), 15-29.
- พระครูพิศิษฐ์ประจันต. (2560). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2)(ฉบับพิเศษ), 439-455.
- _____. (2563). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 23-36.
- _____. (2563, 4 พฤษภาคม). เจ้าอาวาสวัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม. [บทสัมภาษณ์].
- พระครูวิสุทธิพัฒนวิธาน (วิชัย อิสสรโร). (2559). บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในอำเภอแกลง จังหวัดอ่างทอง. *วารสารสมาคมนิกายเถรวาทมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(2), 29-40.
- พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ และคณะ. (2562). บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(10), 4711-4719.
- พิเชฐ ทั้งโต และคณะ. (2561). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ : กรณีศึกษาหลวงพ่อด่าง วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม. ใน สุรพล สุธะพรหม (บรรณาธิการ). *พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน*. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดอินทาราม. (2563). เพจวัดอินทาราม. สืบค้น 10 เมษายน 2563, จาก <https://www.facebook.com/groups/724191601310093/>
- วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2563). โครงการศึกษาองค์ความรู้ด้านสาธารณสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(1), 65-74.
- สืบพงษ์ ธรรมชาติและพระครูอรุณสิงหธรรม. (2558). ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประภัศรธรรมวิธาน (มิ่ง ปภัสสรโร). *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 2(2), 89-100.

- อนันตรา รัตนนราทร. (2563). รายงานผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): ผู้ป่วยรายแรกของประเทศไทยและนอกประเทศจีน. *วารสารสถาบันบำราศนราดูร*, 14(2), E11-E18.
- European Centre for Disease Prevention and Control. (2020). *Novel coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic*. Stockholm: ECDC.
- Hui, L. et al. (2020). Can Chinese Medicine Be Used for Prevention of Corona Virus Disease 2019 (COVID-19) ? A Review of Historical Classics. Research Evidence and Current Prevention Programs. *Chinese Journal of Integrative Medicine*.
- Jianhong, W. et al. (2020). *Now casting and forecasting the potential domestic and international spread of the 2019-nCoV outbreak originating in Wuhan, China: a modelling study*. Retrieved January 2, 2020, from <https://www.researchgate.net/publication>.
- Liu, S., & Saif, L. (2020). *Emerging Viruses without Borders: The Wuhan Coronavirus*. Retrieved January 2, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/338760577_Emerging_Viruses_without_Borders_The_Wuhan_Coronavirus.
- Said, N. (2020). Coronavirus Covid-19: Available Free Literature Provided by Various Companies. *Journals and Organizations around the World Journal Ongoing Chemical Research*, 5(1), 7-13.
- Shao, P. (2020). *Impact of city and residential unit lockdowns on prevention and control of COVID-19*. Retrieved January 2, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/340000607_Impact_of_city_and_residential_unit_lockdowns_on_prevention_and_control_of_COVID-19
- Shi et al. (2020). Preliminary estimation of the basic reproduction number of novel coronavirus (2019-nCoV) in China, from 2019 to 2020: A data-driven analysis in the early phase of the outbreak. *International Journal of Infectious Diseases*, 92.
- Shulin et al. (2020). Single-Virus Tracking: From Imaging Methodologies to Virological Applications. *Chemical Reviews*, 120(3).

Tian et al. (2020). *A Mathematical model for simulating the phase-based transmissibility of a novel coronavirus*. Retrieved January 2, 2020, from <https://www.researchgate.net/publication/339568707>.

หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ^{*} THE SUPREMACY OF THE CONSTITUTION

โกเมศ ขวัญเมือง

Gomes Kwanmuang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Kwanmuang.gomes@gmail.com

บทคัดย่อ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในแวดวงนักนิติศาสตร์ สาขากฎหมายมหาชนว่า คติ
ลัทธิรัฐธรรมนูญนิยมนั้น ยึดถือว่าเมื่อได้มีการสถาปนารัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อใช้บังคับในการ
จัดระเบียบการปกครองประเทศแล้ว ตัวรัฐธรรมนูญนั้นเองได้ก่อตั้งระบบกฎหมายทั้งระบบ
ในขณะเดียวกันในท่ามกลางที่รัฐนั้นๆ มีกฎหมายจำนวนมากหลายประเภท รัฐธรรมนูญ
ของแต่ละรัฐจึงต้องก่อตั้งหลักการพื้นฐานว่าด้วยลำดับชั้นของกฎหมายขึ้นควบคู่ไปด้วย ผล
ของหลักลำดับชั้นทางกฎหมายจึงทำให้เกิดหลักการย่อยต่อเนื่องที่ว่า กฎหมายที่สำคัญกว่า
หรือกฎหมายที่สูงศักดิ์กว่า ย่อมมีชั้นทางกฎหมายเหนือกว่ากฎหมายลำดับรอง ฉะนั้นถ้า
หากกฎหมายลำดับรองมีบทบัญญัติขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติของ
กฎหมายนั้นย่อมใช้บังคับมิได้เพราะเป็นโมฆะ เพื่ออนุวัติการให้เป็นตามหลักความเป็น
กฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและหลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญของแต่ละ
ประเทศจึงสร้างองค์กรที่ทำหน้าที่พิทักษ์ ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ โดยให้
องค์กรที่สถาปนาขึ้นนั้นทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายว่า
บทบัญญัติของกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่ง
รูปแบบเฉพาะขององค์กรที่ว่านี้จะมีรูปแบบเช่นไร ย่อมแตกต่างกันออกไปหลากหลาย
รูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศนั้นๆ กำหนดไว้

คำสำคัญ: หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ; หลักลำดับชั้นทางกฎหมาย;
หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

ABSTRAC

In the society's lawyers, public law, was generally accepted that
constitutionalism was considered both constitution establishment to
enforce the administration of the country. Also, the constitution itself

^{*} Received March 23, 2020; Revised August 19, 2020; Accepted September 22, 2020

established systematic legal system. At the same time, in the midst of that state, there were many types of laws. The constitution of each state must be established along with the principle of the hierarchy of laws. The result of the main legal hierarchy caused continuous sub-principles. As a result, it was considered that the law was more important or higher law. It had legal class above the law of subordinate law. If the secondary law contained provisions being contrary to or inconsistent with the Constitution, the provisions of the law shall be unenforceable due to being voided. To comply with the implementation; the supremacy of the Constitution and the constitutional inclination, the Constitution of each country created an organization that protected the supremacy of the Constitution. The established organization inspected the principle of the Constitutionality and reviewed whether the provisions of the law that the legislature enacted were contrary to or inconsistent with the Constitution. What is the format of particular model of this organization inevitably, there were a number of different types. It depended on the defined constitutional law system of each country.

Keywords: the principle of the supremacy of the constitution; the principle of the hierarchy of laws; the principle of the constitutionality of laws

บทนำ

หลักการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนั้น มิได้เกิดขึ้นมาด้วยระบบกฎหมายปัจจุบัน แต่กลับได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง นับแต่ “ยุคสมัยเอเธนส์โบราณ 540 ก่อนคริสตกาล (Ancient Athens Period : 540 BC) (Dominique, 1996) ต่อมาในปี ค.ศ.1180 หลักการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ ได้พัฒนาอีกครั้งใน “อาณาจักรเยอรมันโบราณ (Ancient German Empire : 1180)” และได้รับการพัฒนาอย่างสุดขีด ในคริสต์วรรษที่ 18 ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1787 หลักการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ได้ถูกปรับใช้เป็นรูปธรรมในการตัดสินคดีพิพาทระหว่าง Marbury v. Madison ในปี ค.ศ. 1803 ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกา ได้มีคำวินิจฉัยถึงหลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายไว้ว่า หากกฎหมายมีเนื้อหา “ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ (Incompatible with the

Constitution)” กฎหมายนั้นย่อมตกเป็น “โมฆะ (is void)” ใช้บังคับมิได้ (is inconsistent)

การวินิจฉัยคดี Marbury v. Madison ในปี ค.ศ. 1803 นั้นส่งผลให้สภาองเกรส (congress) แห่งสหรัฐอเมริกายอมรับว่า ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกา มีอำนาจในการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

คำตัดสินในคดี Marbury v. Madison ในปี ค.ศ. 1803 ได้สร้างอิทธิพลทางความคิดต่อการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญของนานาประเทศทั่วโลก ซึ่งในที่นี้จะกล่าวพรรณนาถึงเรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 2 ประการด้วยกัน คือ 1) ก้าวอย่างประวัติศาสตร์ของการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน และ 2) รูปแบบเฉพาะขององค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญของนานาประเทศในโลกร่วมสมัย

ประวัติศาสตร์ของการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น มิได้เกิดขึ้นมาด้วยระบบกฎหมายมหาชนในปัจจุบัน หากแต่กลับได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ นับแต่ยุคสมัยเอเธนส์โบราณ ซึ่งได้กลายเป็นรากฐานของระบบกฎหมายมหาชนของประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นทวีปยุโรปในช่วงเวลาต่อมา (Dominique, 1996)

ในที่นี้จะได้พิจารณาถึงยุคสมัยต่างๆ ของการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ออกเป็น 5 ยุคสมัยตามลำดับ ดังนี้

1) ยุคเอเธนส์โบราณ : 540 ปีก่อนคริสตกาล (Ancient Athens Period : 540 BC) กฎหมายเอเธนส์โบราณได้กล่าวถึงการพิทักษ์ความเป็นสูงสุดของกฎหมายไว้เช่นเดียวกัน ซึ่งกฎหมายที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนชาวเอเธนส์ คือ กฎหมาย “Nomoi (ภาษากรีก แปลว่า กฎหมายหลัก)” ซึ่งเปรียบได้กับรัฐธรรมนูญในยุคปัจจุบัน ตุลาการแห่งเอเธนส์ ได้วางหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการควบคุมกฎหมายอื่นๆ ภายในเอเธนส์ซึ่งตราโดยสภามิให้ขัดกับกฎหมาย “Nomoi” โดยหลักการดังกล่าวมีว่า สภามิจะตรากฎหมายอย่างใดๆ ที่มีลักษณะขัดหรือแย้งกับกฎหมาย “Nomoi” ไม่ได้ และสภามิจะตรากฎหมายให้ออกเหนือไปจากรูปแบบพิธีที่กฎหมาย “Nomoi” กำหนดไม่ได้เช่นเดียวกัน หลักการดังกล่าวเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่

สภาได้ตรากฎหมาย “psephisma (เปรียบได้กับ “decree” หรือ “กฤษฎีกา” ในระบบกฎหมายปัจจุบัน)” ขึ้นบังคับใช้ ซึ่งกฎหมาย “psephisma” มีเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในทางคดีอาญาบางประการของประชาชนชาวเอเธนส์ ตุลาการแห่งเอเธนส์จึงทำการวินิจฉัยให้กฎหมาย “psephisma” ตกเป็นโมฆะ

จากคำวินิจฉัยดังกล่าวของตุลาการแห่งเอเธนส์ ได้กลายเป็นบรรทัดฐาน (norm) ตกทอดเป็นมรดกในการพัฒนาระบบการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน (Capeletti, 1970)

2) ยุคอาณาจักรเยอรมันโบราณ ค.ศ.1180 (Ancient German Empire : 1180) ปี ค.ศ.1180 หลักการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ได้เกิดการพัฒนากครั้งในอาณาจักรเยอรมันโบราณ ซึ่งเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงระหว่างผู้ปกครองและพลเมืองของรัฐ กล่าวคือ ผู้ปกครองได้อาศัยเอกสิทธิ์ของตน ในการตรากฎระเบียบต่างๆ ขึ้นบังคับใช้ภายในรัฐ อันมีลักษณะเป็นการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนของพลเมืองภายในรัฐ บรรดากฎระเบียบต่างๆ เหล่านั้น จึงใช้บังคับมิได้ จนกระทั่งหลักการว่าด้วยการควบคุมความชอบของกฎหมายด้วยรัฐธรรมนูญ ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไวมาร์ (Weimar Constitution (Dominique, 1996) รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐไรช์เยอรมัน ค.ศ.1919 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับแรกของประเทศเยอรมนีภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลง)

3) ยุคอเมริกา ค.ศ.1803 (American Period : 1803) ภายหลังจากการประกาศอิสรภาพจากเจ้าอาณานิคมอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1776 ผู้นำพร้อมด้วยพลเมืองจำนวน 13 มลรัฐในดินแดนอเมริกา ได้ร่วมกันในการร่างกฎเกณฑ์เพื่อจัดระเบียบการปกครองของประเทศขึ้นใหม่ เรียกว่า “บทบัญญัติแห่งสมาพันธ์ ค.ศ.1776 (Article of Confederation 1776)” และตั้งชื่อประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ว่า “สมาพันธ์อเมริกา (Confederation of America)”

ต่อมาในปี ค.ศ.1787 อเมริกาได้ประกาศใช้กฎเกณฑ์ในการปกครองประเทศฉบับใหม่ เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา (The Constitution of the United State of America)” โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ บัญญัติให้เรียกชื่อประเทศว่า “สหรัฐอเมริกา (The United States of America)” โดยเปลี่ยนรูปแบบการรวมรัฐจาก รูปแบบ “สมาพันธ์รัฐ (Confederal State)” เป็น “สหพันธรัฐ (Federal State)” นับตั้งแต่นั้นมา

สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาหลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายอย่างรุ่งโรจน์อีกครั้งในสหรัฐอเมริกา คือ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1787 ได้รับรองสถานะทางกฎหมายของรัฐธรรมนูญ (Legal Status of

the Constitution) ของสหรัฐอเมริกาไว้ว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ดังที่ปรากฏถ้อยคำในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1787 มาตรา 6 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติความว่า “รัฐธรรมนูญ.... เป็นกฎหมายสูงสุดของแผ่นดินและผู้พิพากษาในทุกมลรัฐจะต้องผูกพันดั่งว่า” (The constitution of the United States of America, 1787)

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติตามมาตรา 6 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1787 นั้น ก็ยังแต่เป็นเพียง “เจตนารมณ์ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ที่ต้องการเชิดชูหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ” ซึ่งยังคงเป็นเพียง “นามธรรม (abstract)” เท่านั้น

ครั้นต่อมาในปี ค.ศ. 1803 เมื่อมีคดีข้อพิพาทระหว่าง William Marbury v. James Madison ไปสู่ศาลฎีกา (Supreme Court) แห่งสหรัฐอเมริกา ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาได้ขยายความเป็น “นามธรรม (Abstract)” ของหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ มาสู่ความเป็น “รูปธรรม (Concrete)” ด้วยผลแห่งคำวินิจฉัยนั่นเอง

จอห์น มาร์แชล (John Marshall) (Herbert, 2000) ประธานศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น ได้พัฒนาหลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญจนกลายเป็น “ลัทธิมาร์แชล (Marshall Doctrine)” ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้ (เพิ่มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง, 2552)

1) “บรรดาผู้ที่ร่างรัฐธรรมนูญ ได้ถือว่าตัวรัฐธรรมนูญนั้น สร้างกฎหมายสูงสุดและเป็นพื้นฐานของชาติโดยแน่แท้ (all those who have fromed written constitutions contemplate them as the fundamental law of nation)”

2) “ทฤษฎีที่รัฐบาลจะต้องยอมรับ คือ บรรดากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น ต้องใช้บังคับมิได้ (The theory of every such government must be, than an of legislature, repugnant to the constitution, is void)” และ

3) “แน่นอนว่า เป็นอำนาจและหน้าที่ของฝ่ายตุลาการที่จะชี้ว่ากฎหมายคืออะไรองค์กรที่นำกฎเกณฑ์มาปรับใช้กับกรณีเฉพาะย่อมจำเป็นที่จะต้องอธิบายและตีความกฎเกณฑ์นั้น หากกฎเกณฑ์สองฉบับขัดกัน ศาลต้องเป็นผู้ตัดสินว่ากฎเกณฑ์ใดที่จะนำมาใช้ (It is emphatically the province and duty of judicial department to say what the law is; Those who apply the rule to particular cases, must of necessity expound and interpret that rule. It two law conflict with each other, the courts must decide on the operation of each)”

จากความเห็นของ จอห์น มาร์แชล เช่นนี้ ทำให้ศาลฎีกาเลือกใช้รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1787 ซึ่งศาลฎีกาเห็นว่าเป็นกฎหมายสูงสุดยิ่งกว่าธรรมนูญศาลยุติธรรม ค.ศ.1789 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อ

รัฐธรรมนูญก็ต้องสิ้นผลแห่งการใช้บังคับ ด้วยเหตุนี้ ศาลฎีกาจึงตัดสินให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบ เนื่องจากศาลไม่มีอำนาจพิจารณาคดีนี้ เพราะคดีไม่มีลักษณะต้องด้วยมาตรา 13 ของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1787

ภายหลังจากที่ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกามีคำพิพากษาของคดี William Marbury V. James Madison ในปี ค.ศ.1803 แล้ว นับจากนั้นศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาก็ได้ยึดถือคำพิพากษาในคดีนี้เป็น “บรรทัดฐาน (Precedent)” ในการตัดสินว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาหรือไม่ อาทิ คดี Brown v. Board of Education, 347 U.S.483 (1954) กล่าวคือ เด็กนักเรียนผิวสี (คนผิวดำ) ถูกปฏิเสธไม่รับเป็นนักเรียนในโรงเรียนที่จัดไว้สำหรับคนผิวขาว ซึ่งการแบ่งแยกประเภทของนักเรียนตามบริบทนี้เป็นไปตามกฎหมายที่ให้มีการแบ่งแยกนักเรียนระหว่างนักเรียนผิวขาวและนักเรียนผิวสี โดยอาศัยเหตุผลทางชาติพันธุ์ ต่อกรณีนี้ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาตัดสินว่า กฎหมายแบ่งแยกเด็กบนพื้นฐานชาติพันธุ์ เป็นการละเมิดหลักความเสมอภาคของบุคคล (Equal Protection Clause) ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1787 แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 14 เป็นต้น

เมื่อมีการควบคุมกฎหมายธรรมดา (รัฐบัญญัติ/Act) ที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้น เพื่อให้มีให้ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นจากคดี “William Marbury v. James Madison” ในปี ค.ศ.1803 แล้วนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบด้านแนวความคิดในเรื่องการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญในยุโรปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ค.ศ.1920 สหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรียเป็นประเทศแรกในยุโรปที่สถาปนาจัดตั้ง “ศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court)” ขึ้น เพื่อตรวจสอบกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จากนั้นประเทศอื่นๆ ก็ได้จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นในระบบกฎหมายมหาชนของตนตามกันมาเป็นลำดับ รวมถึงราชอาณาจักรไทยด้วย

4) ยุคออสเตรีย ค.ศ.1920 (Austrian Period : 1920) พัฒนาการของการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นนั้น รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรีย ค.ศ.1920 ได้บัญญัติให้ “ศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court)” เป็นองค์กรตุลาการที่มีอำนาจเพียงองค์กรเดียวในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย (Judicial Review) รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรีย ที่บัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญนั้น เกิดขึ้นจากแนวความคิดของนักกฎหมายมหาชนชาวออสเตรียน สองท่าน คือ ฮันส์ เคลเสน (Hans Kelsen) และ ออดอล์ฟ มาร์เคิล (Adolf Markle) ซึ่งทั้งสองท่านมีความเห็นว่า

“การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนั้น ไม่สมควรให้ศาลปกติ (ศาลยุติธรรม) มีอำนาจในการตรวจสอบ แต่ควรจัดตั้ง “ศาลชำนาญพิเศษ” ซึ่งประกอบด้วยตุลาการที่เชี่ยวชาญในสาขากฎหมายมหาชนและวิธีพิจารณาคดี “ตามระบบไต่สวน (Inquisitorial System)” ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาคดีทางกฎหมายมหาชน” (Dominique, 1996) ภายหลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรียได้สถาปนา “ศาลรัฐธรรมนูญ” ขึ้น หลายประเทศในทวีปยุโรป ก็ได้รับเอาแนวคิดการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยศาลรัฐธรรมนูญแบบสหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรียไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศตน อาทิ สาธารณรัฐเช็ก ในปี ค.ศ.1920 ราชรัฐลิกเตนสไตน์ ในปี ค.ศ.1925 สาธารณรัฐกรีซ ในปี ค.ศ.1927 ราชอาณาจักรสเปน ในปี ค.ศ.1931 สาธารณรัฐไอซ์แลนด์ ในปี ค.ศ. 1937 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาลรัฐธรรมนูญนี้ ต้องหยุดชะงักลงเป็นการชั่วคราวเนื่องจากภัยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1941 – ค.ศ.1945) ซึ่งเป็นการแผ่ขยายอิทธิพลของระบบเผด็จการฟาสซิสต์ ทำให้ในบางประเทศ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรียและสาธารณรัฐเช็ก ไม่สามารถนำเอาระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาบังคับใช้ในช่วงภาวะดังกล่าว

5) ยุคฝรั่งเศส ค.ศ.1958 (French Period : 1958) ในปี ค.ศ.1790 ซีแยส (Sieyès) นักปรัชญาคนสำคัญของฝรั่งเศสในช่วงการปฏิวัติ ค.ศ.1789 ก็ได้กล่าวถึงความ เป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ แต่กล่าวโดยภาพรวมกว้างๆ ว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงอำนาจในการก่อตั้งองค์กรทางการเมือง (Pouvoir Constituent) ซึ่งเป็น “อำนาจพิเศษ” ที่สูงกว่าอำนาจอื่นๆ ในรัฐ ในปี ค.ศ.1795 ซีแยส พยายามเสนอให้มี “สภาพิเศษ” ที่สมาชิกได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกรัฐสภา คอยทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้น แต่แนวคิดดังกล่าวก็ไม่ได้ได้รับการยอมรับ

กล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ.1800 และ ค.ศ.1852 บัญญัติให้ วุฒิสภา (Sénat) เป็นองค์กรตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย (รัฐบัญญัติ/ La Lois) แต่ขณะนั้นวุฒิสภามีความใกล้ชิดกับรัฐบาล จึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความลำเอียงไม่เป็นกลาง จึงถูกยกเลิกในเวลาต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 21 ได้บัญญัติให้มี “องค์กรกึ่งการเมือง – กึ่งตุลาการ” ขึ้น แต่ไม่มีลักษณะเป็น “ศาล (Court : Tribunal)” แต่อยู่ในรูป “กรรมการ (Conseil : Council)” ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐบัญญัติที่รัฐสภาฝรั่งเศสตราขึ้น องค์กรนี้เรียกว่า “กรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ (Conseil Constitutionnel : Constitutional Council)” ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

รูปแบบองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญของนานาประเทศในโลกร่วมสมัย

การมีอยู่ขององค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก็เท่ากับว่าตัวรัฐธรรมนูญนั่นเอง ได้สร้างเครื่องมือในการ “พิทักษ์ (protect)” ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญรูปแบบเฉพาะขององค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ย่อมมีรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามแนวคิดเรื่องรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) ของแต่ละประเทศ ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ (Capeletti, 1970)

1) รูปแบบอเมริกา (American Model) องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตามรูปแบบอเมริกันนั้น เป็นระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยให้ “ศาลยุติธรรม (Court of Justice)” อันได้แก่ ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกา ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐบัญญัติที่สภาองเกรสตราขึ้น และตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐบัญญัติที่สภานิติบัญญัติของมลรัฐตราขึ้น ว่าบทบัญญัติแห่งรัฐบัญญัติเหล่านั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1787 หรือไม่ ในขณะที่ศาลสูงแห่งมลรัฐ ก็มีอำนาจในการตรวจสอบว่า รัฐบัญญัติที่สภานิติบัญญัติของมลรัฐตราขึ้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งมลรัฐหรือไม่ การกระจายอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรูปแบบอเมริกาที่ให้อำนาจศาลยุติธรรมทุกศาลมีเขตอำนาจหน้าที่เช่นนี้ เรียกกระบวนการตรวจสอบอำนาจในลักษณะดังกล่าวว่า “การตรวจสอบในระบบกระจายอำนาจ หรือ ระบบไม่รวมศูนย์อำนาจ (Decentralized System)” ซึ่งการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยศาลยุติธรรมตามรูปแบบอเมริกานี้ มีการบังคับใช้ในกลุ่มประเทศต่างๆ ดังนี้

1.1) ยุโรป ได้แก่ ราชอาณาจักรเดนมาร์ก ราชอาณาจักรสวีเดน ราชอาณาจักรนอร์เวย์ สาธารณรัฐไอร์แลนด์ สาธารณรัฐเอสโตเนีย

1.2) แอฟริกา ได้แก่ สาธารณรัฐแกมเบีย สาธารณรัฐกินี สาธารณรัฐบอตสวานา สาธารณรัฐเคนยา สาธารณรัฐกานา สาธารณรัฐมาลาวี สหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรีย สาธารณรัฐแทนซาเนีย สาธารณรัฐเซียร์รา ลีโอน

1.3) เอเชีย ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนบังคลาเทศ สาธารณรัฐฟีจี ญี่ปุ่น ราชอาณาจักรตองกา สาธารณรัฐอินเดีย สหพันธรัฐมาเลเซีย สหพันธรัฐแห่งไมโครนีเซีย สาธารณรัฐนาอูรา สหพันธ์สาธารณรัฐเนปาล รัฐเอกราชปาปัวนิวกินี สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐวานูอาตู รัฐเอกราชซามัวตะวันตก

1.4) ตะวันออกกลาง ได้แก่ รัฐอิสราเอล

1.5) อเมริกาเหนือ ได้แก่ แคนาดา

1.6) อเมริกากลางและอเมริกาใต้ ได้แก่ สาธารณรัฐโดมินิกัน บาร์เบโดส เกรนาดา สาธารณรัฐเฮติ เครือรัฐบาฮามาส สาธารณรัฐสหกรณ์กายอานา รัฐพหุชนชาติแห่งโบลิเวีย สาธารณรัฐอาร์เจนตินา สหรัฐเม็กซิโก จาเมกา

2) รูปแบบออสเตรีย (Austrian Model) องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรีย ค.ศ.1920 ได้สถาปนา “ศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court)” แยกออกจากศาลยุติธรรม และให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการเดียวเท่านั้น ที่ถือสิทธิทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามรูปแบบออสเตรีย จึงได้รับการยึดถือเป็น “ระบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralized system)” ที่ให้การถือสิทธิในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายเป็นของ “ศาลรัฐธรรมนูญ” แต่เพียงองค์กรเดียว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามรูปแบบออสเตรียนี้ ได้ถูกนำไปบังคับใช้ในประเทศต่างๆ ดังนี้

2.1) ยุโรป ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐรัสเซีย สหพันธรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา สาธารณรัฐแอลบาเนีย ราชรัฐอันดอร์รา สาธารณรัฐเบลารุส ฮังการี สาธารณรัฐอิตาลี สาธารณรัฐลัตเวีย สาธารณรัฐลิทัวเนีย ราชรัฐลักเซมเบิร์ก สาธารณรัฐมาซิโดเนีย สาธารณรัฐมอลตา สาธารณรัฐโปแลนด์ โรมาเนีย สาธารณรัฐสโลวัก ราชอาณาจักรสเปน ยูเครน สาธารณรัฐตุรกี

2.2) แอฟริกา ได้แก่ สาธารณรัฐแองโกลา สาธารณรัฐเบนิน สาธารณรัฐแอฟริกากลาง สาธารณรัฐกาบอง สาธารณรัฐมาลี สาธารณรัฐวันดา สาธารณรัฐโตโก สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ สาธารณรัฐมาดากัสการ์ สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์

3.3) ตะวันออกกลางได้แก่ สาธารณรัฐไซปรัส รัฐปาเลสไตน์ สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย

3.4) เอเชีย ได้แก่ สาธารณรัฐอาเมเนีย สาธารณรัฐอาเซอร์ไบจาน สาธารณรัฐจอร์เจีย สาธารณรัฐทาจิกิสถาน สาธารณรัฐอุซเบกิสถาน มองโกเลีย สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรไทย

3) รูปแบบฝรั่งเศส (French Model) การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามรูปแบบฝรั่งเศสตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ.1958 นั้น ไม่ได้กระทำโดยองค์กรที่เป็นลักษณะ “ศาลโดยแท้” แต่กระทำโดย “องค์กรพิเศษ” ที่มี

ลักษณะเป็น “องค์กรกึ่งตุลาการ กึ่งการเมือง (Quasi Judicial-Political Body)” ซึ่งอยู่ในรูป “กรรมการ (Conseil: Council)” ที่เรียกว่า “กรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ (Conseil Constitutionnel : Constitutional Council)” โดยมีหน้าที่ในการพิทักษ์ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ องค์กรพิเศษตามรูปแบบฝรั่งเศส มีการจัดตั้งขึ้นในกลุ่มประเทศต่างๆ มีดังนี้

3.1) ยุโรป ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส

3.2) แอฟริกา ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนแอลจีเรีย สาธารณรัฐจิบูตี สาธารณรัฐโกตดิวัวร์ ราชอาณาจักรโมร็อกโก สาธารณรัฐโมซัมบิก

3.3) เอเชีย ได้แก่ ราชอาณาจักรกัมพูชา

4) รูปแบบศาลอนุญาโตตุลาการ (Arbitrary Court Model) การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายในรูปแบบนี้ จะปรากฏขึ้นในรูปศาลสูง ซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะกิจ เฉพาะกาล เพื่อทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

องค์กรตามรูปแบบอนุญาโตตุลาการ มีการจัดตั้งขึ้นในกลุ่มประเทศต่างๆ ดังนี้

4.1) ยุโรป ได้แก่ ราชอาณาจักรเบลเยียม สาธารณรัฐไอซ์แลนด์ ราชรัฐลิกเตนสไตน์ ราชรัฐโมนาโก

4.2) ตะวันออกกลาง ได้แก่ สาธารณรัฐเยเมน

4.3) แอฟริกา ได้แก่ บูร์กินา ฟาโซ สาธารณรัฐคาเมรูน ชาด สาธารณรัฐชูดาน สาธารณรัฐยูกันดา สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก สาธารณรัฐแซมเบีย

4.4) เอเชีย ได้แก่ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

4.5) อเมริกากลางและอเมริกาใต้ ได้แก่ สาธารณรัฐคอสตาริกา สาธารณรัฐนิการากัว สาธารณรัฐปานามา สาธารณรัฐปารากวัย สาธารณรัฐบุรพาอูรูกวัย

5) รูปแบบอื่นๆ (Other Model) องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นองค์กรที่อยู่ในรูป สภาแห่งชาติ สภาประชาชน หรือรัฐสภา องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายในรูปแบบอื่นๆ มีการนำไปบังคับใช้ในกลุ่มประเทศต่างๆ มีดังนี้

5.1) ยุโรป ได้แก่ สาธารณรัฐฟินแลนด์ (โดยรัฐสภา)

5.2) ตะวันออกกลาง ได้แก่ ราชอาณาจักรบาเรนห์ รัฐคูเวต รัฐสุลต่านโอมาน (โดยรัฐสภา)

5.3) แอฟริกา ได้แก่ สาธารณรัฐตูนิเซีย สาธารณรัฐซิมบับเว (โดยรัฐสภา)

5.4) เอเชีย ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน (โดยสภาประชาชน) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (โดยสภาแห่งชาติ) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (โดยสภาแห่งชาติ) เนการาบรูไนดารุสซาลาม (โดยรัฐสภา) อัฟกานิสถาน (โดยรัฐสภา) สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน (โดยรัฐสภา)

6) ประเทศที่ไม่มีระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

ประเทศที่ไม่มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย มีปรากฏอยู่ในกลุ่มประเทศต่างๆ มีดังนี้

6.1) ยุโรป ได้แก่ สหราชอาณาจักร ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์

6.2) แอฟริกา ได้แก่ ราชอาณาจักรเลโซโท สาธารณรัฐไลบีเรีย ลิเบีย

ดังนั้นองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะมีเฉพาะในประเทศซึ่งมีรูปแบบรัฐธรรมนูญตาม “รูปแบบอเมริกา (American Model)” เท่านั้น กล่าวคือ รัฐธรรมนูญรูปแบบอเมริกันนั้น มีการเขียนถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดระเบียบการปกครองประเทศและหลักการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนไว้ในรูปของ “ประมวลรัฐธรรมนูญ (Codified Constitution)” และประมวลรัฐธรรมนูญนั้น จะปรากฏอยู่ใน “เอกสารฉบับเดียว” โดยรัฐธรรมนูญประเภทนี้จะมีบทบัญญัติระบุให้รัฐธรรมนูญเป็น “กฎหมายสูงสุด (Supreme Law)” แต่รัฐธรรมนูญของบางประเทศ แม้จะไม่มีบทบัญญัติกล่าวถึงให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด แต่ก็มีบทบัญญัติรับรองให้ “องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ”

สรุป

หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญนี้ มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ไม่ให้ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายขึ้นในทางกระทบกระเทือนต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้

ส่วนรูปแบบเฉพาะขององค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เพื่อพิทักษ์และธำรงไว้ซึ่งความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมแตกต่างกันออกไปตามคติลัทธิรัฐธรรมนูญนิยมของประเทศเหล่านั้น หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและหลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศจึงสร้างองค์กรที่ทำหน้าที่พิทักษ์ ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ โดยให้องค์กรที่สถาปนาขึ้นนั้นทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายว่าบทบัญญัติของกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ซึ่งรูปแบบเฉพาะขององค์กรที่ว่าจะมีรูปแบบเช่นไร ย่อมแตกต่างกันออกไปหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- เข้มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง. (2552). วิเคราะห์คดีมาร์เบอร์รี่และเมดิสัน : ต้นกำเนิดแห่งการใช้อำนาจตุลาการ เพื่อดำรงหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ. *วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 27(3), 169-190.
- Capeletti, M. (1970). *The Judicial Process in Perspective*. Chapt 3, published in 58 Cal. L. Rev. 1017 published also in D. Beatty. *Comparative Constitutional Law*. Toronto: Faculty of Law University of Toronto, Spring.
- Dominique, R. (1996). *La Justice Constitutionnelle en Europe*. Paris: Montchrestien.
- Herbert, J.A. (2000). *Marbury v. Madison*. Oxford: Oxford University Press.
- The Constitution of The United States of America. (1787). *Article VI Clause 2 Provide That The Constitution. Shall Be The Supreme Law of The Land*. Bound: The Judges In Every State Shall Be Bound Thereby.

วิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน*

PROMOTING AND DEVELOPING APPROACH FOR SUSTAINABLE DEMOCRACY

สุมาลี บุญเรือง

Sumalee Boonrueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail. sumalee31130@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นรากฐานความเป็นระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง จาก การทบทวนเอกสาร งานวิจัย และทำการวิเคราะห์จากบทความต่าง ๆ สามารถวิเคราะห์ วิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนได้ 6 ประเด็น ดังต่อไปนี้ คือ 1) ความหมายของประชาธิปไตย 2) แนวคิดของประชาธิปไตย 3) ประเภทของการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย 4) องค์ประกอบสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย 5) วิถีทาง แห่งการส่งเสริมประชาธิปไตย และ 6) การพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน เพื่อให้ประชาชน รักและพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเอื้อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มคนอันเป็นการบ่มเพาะ ประชาธิปไตยให้มีความยั่งยืนในสังคมด้วยความ รักและหวงแหนประเทศชาติ สืบไป

คำสำคัญ: การส่งเสริม; พัฒนา; ประชาธิปไตย

Abstract

This article aimed to study guidelines of promoting and developing the sustainable democracy as to lay down the foundation for strengthening the democracy system based on the relevant theories related documents and studies. Guideline of promoting the sustainable democracy were consisted of 6 dimensions: they were 1) the meaning of democracy, 2) the process of democracy, 3) Types of democracy, 4) Essential element of democracy, 5) the way of democracy promoting and 6) Sustainable democratic development for the people to love and local development and to be in the unity of people that also promote the sustainable democracy in the society and the nation.

Keywords: Promoting; Development; Democracy

* Received May 27, 2020; Revised July 15, 2020; Accepted August 8, 2020

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองที่กำหนดให้อำนาจการบริหารมาจากเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน ตลอดจนเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยสงบสุข ภายใต้ความเชื่อที่ว่า (ทัศนา บุญทอง, 2563) คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน ซึ่งจะได้รับการคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมาย และโอกาสที่จะได้รับการบริการต่าง ๆ ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ หมายความว่า เป็นสังคมที่ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ ภราดรภาพ ถือว่าเป็นระบอบการปกครองที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเป็นธรรม และความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ก็ยังคงมีเหตุการณ์ที่แสดงถึงการนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้แต่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่างพยายามแสวงหาช่องทางในการแก้ปัญหา แต่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพียงระยะสั้นๆ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ยั่งยืน

ในบทความทางวิชาการนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาประกอบไปด้วยเนื้อหา ดังต่อไปนี้ 1) ความหมายของประชาธิปไตย 2) แนวคิดของประชาธิปไตย 3) ประเภทของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย 4) องค์ประกอบสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย 5) วิถีทางแห่งการส่งเสริมประชาธิปไตย และ 6) การพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

ความหมายของประชาธิปไตย

นักปราชญ์เพลโต เปรียบเทียบประชาธิปไตย ซึ่งเขาเรียกว่าเป็น “การปกครองโดยถูกปกครอง” ว่าเป็นรูปแบบทางเลือกสำหรับระบอบประชาธิปไตย คณาธิปไตยและเศรษฐกิจประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าประชาธิปไตยแบบเอเธนส์จะถือว่าการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยทางตรง แต่เดิมแล้วประชาธิปไตยแบบเอเธนส์มีลักษณะเด่นอยู่สองประการ คือ ได้มีการคัดเลือกพลเมืองธรรมดาจำนวนมากเข้าสู่ระบบราชการและศาลและมีการชุมนุมกันของพลเมืองทุกชนชั้น (พระราชมารมณี (ประยูร ธมมจิตโต), 2540)

อริสโตเติล กล่าวว่า ประชาธิปไตยเกิดขึ้นจากแนวคิดที่ว่า เสรีภาพเป็นของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่เมื่อใดที่เสรีภาพถูกคุกคามโดยปราศจากเหตุผลที่ดี ประชาธิปไตยก็อาจเสื่อมถอยลงไป จนกลายเป็นการใช้อำนาจผูกขาดของคนกลุ่มน้อยได้ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2533)

อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

บาโร (Barro) นักวิชาการด้านการเมืองของมหาวิทยาลัยระดับโลกคือ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard) ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ปัจจัยหลักๆ ที่ทำให้การเมืองการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันซึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญหลักๆที่เกิดจากการให้นิยามของคำว่า ประชาธิปไตยของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันและการที่หลายประเทศไม่สามารถปลูกฝัง ให้ความรู้แก่ประชาชนว่าประชาชนเป็นผู้ที่มีสิทธิและหน้าที่ในการทั้งเป็นผู้กำหนดทิศทาง ผู้ทำหน้าที่ในการปกครอง และผู้ได้รับประโยชน์จากการปกครองตามระบอบนี้ บาโรให้ความหมายที่แท้จริงของประชาธิปไตย คือระบอบการปกครองของประเทศระบอบหนึ่ง ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ ปวงชนของประเทศนั้น ๆ เป็นผู้ที่มีสิทธิในการปกครองตนเองโดยมิได้มีเป้าหมายที่จะให้ประชาชนในประเทศนั้น ๆ ทำให้ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้หนึ่งผู้ใดมีอำนาจ มีบารมี หรือมีความมั่งคั่งที่สูงขึ้น แนวคิดของบาโรสะท้อนให้เห็นว่า ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เรื่องประชาธิปไตยจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประเทศนั้น ๆ มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงหรือไม่ (Barro, 1999)

การสรุปว่าประชาธิปไตยทำให้สงบสุขและรุ่งเรือง ยังเป็นข้อถกเถียงเมื่อเทียบกับประเทศที่ปกครอง “คอมมิวนิสต์” แบบจีน เวียดนาม และเกาหลี ก็อ้างว่าเป็นประชาธิปไตย และนิยามว่าสงบสุข หรือสหรัฐอเมริกา ที่ยังเป็นปัญหาในปัจจุบันก็ถูกวิจารณ์ว่า อ้างว่าเป็นประชาธิปไตย แต่มีข้อพิพาทเรื่องสิทธิมนุษยชน หรือปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำในเชิงสังคมสูง

แนวคิดของประชาธิปไตย

จากการศึกษาความหมายของประชาธิปไตยข้างต้น ผู้เขียนได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิดที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตย คือ การที่บุคคล ได้รับการยอมรับนับถือ ความสำคัญของความเป็นมนุษย์ มีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต มีความเสมอภาคในการบริหารงานหรือแสดงความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ เป็นสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมี 4 ประเด็นคือ (ทัศนาศุภสุทธิ, 2563)

1) ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในประเทศ หรือ เป็นผู้ที่มีอำนาจอธิปไตย ประชาชนจึงเป็นผู้ใช้อำนาจของตนผ่านองค์กรตัวแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สภาผู้แทนราษฎร หรือองค์กรของรัฐอื่น ๆ ตามหลักประชาธิปไตย ย่อมทำให้เกิดความชอบธรรมในการใช้อำนาจ

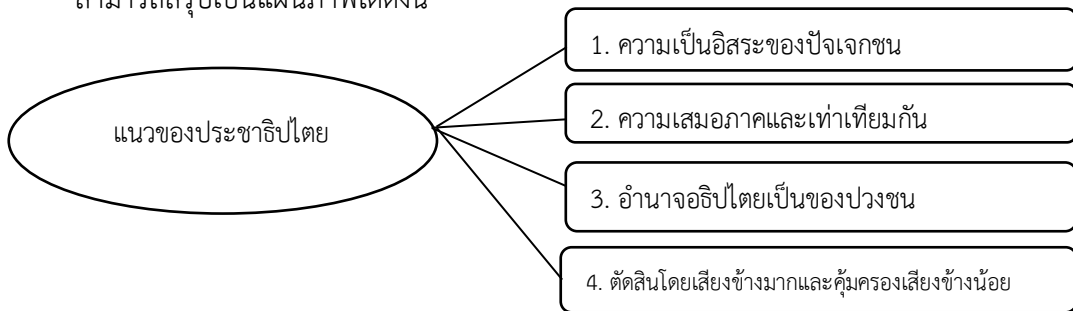
ของรัฐ เพราะรัฐ หรือผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองถือว่าเป็นผู้ใช้อำนาจที่ได้มาจากเจ้าของอธิปไตย คือประชาชน

2) ประชาชนทุกคนในประเทศไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันในด้านสังคม ฐานะ การศึกษา แต่ทุกคนก็มีความเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพ ความเสมอภาค เท่าเทียมกันตามกฎหมาย สาระหลักสำคัญในข้อนี้สอดคล้องกับหลักความเสมอภาค การไม่เลือกปฏิบัติ และหลักการเคารพในสิทธิของมนุษยชน

3) การบริหารงานของรัฐจะต้องใช้มติจากเสียงข้างมากของประชาชนในประเทศ เป็นตัวตัดสิน แต่เสียงส่วนน้อยภายในรัฐนั้น ๆ ต้องได้รับความคุ้มครองและปฏิบัติอย่างเป็นธรรม สาระหลักสำคัญข้อนี้สอดคล้องกับการเคารพสิทธิอันพึงได้รับของประชาชนในรัฐ ทุกคนอย่างเป็นธรรม

4) การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องได้รับความยินยอมหรือเห็น พ้องจากประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐ สาระหลักสำคัญข้อนี้สอดคล้องกับการปกครองโดยใช้ เสียงข้างมาก ในการตัดสินใจหรือการหาทางออกตามเจตนาของประชาชนส่วนใหญ่ แต่ เมื่อพิจารณาประกอบกับหลักการที่ระบุไว้ตามข้อ 3 จะเห็นได้ว่า เสียงส่วนน้อยของ ประชาชนต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรมเช่นกัน

จากที่ได้กล่าวถึงแนวคิดของประชาธิปไตยโดยสรุปทั้ง 4 ข้อดังกล่าว ผู้เขียน สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแนวของประชาธิปไตย

รูปแบบการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่ชัดเจน แต่รูปแบบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยนั้นมีความหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยหลายๆอย่าง อาทิ ขนาดของรัฐ พื้นฐานการศึกษา ความรู้และความเข้าใจของประชาชนในรัฐหรือประเทศนั้น ๆ ภูมิหลัง ของระบอบการปกครองเดิมของรัฐหรือประเทศนั้น ๆ ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ ด้าน

สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ และแม้กระทั่งการแทรกแซงทางการเมืองการปกครองของประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็มีผลต่อการเลือกประเภทการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมต่อรัฐหรือประเทศนั้น ๆ ได้เช่นกัน ประเภทของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบ่งเป็น ประเภทดังนี้ (สุพล สุษะพรหม, 2548)

1. ประชาธิปไตยทางตรง เป็นรูปแบบการปกครองโดยที่ประชาชนมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้โดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยผู้ทำหน้าที่แทนตน อีกทั้งประชาธิปไตยทางตรงยังเป็นเพียงรูปแบบที่ไม่ค่อยแพร่หลายนัก เพราะรูปแบบการปกครองดังกล่าวจะเหมาะสมกับชุมชนขนาดเล็กเท่านั้น ปัจจุบันนี้ ประชาธิปไตยทางตรงที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่สุดก็น่าจะเป็นประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนสามารถลงประชามติในเรื่องนั้น ๆ ได้โดยตรง ในบางประเทศประชาธิปไตยทางตรงอาจกระทำผ่านการลงประชามติในเรื่องการออกกฎหมายสำคัญที่มีผลกระทบสูง และการถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้งหรือถอดถอนประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรี

2. ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน เป็นระบบที่ให้ประชาชนออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนตนไปทำหน้าที่แทนตน กรณีมีผู้สมัครเพื่อรับเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งคน กลไกที่ใช้กันเป็นสากลก็คือการใช้ระบบเสียงข้างมาก ข้อแตกต่างในแต่ละประเทศ หรือในแต่ละยุคสมัยนั้น มักเป็นเรื่องของการใช้ระบบเสียงข้างมาก ข้อแตกต่างในแต่ละประเทศ หรือในแต่ละยุคสมัยนั้น มักเป็นเรื่องของการกำหนดเขตเลือกตั้ง ดังที่ประเทศไทยเองก็มีการใช้เขตเลือกตั้งแตกต่างกันไปตามยุคสมัยตามแต่ที่จะกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งแต่ละฉบับ แต่ประชาชนผู้ไปทำการเลือกตั้งผู้แทนมักลืมนึกไปเสมอว่า ผู้แทนที่ตนเลือกมานั้น ย่อมมีเสรีภาพในการตัดสินใจของตนเองและเลือกวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ได้ตามที่เขาเห็นชอบหรือพอใจจึงมักปรากฏเสมอว่าภายหลังจากรับเลือกตั้งแล้ว ผู้แทนมักจะไม่กระทำการเป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลที่เลือกตนเข้ามาอีก หากแต่กระทำไปตามความคิดเห็นของตนเองเป็นส่วนใหญ่ อันเป็นที่มาของปัญหาคอร์รัปชันอย่างหนึ่ง ซึ่งส่วนนี้จะถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งแต่ละฉบับ ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนจำแนกได้ 3 ประเภทดังนี้ (วิศาล ศรีมหาวิโร, 2554)

2.1 ระบบรัฐสภาอังกฤษนำหลักการแบ่งแยกอำนาจมาใช้แบบไม่เด็ดขาด กล่าวคือ ให้มีการเชื่อมโยงอำนาจหรือการประนีประนอมอำนาจระหว่างสถาบันนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร และฝ่ายบริหารส่วนใหญ่ต้องมาจากฝ่ายนิติบัญญัติ หัวหน้าฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งทางอ้อมและมีฝ่ายตุลาการเป็นอิสระจากรัฐสภา ระบบรัฐสภาอังกฤษนี้ถือว่ารัฐสภาอันเป็นสถาบันนิติบัญญัติมีอำนาจสูงสุด (อมร จันทรสุมบุรณ์, 2523)

2.2 ระบบประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมาย แต่ไม่มีอำนาจควบคุมฝ่ายบริหารโดยการลงมติไม่ไว้วางใจอย่างระบบรัฐสภาอังกฤษ แต่มีอำนาจอย่างอื่นในการตรวจสอบและดุลอำนาจไม่ให้ประธานาธิบดีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารมีอำนาจมากเกินไป คืออำนาจในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยประธานาธิบดีไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เพราะการประกาศใช้บทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ต้องให้ประธานาธิบดีลงนาม อันเป็นผลให้รัฐสภาสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของตัวเอง ฝ่ายบริหารและของฝ่ายตุลาการได้ อำนาจในการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครคนใดได้เสียงข้างมากของคณะผู้เลือกตั้ง โดยสภาผู้แทนราษฎรจะทำหน้าที่เลือกประธานาธิบดี และวุฒิสภาเลือกรองประธานาธิบดี อำนาจในการถอดถอนประธานาธิบดี ในกรณีที่ประธานาธิบดีกระทำความผิดอาญาอย่างร้ายแรง หรือทรยศต่อชาติ โดยสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ไต่สวนแล้วฟ้องร้องไปยังวุฒิสภาซึ่งจะเป็นผู้ตัดสิน

2.3 ระบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-presidential system) ระบบกึ่งประธานาธิบดีแบบสหรัฐอเมริกา ใช้แนวคิดการมีผู้นำคนเดียวของสหรัฐอเมริกามาใช้ควบคู่กับระบบรัฐสภาตามแนวคิดของอังกฤษ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีอำนาจลงนามกฎหมายและกฤษฎีกา มีอำนาจยับยั้งกฎหมายและกฤษฎีกาได้ โดยการปฏิเสธการลงนาม และมีสิทธิในการยุบสภาเป็นอภิสิทธิ์ส่วนตัวของประธานาธิบดีรัฐบาลไม่อาจขัดขวางได้ อำนาจในการขอให้ประชาชนออกเสียงแสดงประชามติทั้งในกรณีที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ เช่น ในร่างกฎหมายทั้งหลายที่เกี่ยวกับจัดระเบียบอำนาจต่าง ๆ ข้อตกลงแห่งประชาคมหรือสนธิสัญญา ทั้งยังมีอำนาจลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐบาลด้วย แต่ขณะเดียวกันประธานาธิบดีก็มีอำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎรได้เช่นกัน ส่วนอำนาจตุลาการนั้น ศาลมีอำนาจตุลาการและแยกเป็นอิสระจากอำนาจทุกฝ่าย (จรรณู สุภาพ, 2531)

3. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) เป็นระบบที่สำคัญระบบหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งนิยมใช้กันแพร่หลายในประเทศที่พัฒนาทางการเมืองมีความเจริญก้าวหน้า เช่น ในยุโรป และสหรัฐอเมริกา เพื่อแก้ไขปัญหาจุดอ่อนของระบอบประชาธิปไตยทางอ้อมหรือโดยตัวแทน ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญไม่เฉพาะแต่การเลือกตั้งตัวแทนให้ปฏิบัติหน้าที่แทนตนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนอีกด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการ

บริหารงาน หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง รวมทั้งความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง (ถวิลวดี บุรีกุล, 2547)

ดังนั้น จึงเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนว่า ในปัจจุบันประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนที่ผสมผสานกับประชาธิปไตยโดยแบบมีส่วนร่วมเป็นที่ยอมรับนำมาเป็นรูปแบบของการเมืองการปกครองทั่วโลก เพราะกล่าวกันว่า เป็นรูปแบบที่ตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศมากที่สุด เพราะสามารถยืนยันเจตนารมณ์ของเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้เป็นอย่างดี

องค์ประกอบสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย

จากการวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการของบุคคลที่มีชื่อเสียงและหน่วยงานที่เชื่อถือได้สามารถกล่าวได้ว่า รัฐหรือประเทศที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลักๆ 5 ประการคือ 1) หลักพื้นฐานแห่งเสรีภาพและสิทธิของปวงชน 2) การจัดให้มีการเลือกตั้ง 3) หลักนิติธรรม 4) หลักการแบ่งแยกอำนาจ และ 5) หลักการแสดงออกซึ่งความเห็นทางสาธารณะและเสรีภาพของสื่อ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. **หลักพื้นฐานแห่งเสรีภาพและสิทธิของปวงชน** ซึ่งนับได้ว่าสิทธิของมนุษย์ชนเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุดของระบอบประชาธิปไตย นักประชาธิปไตยต้นแบบได้กล่าวไว้เสมอว่า ระบบที่เรียกว่าประชาธิปไตยนั้น สิทธิของมนุษย์เป็นฐานรากที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะในบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยเท่านั้นที่จะส่งเสริมให้มนุษย์ได้รับสิทธิอันชอบธรรมที่ตนพึงได้รับ อาทิสิทธิในการมีส่วนร่วม หรือ แสดงความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ที่จะใช้ในการปกครอง (Becker & Raveloson, 2008)

2. **การจัดให้มีการเลือกตั้ง** เพราะการเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นเสาหลักของประชาธิปไตย รัฐที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยในการปกครองประเทศจึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายและองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการการเลือกตั้งไว้ให้ชัดเจน นอกจากนั้นยังต้องมีบทบัญญัติอื่น ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ครอบคลุมเช่น จำนวนของผู้แทนประชาชนที่มาจากการเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง กติกาในกระบวนการเลือกตั้ง การจัดสรรผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับ

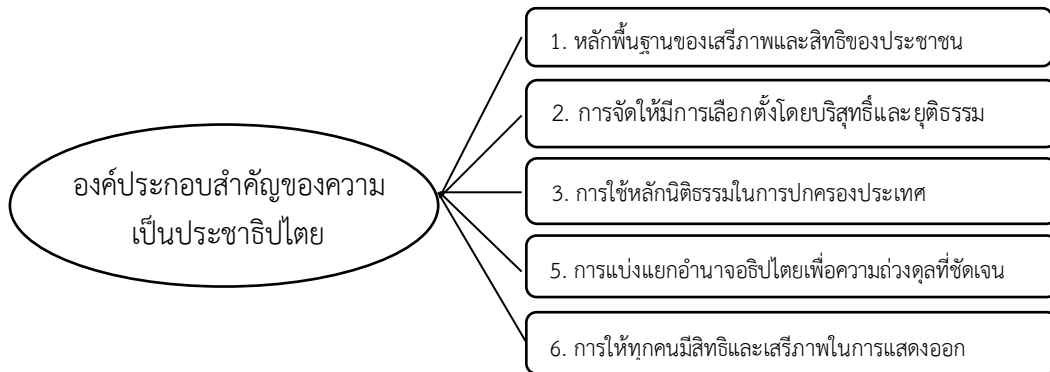
ระบบที่กำหนดขึ้นโดยรัฐหรือประเทศนั้น ๆ และขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ลักษณะทางสังคม และบรรยากาศทางการเมืองของประเทศนั้น ๆ (Meyer, 2011)

3. หลักนิติธรรม (rule of law) กล่าวคือหลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือเรียกว่า หลักนิติธรรม เกณฑ์บ่งชี้ความเป็นระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญข้อหนึ่งคือ รัฐหรือประเทศนั้น ๆ ต้องปกครองด้วยกฎหมาย มิใช่ปกครองด้วย บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่สามารถกระทำการสิ่งใดตามความเห็นชอบของตน เพราะความสงบสุข ความเป็นระเบียบ การมีกติกาในการใช้ชีวิตในสังคมต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่น เกณฑ์ตามจารีต เกณฑ์ทางศีลธรรม เกณฑ์ทางศาสนา และที่สำคัญสูงสุดคือเกณฑ์ตามกฎหมาย

4. หลักการแบ่งแยกอำนาจ เป็นที่ยอมรับกันว่าอำนาจในระบอบประชาธิปไตยมี 3 ประการคือ อำนาจนิติบัญญัติ คืออำนาจในการตรากฎหมาย ออกประกาศ และถอดถอนกฎหมาย อำนาจในการใช้กฎหมาย คืออำนาจของฝ่ายบริหารในการบังคับใช้กฎหมาย และนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล และ อำนาจตุลาการ คืออำนาจในการตัดสินตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ถือว่าเป็นอำนาจในการใช้กฎหมายในการตัดสิน โดยให้องค์กรเหล่านี้ตรวจสอบและถ่วงดุลกันและกัน เพื่อมิให้รัฐมีอำนาจเด็ดขาด (สมยศ เชื้อไทย, 2550)

5. หลักการแสดงออกซึ่งความเห็นทางสาธารณะและเสรีภาพของสื่อ เนื่องด้วยเสรีภาพในการแสดงออกเป็นสิทธิของประชาชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชน หัวข้อที่ 19 ที่ระบุไว้ว่า “ทุกคนมีสิทธิอย่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และแสดงออก ซึ่งสิทธิดังกล่าวรวมถึงเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง เสรีภาพในการแสวงหา ได้รับ เข้าถึง และถ่ายทอดความคิดเห็นหรือข้อวิพากษ์ข่าวสารผ่านสื่อใด ๆ โดยไม่จำกัดพรมแดน ” (บุบผา เมฆศรีทองคำ, 2563) แสดงความเห็นตลอดจนการวิพากษ์ ถือว่าเป็นเครื่องมือถ่วงดุลและควบคุมอำนาจของฝ่ายปกครอง (Meyer, 2011)

จึงกล่าวโดยปราศจากข้อสงสัยว่า นักวิชาการทางด้านการเมืองการปกครองต่างยอมรับถึงองค์ประกอบพื้นฐานของความเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ผู้เขียนสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย

วิถีทางแห่งการส่งเสริมประชาธิปไตย

จากการศึกษาถึงองค์ประกอบของความเป็นประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจถึงวิถีทางแห่งการได้มาซึ่งประชาธิปไตย โดยการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 4 ประการได้แก่

1. ระบบการปกครองที่คัดเลือกและเปลี่ยนรัฐบาลผ่านการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม โดยประชาชนในรัฐหรือประเทศใช้ดุลพินิจและเหตุผลในการเลือกผู้นำและทำให้ผู้นำต้องรับผิดชอบต่อนโยบายและการดำเนินงาน ในระบอบประชาธิปไตยนี้ประชาชนคือรัฐ และเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองในรูปแบบที่สูงสุด

2. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทั้งในการเมืองและในชีวิตพลเมืองของประชาชน ในฐานะพลเมือง บทบาทหลักของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยคือ การมีส่วนร่วมตามสิทธิหน้าที่ของพลเมืองต้องมีต้องรับทราบเรื่องสาธารณะ ต้องติดตามและประเมินการทำหน้าที่ของผู้นำทางการเมืองและตัวแทนของผู้นำว่ามีการใช้อำนาจอย่างไร ผลของการใช้อำนาจปกครองก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะหรือไม่ (วิศาล ศรีมหาโร, 2554)

3. การมีนโยบาย ระบบ และกลไกในการปกป้องสิทธิมนุษยชนของพลเมืองทุกคน ในระบอบประชาธิปไตย พลเมืองมีสิทธิพื้นฐานที่รัฐไม่สามารถละเมิดได้ เช่น สิทธิในการเชื่อ ในการพูด การเขียน ในการคิด ในการนับถือศาสนา ในการสื่อสาร ในการรวมกลุ่ม หรือเป็นสมาชิก การชุมนุม และการประท้วงการกระทำของรัฐบาล (Meyer, 2011)

4. หลักกฎหมาย ทั้งตัวกฎหมายและกระบวนการ ถูกนำมาใช้อย่างเท่าเทียมกัน สำหรับพลเมืองทุกคน ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบที่ปกครองโดยกฎหมายที่ประกาศใช้

ต้องมีหลักการปกป้องสิทธิของพลเมือง ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อย กำหนดขอบเขตอำนาจของรัฐบาล (ทัศนา บุญทอง, 2563)

ดังนั้น เมื่อปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแล้ว จึงต้องคำนึงถึงวิธีการได้มาซึ่งอำนาจการปกครอง เพราะวิถีแห่งประชาธิปไตยนั้น อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน จึงต้องให้ปวงชนทั้งหมดยินยอมยกอำนาจนั้นให้แก่ผู้แทนของปวงชน ซึ่งต้องเป็นไปอย่างสันติผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ที่ส่งเสริมให้ปวงชนมีความตื่นตัวที่จะเข้าร่วมกระบวนการทางการเมืองการปกครองในรัฐของตน โดยดำเนินการอย่างมีกฎหมายคุ้มครองและเป็นไปด้วยความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติและคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

การพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2475 แต่วิวัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังเช่นคำกล่าวของ อานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีคนที่ 18 ของประเทศไทยที่ว่า ประชาธิปไตยในประเทศไทยยังมีความเปราะบาง ประชาชนทุกคนในประเทศจึงควรมีส่วนร่วมในการทำให้ประชาธิปไตยไปถึงจุดธำรงไว้ซึ่งประชาธิปไตยที่ยั่งยืน (อานันท์ ปันยารชุน, 2563) สามารถสรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยให้มีความยั่งยืนนั้น มีดังนี้ (ทัศนา บุญทอง, 2563)

1. สร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ แก่ประชาชนทุกระดับ ในการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะการเข้ามามีส่วนร่วม ในการกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งประชาชนจะต้องเป็นตัวของตัวเอง ไม่ถูกอิทธิพลครอบงำ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้ต้องได้รับการบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยและพัฒนาให้มีความลึกซึ้งมากขึ้นในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ดังนั้นสถาบันศึกษาทุกระดับถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการกล่อมเกลาเด็กและเยาวชนไทยให้เข้าใจและมีทัศนคติที่ถูกต้องเรื่องประชาธิปไตย การเผยแพร่ความรู้ในกลุ่มประชาชนทั่วไปถือว่าเป็นกิจกรรมที่ต้องทำควบคู่กันไป เพราะในหลักการของประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของสิทธิ เป็นเจ้าของอำนาจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือเลือกคนที่จะทำหน้าที่แทนตน ดังนั้นในฐานะเจ้าของคะแนนเสียง จึงควรมีความรู้ว่า ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบตามสิทธิความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การเสริมสร้างเพื่อความเป็นพลเมือง จะต้องให้ความสำคัญแก่ประชาชนในการแสดงออกการมีส่วนร่วมทางการเมือง และต้องให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการกระบวนการทางประชาธิปไตยและการรู้เท่าทันการเมือง เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนา

ทักษะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเข้าใจบทบาทสถานภาพและความสำคัญของสถาบันทางการเมืองและเป็นผู้ที่ตื่นรู้ทางการเมือง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับ การเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนทราบถึงความต้องการของตนเองและการบริหารประเทศของผู้ที่อยู่ในสายตาประชาชน ประชาชนสามารถตรวจการทำงานของผู้บริหารประเทศได้ การปลูกฝังการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยควรกล่อมเกลาดังแต่สถาบันครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยบูรณาการเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน และฝึกจนเป็นปกติวิสัย ซึ่งจะมีผลทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนทางการเมืองและมีความรู้สึกรักและหวงแหนชุมชน ท้องถิ่น เพื่อซึมซับจิตวิญญาณในความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และสิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อปลูกฝังความยั่งยืนของประชาธิปไตยลงไปในตัวบุคคล

3. ผู้บริหารประเทศต้องยึดหลักคุณธรรมทางการเมือง ความยั่งยืนของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ได้อยู่ที่การยึดเสียงข้างมากว่าเป็นฝ่ายถูกต้อง (majority rule) หรือมีสิทธิและอำนาจในการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของเสียงส่วนน้อย เพราะการกระทำดังกล่าวอาจจะทำให้เสียงส่วนน้อยได้รับผลกระทบ นำมาซึ่งความไม่สงบสุขของประเทศได้ โดยผู้บริหารประเทศต้องมีการส่งเสริมฉันทามติ ความเห็นพ้องเพื่อที่สร้างสมดุล ยอมรับความแตกต่างของกันและกัน ความหลากหลายด้านความรู้สึกนึกคิด และการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น

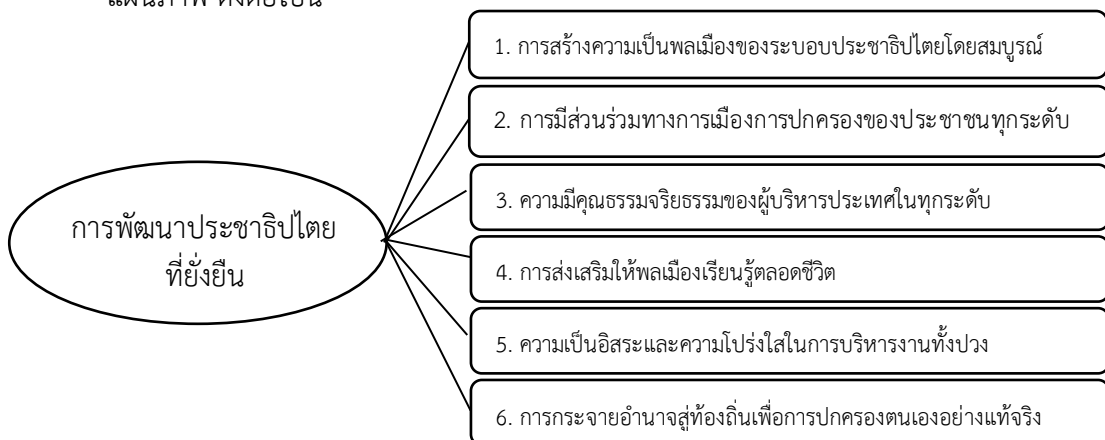
4. ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิเช่น ทุกคน มีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเป็นธรรม ทั้งกลุ่มเยาวชนหรือบุคคลที่ไม่มีที่อยู่อาศัยแน่นอน การศึกษาต้องเปิดโอกาสสำหรับบุคคลทุกช่วงอายุ และทุกสถานะ เพราะเมื่อบุคคลได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจในการแก้ปัญหา ก็จะเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น การที่จะทำให้ประชาธิปไตยมีความยั่งยืนได้นั้น ขึ้นอยู่กับความมีเหตุมีผลของประชาชนทุกระดับ การวิเคราะห์ สื่อสาร การถ่ายทอดข้อมูลต่าง ๆ ต้องใช้เหตุผลประกอบเสมอ การศึกษาจะช่วยให้ประชาชนมีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นจริง ตัดสินได้ว่าข้อมูลใดเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือ แยกแยะข้อมูลเท็จได้ การที่พลเมืองของประเทศฝึกใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหา ก็จะเป็นการสร้างวัฒนธรรมของประเทศ ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนของการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้

5. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะและความโปร่งใส สถาบันของรัฐ หรือผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อการทำงานของตน นอกจากจะต้องรับผิดชอบในการทำงานเพื่อประโยชน์

ของประชาชนแล้ว ยังต้องรับผิดชอบต่อฝ่ายตุลาการที่มีความเป็นอิสระ และรับผิดชอบต่อสถาบันกลางอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล รับผิดชอบต่อสาธารณะและความโปร่งใส เพื่อคุ้มครองประชาชนให้ได้รับประโยชน์จากนโยบายที่แท้จริง ป้องกันการตกอยู่ในภาวะสุ่มเสี่ยงต่อการสูญเสียผลประโยชน์ที่ตนพึงได้รับ (พระอโณทัย กตปุญโญ, 2563)

6. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง หมายถึง การมอบอำนาจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการปกครองตนเอง เพื่อไม่ให้อำนาจกระจุกอยู่ที่ส่วนกลางเพียงอย่างเดียว เป้าหมายที่แท้จริงของการกระจายอำนาจคือ ทำให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับการตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสมตามสิทธิอันพึงได้รับ ผลต่อการกระจายทรัพยากร การพัฒนาสาธารณูปโภค การพัฒนาการคมนาคม การพัฒนาสุขภาพ และการพัฒนาการศึกษา ทำให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการประชาธิปไตย มองภาพประชาธิปไตยเป็นเรื่องใกล้ตัว และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้อย่างกลมกลืน

จากการที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในข้างต้นนี้ ทำให้เห็นชัดเจนว่า ประชาธิปไตยจึงเป็นระบอบการปกครองที่ต้องการการพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง และวิถีสู่แห่งการพัฒนานั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่สามารถสรุปลงในแผนภาพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

สรุป

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีผู้กล่าวว่าเป็นรูปแบบการปกครองรัฐในอุดมคติ ที่จะทำให้เกิดความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยกชนชั้น

และเป็นรูปแบบที่ทำให้ปวงชนเกิดความสุขมากที่สุด แต่กระนั้นปัจจุบันนี้มีผู้ยอมรับกันมากกว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุดเงื่อนไขที่สำคัญของการปกครองตามระบอบนี้คือ ปวงชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจ (นพพล ชุกกลิน, 2563) ใช้อำนาจและได้รับผลประโยชน์จากอำนาจนั้น ๆ ต้องมีความเข้าใจอย่างแท้จริงว่าการเป็นประชาธิปไตยคืออะไรและอย่างไร การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องสำคัญที่แต่ละบุคคลต้องตระหนัก และกระทำอย่างจริงจัง การส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนของรัฐ เป็นอีกภารกิจหนึ่งสำหรับผู้บริหารประเทศ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเริ่มต้นจากการปลูกฝังในระบบการศึกษาเพื่อให้ประชาชนในทุกพื้นที่ มีความรู้ที่แท้จริงเรื่องประชาธิปไตย พัฒนาการรวมตัวของภาคประชาสังคมให้มีความเข้มแข็ง วางระบบการปกครองเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น ผลักดันการออกนโยบายสาธารณะ ออกกฎหมายเพื่อการกระจายอำนาจการปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งคือ ภาครัฐที่ทำหน้าที่โดยตรงในการบริหารประเทศต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของความโปร่งใส ความมีคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อตรง ความโปร่งใส การยอมรับอำนาจตัดสินใจของฝ่ายตุลาการ การเคารพในความแตกต่างของปวงชน การเคารพในการแสดงออกทางเสรีภาพที่ไม่ขัดต่อกฎหมายภายใต้ขอบเขตที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ๆ หรือสังคมหรือที่เรียกว่าการมองต่างมุมสิ่งเหล่านี้ จะปิดช่องว่างระหว่างภาครัฐและปวงชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืนอันมีผลทำให้สังคมบังเกิดความสุขและมีความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา สุภาพ. (2531). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2533). *ปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อความเข้มแข็งและเป็นสุขในสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ทัศนาศ บัญทอง. (2563). *ประชาธิปไตย : แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ*. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2563, จาก http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8876.

- นพพล ชุกกลิน. (2563). แนวทางประชาธิปไตยที่เหมาะสมในทัศนะผู้เขียน. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2563. จาก http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=9645.
- บุปผา เมฆศรีทองคำ. (2563). เสรีภาพของสื่อ: การจัดอันดับขององค์กรสื่อนานาชาติ. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.bu.ac.th/knowledge-center/executive_journal/july_sep_11/pdf/aw33.pdf.
- พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต). (2540). *ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- พระอโณทัย กตปุญโญ. (2563). การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 47-58.
- วิศาล ศรีมหาโร. (2554). ประชาธิปไตยแบบตัวแทน : ปัญหาอุปสรรคและตัวแบบทางเลือกการพัฒนาการเมืองไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, (3)2, 55-92.
- สมยศ เชื้อไทย. (2550). *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุรพล สุยะพรหม. (2548). *การเมืองกับการปกครองของไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยลงกรณราชวิทยาลัย.
- อมร จันทรสมบูรณ์. (2523). *กฎหมายปกครอง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2563). *สู่บริบทใหม่ของประเทศไทยด้วยธรรมาภิบาลในระบบประชาธิปไตย สัมมนาวิชาการธนาการแห่งประเทศไทยประจำปี 2558*. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.pier.or.th/wpcontent/uploads/2015/09/Democratic-Governance-A-New-Normal-to-Strive-For.pdf>.
- Barro, R. J. (1999). Determinants of democracy. *Journal of Political Economy*, 107(S6), 158-183.

- Becker, P. & Raveloson. J.A. (2008). *What Is Democracy?*. German: September.
- Meyer, M. (2011). *Democracy Reporting International (DRI)*. International consensus: Essential elements of democracy. The Office for the Promotion of Parliamentary Democracy of the European Parliament.

คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ:
บริหารคนในองค์กรอย่างไรให้มีคนรักมากกว่าคนชัง*

MORE HATRED PEOPLE THAN LOVED ONE:
HOW TO MANAGE PEOPLE IN AN ORGANIZATION TO HAVE
MORE LOVED ONES THAN THE HATRED ONES

นพดล ดีไทยสงค์

Noppadol Deethaisong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: brother_dol@hotmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารคนองค์กรเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้นำองค์กรทุกคนจำเป็นต้องมี โดยเริ่มจากการเข้าใจและปราศจากอคติ 4 คือ การบริหารที่เต็มไปด้วยความลำเอียง ได้แก่ ลำเอียงเพราะรัก ลำเอียงเพราะชัง ลำเอียงเพราะหลง และลำเอียงเพราะกลัว ควรบริหารคนในองค์กรฐานคติที่ว่าทำอะไรให้มีแต่คนรักมากกว่าคนชัง โดยยึดหลักหลักสำคัญในการบริหารคนในองค์กรให้มีประสิทธิภาพนั้น มีหลักการและวิธีการ ประกอบด้วย 1) สื่อสารให้บุคลากรและทีมงานเห็นภาพรวมขององค์กร 2) มอบหมายงานและความรับผิดชอบ 3) การให้ความสำคัญและพัฒนาบุคลากร ช่วยบุคลากรในการกำหนดเป้าหมายส่วนตัว 4) การสร้างแรงจูงใจ เช่น ให้รางวัลบุคลากร 5) เป็นพี่เลี้ยง 6) ให้ข้อมูลป้อนกลับ และยึดหลักตามแนวพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 อันได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา

คำสำคัญ: บริหารองค์กร; อคติ 4; สังคหวัตถุ 4

Abstract

Organizational management is an art and science that every organization leader needs. Beginning with understanding and without prejudice 4 is management that is full of bias, which is biased because of love. Biased because of despise Biased because of being lost and biased because of fear. Should manage people in the organization based on the motto, "How to make more lovers than hatred ones" Adhere to the

* Received May 26, 2020; Revised June 5, 2020; Accepted September 22, 2020

international principles of Richard Brandon, applied to the organization and very successful in Western society. Or adherence to the Buddhist principles by using the Four Sangha objects, which are the Four Sangahavatthu Principles including giving, kindly speech, useful conduct and even and equal treatment. Management of the organization is both science and art. Every organization leader needs to have Beginning with understanding and without prejudice 4 is management that is full of bias, which is biased because of love. Biased because of despise Biased because of being lost And biased because of fear. The management of people in an organization based on the motto of "How to make more people love people than to hate people." By adhering to key principles for managing people in the organization to be effective Principles and methods include 1) Communicate the big picture 2) Delegate work and responsibilities 3) Priority and personnel development Helping employees set their own goals (Help employees set goals) 4. Motivation For example Reward employees 5) Be a mentor 6) Give feedback and adhere to the Buddhist principles by using 4 Sangahavatthu principles such as giving, kindly speech, useful conduct, even and equal treatment.

Keywords: Corporate management; Prejudice 4; The 4 Sangahavathu

บทนำ

การบริหารองค์การให้ประสบความสำเร็จในปัจจุบันและอนาคตกระทำได้ยากมากขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากขึ้น การบริหารจัดการจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ (เสนห์ จุย์โต, 2545) ด้วยเหตุที่การบริหารในองค์การในปัจจุบันนั้นประกอบด้วยคนหมู่มากเป็นเรื่องยากที่จะทำให้ถูกใจคนทุกคนได้ทั้งหมด หากแต่เป็นองค์การเอกชนที่มุ่งหวังผลกำไรเป็นหลักการออกแบบการบริหารคนในองค์การจึงสามารถกระทำได้ง่าย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์การเอกชนมีการให้คุณให้โทษได้ง่ายกว่าองค์การภาครัฐ เมื่อกำหนดแนวปฏิบัติแล้วไม่ทำตามก็ต้องถูกให้ออกจากงานออกจากองค์การ แต่ขณะเดียวกันในองค์การภาครัฐที่เป็นส่วนงานราชการนั้น การบริหารคนในองค์การเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเนื่องจากวงจรการทำงานจากเริ่มต้นเข้าทำงานจน

สิ้นสุดเมื่อเกษียณอายุราชการเป็นวงจรการทำงานที่ยาวนาน และการอยู่ในองค์กรนานทำให้เกิดอึดตายสูง (อีโก้) และการแบ่งพรรคแบ่งพวกเป็นฝักฝ่ายที่ผันแปรไปตามอำนาจการบริหารของผู้บริหาร ซึ่งการบริหารคนในองค์กรจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารที่ผู้บริหารองค์กรจะต้องนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดให้ได้ เพื่อให้เกิดความเคารพนับถือจากคนในองค์กรถึงแม้จะไม่ทั้งหมดก็ตามด้วยเหตุที่ในองค์กรนั้นย่อมมีทั้ง “คนรัก” และ “คนชัง”

บริหารองค์กรบนพื้นฐานของอคติ 4 ย่อมมีแต่คนชัง

ความลำเอียงตามหลักทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า อคติ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/18/29) ซึ่งในทางสากลเรียกว่าความเอนเอียง (Bias) (Wikipedia, 2563) หมายถึง การมีภาวะจิตใจที่โน้มเอียงหรือมีทัศนคติที่โน้มเอียงที่ไม่สมบูรณ์ มีการปฏิเสธผู้ที่มีความคิดเห็นต่าง ไม่ว่าจะเห็นต่างในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ผู้คนสังคมหรือแม้แต่พรรคการเมือง ไม่เปิดใจยอมรับ เมื่อเทียบความหมายตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วระหว่างความลำเอียงกับความเอนเอียงมีความหมายอยู่ในบริบทเดียวกัน หมายถึง ความไม่ยุติธรรม มี 4 ประเภท ดังนี้

1. ลำเอียงเพราะชอบ (ฉันทาคติ) หมายถึง ลำเอียงเพราะรักใคร่กันหรือเพราะชอบพอกัน หากเมื่อมองตามคำศัพท์ของคำว่า “ฉันทะ” นั้น พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ได้ให้คำนิยามไว้ว่า กามฉันท์, กามฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่ชอบใจมีรูปเป็นต้น, ความพอใจในกามคุณทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ หรือความหมายอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ ฉันทะ 1) ความพอใจ, ความชอบใจ, ความยินดี, ความต้องการ, ความรักใคร่สิ่งนั้นๆ, ความรักงาน (เป็นกลางๆ เป็นอกุศลก็มี เป็นกุศลก็มี) 2) ฉันทะ ที่ใช้เป็นคำเฉพาะ มาเดี่ยวๆ โดยทั่วไปหมายถึงกุศลฉันทะ หรือธรรมฉันทะ ได้แก่ กัตตุกัมมตาฉันทะ คือ ความต้องการที่จะทำหรือความอยากทำ (ให้ดี) ตรงข้ามกับ ตัณหาฉันทะ คือ ความอยากเสพ อยากได้ อยากเอาเพื่อตัว ที่เป็นฝ่ายอกุศล

เมื่อพิจารณาความหมายในบริบทนี้คำว่า “ฉันทาคติ” จึงมุ่งความหมายไปที่คำว่า “ตัณหาฉันทะ” เป็นหลัก จึงนิยามความหมายได้ว่าลำเอียงเพราะอยากได้ อยากมี อยากเป็น เช่น การตัดสินคดีข้อพิพาทต่างๆ ก็ดี การแบ่งปันสิ่งของก็ดี การพิจารณาให้ยศหรือรางวัลก็ดี ด้วยอำนาจความพอใจรักใคร่กัน โดยตัดสินให้ผู้ที่ชอบพอกันเป็นผู้ชนะทั้งๆ ที่ไม่ควรชนะ, ให้สิ่งของที่ดี ให้ยศหรือรางวัลแก่คนที่ชอบพอกันทั้งๆ ที่ไม่ควรจะได้ ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นในองค์กร เกิดขึ้นกับองค์กรไหนองค์กรนั้นล้วนแล้วแต่บอบวนไปด้วยความเกลียดชัง

2. ลำเอียงเพราะเกลียดชัง (โทสาคติ) หมายถึง การลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งเพราะความเกลียดชังอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการได้รับข้อมูลที่บิดเบือนจึงทำให้เกิดความคิดอัตโนมัติด้านลบ จึงทำให้เกิดมีทัศนคติบิดเบือน ความคิดบิดเบือน (เปรมจิตร ไชยลังคะ, 2560) ซึ่งความคิดดังกล่าวเกิดจาก 8 สาเหตุ ได้แก่ การขาดทักษะการจัดการปัญหาและความรู้สึกไม่พอใจ (Low tolerance of frustration), ความอดทน ต่อความไม่พอใจ, การตื่นตัวในการแสวงหาความตื่นเต้น (Excipient seeking and low tolerance for boredom), การลดลงของการมองอนาคตและ การอดทนต่อความเบื่อหน่ายได้น้อย (Diminished future time perspective) ความคิดเกี่ยวกับหายนะ (Catastrophizing) การตำหนิและการลงโทษ (Blame and punishment), การยึดถือตนเองเป็นหลัก (Personalization self-reference) และการมอง เพียงด้านใดด้านหนึ่งหรือความคิดสุดโต่ง (All-or none thinking) ซึ่งชนิดของความคิดเหล่านี้บอก ถึงคุณลักษณะการมีหรือไม่มีและความรุนแรงของความบิดเบือน (Cognitive distortions) เป็นความคิดที่นักจิตวิทยาเชื่อว่าทำให้เกิดการคิดที่ไม่ถูกต้องทำให้เกิดความคิดและอารมณ์ที่ลบจากการบิดเบือนความจริงจากเหตุการณ์ภายนอก (เปรมจิตร ไชยลังคะ, 2560) ที่ส่งผลต่อการคิดที่ทำให้เกิดภาพจำต่อบุคคลนั้นในทางลบ เช่น พ่อกับแม่อยู่ในครอบครัวพรรคการเมืองหนึ่งที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตคอร์รัปชันทางการเมือง เมื่อลูกเกิดมาคนในสังคมมักจะมองว่าเมื่อพ่อแม่โกงลูกเกิดมากก็ต้องโกงไปด้วย จึงเป็นลักษณะของการมีทัศนคติที่บิดเบือนเป็นบ่อเกิดของความเกลียดชัง ซึ่งมักจะทำงานในองค์กรเดียวกันไม่ได้

3. ลำเอียงเพราะหลง (โมหาคติ) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ได้ให้คำนิยามของคำว่าโมหะไว้ว่า โมหะ คือ ความหลง, ความไม่รู้ตามเป็นจริง, อวิชชา และคำว่า อวิชชา นั้นหมายถึง ความไม่รู้แจ้ง คือ ความไม่รู้ความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ โดยถูกต้องแจ่มแจ้ง (Wikipedia, 2563) และความหลงอันเป็นเหตุไม่รู้จริง มี 4 คือความไม่รู้อริยสัจ 4 แต่ละอย่าง (ไม่รู้ทุกข์ ไม่รู้เหตุเกิดแห่งทุกข์ ไม่รู้ความดับทุกข์ ไม่รู้ทางให้ถึงความดับทุกข์) ดังนั้นคำว่า “โมหาคติ” จึงนิยามได้ว่า “ลำเอียงเพราะความโง่” ซึ่งในภาษาไทย คำว่า ‘โง่’ มีความหมายรวมๆ ว่า ‘โง่’ โดยไม่ได้แยกแยะความโง่ออกเป็นแบบต่างๆ แต่ถ้าเราดูคำว่า ‘โง่’ ในภาษาอังกฤษ พบว่ามีการแบ่งความโง่ออกได้เป็นสองแบบใหญ่ๆ ความโง่อย่างแรกเรียกว่า Ignorance (อวิชชา) ซึ่งก็ตรงกับภาษาอังกฤษที่บอกว่า Ignorance ก็คือ The state of being ignorant หรือ being uninformed หรือ lack of knowledge คือ ‘ขาด’ ความรู้ เรียกง่าย ๆ ว่า “โง่เพราะไม่มีความรู้” ความโง่อย่างที่สองเรียกว่า Stupidity ในภาษาอังกฤษ หมายถึง Lack of Intelligence, understanding, reason,

wit or sense เรียกอีกอย่างหนึ่ง Stupidity คือความโง่เนื่องจาก ‘ขาดความสามารถที่จะรู้’

เมื่อพิจารณาในบริบทนี้จึงหมายถึงการบริหารองค์กรแบบไม่มีข้อมูลสารสนเทศอยู่ในมือ บริหารอยู่บนฐานของการไม่มีความรู้ ไม่รู้ว่าสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงอยู่ตรงไหน ไม่รู้จะเริ่มตรงไหนก่อนเมื่อมีผู้ให้ข้อมูลผิด ๆ ก็บริหารองค์กรด้วยข้อมูลผิด ๆ นั้นนำมาซึ่งความเสียหายและความเกลียดชัง เพราะความโง่เขลาหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของตน นับเป็นความลำเอียงที่มีโทษมากที่สุด ความลำเอียงเพราะโง่เขลานั้นนำมาซึ่งความลำเอียงทั้งหลายทั้งปวง

4. ลำเอียงเพราะกลัว (ภยากติ) ที่มาและสาเหตุของความกลัวนั้นนักจิตวิทยาหลายคน เช่น จอห์น บี. วัตสัน โรเบิร์ต พลตซิก และพอล เอ็กแมน อธิบายว่ามีอารมณ์พื้นฐานหรืออารมณ์ที่มีตั้งแต่เกิดอยู่จำนวนหนึ่ง หนึ่งในนั้นคือ “ความกลัว” ซึ่งความกลัวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในมนุษย์แทบทุกคน เป็นสัญชาตญาณที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตรอดอยู่ได้ เพราะความกลัวในสิ่งที่น่ากลัวและกลัวอย่างพอดีจึงจำเป็นและมีประโยชน์ แต่ความกลัวสิ่งของหรือสถานการณ์บางอย่างที่มากเกินไปทั้งที่ไม่น่ากลัวและคนทั่วไปก็ไม่กลัวกัน แต่ก็เกิดความกลัวจนทำให้เป็นทุกข์มาก ทำให้เสียงานเสียการ และทำให้เกิดพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ในกรณีนี้ถือว่าเป็นโรคกลัว (Phobia) ซึ่งจัดเป็นความผิดปกติทางจิตเวชอย่างหนึ่ง (Bumrungrad International Hospital, 2020) ตัวอย่างเช่น “โรคกลัวเจ้านาย” (Bossophobia) “โรคกลัวการลงโทษ” (Poinophobia) “โรคกลัวที่ทำงาน” (Workplace Phobia) “โรคกลัวความล้มเหลว” (Atychiphobia) “โรคกลัวการเดินทางไปข้างหน้าของเวลา” (Chronophobia) “โรคกลัวการตัดสินใจ” (Decidophobia) “โรคกลัวประสบการณ์ใหม่ๆ” (Neophobia) “โรคกลัวความคิดใหม่ๆ” (Cenophobia) คือ ตัวอย่างบางส่วน of โรคทางจิตเวช ซึ่งในปัจจุบันแพทย์ยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัดของการเกิดโรคกลัว แต่มีหลายทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงสาเหตุ เช่น อาจมีที่มาจากปมขัดแย้งที่ติดค้างในจิตใต้สำนึก มีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับสิ่งนั้นๆ มาก่อน เกิดจากความไม่สมดุลของสารเคมีบางอย่างในสมอง และส่วนหนึ่งเกิดจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในบริบทนี้จะเห็นว่าการบริหารองค์กรอยู่บนพื้นฐานทางความคิดที่เป็นภยากติหรือลำเอียงเพราะความกลัวนั้นย่อมให้เกิดการ “ลั้งเล” และ “โลเล” ความยุติธรรมและความเสมอภาคในการบริหารคน บริหารงานจึงไม่บังเกิด ด้วยมาจากสาเหตุของความกลัว ซึ่งความกลัวที่ว่านี้คือความกลัวที่เกิดจากตนเองทั้งสิ้นมิได้เกิดจากผู้อื่น

บริหารคนในองค์กรอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและมีคนรัก

การบริหารคนเป็นศาสตร์และศิลป์อย่างหนึ่งในการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จทำให้องค์กรมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดผลผลิตที่ดียิ่งขึ้นซึ่งหลักสำคัญในการบริหารคนในองค์กรให้มีประสิทธิภาพนั้น มีหลักการและวิธีการ ดังนี้ (ไกรศักดิ์ รัตนตระกูล, 2555)

1. สื่อสารให้บุคลากรและทีมงานเห็นภาพรวมขององค์กร (Communicate the big picture) ถ้าผู้บริหารต้องการให้บุคลากรในองค์กรของตนทุ่มเทในการทำงานอย่างหนักและมีพลัง สัญญาที่จะร่วมหัวจมท้ายกับองค์กรในทุกสถานการณ์ผู้บริหารต้องพยายามทำให้บุคลากรเห็นภาพ ที่ชัดเจนขององค์กรให้ได้ภาพที่ชัดเจนคือภาพในมุมกว้างขององค์กรที่เห็นความเชื่อมโยงของหน่วยงานและ แผนกต่างๆ ว่ามีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมกันอย่างไรทิศทางและเป้าหมายขององค์กร ไปทาง ไหนและงานของเขามีส่วนสนับสนุนความสำเร็จขององค์กรได้อย่างไร นอกจากนี้ผู้บริหารอาจเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนระหว่างผู้บริหารและ บุคลากรในการประชุมแบบไม่เป็นทางการเพื่อเสนอแนะแนวทางในการทำงานแจ้งให้ทราบถึง แผนการพัฒนาทางธุรกิจ และตอบข้อสงสัยของบุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรเป็นต้น

2. มอบหมายงานและความรับผิดชอบ (Delegate work and responsibilities) เมื่อผู้บริหารจ้างบุคลากรเข้ามาทำงานในองค์กรก็ต้องมอบหมายงานให้เขาได้ทำตามกำลังหน้าที่และความสามารถของเขาซึ่งการมอบหมายงานและความรับผิดชอบแก่บุคลากรระดับรองลงไปต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของจุดอ่อนและจุดแข็งของบุคลากรเหล่านั้น โดยผู้บริหารอาจเรียกบุคลากรที่ต้องการมอบหมายงานให้ทำเข้ามาถามถึงความต้องการและความพร้อมต่อการรับผิดชอบในงานที่ จะได้รับมอบหมาย

3. การให้ความสำคัญและพัฒนาบุคลากร ช่วยบุคลากรในการกำหนดเป้าหมายส่วนตัว (Help employees set goals) การกำหนดเป้าหมายและระยะเวลาในการทำงานที่แน่นอนช่วยให้ บุคลากรทำงานได้อย่างเต็มกำลังความสามารถและมีความมุ่งมั่นต่องานที่ทำผู้บริหารต้องไม่ลืมที่จะเน้นย้ำบุคลากรเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์กร และช่วยบุคลากรในการกำหนดเป้าหมายส่วนตัว บุคคล ที่เชื่อมโยงกับภารกิจขององค์กร

สิ่งสำคัญอีกประการที่ผู้บริหารต้องสร้างความชัดเจนให้แก่บุคลากร คือ การสร้างความแน่ใจว่าบุคลากรเข้าใจเกี่ยวกับการเติบโตในอาชีพและตำแหน่งงานของตน (Professional Growth Path) และเห็นภาพที่เชื่อมโยงของการทำงานที่มุ่งเน้นไปสู่จุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองด้วย อีกทั้งจะต้องตระหนักถึงปัญหาในองค์กร (Recognize problems) ผู้บริหารต้องมีความตื่นตัวและพร้อมอยู่เสมอในการแก้ไขปัญหา

ในองค์กรต้องใช้ทักษะการสื่อสารในเรื่องการสังเกตและการฟังเป็นหลักเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวในองค์กรว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างบุคลากรมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในการทำงานอันสืบเนื่องมาจากปัญหาที่มีในทีมงานหรือ ระหว่างทีมงานหรือไม่อย่างไร

ถ้าผู้บริหารสังเกตเห็น ต้องรีบเข้าไปจัดการที่ต้นตอของปัญหาทันทีก่อนที่ปัญหาจะ ลุกลามหรือบานปลายไปสู่สมาชิกคนอื่นๆหรือทีมงานอื่นๆ ในองค์กรต่อไปซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพในการทำงานที่ลดลงจนไม่สามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

4. การสร้างแรงจูงใจ เช่น ให้รางวัลบุคลากร (Reward employees) แม้ว่าบุคคลส่วนมาก ชอบที่จะได้เงินเดือนเพิ่มขึ้นหรือได้โบนัส แต่การให้รางวัลในรูปตัวเงินอาจไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุด ผู้บริหารต้องไม่ลืมวิธีการที่ง่ายที่สุดและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ อีกวิธีหนึ่งคือการชมเชย ซึ่งมีส่วน สนับสนุนให้การทำงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

การชมเชยควรทำต่อหน้าและลับหลังผู้บริหารสามารถนำหลากหลายวิธีในการให้รางวัล ทั้งรูปตัวเงินและคำชมเชย มาใช้เพื่อแสดงให้บุคลากรเห็นว่าผู้บริหารและองค์กรเห็นถึง ความพยายามและการมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ในทัศนะของผู้เขียนการให้รางวัลบุคลากรควรทำทั้งสองทางคือการให้เงินเดือนเพิ่ม ให้โบนัส สวัสดิการต่างๆและการให้คำชมเชย ทำประกาศนียบัตร ฯลฯ ควบคู่กันไป

5. เป็นพี่เลี้ยง (Be a mentor) เจ้าของกิจการหรือผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้แก่ บุคลากรที่เข้ามาใหม่ ตามระดับและสายงานบังคับบัญชา ซึ่งการเป็นพี่เลี้ยงแก่บุคลากรใหม่เป็นการแสดงให้บุคลากรเห็นศักยภาพของผู้บริหารและ เห็นตัวอย่างการทำงานที่เหมาะสมจากบุคคลที่มีประสบการณ์และอยู่ในสายงานมาอย่างยาวนาน และไม่ทำให้บุคลากรบั่นล้าหลังว่าผู้บริหารดีแต่พูดหรือสั่งแต่ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าของจริงต้องทำอะไร เช่น ผู้บริหารอาจแสดงให้เห็นถึงวิธีการปิดการขายหรือการเจรจาต่อรองกับลูกค้าให้ บุคลากรระดับรองที่ต้องทำหน้าที่ในส่วนนี้ดูเป็นตัวอย่างการเป็นพี่เลี้ยงไม่ได้หมายความว่าบุคคลที่ผู้บริหารจ้างมาทำงานไม่มีความสามารถ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น ผู้บริหารคงไม่จ้างเขาเหล่านั้นมาทำงาน แต่การเป็นพี่เลี้ยงคือการให้ความรู้ โดยถ่ายทอดจากประสบการณ์ เพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงานให้แก่เขาเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

6. ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Give feedback) ผู้บริหารต้องระลึกไว้เสมอว่าบุคลากรต้องการ ได้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้บริหาร เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานและทักษะในการทำงานของตนดังนั้น ผู้บริหารต้องสร้างเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ เชื่อมโยงกับคุณลักษณะของงานที่กำหนด (Job Descriptions) และมีการประเมินอย่างน้อย 2 ครั้ง ต่อปีเพื่อมีโอกาสดูการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของ

บุคลากร นอกจากนี้ผู้บริหารต้องสร้างแผนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วย เช่น การจัดการฝึกอบรม (Training) การใช้วิธีการแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) หรือผู้ฝึกสอน (Coaching) การหมุนเวียนเปลี่ยนกันทำงาน (Job Rotation) เป็นต้น

ผู้บริหาร ได้ทราบถึงเทคนิคการจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้ง 6 ข้อแล้วขั้นตอนต่อไปก็คือ การนำไปฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงในการทำงานเพราะถ้ารู้แต่ไม่นำไปประยุกต์ใช้ สิ่งเหล่านี้ก็จะไม่เกิดประโยชน์อันใดทั้งสิ้นแก่ตนเอง ทีมงานและองค์กร ทำให้การนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ไม่สามารถเป็นจริงได้ฉะนั้นประโยชน์ของการทำงานเป็นทีมสมาชิกในทีมจะต้องได้มีการ พัฒนาเต็มความสามารถของตน ได้รับเปลี่ยนความรู้ทักษะประสบการณ์กับเพื่อนร่วมทีมทำให้เกิดการเรียนรู้การรับฟังความคิดเห็นและการสื่อสารกัน คือ กลไกช่วยทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้เกิดผลผลิตที่เพิ่มขึ้น คุณภาพของผลผลิตและการให้บริการในแง่ของการทำงานที่ดี เกิดการคิดสร้างสรรค์และก็มีควมริเริ่มในสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมสร้างคุณภาพของงานและ องค์กรให้มีคุณภาพและมั่นคง นอกจากนี้ยังเป็นขบวนการทำงานที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีให้ เกิดความรัก ความสามัคคี น้ำหนึ่งใจเดียวกันมีเครือข่ายสัมพันธ์ภาพเกิดความสุขในการทำงาน ร่วมกัน ในการใช้เทคนิคบริหารจัดการงานให้ประสบความสำเร็จจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทำให้ : เป็นดัชนีที่จะชี้วัดความสำเร็จของทีมได้ยุทธศาสตร์แห่งความสำเร็จการจะก้าวไปสู่ความเป็นผู้นำ ผู้บริหารหรือผู้นำทุกคนจะต้องมีศักยภาพในการใช้เทคนิคการบริหารจัดการงานเป็นทีมให้เกิด ประสพผลสำเร็จและเกิดความก้าวหน้าลงสังเกตดูสิครับว่าองค์กรไหนก็ดีถ้ามีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ ดี มีทักษะของความเป็นผู้นำสามารถที่จะทำให้บุคลากรในหน่วยงานนั้น ๆ เดินหรือไปพร้อม ๆ กัน ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการทำงานตรงนั้น คือ ทีมงานที่ดีที่เกิดขึ้นและจะทำให้การทำงานเกิด ประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมาย

การบริหารคนในองค์กรบนฐานคิดของสังคหวัตถุ 4 ย่อมมีแต่คนรัก

หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีมีแต่คนรักที่กล่าวไว้ในพุทธศาสนาเถรวาท ในแง่ของการมีมิตรสหายหรือบริวารที่ดีจริง พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีมิตรสหายที่ดีไว้ในอุปัฏฐมสูตรว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี นี่เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว” (สม. (ไทย) 19/5/2) แต่การที่จะสร้างมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลที่เป็นมิตรสหายกันแล้วไว้นั้นก็เป็นสิ่งที่สำคัญมากเหมือนกัน เพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรหรือบริวารเรียกว่า หลักสังคหวัตถุ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/32/42) ซึ่งมีด้วยกัน 4 ประการ คือ

1. ทาน การให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของตนแก่บุคคลอื่น ด้วยเห็นว่ สิ่งของที่ตนเสียสละไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจและเป็นการ ยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรสหายหรือบริวารไว้ได้พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการให้ไว้มากมาย เช่น ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก (อง.จตุกก. (ไทย) 21/32/42) ผู้ให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้ (ธรรมะรักษา, 2532) เป็นต้น ผู้ที่มีความตระหนี่นั้นไม่สามารถที่จะผูกมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตร และบริวารไว้ได้

1) ธรรมทาน ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า สพพทาน ธรรมทาน ฌานทาน ฌานทาน ฌานทาน การให้ ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทั้งปวง เมื่อมีคำถามตามว่ การให้ธรรมเป็นทานคือการ ให้อะไร และอย่างไร เมื่อพิจารณาถึงคำว่ “ธรรม” จึงสามารถนิยามได้ว่ ธรรมะคือ คุณากร หมายถึงบ่อเกิดแห่งคุณงามความดี การให้ธรรมเป็นทานจึงหมายถึง การสอนให้ บุคคลรู้จักยึดมั่นในความเป็นคนดี คิดดี พูดดี ทำดี ซึ่งหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดีคือการ มีหิริและโอตตปปะ การมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป

เมื่อพิจารณาในบริบทนี้การเป็นผู้บริหารองค์กรจะทำหน้าที่ให้ธรรมะเป็นทานได้ อย่างไร สามารถทำได้โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในองค์กรโดยการมีภาพพจน์ที่ดี ของการเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูงยึดมั่นหลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร ถึงแม้ว่ในปัจจุบันจะเป็นเพียงผู้นำในอุดมคติเท่านั้น คือ เป็นผู้นำที่อยู่บนหิ้งเท่านั้นไม่ สามารถพบเห็นได้ในโลกแห่งความเป็นจริง

2) วิทยาทาน การเป็นผู้บริหารองค์กรจะต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้นำ เป็นทั้งครู เป็น ทั้งพี่เลี้ยงและอีกหลายบทบาท ด้วยเหตุที่การรับคนเข้ามาทำงานในองค์กรใหม่ พื้น ฐานความรู้การทำงานในองค์กรย่อมเป็นสิ่งที่ใหม่สำหรับผู้มาใหม่ ดังนั้นผู้บริหารองค์กร จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการกำกับดูแลกรอบทิศทางในการทำงาน ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ในการสอนงานให้กับบุคลากรใหม่ไม่ว่าจะเป็นศิลปวิทยาการต่าง ๆ องค์ความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งทักษะความสามารถและทัศนคติที่ต้องใช้ในสายงาน

3) อภัยทาน เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการให้ก็คือการปราศจากสิ่งขุ่นข้องหมองใจต่อกัน การอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันในองค์กรอาจจะมีในบางกรณีที่เกิดความคิดเห็นแตกต่างกันบ้าง และการทำงานย่อมมีความผิดพลาดกันบ้าง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำก็คือ การให้อภัยเมื่อผู้น้อยทำผิดพลาดและชี้แนะทางออกให้เสมอ

2. ปิยวาจา ด้วยเหตุที่สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่สื่อสารกันด้วยวาจา วาจาจึงเป็น เครื่องมือที่ทำให้มนุษย์เข้าใจความต้องการและความรู้สึกของกันและกัน บ่อยครั้งที่วาจา เป็นสาเหตุของความไม่เข้าใจและเป็นสาเหตุของความขัดแย้งในสังคม การกล่าววาจาที่จะ นำมาซึ่งประโยชน์สุขนั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่กระทำได้ง่าย เพราะการกล่าววาจาจัดว่เป็นพื้นฐาน

ทางจริยธรรม แม้ว่าจากนั้นจะเป็นการพูดความจริงอ่อนหวาน มีเมตตาหรืออุกกาลเทศะอย่างไร หากการพูดนั้นเป็นการพูดที่ไม่มีประโยชน์ ก็ควรนิ่งเฉยเสียไม่ควรพูดออกมา ดังที่ปรากฏคำยืนยันของพระพุทธองค์ในพุทธพจน์ความว่า “...หากว่าวาจาแม้ตั้งพันประกอบด้วยบถอันไม่เป็นประโยชน์ไซ้ร บถอันเป็นประโยชน์บถหนึ่งที่บุคคลฟังแล้วย่อมสงบ ประเสริฐกว่า...” (ขุ.ข. (ไทย) 20/ 18/20) ในความหมายของคำว่า ปิยวาจาอันการมีวาจาอันเป็นที่รักโดยมีพื้นฐานมาจากการมี “สัมมาวาจา” คือ วาจาสุภาสิตซึ่งจัดว่าเป็นมงคลในพระพุทธศาสนา เพราะปรากฏหลักฐานในมงคลสูตรว่าวาจาสุภาสิตเป็นอุดมมงคลหรือเป็นมงคลอันสูงสุด เป็นความดีสูงสุด หรือประเสริฐสุด (ขุ.ข. (ไทย) 25/318/288) มีลักษณะ 5 ประการ คือ

1) กาลวาที วาจาที่สมควรเป็นวาจาที่อุกกาละเทศะ พูดได้ถูกเวลา พูดได้เหมาะสมกับโอกาส หรือ พูดถูกจังหวะ พูดถูกสถานที่เหมาะกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมของสังคมและกลุ่มชน

2) สัจจวาทีคือ วาจาจริง กล่าวถูกต้องตามความจริงไม่พูดให้คลุมเครือบิดเบือน

3) สันทวาทีคือ วาจาที่ไพเราะ อ่อนหวาน สุภาพ วาจาที่เรียบร้อยนุ่มนวล

4) อัตถวาทีได้แก่วาจาที่ประกอบด้วยสาระดี ประโยชน์แล้วเกิดประโยชน์ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ต่อสังคม หรือต่อส่วนรวม

5) เมตตาวาทีคือ วาจาที่มีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง เช่น คำแนะนำสั่งสอน ตักเตือนให้ผู้ฟังมีความขยันหมั่นเพียร รู้จักผิดชอบชั่วดี

3. อัตถจริยา การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนในองค์กรที่นอกเหนือจากตัวเงินหรือวัตถุทาน เช่น การยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรในองค์กรว่าเป็นบุคลากรดีเด่นประจำปี การให้โอกาสในการเลื่อนตำแหน่งก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การให้คำปรึกษาที่ดีในการทำงาน และการดำรงชีวิต ซึ่งการเป็นผู้นำองค์กรที่ดีนอกจากจะเป็นเจ้านายที่ดีแล้วก็ควรเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดีด้วย ในบางบริบทของการใช้ชีวิตของคนในองค์กรอาจจะมีประสบพบเจอกับสิ่งที่มากระทบจิตใจของคนทำงานบ้าง เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก การมีหนี้สิน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดโรคซึมเศร้าต่อคนในองค์กรได้ทั้งสิ้น ดังนั้น การเป็นผู้บริหารควรจะเป็นผู้ที่สามารถให้คำปรึกษาที่ดีได้ สามารถชี้แนะทางออกที่ดีในการแก้ปัญหาชีวิตของคนในองค์กรได้

4. สมานัตตตา การให้ความเสมอภาคกับทุกคนในองค์กร ซึ่งคำว่า ความเสมอภาค (Equality) มักใช้คู่กับคำว่า ความเท่าเทียมกัน คือ ทำตนเสมอต้น เสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอกับคนในองค์กรทุกคน ตลอดถึงการวางตนให้เหมาะสมกับฐานะหรือศักดิ์นิกาลเทศะ ภาวะการณ์ในสังคมและสภาพแวดล้อมทางสังคมขององค์กร ด้วยเหตุที่ความ

เสมอภาคนี้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของความยุติธรรมและเป็นส่วนสำคัญของการทำตามหลักความยุติธรรมซึ่งเป็นแก่นของความยุติธรรมและความเสมอภาคนั้นแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเสมอภาคที่จะได้รับการปกป้องสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันกับทุกคนในองค์กร 2) ความเสมอภาคที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันจากองค์กรในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 3) ความเสมอภาคทางโอกาส และ 4) ความเสมอภาคระหว่างบุคคล

สรุป

การบริหารคนองค์กรเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้นำองค์กรทุกคนจำเป็นต้องมี โดยเริ่มจากการเข้าใจและปราศจากการบริหารองค์กรบนพื้นฐานของอคติ 4 ย่อมมีแต่คนซึ่งคือการบริหารงานบนฐานคติ 1) ลำเอียงเพราะชอบ (ฉันทาคติ) หมายถึง ลำเอียงเพราะรักใคร่กันหรือเพราะชอบพอกัน 2) ลำเอียงเพราะเกลียดชัง (โทษาคติ) หมายถึง การลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งเพราะความเกลียดชังอีกฝ่ายหนึ่ง 3) ลำเอียงเพราะหลง (โมหาคติ) บริหารอยู่บนฐานของการไม่มีความรู้ ไม่รู้ว่าสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงอยู่ตรงไหน ไม่รู้จะเริ่มตรงไหนก่อนเมื่อมีผู้ให้ข้อมูลผิด ๆ 4) ลำเอียงเพราะกลัว (ภยาคติ) เกิดความกลัวจนทำให้เป็นทุกข์มาก ทำให้เสียงานเสียการ

ควรบริหารคนในองค์กรฐานคติที่ว่าทำอะไรให้มีแต่คนรักมากกว่าคนชัง โดยยึดหลักหลักสำคัญในการบริหารคนในองค์กรให้มีประสิทธิภาพนั้น มีหลักการและวิธีการประกอบด้วย 1) สื่อสารให้บุคลากรและทีมงานเห็นภาพรวมขององค์กร (Communicate the big picture) 2) มอบหมายงานและความรับผิดชอบ (Delegate work and responsibilities) 3) การให้ความสำคัญและพัฒนาบุคลากร ช่วยบุคลากรในการกำหนดเป้าหมายส่วนตัว (Help employees set goals) 4) การสร้างแรงจูงใจ เช่น ให้รางวัลบุคลากร (Reward employees) 5) เป็นพี่เลี้ยง (Be a mentor) 6) ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Give feedback)

และยึดหลักตามแนวพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 อันได้แก่ 1) ทาน การให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของตนแก่บุคคลอื่น ด้วยเห็นว่าสิ่งของที่ตนเสียสละไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ 2) ปิยวาจา ด้วยเหตุที่สังคมนุชยเป็นสังคัมที่สื่อสารกันด้วยวาจา วาจาจึงเป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์เข้าใจความต้องการและความรู้สึกของกันและกัน 3) อัตถจริยา การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนในองค์กรที่นอกเหนือจากตัวเงินหรือวัตถุทาน 4) สมานัตตตา การให้ความเสมอภาคกับทุกคนในองค์กร ซึ่งคำว่า ความเสมอภาค

(Equality) มักใช้คู่กับคำว่า ความเท่าเทียมกัน คือ ทำตนเสมอต้น เสมอปลาย ปฏิบัติ
สม่ำเสมอกับคนในองค์กรทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- ไกรศักดิ์ รัตนตระกูล. (2555). *เทคนิคการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพกรณีศึกษาการ
แบ่งงานภาครัฐ อบจ. มุกดาหาร. จังหวัดมุกดาหาร (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- ธรรมะรักษา. (2532). *พระไตรปิฎกสุภาสิต. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.*
- เปรมจิตร ไชยลังคะ. (2560). ความคิดเชิงลบโดยอัตโนมัติของภาวะซึมเศร้าทัศนคติที่
บิดเบือนและความคิดในทางที่ผิดของผู้ใช้แอมเฟตามีนที่มีอายุระหว่าง 18-24 ปี.
วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 10(1), 73-85.
- เสน่ห์ จัยโต. (2545). องค์การสมัยใหม่: ตัวแบบห้าเอส. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช, 15(1),
48-55.*
- Wikipedia. *อวิชชา*. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2563, จาก [https://th.wikipedia.org/
wiki/awitcha](https://th.wikipedia.org/wiki/awitcha).

บทวิจารณ์หนังสือ- BOOK REVIEW

ศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ART OF LISTENING IMPROVING LIFE OF QUALITY

พระเมธีธรรมาจารย์ (ประสาร จันทสาโร)

พระมหานิกธ ฐานุตโตโร

ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา

พงษ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

Phrametidhammajan (Prasarn Chanthasaro)

Phramaha Nigorn Thanuttaro

Prasit Phutthasatsattha

Phongphat Chittanurak

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

Mahathatu Temple Bangkok

Corresponding Author E-mail:

nigorn16082560@gmail.com

ชื่อหนังสือ : ศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ISBN : 978-974-03-3943-4

ผู้เขียน : กาญจนา ต้นโพธิ์

สำนักพิมพ์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีที่พิมพ์ : ครั้งที่ 1, 2563 / จำนวน 193 หน้า

บทนำ

ทักษะ “การฟัง” เป็นสิ่งที่สำคัญมากในกระบวนการสื่อสารดังคำกล่าวสอนในการสื่อสารที่เรียกกันว่า “หัวใจนักปราชญ์” ประกอบด้วยคำย่อว่า สุ จิ ปุ ลิ ซึ่ง สุ คือ สุตะ หมายถึงการฟัง จิ คือ จินตะ หมายถึงการไตร่ตรอง ปุ คือ ปุจฉา หมายถึง สอบถาม ลิ คือ ลิขิต หมายถึงการจดบันทึก ซึ่งสุตะ คือการฟังเป็นหลักข้อแรกของหัวใจนักปราชญ์การแสดงให้เห็นว่าการฟังเป็นทักษะสำคัญอันดับต้นที่บุคคลควรฝึกฝนพัฒนา กล่าวคือบุคคลใดต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองทั้งด้านความรู้และด้านสังคมให้เข้าสู่ความเป็นปราชญ์ได้นั้นจะต้องเริ่มจากการพัฒนาการฟังให้ดียิ่งขึ้นก่อน

พระยาอุปทิศศิลปสาร ได้กล่าวไว้ในปาฐกถาแสดงแก่ครูที่มาอบรมวิชา วิทยาศาสตร์ที่โรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา กรีฑาสถานแห่งชาติเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2481 ในหัวข้อเรื่อง “หัวใจนักปราชญ์” ความว่า จากคำย่อ “สุ. จิ. ปุ. ลิ.” ที่เป็นหัวใจ นักปราชญ์นั้น คำว่า “สุ.” ก็คือ สุต ซึ่งเป็นการฟังในสมัยโบราณ การให้ความรู้มักจะเป็น การพูดให้ฟัง เพราะในสมัยนั้นการอ่าน การเขียนยังไม่แพร่หลายถ้าหากว่าการฟังคือ การ ได้ความรู้มาก็จะเป็นทำนองเดียวกันกับการอ่าน ซึ่งจากประเด็นนี้ก็ทำให้เห็นว่า ถ้าถือว่าการอ่านเป็นแหล่งหนึ่งที่จะทำให้เราได้ความรู้ การอ่านก็เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นปราชญ์ และจริง ๆ แล้วในปัจจุบันนี้ แม้ว่าเทคโนโลยีด้านการสื่อสารจะเจริญก้าวหน้าไปเพียงใดก็ตาม การอ่านก็ยังเป็นแหล่งสำคัญที่จะช่วยให้คน มีความรู้มากขึ้น เพราะในการปฏิบัติ พฤติกรรมการอ่านจะเกิดขึ้นได้ไม่ยากนัก ความสามารถในการอ่าน การคิด และการเขียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นนักปราชญ์การสะท้อนความเป็นนักปราชญ์ จะ สังเกตได้ว่า เมื่อเราเกิดมาเป็นมนุษย์ในโลกนี้ การสื่อสารมีทั้งการฟัง การเขียน การอ่าน แต่สิ่งที่เราสามารถทำได้อย่างแรกโดยไม่ต้องมีใครมาสอนคือ “การฟัง” เกิดมาครั้งแรกก็ เริ่มจากการฟัง พอฟังได้จึงจะเริ่มที่จะพูด เขียน และอ่าน เป็นทักษะแรกที่เราได้ทำมาโดย อัตโนมัติตั้งแต่วัยเด็ก

ในโลกปัจจุบันการสื่อสารกันในโลกที่มีการหมุนไปไวอย่างที่เราเองแทบจะตั้งตัวไม่ ทน การฟังเป็นทักษะสื่อสารที่สำคัญเมื่อเรามีทักษะการฟังที่ดีมีประสิทธิภาพก็จะสามารถ นำไปสู่การพูด การอ่านและการเขียนที่มีประสิทธิภาพด้วยฟังอย่างลึกซึ้งด้วยหัวใจที่จะเป็น จุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาสังคมยุคปัจจุบันได้ด้วย จะเห็นได้ว่าโลกในยุคปัจจุบันหรือที่ เราเรียกว่า “โลกดิจิทัล” ผู้คนสื่อสารกันอย่างรวดเร็วทันสมัยแต่แฝงไว้ด้วยความรีบเร่ง และการแก่งแย่งชิงดีจนเกิดภาวะการ “ไม่ฟังกัน” ไม่ยอมกัน เพราะต่างต้องดำเนินชีวิต เพื่อให้ตามทันกระแสสังคมที่ก้าวล้ำ ซึ่งการไม่ฟังกันนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและความ รุนแรงได้ในความเป็นจริง หากเราเพียงหันกลับมาฟังกันและกันเรียนรู้ทักษะการฟังให้มาก ขึ้นฝึกและพัฒนาการฟังอย่างมีวิจารณญาณการฟังอย่างลึกซึ้งด้วยหัวใจที่มุ่งปรารถนามิตร ไมตรีต่อกันเพียงเท่านั้นความขัดแย้งของคนในสังคมก็อาจเบาบางลงได้ในโลกที่ต้องแก่งแย่ง ชิงดีพยายามเพื่อความอยู่รอดของตนและคนในครอบครัวในการทำงานหรือการบริหาร จัดการเรื่องใดก็ตามการฟังจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ก่อนข้างที่จะสอดคล้องกับหลักของ พระพุทธศาสนา คือ ฟังอย่างมีสติไม่ หักหลักคือสตินั่นเองซึ่งผู้เขียนได้ถอดบทเรียนหรือองค์ ความรู้จากหนังสือศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ “กาญจนา ต้นโพธิ์” ซึ่งเป็น นักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ภาษาไทย ธุรกิจ การใช้ภาษาไทย พัฒนาการภาษาไทย การพูดในที่สาธารณะ ภาษาศาสตร์เบื้องต้น

เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในเรื่องการฟัง เพราะทักษะการฟังเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญมากทักษะหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนผู้เป็นเยาวชนในวัยเรียนต้องใช้ทักษะการฟังเป็นอันมาก ถ้าได้รับการฝึกฝนในด้านทักษะการฟังอย่างถูกต้องเหมาะสม เยาวชนก็จะมีความสามารถในการฟังอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับประโยชน์เต็มที่จากการฟัง หากเยาวชนหรือใครก็ตามที่ขาดการฝึกฝนทักษะการฟังแล้วก็จะไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากการฟังมาพัฒนาชีวิตได้เต็มศักยภาพของตน

ว่าด้วยเรื่องของการฟัง

ความหมายของการฟัง

การฟังเป็นทักษะภาษาที่มนุษย์ใช้กันมากที่สุดบางครั้งอาจมีผู้เข้าใจว่าการฟังกับการได้ยินเป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกันแท้ที่จริงแล้ว 2 คำนี้มีความหมายต่างกันแต่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบโดยการได้ยินนั้นเรา อาจไม่รับรู้และไม่เข้าใจในสิ่งที่เราได้ยินก็ได้รายการตามนั้นเราต้องตั้งใจที่จะให้เข้าใจในสิ่งที่เราได้ยิน (กาญจนา ตันโพธิ์, 2563) การฟังเป็นกระบวนการรับสารของมนุษย์อาศัยภาษาเสียงสามารถรับรู้และเข้าใจความหมายของสิ่งนั้นและสามารถวิเคราะห์ประเมินค่าได้อย่างเหมาะสม กับสถานที่ มีสถานที่ ๆ สามารถฝึกฝนพัฒนาด้วยตนเองได้การฟังและการรับรู้ความหมายของเสียงที่ได้ยิน (วิพุธ โสภวงศ์, 2555) เป็นกระบวนการที่คลื่นเสียงผ่านเข้าไปในอวัยวะที่รับเสียงส่งต่อไปยังสมองและแปลเสียงผ่านเป็นความหมายโดยต้องเกิดจากความตั้งใจการมีสมาธิสามารถรู้เรื่องราวเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ (ดวงรัตน์ คูหเจริญ, 2558) กล่าวโดยสรุปการฟังหมายถึงกระบวนการรับสารของมนุษย์โดยใส่โสตประสาทในการรับเสียงกล่าวคือเป็นการได้ยินเสียงที่มีความหมายแล้วติดตามเสียงที่ได้ยินด้วยความตั้งใจมีสมาธิจนเกิดการรับรู้เข้าใจจับสาระสำคัญได้ตีความหมายและวิเคราะห์ประเมินค่าเรื่องที่ฟังจนกระทั่งนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งนอกจากนี้การฟังยังเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาให้ดีขึ้นด้วยตนเองง่าย ๆ

การฟังเป็นการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ สามารถจับใจความสำคัญได้ การฟังเป็นอีกวิธีหนึ่งของการรับสาร การรับสารโดยการฟังอย่างมีประสิทธิภาพนั้นหมายถึงผู้ฟังจะต้องเข้าใจสารที่ได้ยินรับรู้ความหมายสามารถวิเคราะห์แยกแยะรายละเอียดสิ่งที่รับฟังได้ตีความได้ถูกต้องตลอดจนรู้จักการประเมินค่าว่าสิ่งที่ได้ยินได้ฟังนั้นดีหรือไม่อย่างไรซึ่งปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2530) กล่าวถึง ลำดับขั้นของกระบวนการฟังของมนุษย์ไว้ดังนี้

1. ได้ยิน (hearing) เป็นระดับต้นของการฟังที่มนุษย์สามารถทำได้โดยง่าย

2. แยก (matching) เมื่อรับเสียงมา สมองและจิตใจก็จะเริ่มแยกเสียงแล้วโยงเข้ากับประสบการณ์เดิมที่เคยรับฟังมาแล้ว

3. รับ (accepting) หลังจากโยงเสียงเข้ากับประสบการณ์เดิมของตนแล้วผู้ฟังจะรับว่าเสียงที่ได้ยินนั้นเป็นภาษาที่ตนเองรู้จักหรือสื่อความหมายได้หรือไม่

4. ตีความ (interpreting) เมื่อรับว่าเป็นภาษาที่ตนเองรู้จักจะตีความหรือแปลความหมายของเสียงที่ได้ยินนั้นออกมา

5. เข้าใจ (understanding) เมื่อตีความได้แล้วผู้ฟังก็ย่อมจะเกิดความเข้าใจสารนั้นโดยอาศัยความคิดและประสบการณ์เดิมของผู้ฟัง ถ้ามีประสบการณ์มากเกี่ยวกับสารที่ได้ฟังจะเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วแต่ถ้ามีประสบการณ์น้อยจะเข้าใจได้ยากต้องอาศัยเวลาคิดหรือหาข้อมูลเพิ่มเติม

6. เชื่อ (believing) การที่ผู้ฟังจะตัดสินใจว่าสิ่งที่ได้ยินมานั้นยอมรับและเชื่อถือได้หรือไม่หรือเป็นความจริงเพียงใดย่อมต้องอาศัยความคิดความรู้และประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณา

การที่ผู้ฟังมีความสามารถทางความเข้าใจการฟังมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

จอห์น ดี แสตมเมอร์ (Stammer, 1977) กล่าวถึงการฟังว่า มีส่วนประกอบอยู่ 3 ประการคือ

1. การได้ยินเสียง (Hearing) เป็นการกระทำที่ไม่ตั้งใจ บางครั้งก็ไม่มี ความหมาย เช่น เสียงแตรรถยนต์ เสียงคุ้ย เป็นต้น

2. การฟัง (Listening) เป็นการกระทำอย่างตั้งใจ สามารถที่จะจับความหมายของสิ่งที่ได้ฟังนั้นได้

3. การตีความ (Auditing) เป็นการฟังเพื่อเข้าใจความหมาย ผู้ฟังต้องมีความรู้หรือประสบการณ์เดิมมาช่วย จึงจะเข้าใจความหมาย

วิลกาเอ็ม ริเวอร์ส (River, 1980) ได้แสดงทัศนะว่า การฟังเป็นทักษะที่สร้างความหมาย (Creative Skill) กล่าวคือ เมื่อได้ยินเสียงผู้ฟังจะอาศัยคำการเรียงลำดับคำ และน้ำเสียงที่ได้ยินมาสร้างความหมาย การสร้างความหมายนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. การชี้แนะทางภาษาศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่ผู้ฟังได้ฟังผ่านหู ทั้งสำเนียงคำพูดและการจัดเรียงคำออกมาเป็นคำพูด ผู้ฟังไม่จำเป็นต้องฟังสิ่งที่ผู้พูดพูดออกมาทั้งหมด แต่ผู้ฟังจะสามารถสร้างข้อความที่ตามมาได้หมดจากคำพูดในตอนต้น

2. ความสัมพันธ์ในการพูดที่มีผลต่อการรับฟังของผู้ฟัง คือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ผู้ฟังได้ยินสิ่งที่ได้ถูกนำมาพูด และสิ่งที่ผู้ฟังคาดว่าจะได้ยินต่อไป

3. ความเข้าใจข่าวสารของผู้ฟัง ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้พูด ทักษะคิด และจุดมุ่งหมายของการพูด ผู้ฟังอาจยึดตัวชี้แนะทางเสียง (Sound Signal) ของผู้พูดตีความหมาย ซึ่งจะทำให้ความหมายของสิ่งที่ได้ยิน แตกต่างกันไปตามสถานการณ์

สรุปในส่วนเบื้องต้นนี้ว่า “การฟังเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนให้เลือกรับในสิ่งที่บวกหรือ ลบก็ได้ เพราะการฟังอยู่ที่ตัวบุคคล บังคับกันไม่ได้ การฟังกับการได้ยินจึงมีความแตกต่างกัน การต้องต้องมีการประมวลความคิดให้เข้าใจ และสามารถตอบสนองความรู้สึกนึกคิดได้ ในส่วน “ศิลปะการฟัง” ที่ผู้เขียนพยายามเล่าเรื่องราวประกอบมากมาย คงหมายถึงการรับรู้เรื่องราวดี ๆ ที่เกิดจากการฟัง โดยการได้ฝึกฝนตน จนสามารถฟังทุกเรื่องอย่างมีสติ จนเกิดวิจารณ์ญาณได้” ผู้เขียนจึงยกตัวอย่างการฟังแยกออกเป็นรูปภาพเพื่อเข้าใจง่ายดังนี้

ระดับของการฟัง	การได้ยิน	ได้ยินเสียง
	การฟังโดยปกติ	รับรู้
		เข้าใจ
	การฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ	วิเคราะห์
		ใคร่ครวญ
		วินิจฉัย
		ประเมินค่า
	การฟังฟังอย่างลึกซึ้ง	ใช้ประโยชน์
		สมาธิแน่วแน่
		มีมิตรไมตรี
	ฟังด้วยหัวใจ	

ภาพที่ 1 ระดับของการฟัง
ที่มา: จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2543)

พระพุทธศาสนากับการฟัง

ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระองค์ได้ฝากหลักการให้พระสาวก/พุทธบริษัทได้ปฏิบัติต่อพระองค์คือ ให้พระธรรมและพระวินัยเป็นตัวแทนพระองค์ ให้พระสาวกยึดถือเป็นหลักสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน การเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ได้ทรงกระทำมาเป็นเวลา 45 พรรษา ถ้าเป็นคนที่ถือว่าครึ่งค่อนชีวิต โดยไม่ได้ทรงย่อหย่อนทั้งเผยแผ่ให้แก่มนุษย์เทวดาและสัตว์ดิรัจฉาน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกวรรณะ โดยไม่เลือกว่า “ใครจนใครรวย” “ใครสูงใครต่ำ” แต่ทรงเลือกผู้ “ฟัง” ที่จะสามารถบรรลุธรรมที่พระองค์ทรงสอนได้ เพราะพระองค์เล็งเห็นถึงหลักของประโยชน์สูงสุด คือ การพ้นทุกข์ และการประกาศพระศาสนา ซึ่งการเผยแผ่พระองค์นั้นต่างกรรม ต่างวาระ มีความแตกต่างกันออกไป ต้องประเมินสาวกหรือผู้ฟังที่ตรัสรู้ตามด้วย เพราะประกอบด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่มากล้น กลยุทธ์ในการเผยแผ่คำสอนไปยังสาวก เป็นการให้พระองค์เองในการเทศนาหรือ การบอกธรรม เป็นวิธีที่พระองค์ได้ทรงกระทำโดยตลอด แต่จะทรงเลือกผู้ใดใครจะเป็นผู้รับฟังแล้วสามารถที่จะบรรลุธรรมได้ซึ่ง หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็คือหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการเผยแผ่ ได้แก่ หลัก 3 ประการ คือ หลักประโยชน์ หมายถึง ทรงยึดประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้ง, หลักไตรสิกขา คือ หลักอภิสลสิกขา อภิจิตตสิกขา อภิปญญาสิกขา ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญในการนำไปสู่พัฒนาการทางพฤติกรรมของมนุษย์ และ หลักตระหนักถึงศักยภาพของมนุษย์ คือ ทรงเล็งเห็นว่ามนุษย์เป็นผู้ที่สามารถฝึกได้ สามารถที่จะรู้ตามได้

พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเทศนาเพื่อสร้างพระสาวก เมื่อพระสาวกบารมีแก่กล้าแล้วได้รับการฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้า ก็สามารถเข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไปได้ ต้องเข้าใจก่อนว่า คำว่า “สาวก” ในทางพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ผู้ฟัง, ผู้สดับ, ผู้ฟังคำสอน, ศิษย์ ฟังโดยตั้งใจฟังแล้วไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง หรือ เรียกว่าฟังโดยโยนิโสมนสิการ หรือ ฟังด้วยความเคารพในพระพุทธเจ้าจนสามารถบรรลุคุณธรรมพิเศษในยุคที่พระพุทธเจ้าประกาศพระศาสนาที่ต้องอยู่ท่ามกลางศาสนาอื่น ๆ ที่มีแนวคิดดั้งเดิมเชื่อนั่นไม้ ๘ ปีศาจ เป็นต้นผู้เขียนขอยกตัวอย่างเรื่องราวในสมัยพุทธกาล (ย้อนไป 2,600 ปีที่ผ่านมา) พอที่ให้อ่านเข้าใจในการฟังที่เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น

(1) **พระวัฏลีเถระ** (ขุ.อป. (ไทย), 33/2/1) เป็นผู้ยึดติด (ชอบเป็นพิเศษ) ในการดูรูปพระพุทธเจ้า เพราะพระพุทธองค์เป็นผู้มีผิวพรรณผ่องใส ประวัติโดยย่อของพระวัฏลีท่านเกิดในสกุลพราหมณ์ในกรุงสาวัตถี ครั้นเมื่อเจริญวัยแล้ว ได้เล่าเรียนไตรเพทจนจบในศิลปศาสตร์ของพวกพราหมณ์ทั้งหมด วันหนึ่งท่านเห็นพระศาสดาแวดล้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ เสด็จจาริกอยู่ในกรุงสาวัตถี ก็หลงในพระรูปของพระบรมศาสดา ท่านคิดว่าถ้าอยู่แต่

ในบ้าน ก็จะได้เห็นพระศาสดาได้บ่อย ๆ เท่าที่ต้องการ เมื่อคิดดังนั้นแล้ว จึงได้ออกบวชในสำนักของพระศาสดา และเมื่อบวชแล้ว ด้วยความที่ประสงค์จะเห็นพระรูปของพระบรมศาสดาอยู่ตลอดเวลา จึงยอมละหน้าที่และกิจวัตรทั้งหลาย มีการสวดมนต์และสมาธิในพระกัมมัฏฐานเป็นต้นเสีย ไปเฝ้าอยู่แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างเดียวเท่านั้น เว้นเฉพาะเวลาขบฉัน และเวลากระทำสรีริกเท่านั้น ส่วนเวลาที่เหลือ ก็จะไปยืนอยู่ในที่ที่สามารถจะเห็นพระทศพลได้ พระพุทธเจ้าจึงทรงตรัสสอนโดยคำที่อาจจะรุนแรง(เสมือนหนึ่งขับไล่ให้ออกจากวัด)จนทำให้ท่านวักกิเสียใจว่า

“ดูก่อนวักกิจะมีประโยชน์อะไร ด้วยการที่เธอต้องมาดูลำพองกายอันเปื่อยเน่านี้วักกิเอย ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเราผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรมวักกิ เห็นธรรมจึงจะชื่อว่าเห็นเรา”

จากนั้นพระวักกิก็เสียใจเป็นอย่างมากที่ผู้ที่ตนศรัทธาอย่างมาก คือ (พระพุทธเจ้า) ใช้ถ้อยคำกับตนรุนแรงจึงคิดจะฆ่าตัวตายด้วยการกระโดดจากหน้าพระศาสดาตรงทราบความเป็นไปนั้นของเธอแล้ว ทรงดำริว่า ภิกษุนี้ถ้าไม่ได้รับการปลอบโยนจากเรา ก็จะทำให้อุปนิสัยแห่งมรคและผลที่มีอยู่เต็มแล้วนี้พินาศไป ดังนั้นแล้วทรงจึงทรงเปล่งรัศมีไปแสดงพระองค์ให้ปรากฏอยู่เบื้องหน้าแห่งผาสูงนั้น แล้วตรัสพระคาถาว่า:

“มาเถิด วักกิ เธออย่ากลัว จงแลดูพระตถาคตเราจักยกเราขึ้น เหมือนบุคคลพุงข้างตัวจมในเปือกตมขึ้นฉะนั้นมาเถิด วักกิ เธออย่ากลัว จงแลดูพระตถาคตเราจักยกเธอขึ้น เหมือนบุคคลที่ช่วยพระจันทร์ที่ถูกราหูจับฉะนั้น”

หลังจากที่ได้เห็นพระพุทธเจ้า และได้ฟังพระดำรัสของพระพุทธเจ้าพระวักกิก็ได้สติ และที่สำคัญได้พิจารณาคำที่พระพุทธเจ้าได้ตรัส กล่าวได้ว่า ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับท่าน มาจาก “การฟัง” เมื่อฟังอย่างมีสติท่านก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนา นี่เป็นเรื่องที่ 1 ที่เป็นตัวอย่างของการฟังอย่างมีสติและลึกซึ้ง

(2) พลิชีวิตได้ด้วยการฟังธรรม คือ พระเถรีปฏาจารา ซึ่งคำว่า ปฏาจารา แปลว่า ผู้มีความประพฤติที่กลับได้ อาจหมายถึงว่า “คิดได้ กลับตัว ตั้งสติได้” เพราะว่าคนในปัจจุบันขาดสติเพราะโลกมันหมุนไว ต้องปรับตัวให้ทันกับโลก อาจจะกล่าวได้ว่า ไม่เห็นทุกข์ไม่เห็นธรรมคือ สัจจะความจริง เข้าทำนองที่ว่า “เสียใจ” ในตอนที่ผิด “คิดได้” ในตอนที่สาย “คิดถึง” ในตอนที่เสียไป “เสียตาย” ในตอนที่จากลา

!!นางปฏาจารา คือ เป็นคนรวนในย่านนั้น เป็นลูกเศรษฐี พ่อกับแม่หวังจะให้ลูกแต่งงานกับคนที่มีฐานะเสมอกัน แต่นางปฏาจารานั้น กลับไม่ชอบชายที่พ่อแม่อยากให้

แต่ง(คลุมถุงชน)แต่ดันไปชอบกับคนไข้ เข้าทำนองที่ว่า “ความรักทำให้คนตาบอด” นางอาจารย์จึงได้หลบหนีพ่อแม่ไปกีดกันเกลือกินกับหนุ่มคนใช้นั้นจนตั้งครรภ์ เมื่อเดินทางไปเกิดปวดท้องจะคลอดลูกกลางทาง ในขณะนั้นมีพายุเข้า จึงหาที่พักกัน ในขณะที่สามีนางกำลังจะฉางเพื่อหาที่พักให้นาง เกิดมีงูกัดสามีของนางจนตายในขณะที่ลูกก็ลืมตามาดูโลกพอดี เป็นอันว่า “เป็นการเสียใจครั้งแรกที่ สามีตาย”

ต่อมานางก็อุ้มลูกสองจนจะไปหาพ่อแม่ แต่ต้องเดินข้ามแม่น้ำอจิรวดีที่มีความสูงประมาณอกนางเห็นแม่น้ำอจิรวดี เต็มเปี่ยมด้วยน้ำสูงประมาณเพียงหน้าอก เพราะฝนตกตลอดคืนยังรุ่ง นางไม่อาจลงน้ำพร้อมด้วยทารกทั้ง 2 คนได้ เพราะตนมีความรู้อ่อน จึงให้บุตรคนใหญ่รออยู่ที่ฝั่งนี้ แล้วอุ้มบุตรคนเล็กข้ามแม่น้ำไปที่ฝั่งโน้น ปลอดภัยไม่วิให้บุตรนอนแล้วคิดว่าจะข้ามรับบุตรคนโต แต่ใจของก็ไม่อาจจะละความเป็นห่วงบุตรอ่อนได้ กลับแลดูแล้ว ๆ เล่า ๆ เดินไป.

ครั้นในเวลาทีนางถึงกลางแม่น้ำ เห็นยวตัพหนึ่งก็เห็นลูกคนเล็กซึ่งมีผิวแดงดังขึ้นเนื่อนนอนอยู่ จึงโฉบลงมาจากอากาศ ด้วยสำคัญว่าเป็นขึ้นเนื้อ

นางเห็นมันโฉบลงเพื่อต้องการบุตร จึงยกมือทั้งสองขึ้น ร้องไล่ด้วยเสียงอันดัง 3 ครั้งว่า “สุ สุ” เขี้ยวไม่ได้ยินเสียงนั้นเลยเพราะไกลกัน จึงเหี่ยวเด็กบินขึ้นสู่เวหาสไปแล้ว. ส่วนบุตรผู้ยืนอยู่ที่ฝั่งนี้ เห็นมารดา ยกมือทั้งสองขึ้น ร้องเสียงดังท่ามกลางแม่น้ำ จึงกระโดดลงแม่น้ำโดยเร็วด้วยสำคัญว่ามารดาเรียกจึงถูกกระแสน้ำพัดหายไป เขี้ยวเหี่ยวเด็กก่อนของนางไป บุตรคนโตก็ถูกน้ำพัดไป ด้วยประการฉะนี้ “เป็นการเสียใจครั้งที่ 2 ที่ลูกตาย”

“เคราะห์ซ้ำกรรมซัด” นางกำลังเดินทางจะกลับบ้าน เพราะคิดถึงพ่อแม่และพี่ชาย เดินไปมือหนึ่งก็ปาดน้ำตาร้องไห้ไป จนมาถึงระหว่างทางก็ไปเจอผู้คน เขาจึงถามนางว่า “จะไปไหน” นางก็ตอบว่าจะไปบ้านหลังโน้น เข้าจึงถามว่า ทราบข่าวการตายของคนบ้านหลังนั้นไหม เมื่อถามไปถามมาจึงทราบว่า ทุกคนในบ้านร่ำพันบ่นเพื่อเซวณไปว่า:-

“บุตร 2 คน ตายเสียแล้ว สามีของเราก็ตายเสียที่ทางเปลี่ยว มารดาบิดา และพี่ชายก็ถูกเผา

บนเชิงตะกอนเดียวกัน.”

จนมาถึงพระเชตะวันเข้ามาในศาลาคนก็วิ่งจับเพราะนางไม่ใส่เสื้อผ้า จากนั้นก็มีคนช่วยให้นางใส่เสื้อผ้า พระพุทธเจ้าได้ตรัสคำที่ให้นางเบาใจได้ว่า “อย่าคิดเลย ปฏาจารา...., “ดูก่อนน้องหญิง น้ำในสมุทรทั้ง 4 มีประมานน้อย น้ำตาของคนผู้อันทุกข์ถูกต้องแล้ว เศร้าโศก ไม่ใช่น้อย มากกว่าน้ำในมหาสมุทรนั้น เหตุไร เธอจึงประมาทอยู่เล่า? แม่น้อง.”(เถรี.อ. 2/4/184-197., ขุ.อป.(บาลี) 9/592 – 597) ฝ่ายนางปฏาจารานั้นได้ความเบาใจปล่อยวางและได้ฟังธรรมจนเป็นโสดาบันแล้ว ทูลขอบรรพชากะพระศาสดา พระ

ศาสดาทรงส่งนางไปยังสำนักของพวกภิกษุณีให้บรรพชาแล้ว. นางได้อุปสมบทแล้วปรากฏชื่อว่า “**ปญฺจารา**” เพราะนางกลับความประพฤติได้.

วันหนึ่ง นางกำลังเอาหม้อตักน้ำล้างเท้า เทน้ำลง. น้ำนั้นไหลไปหน่อยหนึ่งแล้วก็ขาด. ครั้งที่ 2 น้ำที่นางเทลง ได้ไหลไปไกลกว่านั้น. ครั้งที่ 3 น้ำที่เทลง ได้ไหลไปไกลกว่าเมื่อนั้น ด้วยประการฉะนี้. นางถือเอาน้ำนั้นนั่นแหละเป็นอารมณ์ กำหนดด้วยทั้ง 3 แล้ว คิดว่า

“สัตว์เหล่านี้ ตายเสียในปฐมวัยก็มี เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งแรก ตายเสียในมัชฌิมวัยก็มี เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งที่ 2 ไหลไปไกลกว่านั้นตายเสียในปัจฉิมวัยก็มี เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งที่ 3 ไหลไปไกลแหมกว่านั้น.”

พระพุทธเจ้าประทับในพระคันธกุฎี ทรงแผ่พระรัศมีไป เป็นดังประทับยืนตรัสอยู่เฉพาะหน้าของนาง ตรัสว่า

“ก็ผู้ใด ไม่เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมอยู่พึงเป็นอยู่ 100 ปี ความ เป็นอยู่วันเดียวของผู้เห็นความเกิดและความเสื่อม ประเสริฐกว่าความ เป็นอยู่ของผู้นั้น.” (เถรี.อ. 2/4/184-197., ขุ.อป.(บาลี) 9/592 – 597)

อาศัย “**การฟังธรรม**” จากพระพุทธเจ้านางครั้นบวชแล้ว ไม่นานนักก็บรรลुพระอรหัต เรียนพุทธวจนะ ท่านเป็นผู้ชำระชานาญในวินัยปิฎกภายหลัง พระศาสดาประทับนั่ง ณ พระเชตวันวิหาร เมื่อทรงสถาปนาเหล่าภิกษุณีไว้ในตำแหน่งต่าง ๆ ตามลำดับ จึงทรงสถาปนาพระปญฺจาราเถรีไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะเป็นเลิศกว่าพวกภิกษุณีสาวิกาผู้ทรงวินัย คือ ศิลเครื่องครัด

ผลงานของพระปญฺจาราเถรีพระปญฺจาราเถรี ท่านมีเมตตาและได้อนุเคราะห์แก่สตรีหลายท่าน ภายหลังสตรีเหล่านั้น ได้มาบวชเป็นภิกษุณี และท่านได้สอนและเตือนสติแก่สตรี ด้วยท่านเป็นผู้ทรงพระวินัยและฉลาดในคาถาธรรม ทำให้สตรีหลายท่าน เช่น อุตตราเถรี จันทาเถรี ปัญจสมัตตาเถรี เป็นต้น ฯลฯ ได้บรรลुพระอรหัตและแนะนำสอนสตรี 500 คน ให้เกิดความสนใจจึงพากันบวชในสำนักของพระเถรี ครั้นบวชแล้ว บำเพ็ญวิปัสสนากัมมัฏฐาน ไม่นานนักก็ตั้งอยู่ในพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา 4 (เถรี.อ. 2/4/184-197., ขุ.อป.(บาลี) 9/592 – 597) นอกจากตนเองจะสามารถได้ประโยชน์จากการเป็นผู้ฟังที่ดีแล้ว ยังสามารถสร้างบารมีเพื่อบรรลุธรรมด้วย “**การฟัง**” อีกด้วยซึ่งผู้เขียนได้ยกพอเป็นตัวอย่าง 2 เรื่องพอเข้าใจในส่วนการฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ มีสตินั่นเอง

สรุปในส่วนการฟังในทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยโยนิโสมนสิการ คือการใช้ความคิดอย่างดูวิธีหรือการทำใจโดยแยบคายมองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้าหาเหตุผลตลอดเรื่องวิเคราะห์สภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยการฟัง

ในพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เป็นองค์ประกอบในข้อใดที่สำคัญและสามารถนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันของเราคือ การมีสติ เป็นตัวควบคุมการฟังทั้งหมดหรือเรียกว่าโยนิโส มนสิการก็ได้ ทำให้การฟังนั้นได้สาระระดับกายภาพและระดับจิตใจของเรื่องและของ บุคคลผู้พูดนอกจากนี้การฟังและสติอย่างตั้งใจจะนำมาสู่ปัญญาดังพุทธภาษิตที่ว่า **สุสุสฺสฺส ลกเต ปญฺญ** แปลว่า ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา ซึ่งการสั่งที่ทำให้เกิดปัญญาหากมีหลักมีสมาธิ เสริมไม่ว่าจะเป็นอธิปไตยและหลักนิติธรรมที่มุ่งพัฒนาการฟังให้สัมฤทธิ์ผลหลักคตินิธรรมที่ คอยกระตุ้นเตือนให้ผู้ฟังปราศจากความมัวเมาที่ชอบหรือไม่ชอบเรื่องที่ฟังและพูดแต่ให้ฟัง ตลอดเรื่องจนจบกระบวนการของศาลที่กำลังฟังจะทำให้การฟังประสบความสำเร็จโดยไม่ ด่วนสรุปซึ่งหลักโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นตัวการทำหน้าที่ทางปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเป็นธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกวิธีและถูกต้องเวลาปลูกเวลาจะช่วยให้ สือสารในชีวิตประจำวันมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลช่วยพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุข รมเย็นได้

ตารางที่ 1 แสดงกระบวนการของการฟัง

ผู้ส่งสาร (โปรดใส่ชื่อ : เสียงจากคนอื่น)	สาร	สื่อ	ผู้รับสาร	โยนิโสมนสิการ
- ผู้พูด (เสียงที่ได้ ยิน) - สุข - ทุกข์ - อารมณ์	- เสียง/เรื่องราว - ดี - ไม่ดี - กลาง	- การสื่อสาร - นิินทา - สรรเสริญ, - กลาง ๆ	- ประแต่ง - ไม่ประแต่ง - มีประสบการณ์ชีวิต - ไม่มีประสบการณ์ชีวิต	- สติ - ตั้งสติ - โลภียปัญญา - โลกุตตรปัญญา (ฟังให้เข้าใจ, ไตร่ตรองให้เกิด ประโยชน์)

สุนทรียสนทนา : ศิลปะการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

อีกประการหนึ่ง “การฟัง” ในทางพระพุทธศาสนานั้นได้กล่าวถึงหลักของการ พิสูจน์หรือหลักการที่ทำให้เชื่อได้ด้วยการพิสูจน์ด้วยหลักกาลามสูตรซึ่งมีความหมายที่เนื่อง ด้วยการฟังที่จำเป็นต้องประกอบด้วยวิจยญาณซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะจะคำ กล่าวที่ว่า “ฟังไม่ได้ศัพท์ จับเอาไปกระเดียด” หรือ “รู้จักฟังหูไว้หู” เป็นสำนวนไทยเมื่อ เราอยู่ในสังคมที่ต้องใช้การสื่อสารสิ่งสำคัญก็ต้องรู้จักการฟังเสียก่อนซึ่งหากสังเกตวิถีการ ดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยจะพบว่าเราสอนการให้รู้จักฟังอย่างมีวิจยญาณอยู่ เสมอเห็นได้จากสำนวนเกี่ยวกับการฟังอยู่หลายสำนวน เช่นสำนวนที่เตือนกันว่า “ฟังหูไว้ หู” ซึ่งหมายถึงรับฟังไว้แต่ไม่เชื่อทั้งหมดให้เผื่อใจไว้บ้าง เช่น เมื่อเราได้รับฟังเรื่องราวไม่ดี ของคนอื่นเราไม่ควรเชื่อในทันทีควรตรวจสอบและพิจารณาไตร่ตรองให้แน่ชัดก่อนเป็นต้น

ในการทำงานเดียวกันมีสำนวนเกี่ยวกับการฟังอีกครั้งหนึ่งที่ว่า “ฟังความข้างเดียว” หมายถึง เชื่อถือแต่ฝ่ายเดียวโดยไม่ผ่านความอีกฝ่ายหนึ่ง สำนวนนี้เป็นการฟังข้อมูลเพียงด้านเดียว เท่านั้นถือว่ายังไม่พอเพียงซึ่งมุ่งเตือนให้ระมัดระวังไม่ให้เชื่อง่าย ต้องยับยั้งชั่งใจหาข้อมูล อื่น ๆ หรือสอบถามข้อมูลในแง่มุมอื่นมาพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบด้านมีความคิดอย่าง ยุติธรรมหรือสำนวนที่เตือนให้เห็นผลเสียของการฟังอย่างไม่เข้าใจหรือไม่รู้เรื่องเช่น “ฟัง ไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียด” หมายถึงฟังไม่ได้ความแจ่มชัดแล้วเอาไปพูดต่อหรือทำผิด ๆ พลาดๆ กล่าวคือคือเป็นการฟังอย่างลวก ๆ โดยไม่รู้ชัดยังไม่เข้าใจสารที่ฟังให้ถ่องแท้แต่นำ ข้อมูลที่ทางนั้นไปคิดไปทำหรือไปต่ออย่างผิด ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดโทษเสียภัยได้

กาลามสูตรกัณยานิฐาน 10 หมายถึง วิธีปฏิบัติในเรื่องที่ควรสงสัย หรือหลักความ เชื่อ ที่ตรัสไว้ในกาลามสูตร (พระธรรมปิฎก, 2546)

“อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา (มา อนุสสเวน)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบ ๆ กันมา (มา ประมปราย)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ (มา อิติกรียา)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำรา หรือคัมภีร์ (มา ปิฎกสมปทาเนน)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรกะ (มา ตกุกเหตุ)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะอนุমান (มา นยเหตุ)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล (มา อากาการปริวิตุกเกน)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว (มา ทิฏฐินิขมาณกนฺตียา)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ (มา ภพพรูปตยา)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (มา สมโณ โน ครูติ)”

ต่อเมื่อใด รู้เข้าใจด้วยตนว่า ธรรมเหล่านั้น เป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละหรือถือปฏิบัติตามนั้น

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง “การฟังไว้ค่อนข้างมาก” เมื่อกล่าวถึงการฟัง แบบสุนทรียสนทนา จากผู้เขียนมีความหมายค่อนข้างมีลักษณะที่กว้างออกไป คือ สุนทรีย สนทนา หรือ Dialogue เป็นกระบวนการการพัฒนาร่วมกันของกลุ่มบุคคลโดยเป็นการ แลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้ที่อยู่ด้านในตัวบุคคลความรู้ที่เจือปนไปด้วยประสบการณ์ ความรู้สึกความคิดที่สะสมในกระบวนการสื่อสารนั้นหากใช้หลักสุนทรียสนทนาจะต้องมี การปฏิบัติตนคือ ต้องไม่ให้ความสนใจเฉพาะสิ่งที่ได้ยินได้ฟังเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ต้อง ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตอารมณ์ความรู้สึกของตนในขณะที่ได้ยินได้ฟังสิ่งเหล่านั้นด้วยเพราะ ขณะที่ฟังนั้นเรากำลังจะสร้างหรือแสดงความรู้สึกบางอย่างตามไปด้วยเช่น เคลิบเคลิ้ม ชื่นชม ขำขัน รำคาญ หมั่นไส้ เบื่อหน่าย ฯลฯ และความรู้สึกเหล่านี้คือที่มาของ “อคติ” ซึ่งเรา

จะต้องตามให้ทันด้วยการฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งสงบระงับการตามความรู้สึกให้เท่าทันจึงเป็นการป้องกันและสติและการสงบระงับคือการสร้างปัญญาที่เกิดจากการฟังเมื่อคิดว่าสามารถจัดการกับความรู้สึกตัวเองได้ก็สามารถเริ่มคุยและสนทนาเพื่อคิดร่วมกัน

สรุปว่า หลักการฟังอย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา เป็นการฟังอย่างตั้งใจ ฟังอย่างแบบคายโดยปราศจากอคติ ให้ความเคารพ ซึ่งกันและกัน และไม่ด่วนสรุปว่าผิดหรือถูก ซึ่งผู้วิจัยมีมุมมองที่สังเกตได้ว่า กระบวนการฟัง อย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน กล่าวคือ ปัจจัย ภายนอก ได้แก่ การฟังที่เกิดจากการสัมผัสระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร ซึ่งปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ และปัจจัยภายใน ได้แก่ การฟังในแง่ของความคิด ความรู้สึก คุณค่า ที่ เกิดขึ้นภายในตนเอง ซึ่งปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งในหลักธรรมของ พระพุทธศาสนาได้กล่าวว่า ปรโตโฆสะ กับ โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ มีปัญญอันเห็นชอบ ทางเกิดแห่งแนวความคิดที่ถูกต้อง ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ในมหาเวทลลสูตรว่า “ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิมี 2 ประการคือ (1) ปรโตโฆสะ (การได้สดับ จากบุคคลอื่น) (2) โยนิโสมนสิการ (การมนสิการ โดยแบบคาย) ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ มี 2 ประการนี้แล (ม.ม.(บาลี) 12/452/403, ม.ม.(ไทย) 12/452/491)

สรุป

ทักษะ “การฟัง” เป็นสิ่งที่สำคัญมากในกระบวนการสื่อสารดังคำกล่าวสอนในการสื่อสารที่เรียกกันว่า “หัวใจนักปราชญ์” ประกอบด้วยคำย่อว่า สุ จิ ปุ ลิ ซึ่ง สุ คือ สุตะ หมายถึงการฟัง จิ คือ จินตะ หมายถึงการไตร่ตรอง ปุ คือ ปุจฉา หมายถึง สอบถาม ลิ คือ ลิขิต หมายถึงการจดบันทึก ซึ่งสุตะ คือการฟังเป็นหลักข้อแรกของหัวใจนักปราชญ์การแสดงให้เห็นว่าการฟังเป็นทักษะสำคัญอันดับต้นที่บุคคลควรฝึกฝนพัฒนา กล่าวคือบุคคลใดต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองทั้งด้านความรู้และด้านสังคมให้เข้าสู่ความเป็นปราชญ์ได้นั้นจะต้องเริ่มจากการพัฒนาการฟังให้ดียิ่งขึ้นก่อน

หลักการฟังอย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา เป็นการฟังอย่างตั้งใจ ฟังอย่างแบบคายโดยปราศจากอคติ ให้ความเคารพ ซึ่งกันและกัน และไม่ด่วนสรุปว่าผิดหรือถูก ซึ่งผู้วิจัยมีมุมมองที่สังเกตได้ว่า กระบวนการฟัง อย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน กล่าวคือ ปัจจัย ภายนอก ได้แก่ การฟังที่เกิดจากการสัมผัสระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร ซึ่งปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ และปัจจัยภายใน ได้แก่ การฟังในแง่ของความคิด ความรู้สึก คุณค่า ที่ เกิดขึ้นภายในตนเอง ซึ่งปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งในสมัยพุทธกาล พระสาวก สาวิกาของพระพุทธเจ้า เช่น องคุลี

มาล ปาณาจารย์ พระสารีบุตร พระยสะ ครั่งพุทธกาล เป็นนักฟัง ฟังอย่างตั้งใจ ฟังแบบคิด ต่อ คิดตาม แยกแยะ และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ นำไปสู่การสะท้อนคิด รู้ตาม รู้ธรรม เข้าใจและไปสู่เป้าหมายเป็นอุดมคติในพระพุทธศาสนาการฟังจึงเป็น "คุณสมบัติ" หรือวิธีการแสวงหาความรู้อย่างหนึ่ง และเป็นวิธีของนักปราชญ์ เป็นคุณธรรมเบื้องต้นของปราชญ์ "สุตะ" การฟัง รวมทั้งเป็นวิธีการทำบุญ ที่ว่าด้วย "สัทธมเทศนามัย" วิธีการแสวงหาความรู้ จัดเป็นบุญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา

หนังสือศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ “กาญจนา ต้นโพธิ์” ซึ่งเป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ภาษาไทยธุรกิจ การใช้ภาษาไทย พัฒนาการภาษาไทย การพูดในที่สาธารณะ ภาษาศาสตร์เบื้องต้น เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในเรื่องการฟัง เพราะทักษะการฟังเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญมากทักษะหนึ่ง หนังสือเล่มนี้ได้ตอบโจทย์สำหรับผู้สนใจใฝ่รู้ในการฟังพอสมควร แต่ต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่นที่เป็นหัวใจนักปราชญ์เช่น คิด ถาม เขียน และประกอบกับการนำหลักทางพระพุทธศาสนามาใช้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างมาก

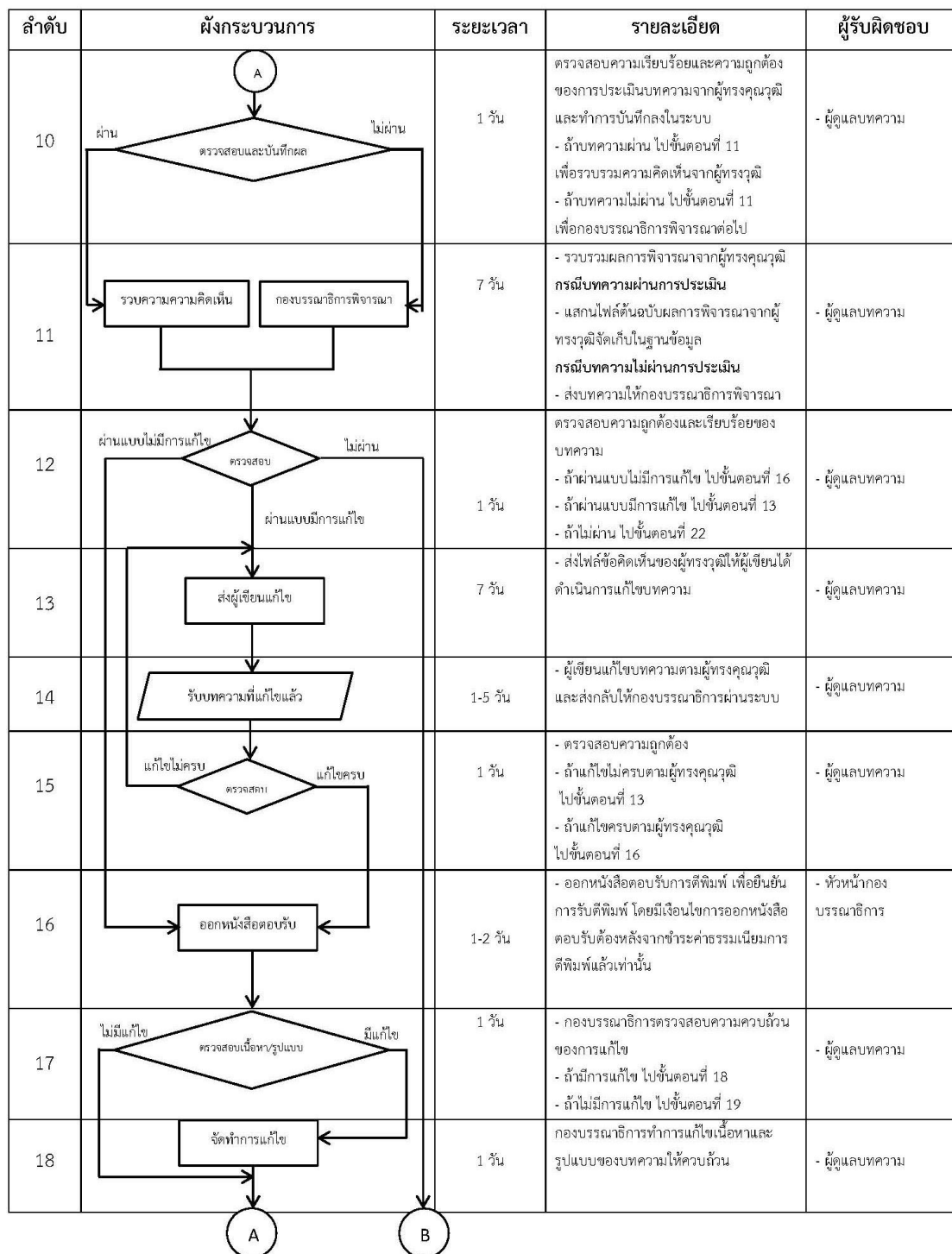
เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ต้นโพธิ์. (2563). *ศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2543). *ภาษากับการสื่อสาร (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 6). นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดวงรัตน์ คูเจริญ. (2558). *ศิลปะการรับสาร*. กรุงเทพฯ : ซี.เอ็ม.เอส.พิมพ์ดีดจิตรล.
- ปรียา หิรัญประดิษฐ์. (2530). *การใช้ภาษาไทยในวงราชการ*. กรุงเทพฯ : บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด.
- พระธรรมปิฎก .(2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิพุธ โสภวงศ์. (2555). “การฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2)* พิมพ์ครั้งที่ 19. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- River, M. W. (1980). *English Teaching Foreign Language Skills*. Chicago : The University of Chicago Press.
- Stammer, J.D. (1977). The Basic of Listening. *Language Arts*, 54, 661.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์บริหารศน์

ขั้นตอน	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
1	เริ่มกระบวนการทำงาน			
2	รับบทความ/ วิจัย,วิชาการ	ตลอดปี	บทความเข้าสู่ระบบ Internet (Thaijo)	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
3		3 วัน	- พิจารณาเนื้อหา และรูปแบบของบทความเบื้องต้น - เมื่อมีการแก้ไขเบื้องต้น ได้ส่ง Template ของวารสารไปให้ผู้เขียน - ถ้าผ่าน ไปขั้นตอนที่ 3 - ถ้าไม่ผ่าน กลับไปขั้นตอนที่ 1	- ผู้ดูแลบทความ
4	นำบทความเข้าสู่ระบบ Thaijo	1-3 วัน	- นำบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ	- ผู้เขียนบทความ - ผู้ดูแลบทความ
5	มอบหมายผู้ดูแลบทความในระบบ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ดูแลบทความ เพื่อรับผิดชอบขั้นตอนการทำงานของบทความในระบบ Thaijo	- บรรณาธิการ - หัวหน้ากองบรรณาธิการ
6	คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ โดยเลือกผู้ทรงที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกพิจารณา - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายในพิจารณา โดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
7		1-2 วัน	- ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ - ถ้าไม่รับพิจารณา กลับไปขั้นตอนที่ 6 - ถ้ารับพิจารณา ไปขั้นตอนที่ 8	- ผู้ดูแลบทความ
8	ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ	1 วัน	- จัดเตรียมบทความ ลบชื่อผู้เขียนบทความ - จัดเตรียมแบบประเมินตามประเภทบทความ - ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิในระบบ Thaijo หรือตามช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์, E-mail, Line, Facebook เป็นต้น	- ผู้ดูแลบทความ
9		15 วัน	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความตามเงื่อนไขและส่งกลับคืนกองบรรณาธิการตามระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาผ่านระบบ หรือพิจารณาผ่าน PDF Print Out หรือไฟล์ Words	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
19		3 วัน	จัดรูปเล่มตามรูปแบบของวารสารกำหนด	- ฝ่ายจัดรูปแบบ
20		2 วัน	ตรวจสอบความ พิสูจน์อักษร ตรวจสอบรูปแบบให้เป็นไปตามวารสาร - ถ้ามีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19 - ถ้าไม่มีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 21	- ผู้ดูแลบทความ - กองบรรณาธิการ - ฝ่ายพิสูจน์อักษร
21		1 วัน	- ส่งไฟล์รูปเล่มที่สมบูรณ์ให้โรงพิมพ์ - อัปเดตความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ - จัดรูปหน้าปกของแต่ละฉบับ	- โรงพิมพ์ - ผู้ดูแลบทความ - ฝ่ายจัดรูปแบบ
22		1 วัน	- แจ้งผู้เขียนกรณียกเลิกการตีพิมพ์บทความ (Reject) - แจ้งผู้เขียนกรณีตีพิมพ์ผ่านระบบ Thaijo และ E-mail.	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ - ระบบ Thaijo (Auto)
23				

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิงต่อ 1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงเอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ตุมภิกขุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุพันธ์์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดาธิมา หนัมนิและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระมหาสุหิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระสุกิจ สุกจินโ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ, ทยุทธิและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์. จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์อรรถาณ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี.// จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-12 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250-300 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
 ประเด็นของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล
 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทยไม่เกิน 250-300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
 Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครบทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง อย่างน้อย 2 เรื่อง

.....

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้วอย่างน้อย 2 เรื่อง พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้อย่างน้อย 3-5 แนวคิด และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ที่มา: ระบุแหล่งที่มาของภาพ

คำอธิบายภาพ

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใครอย่างน้อยหัวข้อละ 2 เรื่อง พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน และมีไม่ต่ำกว่า 10 รายการ

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธิธนายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มุลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-12 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250-300 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 250-300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนบทพจน์แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)
ที่มา: ระบุแหล่งที่มาของภาพ

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

ສຮູບ (18 pt)

(16 pt).

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน และมีไม่ต่ำกว่า 10 รายการ

[illegible]

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เขียนที่.....

.....

.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ข้าพเจ้า.....ฉายา.....นามสกุล.....

ที่อยู่.....

.....

.....

โทรศัพท์.....E-mail.....

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง :

(ภาษาไทย).....

.....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

.....

เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการโดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้ยื่นขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา

สาขา/ปริญญา.....ชื่อสถาบัน.....

ปีการศึกษา.....หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก.....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตาม

มติดังกล่าวนั้นและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย $\sqrt{\quad}$) (ระบุได้มากกว่า 1)

- () เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
- () เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง
- () บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน
- () บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ คือ

- () บทความวิชาการ ๓,๐๐๐ บาท
- () บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท - เอก ๕,๐๐๐ บาท
- () บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ๕,๐๐๐ บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้ลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้ายินยอมไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกรรมการบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ